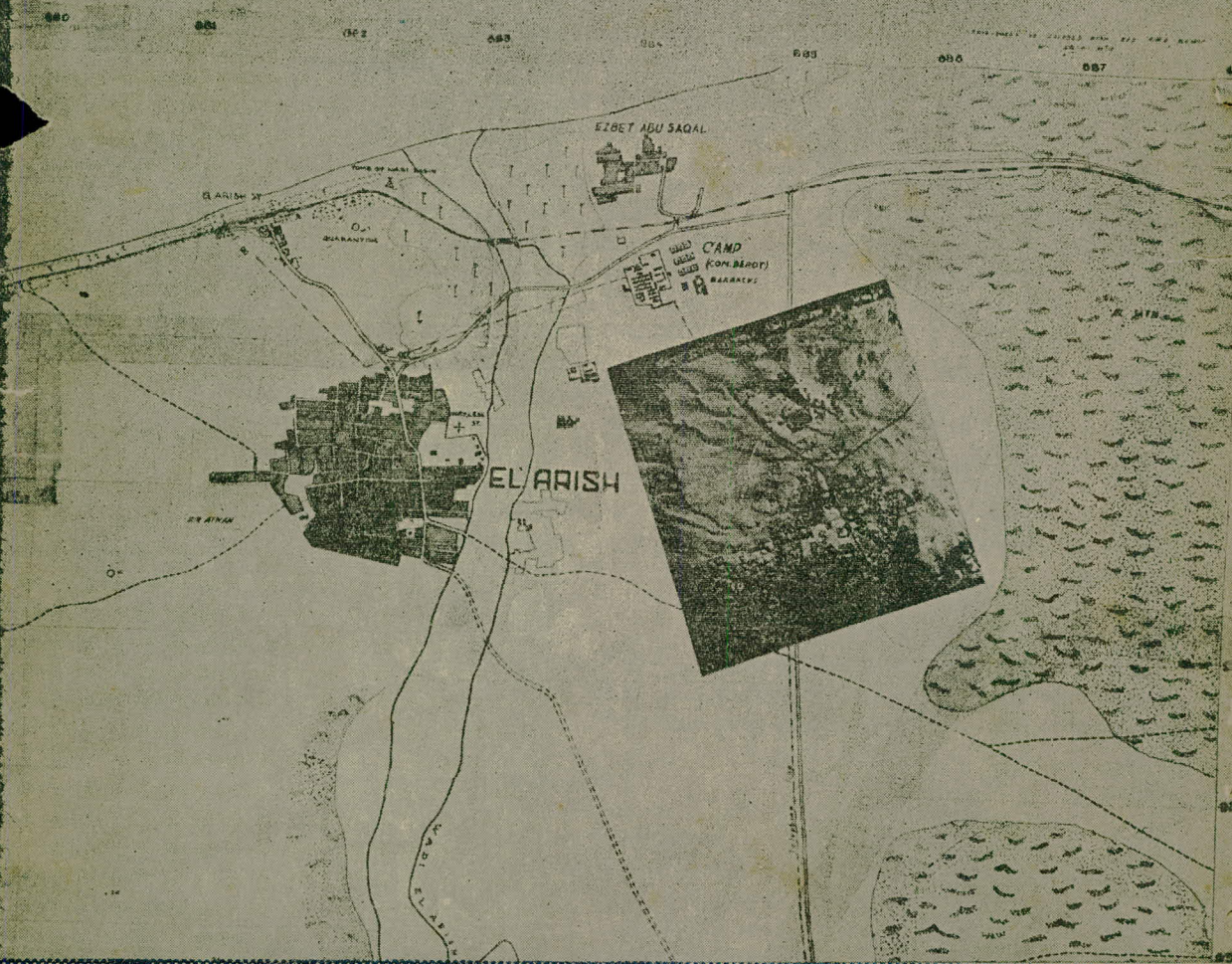

מערכות

EL ARISH

הצבא 002 ד.ת.ת.ת.

ד

כסלו תש"ו
דצמבר 1949

תוכן הענינים:

4	רב-אלוף י. דורי	אגרת לחיילי צבא הגנה לישראל
5	רב-אלוף י. ידן	פקודת-יום במערכה:
6		בהתחלה משמרות
6		שנתים לחיל-האוויר
7		חילנו החדש: — חיל-הספר
		חיל האוויר: — מלקח העבר ומסקנות לעתיד
8	פקד-תעופה א. רוזנבלום	ממורשת ההגנה העברית
		הנוהג ב„הגנה“ לגבי פעילות מפלגתית וצבורית
13		הגיאוגרפיה הצבאית של הגליל
14	י. ידן	מדברי מפקדים
24	סון צו ומאז זה טונג	„מבצע יואב“
26		המטרה — אל עריש
53		פשיטות במלחמת-העולם האחרונה
58	מאיור גנרל לייקוק	כמת „מערכות“
61		רשימות קצרות:
70		תמורות באימון ובטקטיקה של יחידת צנחנים /
71		נוהל נחיתת יחידת צנחנים.
72	ש. גזית	מרוחה של הטיבה (ציונים לתערוכת „הראל“)
75		דף היכר-מטוסים
		פעולם שלאחר המלחמה
76		מה מלאי הנשק בארה"ב, שניתן לספקו חוצה לארץ?
77		הכשרת קלעים בברית המועצות
74		כוחותיה המזוינים של איטליה — להרחבה
81		תכונה אנטי צוללתית — גם בשבדיה
82		הפ ליפנים: — מבעיותיו של צבא מדינה חדשה
84		צירור ידיעות מן המזרח התיכון

כתובת המערכת: רח' נחלת בנימין 57, תל-אביב, ת. ד. 168.
מחיר החוברת הבודדת 200 פרוטות; דמי החתימה לשנה (8 חוברות) — 1 ל"י.

דפוס „ספר“ תל-אביב

475

p. 3

**בנק
א"י לדיסקונט
בע"מ**

תל-אביב ירושלים יפו

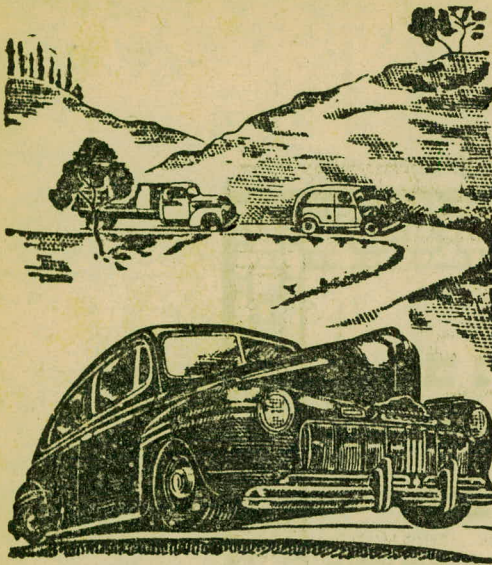
★

הון נפרע נרדבות:
1.062.000 ל"י

★

נל עסקי בנק

פורד בראש התחבורה בישראל

1800 כלי רכב מהחדושים ביותר עומדי
 דים מפעלי פורד לספק לישראל במשך
 השנה הקרובה עקב החסכם שנחתם
 בין החברה ובין ממשלת ישראל.
 כלי רכב אלה יחדשו במידה רבה את
 ציוד התחבורה בארץ ויסויעו לשפר
 ולשכלל את תנאי ההובלה והתחבורה
 בישראל.

לישראל

הנציגים

חברה ארץ-ישראלית לאוטומובילים בע"מ
 תל-אביב ירושלים חיפה

ה ס נ ה

חברה ארץ-ישראלית לאחריות בע"מ

החברה לביטוח הגדולה בארץ

5.000.000.- ל"י	סכום הביטוח (ח"י)
990.000.- ל"י	ההכנסה הכללית (1948) (כולל ביטוח לשעת חרום)
985.000.- ל"י	הון וקרנות

ח.ד. 805

טלפון 4431/2

תל-אביב רחוב לילינבלום 44

הסרכו

מפעלי
מלט פורטלנד ארקי־שראליים
„נשר“ בע"מ

חיפה ת.ד. 1696
טלפון: 4350 .4359

בע"מ **ב** **ע** **ו** **ג** **ן**

מספנה. תיקון אניות והנדסה ימית
שרות סירות-מנוע וקבלני צלילה

חיפה. ת.ד. 67

משרד 4 3 1 1
שרות סירות 4 3 8 5
מספנה 6 0 5 2
מען פרמי 7 1 7 6

מלפונים

החברה הארצישראלית המרכזית
למסחר והשקעות בע"מ

הון המניות: - 1,040,000 ל"י

נוסדה ע"י

החברה המאוחדת לצנורות ולמסחר ותעשייה בע"מ
מחסני ברזל בע"מ מחסני עצים בע"מ

מפיצים כלליים של

תוצרת מפעלי מלט פורמלנד א"י, נשר" בע"מ
ובתי יציקה, וולקן" בע"מ

חזון העתיד

פעם בלב החלוצים שהקימו
עוד ב־1906 במפרץ חיפה
השומם ביח"ד לשמן וסבון
ובשם "עתיד" קראוהו.
מהתחלה צנועה זו צמח
"שמן" — כיום מפעל
התעשייה הגדול והמשוכלל
במינו במזרח הקרוב.

" ש מ ן "

חלוק התעשייה בישראל

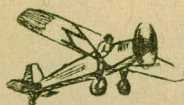

סי ומה בחוברת

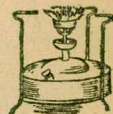
ציונים לקורא

זכור גדול נמשך בספרות הצבאות בעולם: האם בכוחו של חיל אוויר להכריע יחידו — או בעיקרו של דבר — במלחמה? מגלים פנים לכך ולכך — ומרבים להשתמש בנתונים שהעלתה, הקירה הסקר האמריקאית על תוצאות הפצצות-האוויר (נתונים, אשר לא היה בהם כדי לאשר את המוגזמות שבטענות לכווח הכלי-כול של הנשק האווירי). אולם דבר אחד מוסכם הנה אליבא דכולם: בלי חיל-אוויר רב מהץ אין סיכוי להכרעה במלחמות. על כן כה חיונית הנה תביעת הכוננות, המוכרת בדברי הברכה ל„שנתים לחיל האוויר“ (עמ' 6).

הכוח היהודי הצבאי הראשון, אשר עמדו לכוננו לשם הגנה על א"י לאחר שחרור הארץ מן השלטון התורכי, נועד, לפי מחשבה תחילה, להיות מטוגני של „חיל-ספר“ — ולא רבים יזכרו זאת כיום. בתכנית של 1921, צריך היה „הגדוד הצפוני“, אשר ישמור על צפון הארץ, להיות גדוד יהודי (לעומת הגדוד הדרומי, הערבי). עם בטולה של תכנית זו, בעקבות מאורעות 1921, הכרו על הקמת „המשטרה המעולה הרכובה“, שנועדה לשמש „תחליף“ לאותו חיל דרגודי, כששמור בתוכה, להלכת, שליש ליהודים — וחסביה זאת, על מסורתה ומדיה, אולם תוך השמטת חלק היהודי שבה, היא שהפכה ב־1926 „חיל-הספר לעבר הירדן“, הזכור לרבים, על „קולפקיו“ ואבנטיו האדומים. עתה השלים הגלגל את סבובו בן 360 המעלה: מוקם והולך חיל-הספר למדינת ישראל.

בימים אלה סופר: „כבר בימים הראשונים של „שרות-אוויר המחתרתי, שבשעות הראשונים להקמתו — כשרק שבעה מטוסים קלים ומיושנים עמדו לרשותנו ובסיסם היה בתוך מהוזה של הצבא הבריטי — כבר אז גרם ה„כוח האווירי“ לכמה הכרעות רציניות לטובתנו. כך, למשל, נהדפה התקפת הערבים הראשונה על נבטים בעזרת מטוס-תענוגות קטן שהופעל באופן „פרטיוני“ כמטוס קרב

(עם מקלע בחלון). וכמפציץ (ברמוני יד) בעת ובעונה אחת“. דברים אלה שהובאו כאן נלקחו מתוך סקירתו של מפקד חיל האוויר ליום השנה השני לקיום החיל. אולם, מה שלא נאמר באותה סקירה הוא, שמדינת ישראל המתהווה כולה דמתה אז לאותה נבטים מבודדת ומנותקת — ורק כפשע היה בנינו לבין הניתוק המלא, ביבשה ובים כאחת. על כן כה יקר „הפרימוסים“ של אז, מסמלי הקשר, כי עזרת מוגשת — ואח"כ אותם מטוסים, גדולים מהם, אך נועזים כמותם, אשר הפרו הראשונים את מזימות ההסגר על ארץ ישראל העברית כולה. מעשי חיל-האוויר הישראלי מוצאים את ציונם בחוברת זו לא רק במאמר הראשי (עמ' 6) ובסקירה המיוחדת למלואת השנתים הראשונות (עמ' 9) — כי אם גם בתיאור העיני „המטרה — אל עריש“ (עמ' 53) של פעלו הרב בימי אוקטובר 1948 וכן בפרכי המשנה המיוחדים לכך אשר במסכת „מבצע יואב“.

בהרצאה אחת, בכנס מפקדים שכונס בימים השחורים מאד של שלהי קיץ 1940, אמר אדם אשר איננו עוד אתנו בחיים: „נראה כי ארגון ההגנה הזה הוא המקום היהודי בישוב בו יכולים להפגש, ונפגשים, בשותפות כל ההוגים והשכבות שבישוב, אשר בו יהודי שותף ליהודי באשר הוא; ועל כן — גם היסוד המוצק לממלכתיות המתהווה שלנו“ — או דברים בדומה מאד לזה. הדאגה לשמירת השותפות הזאת, ולבצוע היסוד לממלכתיות העתידה, היא שהוליקה גם אל קביעת הסיגים והתחומים בעינינו נוהג צבורי לחברי ארגון ההגנה, בתוך מסגרתו ומחוצה לה, לקבלת משמעת הכלל ומשמעת עצמית. בסוגיה זאת עוסקת הוראת הפיקוד העליון הניתנת בעמ' 13 של החוברת.

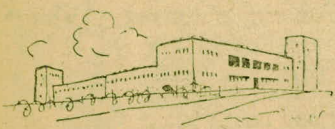
„כי מצפון תפתח הרעה“ — ואמנם רוב הפלישות הכובשניות וההרסניות באו על ארץ-ישראל מעבר הצפון. ועל כן היה הגליל ברוב הדורות של קיום עברי עצמאי בארץ, מצודה קדמית המקבלת על עצמה, ראשונה, את מהלומות האויב. להכיר את שטחיו ותולדותיהם — פירושו — להכיר את שדות הקרב המובהקים — והמתחדשים מדי דור ודורות מספר — של ארץ-ישראל. מאמר-הרצאתו של י. ידן, הגיאוגרפיה הצבאית של הגליל“ (עמ' 14) מצמצם במתכוון בהתבוננות בתקופות היסטוריות מסוימות בלבד, במסכת מלחמותיו של הגליל (כשעיקר ותורו — מסעות הרומאים על פני צפון הארץ), אך יש בו משום מפתח להמשכת הלמוד והעיון.

מי ומה בחוברת

"הקדום ביותר שבצבאות העולם" — כך קרא לעצמו, בהתפארות עצמית, צבאה של מצרים באחד ממסדריו כשנתים לפני ראשית ההתקפה הערבית על ישראל. ולא דק. האמת הגה כי הקדום שבצבאות — ובעל התורה הצבאית האימפריאליסטית הקדומה והמטופחת ביותר בין צבאותיהם של כל העמים והמדינות הקיימים כיום הנו בודאי צבאה של סין. בדומה לבני ביצנטיון לא תמיד נדעו הסינים לקיים בפועל את התורה הצבאית המטופחת, ואת התפישה האימפריאליסטית השנונה אשר ציינו את אלה ואת אלה — אך לגבי עצם האיכות של המחשבה הסינית הצבאית בדורות הקדומים, אין ספק ואין עוררין. על כן כה רבת-ענין הגה כל השואה בין הגישות והמושגים של מצביאים סינים חדישים לעומת אלה אשר נחשבו על הקלסיקונים של סין הקדומה. והרי, בדפי "דברי מפקדים" שבהוברת זו (עמ' 24) מאוצה סונג בן זמננו למול סונג צו שמלפני כ-2400 שנים. התרגום המסוגנן של אמרות המופת של סונג צו — ממעשה ידיו של א. ברוידא.

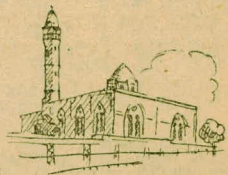
למוען מונוע טעות מוקראי מוערכות : הנחש המוכנף המתנוסס על השלטת ההרלדי, נוסח אבירי אירופה של ימי הביניים, המופיע בפתח אמרותיו של סונג צו שבהוברת זו — איננו הדרקון הסיני המקורי, כי אם, באמת, יציר-כפיהם של ההרלדים הארופיים. היות ונתגלה כי אפילו ב"דפי היכר-מטוסים" מזדמנות טעויות — נקוה כי תסולח ל"מערכות" תקלה זו ב"היכר הדרקונים". ואנו תקוה להעניק לקוראי מערכות בהקדם את מראהו המקורי של הסמל האגדי הסיני.

משרת עיראק-סואיז
עתה, "מצודת יואב"

לידיעתם של אלה הנמנים על : "הדור אשר לא ידע את יוסף", שמו של "מבצע יואב" לא נקבע כוכר לפעלו של אותו שר עתיק ביהודה אשר אמנם ניצח בודאי על גדודי לוחמים גם בשטח הקרבות אשר הויה את זירת המבצע, "יואב" — היה כנויו של יצחק דובנא, מדיין ומפקד בשורות ארגון ההגנה, נושא של הנודח הלוחם, איש נגבה, משתתף ורע של "מערכות", אשר נפל באחת התקפות האוויר על אותה נגבה שבביצורה לקראת הבאות שיקע תנופת מחשבה רבה.

את הזכות הגדולה של "עשרת הימים", ראה הישוב העברי בפריצת הדרך אל ישובי הנגב. העולם ההיצון — כלשון עתונאי לונדון — הופתע ונדהם, מעל לכל, "מנפילת בירת הבדוים המדברית — באר-שבע", אכן, משמעותו העיקרית של "מבצע יואב" (המתואר, לעת עתה, תאור בלתי-שלם בעמ' 26) היה בה מפנה : מההגנה על נקודות ורצועות של התישבותנו בעבר, להתבצרות בצומתים המכריעים של ארץ-ישראל. חילה-מצב של באר-שבע ב-1938, בודאי שהיה קטן בהרבה מזה שהתגברו עליו ב-1917, חיל-הפרשים וחיל-הרגלים של אלנבי, אך מבחינת ההכרעה במלחמות הנגב לא היה ההישג של אנשי השריון, הרגלים והתותחנים הישראליים קטן כלל וכלל מזה של הפרשים האוסטרליים והניו-זילנדים בשעתם.

במפת ה"נריז" לעבר בית-חנון (עמ' 40), הושמט בטעות המקרא המסביר, המלבנים במפה מסמנים את המשלטים שנתפסו ע"י כוחותינו בשלב המאוחר יותר של הפעולות — ב-21.10, בעוד שהעגולים מסמנים את המשלטים שנתפסו בשלב הראשון.

פילם נודע מושגות מלחמות-העולם נקרא : "המטרה — גרמניה" — הוא תיאר את פגיעות אוירת הברית במדינת אשכנז. "המטרה — אל-עריש" (עמ' 53) מנסה בדומה לנ"ל, להעלות תמונה מציאותית של פעלם היומיומי, בתקופת קרבות, של כוחות האויר. מן הרגע בו נתנת פקודת ההתראה, דרך כל שלבי אוסף הידיעות נפויים ומיונם ועד להפצצת המטרה גופא.

תמונת השער שבהוברת זו שייכת למעשה לרשימה "המטרה — אל-עריש". זוהי מפה בקנה מידה 1:20.000, מתוקנת לפי צילומי גיחת-תצלום נוספת. במפה זו הושלמו כבר הפרטים של העיר, המחנה הצבאי ותחנת הרכבת שבסמוך לה.

מי ומה בחוברת

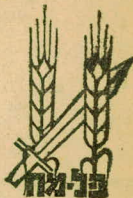
חלק מן התמונות המופיעות ברשימה זו הוכנו במיוחד למטרה זו ע"י השרות הסכני של מודיעין חיל-האוויר. מן הראוי לציין שתמונת צלם-האוויר שברשימה היא של צלום אלכסוני, בעוד שצלומי האוויר של אל-עריש שברשימה נעשו ע"י צלמניה קבועה בגוף המטוס. המצלמת צלומים אפקיים. הצלומים האלכסוניים מתאימים לצלומי ההפצה עצמה של המטרה.

כבר בימי "מלחמת קרימ'נו" (סתיו 1939), נאמר רבות כי אף במסגרת ההיא של מלחמת עמדות "מאובנת" נתבלטה הנטיה ל"מלחמה אנדיאנית" משני הצדדים: פשיטות, בעצמת מחלקה ועד פלוגה, חדירה לעומק המערך האויב, עד כדי קילומטרים אחדים, כתוכי עמדות-קדמיות, התקפות מן העורף, אולם בעלי ציונים האלה, ספק אם חוו עד כמה יתפשט נוהג הפשיטה, או עד כמה יסתעף וישתכלל אורך ביצועה, בשלבים מאוחרים יותר של מלחמת העולם: — החל בפעולות "קומנדו" הראשונות בחופי נורבגיה, וגמור במסעות ה"צ'ינדטיים", ובסיסי-ענק מוטסים בארץ האויב, בהנהגתו של וינגט. גנרל לייקוק. בעל הסקירה שתמציתה ניתנת בעמ' 58, היה השלישי בסדרת הראשים של "פעולות משולבות" (קומנדו ופשיטות) במפקדה הראשית הבריטית (אהרי האדמירל לורד קייס (Keyes) והאדמירל לורד מונטבטן).

המכונה **לא באה ת ה ת הארב**, במלחמה החדשה, היא רק מוסיפה על אפשרויותיו, אך אינה גורעת, כמלוא הנימה, מהתביעות המופנות אל יכלתו הגופנית, אל רמת בריאותו, ואל כושר השליטה העצמית, הפסיכופיזית שלו. הדוגמה המאלפת ביותר: הסנק, אשר אין כמוהו מקשה לתבוע מהאדם המפעיל אותו חוסן-גופני, כושר-סבילות, תאום וזריות בפעולת מרכזי העצבים שלו. המסקנות מעובדתי-סוד זו, אשר הנן מחויבות מציאות בכל ענפי הכשרתנו הצבאית, מתגשמות בשלמות הרבה ביותר דוקא בארצות השלום המסורתיות: ארצות הסקנדינביות. רשימתו של רברסון משה ("מוסא") זהר (עמ' 63), אשר עשה בקופנהאגן שבדנמרק, ואף בשתי הארצות הסקנדינביות האחרות, בשליחות בעניני הכשרה גופנית, וגולל את היריעה של תרבות עממית רחבה המכוונת, להבראת הגוף ולהשול הרוח, יש ויש ללמוד ממנה.

בסדרת התערוכות המסכמות את פעלם של חטיבות וחילות בצ. ה. ל.

בימי מלחמת השחרור באה, בחוברת זו של "מערכות" (עמ' 72), לידי ביטוי-מעט התערוכה של חטיבת "הראל". אין, כמובן, בתצלומים המעטים כדי למצות כל שהוא את נסיון הקרבות, את עלילת ההעזה ואת ערכי "מסורת-היחידה" אשר יש בכוחה של תערוכה כזאת להעניקם לרואיה. אולם במידה שתלך ותשלם מהרות התערוכות, יוסיפו "מערכות" לנסות ולשקפה; כי לגבי האלפים הרבים אשר נמנעו מהם מלבקר בכלל יש אף בהצגה מצומצמת כזאת של הקיום הבולטים שבכל אחת מן התערוכות, משום למוד הדדי, איש איש מעברן ומסורתן של החטיבות האחרות. וצריך להניח כי בבוא הזמן ישמש החומר העשיר האצור במסגרתן של תערוכות חלקיות אלו יסוד לאלבום מפואר של עבר הקרבות המכונס של צבא הגנה לישראל.

"משלוח נשק שסיים מלחמה" — כזאת סופר (על מלחמת האזרחים שבפרגוואי במערכות מ"רמ"ז (עמ' 63). משלוח הנשק — אמריקאי היה. משלוחי נשק מעין אלה רשמיים, רשמיים-למחצה או פרטיים, מארצות ומקורות שונים, כבר צרו לעתים את צורת ההסטוריה החדשה של פינה זאת או אחרת במזרח התיכון, ואף בחלקי תבואת אחרים. הרשימה (המצוטטת בכתבי-עת אמריקאי צבאי, ממקורות העתונות האמריקאית הגדולה), שבווברת זו, עמ' 76, המוקדשת למלאי הנשק הנותר של ארה"ב — מובטחת לה בדאי התענינות הקוראים. גם כשאינם מקבלים הקבלות פשטניות לאותה, "הכרעה פרגואאית".

מימד הצופיות, הננרל בארץ-פאואל, מספר כי במלחמת דרום-אפריקה, לאחר שנאסר על החיילים לשלוח ידם בבקר ובצאן (להבדיל מחיות פרא), נתפס חייל שעה שהחזיק בכבשה "בורית" ובידו כידון. בראותו קצינים, החל צוח: "הוי חיה דורסנית שכמותך! להתנפל עלי רצית?! הא לך! הא לך!" — תוך דקירות כידון ב"כבשה הדורסנית". דומה כי "נשק לבטחון פנימי" המוגש עתה מהחוז (בעיקר — מבריטניה) בדמות מטוסי מפלט, פרגטים של צי וטנקים בינוניים (ראה ב"צרוור ידיעות המורח התיכון" בעמ' 87), קרבת משפחה לו לאותה התגוננות עצמית של החייל, "מותקף הכבשה".

אגרת להיילי צ.ה.ל.

מסעם

רב־אלוף יעקב דורי

חיילי צבא הגנה לישראל, ביבשה באויר ובים,

ביום 1.9.49 בקשתי משר הבטחון להשתחרר, בגלל מצב בריאותי, מתפקידי כראש המטה הכללי לצבא הגנה לישראל. שר הבטחון הואיל להעתר לבקשתי ובאשרו הנני מסיים ביום הזה 9.11.49 את שרותי בתפקידי שנשאתי בו, בארגון ההגנה ובצבא הגנה לישראל מספטמבר 1939.

עם סיום שרותי, הנני מרגיש יותר מאשר אי פעם, הצורך להביע ולו מעט מרגשי החברות החזקים אשר פעמו בי תמיד לכלכם — לכל אלה אשר יותר משהוטל עליהם, נטלו על עצמם החובה להיות שותפים נאמנים למעשה הגדול בהקמתו, בנינו וטיפוחו של כח עברי מזוין, לשמש זרוע־כח בידי מנהיגות העם המוסמכת.

הנני להשתמש בהזדמנות זו לציין בפניכם שני חובות שבמצפון, אשר במשך שרותי הארוך היו מצפונים־מדריכים דאגתי ומכוונים מחשבותי ומעשי.

חובת השרות לעם — היא שהיתה לי תמיד אש ואור חיים. לא הכרתי יעד נשגב יותר וקדוש יותר, לבן־תמותה, מאשר החובה לשרת את עמי. הדבקות בתעודה והנאמנות לשולחי — בחירי העם המוסמכים, היו המצוות אשר אותן שאפתי והשתדלתי בכל רצוני ומאודי לקיים בכל ענין ובכל מעשה. בנאמנות אדוקה למצוות אלו, ראיתי מבחן לשליחותי ואם נכשלתי אי פעם — בשוגג נכשלתי ולא בזדון.

חובת החברות — בה הרגשתי תמיד היסוד האנושי ביותר והמוסרי ביותר והכח הגדול, הממצה, הדולה והמלכד את הטוב והמועיל הגנוז והחבוי בעולמו של כל אדם, לשלהבת־מתח אגתה של תעודה משותפת אחת.

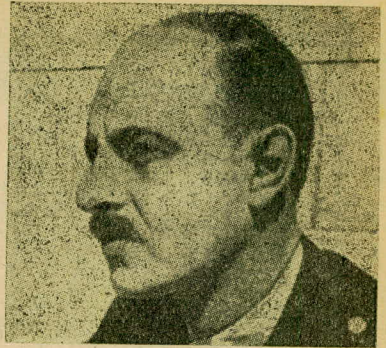
יח חברות טובה, בין שותפים לגורל, מטרה ומעשה; בדאגה לרוחתו של כל ועודד לכל קצין וממלא תפקיד; בעמידה לימינו במלוי משימתו, — בכל מצוות גדולות, המוטלות יום יום עלי, והשתדלתי בכל לבי ומאודי לעשותן נכשלתי בקיום מצוות אלו, הרי שלא במתכון נכשלתי.

בכל לבי כי חובות מצפון אלו ידריכו לעולם מעשיהם ופעלם של כל אלה וזכמם האחריות הגדולה והמעשה האדיר בבניתו, שכלולו ובצורו של צבא

הוקרתי ותודתי העמוקים לכל החיילים — הטוראים, הסמלים והקצינים בכל החילות והשרותים, אשר נתנו בי אמונם וסיעו בידי למלא תפקידי. עמם יחד היתה לי הזכות הגדולה למלא את השליחות הנעלה ביותר בשרותי לעם.

אהולי וברכותי הנאמנות לראש המטה הכללי, הבא למלא מקומי, לכל קציני המטה הכללי, לכל המפקדים והטוראים ביבשה, באויר ובים. תהי ברכה והצלחה שורה במעשיהם.

יעקב דורי רב־אלוף
ר מ ט כ ל

פקודת יום

סטעם

רב־אלוף יגאל ידין

חיילי צבא הגנה לישראל, ביבשה, באויר ובים!

בהרגשת האחריות הגדולה, שהוטלה עלי, הנני פונה אליכם להגביר מאמצים להשגת התעודה ולמילוי התפקידים הגדולים והעצומים המוטלים עלינו כיום. מדינאי ארצות ערב ויועציהם מצחצחים חרבות לקראת הסיכוב השני. פנינו לשלום, אך ניכון למלחמה. היום קצר והמלאכה מרובה. להשגת משימותינו חייב צבא־הגנה לישראל, על כל שלוחותיו, בישובי הספר והעורף והעתדות, להיות מאומן ביותר, ממושמע, מצויד כדבעי, ובעל נכונות ורוח חלוצית. תהיינה המסירות והדבקות בתעודה, שסימלו את דרך עבודתו של רב־אלוף יעקב דורי במשך כל שנות כהונתו כרמטכל של ההגנה וצבא־הגנה לישראל, נר לרגלינו במאמצינו להשיג את תעודתנו.

יגאל ידין, רב־אלוף
ר מ ט כ ל

„שלושה הם הדברים היסודיים הדרושים לצ. ה. ל. ואין אחד מהם עולה בחשיבות על משנהו: א. רוח התנדבות וחלוציות. ב. יעילות ורג. משמעת.“
...התנדבות אינה מתבטאת רק בהליכה לצבא; צבאנו צריך שאנשיו יקדישו את כל זמנם ונפשם לעבודה זו...

„התקדמות רצינית להרמת רוח ההתנדבות והחלוציות היא קבלת העול מצד המטכ״ל בטיפול השנתון הראשון של הגיוס... העבודה שבני נח״ל יחויבו בה תתן את אותה ברכה שנתנה לאנשי הפלמ״ח. העבודה במשקים החקלאיים ואימוני הצבא הוכיחו כי הם הסינתזה המצוינת להינוך לוחמים בעלי הכרה ויכולת בשדה־הקרב...“

„הבעיה השניה היא הפיכת צבאנו לצבא יעיל. שיהא מושתת על שליטה במקצועות טכניים. ככל צבא יעיל אחר... אנו נשלח ללמוד את חבר המפקדים הקיים לכל ביי״ס צבאי שיאות לקבלם; כלי ביסוד אין כיום שוני רב בתורה הצבאית... אנו נמכן את הצבא במיכון חדיש. בטכניקה משוכללת של כלי־הנשק והמכשירים הדרושים לעבודה.“

„בעית המשמעת בצבא היא חמורה. חוסר המשמעת גורם לבזבוז בכל המובנים. המשמעת הצבאית אינה עומדת בסתירה לרוח ההתנדבות והחלוציות, וערכה ליעילות אינו פחות מזה של מיכון הצבא.“
„היכולת להשמע לפקודה שתוכנה בלתי נעים או קשה לבצוע היא מבחן המשמעת הצבאית. כשהפקודה המנוגדת לרצון האיש מולאה — נצהה המשמעת.“

„יש להחדיר גם בצבא וגם בישוב את אפשרות ה„סיבוב־השני“. ה„סיבוב־השני“ הוא אפשרות מעשית. ואנו חייבים לדאוג לכך שהמלחמה תהיה הפעם בשטח של האויב. לשם כך צריכים אנו להאדיר את רוח הצבא ולהגביר את חילו. זאת נעשה באימונים, במיכון ובמשמעת.“

(מתוך שיחת רב־אלוף י. ידין עם באיכח „במהנה“)

ב מ ע ר כ ה

בהתחלף משמרות

ההתחלפות הראשונה בצמרת פקודו ונהלו של צבא צעיר, — שנה וחצי לאחר שכונן רשמית ונהיה לזרוע-המגן של מדינה — הנה מאורע, אשר אי אפשר שלא יהיה בו גם משום ציון וסמל לתקופה היסטורית, ולהשתלבותה של תקופה בתקופה, של חוליה בחוליה. וביחוד — כשראש-הפקוד המתחלף עמד מזה עשר שנים ליד הגה ספינת-הגנתנו הצנועה והדלה, מאז אותו יום בו הוקם לראשונה אותו כלי הקרוי „מטה-כללי“, ונקבע ראש-מטה ארצי לארגון ההגנה. אין זה ודאי מקרה שהנהוג שלנו אחר הוא מהממקובל בכמה מדינות גדולות ואדירות, בהן נהוג „תור“ בעל משך קבוע, פחות או יותר, למלוי המשימה של ראש-מטה לחיל-הצבא — מהן בן ג' שנים, ומהן בן ד' שנים. כוח-המגן שלנו צמח ונת-הוה במשך עשור השנים הזה — ומן הדין היה, שאותה מחשבת-תמיד תלוה אותו, אותה היד תטפח אותה, עד ותסתיים, תוך רעם-הקרבנות, תקופת ההת-

הזות, ועד ויחלוף רעם-הקרב.

הכלל הגדול, שכה חשוב לקיימו באם רק ניתן הדבר: „אל החלף את המושכים ברתמה, כל עוד לא חצתה העגלה את הנהר“ — עלה בידי צבא-ההגנה-לישראל לקיימו. וישנם בתוכנו היודעים וזוכרים, מה קשה ומפרכת היתה גזירת ה„רתמה“, בחדשי קרבות נסערים וזועפים, כשהיא נצטרפה במחלה קשה ומתישת-כה. אכן, רב היה גם השכר: לראות, בתום שלושים שנות שירות, עצמאות עברית, צבא-הגנה-לישראל מנצח ועומד-על-המשמר.

לרבים זכורות עדיין שנות העבודה המשותפת, האמונה המשותפת, ההתנדבות, המסירות, החברות, עם הרמטכ"ל העזוב, ל„מערכות“ — זכורה במיוחד

אכן, הלופי-המשמרות — עם תום עשור זה של בנית כוח ארגון-ההגנה, וצבא-הגנה לישראל — דומים יותר להשתלבות של חוליה בחוליה. לא „פנים חדשות“, כי אם כתף מתחלפת, לאחר שכבר נשאה, צעד אחר צעד, בחלק כבוד והולך של המשא. „עברנו את הנהר“. המלחמה — כאילו מאחורינו. אך לא קטנים מקשיי המלחמה — הקשיים של בנין כוח-מגן של תמיד, בתנאי מדינה כמדינתנו. רבים עוד שרטונות-החוף שלפנינו, בהם עלולה לשקוע העגלה — באם לא תורם בכתף נאמנה. ואין כל ערובה שלא יבואו עוד עלינו שטפונות-מלחמה נוספים, מחודשים.

תפקיד כביר עומד בפני הרמטכ"ל החדש. והוא יחייב את כל המרץ, התחבולה, ראית-הנולד וכוח-להתמיד, שלו ושל עוזריו, ואת ההתלכדות הנאמנה, החרוצה והפעילה של כל מחנה חיילי ישראל ומפקדיו: אלה, שבצבא-הקבע, אלה — המשרתים את שירות-החובה שלהם, אלה שבעתודות ואלה שבכוחות-המשמר, לישוביהם. רק חישול מחודש של הליכוד, רוח ההתנדבות והדבקות בתפקיד אשר יצרו את גרעיני הכוח שלנו בשנים עברו — יהיה בו כדי לתת בידי הפקוד המתחדש של צבא-הגנה-לישראל את הכלים ומקורות-העצמה הדרושים לו, בכדי שיוכל לשאת כראוי במשימתו ההיסטורית כבדת-האחריות.

שנתיים לחיל-אוויר

שמאז — זו של קרבות ו„הפוגות“, וזו של ראשית ההתארגנות המחודשת במסיבות של „שלום לשלושה רבעים“. מהתחלות, אשר ברדאי היו זוכות, מצד אנשי

בסקרו את השנתיים לקיומו, רשאי חיל-האוויר לישראל להשקיף בסיפוק אחרנית: על מחצית-השנה של מחתרת או קיום, „בלתי-מוכר“, ושתי התקופות

את העולם כולו והמתרחשת בו דאי, במדת־מה, (ואם גם במידה יחסית), אף בסביבתנו הבלתי־אמצעית, מעטות בודאי הדוגמאות וההקבלות לגבורת־העזה כזו אשר גילה חיל־האוויר הצעיר שלנו בתקופת־היה השונות של שנת 1948, שנת המבחן המכריע. אך עתה נדרשת ממנו גם גבורה אחרת, לא קלה מהראשונה, גבורת הבניה ה"שקטה", ההתאמנות המחמירה והתובענית, הסדר, "שלא ידע רחמים", הצפייה הדרוכה לקראת כל פורענות כי תבוא, כשהחיל־האוויר יהיה, כתמיד, מטרה ראשונה לפגיעה אויבת וגם נושא התגובות הראשונות: עוצר, בולם, מתקיף ומסייע. מבחנים המורים מאחורינו, אך יתכנו מבחנים נוספים — ואולי עוד חמורים מהללו. על נשקנו האוירי להיות מוכן הדרך לקראת הכרח של התמודדות בכל התנאים, באם תוטל עלינו, ואף למול נסיונות אפתעה ומארב צבאי ומדיני, תהא שנתו השלישית — שנת בניה, שכלול ודריכות!

ציי־אוויר מבוססים, להערכה של "משחק ילדים" — הגיע חיל האוויר, בראשיתה של שנת 1949, אל המעמד הבלתי מפוקפק של כוח אוירי ראשון־במעלה, באותה שעה, שבצבאות מדינות המזרח־התיכון, "הערבי", (אם כי, כמובן, לא התנשא לטעון למעמד כזה לעומת שלוות כוחות־חרץ, החונות או עשויות לתנות באותו שטח). אכן, עם כל הקושי העצום שנדרש להתגבר עליו בשביל להגיע למעמד ממין זה — גדול פייכמה הקושי לקיים אותו. וביחד עשה שחסרים אותם המניעים הקשורים במצבי מלחמה, וסכנה בלתי־אמצעית, העשויים להצמיח יכולת גדולה אף מקרב ישוב קטן ומדינה העומדת בראשית צעדיה. גדול ומכובד התפקיד אשר כבר מילא חיל־האוויר הישראלי (חלקו — בעודו בחיתוליו); אך גדול וכבד ממנו התפקיד אשר ייתבע ממנו דוקא עתה, בימי השלום: לחשל יכולת, לא לפגור, מבחינה מקצועית, טכנית, ארגונית ונפשית, אחרי ההתפתחות הסוערת והמתמדת השוטפת בגליה

חילנו החדש: - חיל־הספר

ההר, בכל מקום תורפה, ככל פרצה, הקוראת לגנב. זר ועוין היה בשנים האחרונות שלפני העצמאות צלילן של המלים, "חיל־הספר". חיל זר ועוין בישרו המלים האלו, דמות אנושית זרה — ומעשה עוין, מכוון נגד עליה יהודית, התישבות, נשק יהודי. מעתה — יהיה זה חיל־הספר שלנו, כשרק המשימה המסוימת מפרידה בינו לבין שאר חלקי צבאנו, אשר בו יצטרך לעתים כה קרובות חיל זה להיות חרוץ בו.

בתפקידו — לא יהיה חיל־הספר יחיד ובודד. תהיה זו שותפות: בינו, לבין ישובי־הספר, — הם ויחידות חיל־המשמר המיליציוני אשר יעמידו אותם הישובים. יהיה כאן צורך בחלוקת תפקידים נאותה, ושילובם; בשיתוף ובהשלמה הדדית. הרבה צריך יהיה החיל ללמוד מהישובים, ואנשי הישובים, שבכל אחד מאזורי הגבול. והרבה — יצטרך ללמדם, להקנות להם יכולת מקצועית נוספת ומחודשת, בהיותו — כאשר חייב הוא להיות — מעין בית־ספר ראשי לעניני השמירה, התצפית והסיר לצבא־ההגנה, לישובי־הספר, ולכוחות המגן המקומיים.

רבה המלאכה — ומאמץ גדול ידרש בכדי להקים על רגליו, מכוון ומוכשר כהלכה, את החיל החדש, אשר תפקידו יהא כה חיוני במדינה זעומת השטח ומבוותרת־הגבולות. יעשה ויצלח!

שעה שמקימים את החדש שבחילות מהם מורכב צבא־ההגנה־לישראל — את חיל־הספר — אין אלא מחדשים, לגופו של דבר, בגלגול חדש, את המעשה והמסורת אשר היוו, במשך עשרות שנים, את עיקר תוכנה של ההגנה העברית. תפקיד "שמירת־הגבול" היה תפקיד כולנו, כשכל נקודה עברית מהווה את שטח־המגן־והשמירה, ותחומיה — הם אותו "ספר" אשר עליו יש להגן בפני מתגנב, שחד, מחבל או מתקיף גלוי. טיפוס המגין בעבר צמח ונתגבש, "מאחורי הקיר", בתחום החיצון של המר־שבה, בלילות סגריר ושרב כאחד. הדבר שנשתנה מאז הוא, כי שטח־המגן־והשמירה הנו עתה שטח המדינה בכללותה, ועל כן נבדלת גם הצורה הארגונית והמקצועית החדשה של כוח־המשמר: חיל־הספר למדינת־ישראל. אין עוד כמוהו, בין כל סוגי כוחנו הצבאי, אשר ניתן לו להיות מורשע ומעורה בעבר הגנתו, במציאות מפעלנו, בטבע ארצנו, בהוי היום־יום של שכנות, זהירות, וכוננות. אכן — חיל־הספר יצטרך ללמוד, ולינוק הרבה, למוג, לשלב, ולגבש את נסיונותינו אנו במיטב לקחם הארגוני והמקצועי של אחרים; ומעל לכל — לחנך טיפוס מעולה של שומר הגבולות, שיהא גם איש הבטחון היום־יומי וגם חייל ואיש־צבא לכל דבר — וגם יודע ארץ, בקיא בגבולותיה, מכיר שוכני הספר, מתמצא ושליט במשעול, בבקעה, בסלע־

חיל האויר לישראל: - לקח ומסקנות

א. ימי בראשית

עובדת לידתו של חיל האויר לישראל נעוצה בהכרח החינוכי, שהוכר ע"י מוסדות הבטחון של הישוב, להשלים את כוחות המגן העבריים בורח מסייעת ולחמת שיהא באפשרותה להגיע אל כל בקודותינו המפורזות והמוקפות ברחבי הארץ, עם שיבושן של דרכי הקשר הרגילות, ולהגן על שמי הארץ לקראת ימי ההכרעה הצבאית שנראתה כבלתי במנעת.

כיום, שעה שאנו מביטים לאחור ומנסים לס- קור - ולו גם במעוף הצפור - את דרכו של ת. א. לישראל, עלינו להדגיש ולומר מיד שמעטים הם המפעלים החלוציים בארץ שהוגיהם יכולים לתבוע לעצמם את אותה מידת ההעזה והמעוף שיש לזקוף לזכות אותם מעטים שהגו והרו את רעיון כוחות האויר הישראליים. ההחלטה הגורלית נפלה ביום י"א השון, תש"ה, ומכאן החל המעשה. לא נוכל עדיין לקבוע את משמעותה של החלטה זו לכל היקפה עד לאותו יום בו אפשר יהא להעריך ולנתח בפומבי את תרומתו של ת. א. למאמץ המשותף, ואולי גם מחמת קרבתנו למאורע אשר בהכרח מגביל את הפרספקטיבה ההיסטורית שלנו, אולם כבר היום אפשר לומר שהחלטה זו הגבירה ותרמה תרומה בלתי משוערת להאדרת כוחות צבא ההגנה לישראל.

בפני מארגני "שרות האויר", כפי שחיל זה נקרא בראשית ימיו, עמדו בעיות אשר לא זו בלבד שחסר היה לנו הנסיון המתאים לפתרן, אלא שנראו כלא נתנות לפתרן מבחינה אויבייקטיבית. כאן עלינו

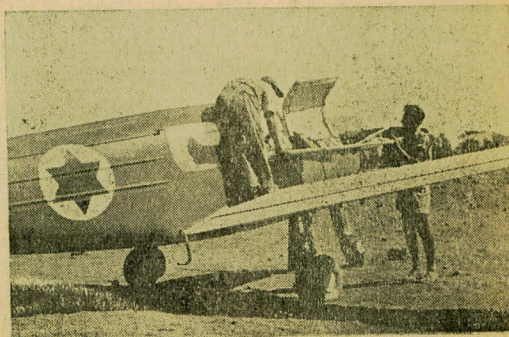
לזכור שהימים היו ימי שלטון המנדט - שנתגלה אז בכל מערומיו כשלטון עויין, המפריע לכל נסיון של חישוב כוח לחימתו של הישוב. אם היתה אפשרות להסתרת כלי המגן הצנועים שלנו באותם הימים, הרי שלא באה בחשבון כל אפשרות כזאת לגבי "כליר" של ת. א.; מטוס אינו מופעל מ"סליק", מטוס זקוק למסלול המראה ונחיתה, להשגחה וטיפול טכני ולכל אותם השרותים המורכבים שבלעדיהם לא תצלח פעילות אוירית. אלה היו רק חוליות בשרשרת הקשיים הארוכה שבהן נתקלו מארגניו של חיל זה.

המטוסים הראשונים נרכשו מאת הבריטים דוקא, והיו אלה אותם "פרימוסים" הידועים לכל ילד ואשר שמשו נושא מבדה למבוגרים. אלה היו המטוסים שבעזרתם נרשמה פרשה מזהירה בתולדות מלחמת העם לעצמאות ויתכן גם פרק מפליא ומזור כאחד, במדע הלחימה האוירית. מפליא - משום אותם המבצעים שבוצעו על ידם; ומזור - משום העזתם של טייסיו להטיסם בתנאים בלתי מתקבלים על הדעת ביותר.

מטוסים אלה רוכזו בשדה התעופה הקטן בתל-אביב וממנו הופעלו במבצעי הפצצה, אספקה לבקר דות מבודדות, העברת פצועים וקשר.

פרשה בפני עצמה היתה הסתננות טייסיו לשדה התעופה כשהם נושאים מתחת למלבושם רמוני יד ותחמושת שהיתה מיועדת לנקודות ישוב מבודדות ולהפצצת מתקפי שיירותינו לירושלים; וכל זאת ממש מתחת לאפם של הבריטים. אלה היו למעשה פעולות חיל האויר בראשית ימיו. טייסיו ואנשי שרותי הקרקע של החיל גוייסו בתחילה מבין שורות מתנדבי הישוב לחיל האויר הבריטי במלחמת הער לם השניה והמספר המועט של טייסי ועובדי חב' "אוירון", הקלובים לתעופה וטייסי הפלמ"ח, ואלה היו את עמוד שדרתו עד לשלהי אפריל 1948, עת שהחלו לזרום אלינו אחינו המתנדבים מעבר לים.

עלינו לזכור שעובדת היותו של חיל האויר חיל טכני ממדרגה ראשונה וחיל הפועל מבסיסים סטטיים, פחות או יותר, גרמה לכמה תוצאות שאין למצוא להן השואה בהתפתחות כוחות חיל הרגלים שלנו. בעוד שכוחות חיל הרגלים של ה"הגנה", שהיו קיימים עוד לפני הקמתו של צ.ה.ל., ניתן להפ-עילם, ואף הופעלו, בהגבלות מסוימות אמנם, ללא

פינוי פצועים בדרך האויר

פוטו טייס ישראלי

צורך חיוני במטח מרכזי קבוע המתאם ומכתיב את דרכי פעולתו עד לנקודה האחרונה, כפי שהדבר מחייב בחיל האויר, הרי בסיס-אוירי אינו בר-קיימא מבחינה אופרטיבית ללא הדרכה, הכוונה ותאום ע"י מטח ראשי.

בהתחשב עם עובדות אלו ותוך כדי ביצוע תפ"קידיו המבצעיים של החיל, החלה מתארגנת מפקדתו המסועפת על פי נסיון שנרכש בחילות אויר זרים, תוך התאמת נסיון זה לתנאי הארץ ואפשרויות פעולותינו.

אולם האויב לא הניח לנו לגבש את נסיונו ולהגביר צידונו. ב-15 במאי החלה פלישת מדינות ערב לארצנו. בבוקר אותו יום הונחתו על תל-אביב ומקומות אחרים בארץ, ההפצצות האויריות הראשוןות. תאריך זה מסמל התחלת תקופה שניה בקיומו של החיל.

ב. כבוד המלחמה

פלישת מדינות ערב החלה בסימן שליטת חילות האויר, המצרי בדרום והסורי בצפון, בשמי ארצנו. חיל האויר המצרי, שהיה מורכב ברובו ממטוסי קרב מסוג "ספיטפייר", הופעל במגמות טקטיות ואסטרטגיות כאחד, כנגד ריכוזי צבאנו ומקומות ישוב אורחיים בדרום הארץ. חיל האויר הסורי, שכלל מספר מצומצם של מטוסי "הרווארד" (מטוס אימון מתקדם חד-מנועי) הופעל במגמה טקטית בעיקרה, אם כי התקיף גם מרכזי ישוב אורחי בצפון הארץ. בראשית ימי הפלישה, עדיין לא חל שינוי מעשי בהרכב מטוסי החיל ולפיכך גם לא היה מקום להת-

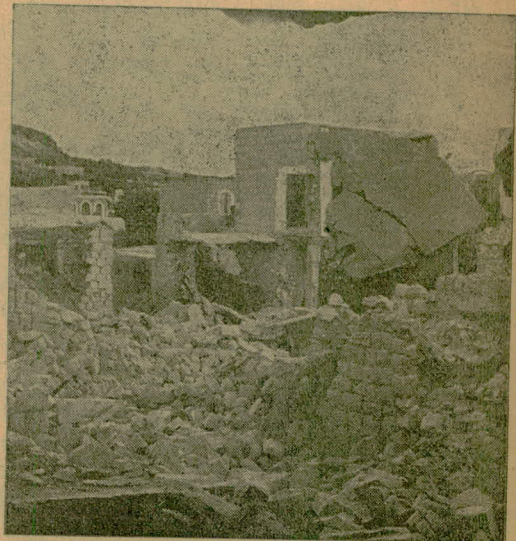
מודדות עם כוחותיהם העדיפים של אויבנו באויר. מצב זה חייב את מפקדת חיל האויר לכמה מסקנות:

1. צמצום הפעילות בשעות היום.
2. הגברת הפעילות בשעות החשכה.
3. מתן עדיפות מכרעת לקיום גשר האספקה האוירית ממקורות אספקה בחו"ל להגברת צידו של החיל.

המשימות שחיל האויר חייב היה בביצוען, במסגרת כוחות ההגנה, היו:

- א. מתן סיוע טקטי לכוחות הרגלים ע"י הפצצת ריכוזי האויב וצומתי תחבורתו בקוי החזית או בסמוך להם.
- ב. קיום קשר עם נקודות ישוב מבודדות.
- ג. הגנה יעילה בפני הפצצות מהאויר.
- ד. מגור כוחו האוירי של האויב ע"י פגיעות יעילות בבסיסיו האויריים והשתלטות על שמי הארץ.
- ה. הפצצות אסטרטגיות לצורך פגיעה בפוטנציאל המלחמתי של האויב.

לאור האמור לעיל, ברור שרק שתיים מהמשימות הנ"ל (א' ו-ב') היו בנות ביצוע, ואף הן תוך הגבלות רבות.

תוצאות הפצצה מן האויר

אום בין כוחות הרגלים ומטוסי החיל המכוונים לעד תים קרובות למטרתם מהקרקה. הם הכרח רא- שון במעלה להצלחת מבצעים טקטיים רבים. כל אלה היו בבחינת אין במבצעיו הרא- שונים של החיל.

ב. קיום הקשר עם נקודות ישוב מבודדות משימה זו גם היא נתונה היתה להשפעה הישירה של עליונות אויבנו באויר וכקודמתה הועתק ביצועה לשעות החשכה. חיל האויר קיים קשר קבוע עם כל ישוב מבודד שדרכי הגישה אליו ביבשה היו מנוד תקות עד לשחרור הגישה היבשתית אליו. די אם נזכיר בנדון זה, פרט לנקודות חניה רבות בנגב, את ירושלים, סדום, נבטים ובית אשל. תפקיד זה היה אחד התפקידים שבוצע במשך כל חושי המלחמה וההפוגה ללא הפסקה. מובן מאלי שביצועה של משימה זו הוגבל גם ע"י השימוש הקרבי במטוסי החיל.

לשיאים בלתי משוערים בשטח זה הגיע החיל במבצע שהיה ידוע בשם „אבק“, שנערך לפני מבצע „עשר המכות“. בתקופה קצרה ביותר הועברו ע"י החיל כמה אלפי טונות ציוד צבאי, אספקה ואנשים אל הנגב המנותק. מבלעדי תגבורת חשובה זו ספק אם היו מתאפשרים ביצוע שחרור הדרך לנגב והמבצעים שבוצעו אחרי כן בדרום הארץ.

ג. הגנה יעילה בפני הפצצות מהאויר רק עם קבלתם של מטוסי הקרב הראשונים בחיל האויר אפשר היה לגשת לתכנון ביצועה של משימה שלישית זאת. עלינו לזכור שלמטוסי הקרב בחיל נועדו תפקידים אחרים פרט לתפקיד הדפנסיבי, כביכול, של הגנה בפני התקפות אויר; כגון: שימוש טקטי נגד מטרות קרקע, סיורי אויר לצרכי מודיעין, לוי מפצצים וכו'. לפיכך היה צורך בשיקול מחושב ומתוכנן לגבי השימוש היעיל ביותר בהם.

פרט למספר מטוסי הקרב העומדים לרשותו של חיל האויר, יש עוד גורם חשוב ביותר שבו תלויות הצלחת ביצועה של משימה זו, והוא שיטת האז- הרה המוקדמת בפני התקפות אויר ריות. בהעדר אמצעי אזהרה מתאימים כגון רשת ראדאר, צופי אויר ואמצעים דומים, לא תצלה כל התגוננות אקטיבית כנגד התקפות אויר ואף במקרה הטוב ביותר לא תצדקנה התוצאות את הבזבוז במ- טוסים וכוח אדם הכרוכים בפעילות מסוג זה. ומאחר שמבלעדי עליונות אוירית, לא יתכן סיוע טקטי יעיל, היה הכרח לכונן את פעילות מטוסי הקרב לפעולות האויב באויר (Armed Reconnaissance) סיור-אלים

„רכבת האויר“ לונג

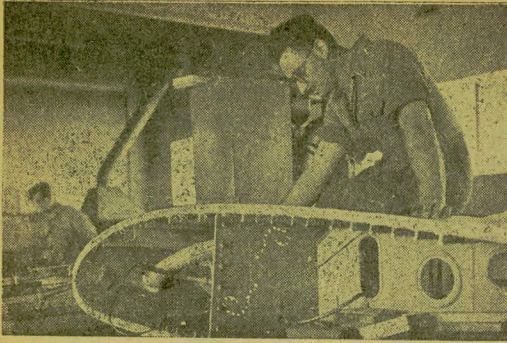
א. הסיוע הטקטי לכוחות חי"ר

הסיוע לכוחות חי"ר בדרך הפצצת ריכוזי האויב בקוי החזית ובקרבתם היה מן המשימות הקשות וקלושות הסיכויים ביותר. הפצצות שעמדו לרשר תנו, ואשר היה ביכולתנו להטילן ממטוסינו, היו מוגבלות בטווח הפגיעה ובכוח חדירתן. האפשרויות לכונן למטרה המיועדת, שהיו מצומצמות בלא הכי, פחתו עוד יותר בשל גורם החשכה או חשכה למחצה, שבחסותה היו נערכות מדבית טיסות ההפצצה. הפ- צצות לילה, במטוסים הדישים, המצוידים במכשירי כוון והטלה משוכללים, אף הן מכוונות כנגד שטחים נרחבים ומעולם אינן מצמצמות בשטח של כמה עשרות מטרים מרובעים. לעתים, על כן, היה צורך להמנע מהפצצת ריכוזי האויב מחשש פגיעה בכר חותינו אנו. המסקנה מכל אלה היתה שהפצצה טק- טית יעילה — היינו, סיוע ישיר לכוחות הרגלים — לא תתכן בשעות החשכה; ובתנאים שהיו קיימים היה הכרח בצמצום רציני של משימה זו עד לאותו זמן בו יוכלו מטוסינו לצאת להתמודדות גלויה עם האויב לאור היום. פעולת הסיוע הישיר הועתקה על כן לשעות הערב המוקדמות לאחר השקיעה, הצטמ- צמה בשעות החשכה, והוגברה שוב בשעות הבוקר המוקדמות.

פרט להעדר מטוסים מתאימים לצרכי הפצצה טק- טית היו עוד כמה גורמי יסוד שאין להתעלם מהם כאשר המדובר הוא בהפצצה מסוג זה.

1. הצלחת הפצצה טקטית תלויה בראש וראש- רנה בתיאום ושילוב מבצעי גמור בין כוחות הרגלים וה. א. בכל שלבי הפיקוד, החל מאגף המבצעים במטכ"ל, דרך מטה החזית ועד למטה חטיבה ולע- תים גם גדר.

2. אמצעי קשר יעילים ומתקנים, לצורך התי-

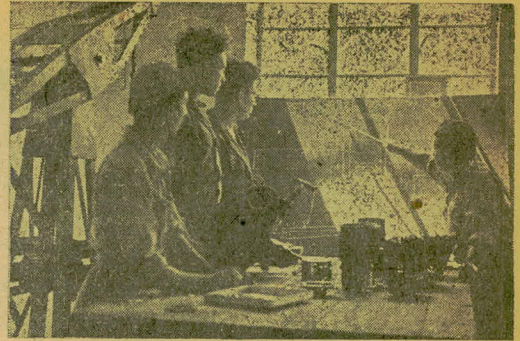

עבודה יומיומית במוסך

וראשונה, ביצוע התקפות אויריות נגד נקודות חיר ניות שלפגיעה בהן תהא השפעה מכרעת על הפוטנציאל המלחמתי של האויב. מטרתן אלו נמצאות על פי רוב במרכזי הישוב של מדינות האויב. הפצצות אסטרטגיות יעילות, פרט למטרותן הראשונית, שהיא השמדת כוחו המלחמתי, הפוטנציאלי, של האויב, הריהן נועדות אף להטות את מאמציו להתגוננות אוירית וע"י כך שוללות ממנו פיתוחן של אפשרויות הפצה-אסטרטגית בכוחותיו הוא. מאידך מאפשרות הפצצות מסוג זה, למתקיף, ניצול יעיל של מטוסי קרב לצרכי סיוע ישיר לכוחות הרגלים בחזית, ומונעות מהאויב מתן סיוע כזה לכוחותיו לאור הצורך בריכוז מטוסי הקרב שלו להגנת המטרות האסטרטגיות.

מסקנות אלו הן פרי נסיון מלחמת-העולם האחרונה והן היוו את אחד מגורמי הנצחון של בעלות-הברית על גרמניה. חיל האויר הגרמני נועד ביסודו לשימוש טקטי; לעומתו פיתחו בנות הברית — (ארה"ב ובריטניה) את ההפצה האסטרטגית, וזו הכריעה בסופה את כוחות האויר הגרמניים והביאה לשליטתם הגמורה של כוחות האויר של בנות-הברית בשמי אירופה. למן אותו רגע הובטח נצחונן גם ביבשה.

ממבט-עין בוחן על פני מפת ארצות המזרח-התיכון יתברר מיד שלצורך ביצוען של הפצצות אסטרטגיות חייב היה חיל-האויר להיות מצויד במפציצים בינוניים וכבדים אשר טווח פעולתם יאפשר התקפות מסוג זה. אולם לרגלי סיבות שונות, וביניהן מחסור בציוד מתאים עד לשלבים הסופיים של המערכה, לא היה באפשרותנו לפתח הפצצות כאלו. עובדה היא, כי גם הנסיונות המועטים בשטח זה, כגון הפצצת קהיר ודמשק, היו מעורדים מבחינת תוצאותיהם ומגמתם.

חניכי החיל בזמן שיעור

תוך צמצום השימוש הטקטי במטוסי החיל נגד מטרת קרקעיות באזורי החזית. כאן יש להעיר שלא תמיד נראו שקוליה והנחיר תיה של מפקדת-החיל בעיני מפקדי כוחות חיל הרגלים.

לאור דברים אלה לא יקשה לקבוע שלצורך ארגון הגנה יעילה בפני התקפות אויר דרושים:

1. רזרבה טקטית מספקת של מטוסי קרב שמתפקידם יהא לקדם את פני מטוסי האויב.
2. מערכת אזהרה מוקדמת (Early Warning System) הדרושה בנקודות מתאימות ורבות ככל האפשר על פני הארץ.

ד. מיגור כוחו האוירי של האויב ע"י פגיעות בבסיסיו והשתלטות על שמי הארץ
משימה זו היא למעשה תמצית מהותו של חיל האויר כזרוע לוחמת של אומה. אין תפקיד שיעלה בחשיבותו על השגת מטרה זו. לצורך הגשמתה, חייב חיל-האויר להטיל את מלוא משקלו. אולם למרות חשיבותה הרבה של משימה זו נאלץ החיל, בהתחשב עם התנאים בהם היה כבול, לדחות את תכנונה וביצועה לשלב מאוחר יותר. הדגמתה של הנחה יסודית זאת נערכה ע"י החיל במבצע „עשר-המכות“ שנפתח במהלומות קשות שניתכו ע"י חיל-האויר על הבסיס האוירי המצרי באל-עריש שבמדבר סיני, ואשר לא פסקו במשך כל ימי המבצע.

התוצאות ניכרו מיד. פגיעות יעילות בבסיס האויב צמצמו בהרבה את אפשרויות פעילותו האוירית, ואיפשרו את הטייתם של מספר מטוסים גדול יותר של החיל לתפקידים טקטיים ואחרים.

ה. הפצצות אסטרטגיות
המושג „הפצצות אסטרטגיות“ פירושו, בראש

ג. סיכום

מאמץ שלא יפול מזה שנעשה בחדשי הקרבות. אנו רשאים להניח שאויביה הפוטנציאליים של המדינה למדו את לקח מלחמתם בישראל. בזאת אפשר להיוכח מהגברת זיונן ובראש וראשונה בחיי דוש הציוד של חילות-האוויר שלהן ובהקמת חילות אלה במקום שלא היו קיימים כלל (הלבנון ועבה"י). זאת ועוד, מדינות האויב שוקדות על מתן אימון מעולה לטייסים וצוותות האוויר שלהן ע"י טובי המדריכים, ויש לשער שבהתמודדות הבאה שתכפה עלינו, עלולה להיות מלאכת הלחימה האווירית קשה שבעתיים מזאת שידענוה עד כה.

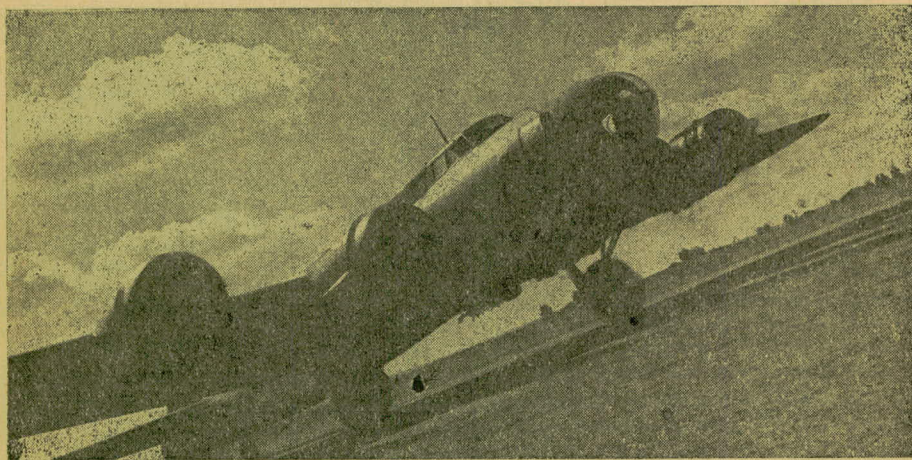
לאור כל אלה לא יפלא, איפוא, כי להגדרת מקומו של חיל-האוויר לישראל במערכת כוחות המגן של המדינה תהא נודעת חשיבות מכרעת לגבי סיכויי עמידתנו ב"סיבוב השני".

שתי שנות קיומו של חיל-האוויר לישראל היו שתי שנות נסיונות בהנחת יסודות לבנין כוחות אוויר צבאיים, תוך השמדת כוחות האוויר של מדינות ערב במידה שהיו קיימים. דבר זה נתאפשר הודות ל:

1. תכנון מעולה בשימוש היעיל של המטוסים שעמדו לרשותנו.
2. רמת הכשרתם הגבוהה של טייסינו ואנשי צוותות-האוויר.

3. רוח-קרבת מעולה.

בעוד שהתקופה שחלפה היתה תקופה של נסיונות להנחת היסודות, הרי תקופת הבנין החלה זה עתה, ועבודת בנינו של חיל האוויר, על ענפיו הסבורים והמסובכים שעליה אנו מצויים כיום תדרוש

המפציץ ממריא

הנוהג ב"הגנה" לגבי פעילות מפלגתיות וצבורית

הנוהג המקובל לגבי חובות וזכויות חבר ארגון ההגנה בעניני הופעה צבורית ופעילות מפלגתית, נתגבש במשך שנות בנינו של הארגון, והוא סוכם ונוסח בהוראה מיוחדת הניתנת כאן. גם באלה שימש ארגון ההגנה מסגרת ישובית ממלכתית. מחנכת ומכשירה לקראת צ.ה.ל.

ס"ט 23/2
תאריך 20.6.44
-545-

מאת: המפעל
אל: סגל ב'

הנדון: ה"אחדות" והחיים הצבוריים.

1. בהתאם לאשיות ה"אחדות" הנני להורות:

- א. כל חבר ה"אחדות" הוא בן-חורין בחייו האזרחיים, מחוץ לכתלי ה"אחדות", ותריונו ראשי להשתתף ולפעול בכל מסגרת מדינית וצבורית, שאינה חותרת תחת המפעל הציוני וה"אחדות".
- ב. בתוך המסגרת של ה"אחדות" וחסיבותיה אסורה לחלוטין כל התאגדות או התכנסות מפלגתית.
- ג. חבר ה"אחדות" חייב בחייו הצבוריים לשמור בהקפדה מיוחדת על ההשאיות והסודיות של עניני ה"אחדות".
- ד. מנהל, מדריך או סמל חפזיו כלשהו אינו ראוי בתוקף סמכותו ב"אחדות" לתת לפקודיו פקודות, הוראות והסברים בענינים שמהוץ לתחומי ה"אחדות", - ואילו בענינים הננוגעים בתחומיה של ה"אחדות" אסור לחבר ה"אחדות" לקבל פקודות והוראות אלא מאת מנהלו המוסמן.
- ה. פעולת התרבות וההסברה בתוך ה"אחדות" מתנהלת בתחומי האשיות של ה"אחדות" ולפי חכמים הנקבעת צ"י המפעל.

2. מנהלי הנחלות ומנהל "הקוצר" יביאו את ההוראה הנ"ל לידיעת כלל החברים וישאו באחריות למלוייה.

רנ

ד"ר

פירוש הכנויים

המפעל - כנוי באותה תקופה למפקדת ארגון ההגנה; סגל ג' - מפקדים בתפקיד מפקדי גלילים ונפות; אחדות - ארגון ההגנה; מנהל נחלה - מפקד גליל; הקוצר - הפלמ"ח (החורש - חיל המשמר; הזומע - חיל השדה; והכורם - חיל הנוטריט); ר"ם - ראש המפקדה הארצית (באותה תקופה ד"ר מ. סנה).

הגיאוגרפיה הצבאית של הגליל

א. הגיאוגרפיה כגורם צבאי

וכתוצאה מכך החשובים ביותר הם: דרכי התחבורה, דרכי מעבר טבעיים, מחסומי קרקע, מים וצמחיה.

3. עקרונות המלחמה בימי קדם — כאלה של היום

מוטעית ההנחה הרווחת לעתים שתנאי המלחמה בת זמננו — פרט כמובן לפצצה האטומית והמלחמה האוירית — שונים ביסודם מאלה שבימי קדם; וכתוצאה מכך יש לכפור גם בהנחה הבהת, שכאילו בתקופה הקדומה לא היו מפותחים למדי עקרונות המלחמה והבנת גורמי השטח. נהפוך הוא. כל החומר ההיסטורי שבידינו מוכיח, שצבאות העולם, מימי קדם ועד היום, פעלו לפי אותם העקרונות — וניצלו את תכונות השטח לשם השגת אותן המטרות שפורטו לעיל. לעתים קרובות קרה במלחמת העצמאות שלנו, שבמטה הכללי הגיעו מברקים ממפקדים, שהודיעו: האויב התבצר על גבעה שה קואורדינטות שלה הן אלו ואלו; או מברק הדורש — לשם הגנת קוינו — לכבוש עמדה, שהקואורדינטות שלה הן כך וכך — והנה, הוכיח העיון במפה שהנקודות שצויינו היו נקודות כמו תל-אל-פרעה, תל-בית-מרסים, תל-אל-קאצי, וכיו"ב, — שאף בימי קדם היה תפקידם, למעשה, דומה. ידוע הקטע הקלאסי מה „אגלים“ של תחותמס הג' המכיל את תיאור מלחמת מגידו, בו מביא הוא את דיוני המטה המצרי, בנוגע לדרך ההתקדמות אל מגידו — ובולט הדבר, עד כמה הביאו קציני המטה של המלך בחשבון, בשיקוליהם ובחישוביהם, את גורמי השטח והדרכים. הוראות צבאיות, קלסיות בדיוקן, נותן משה ליי"ב המרגלים, לפני נסותו לחזור לארץ מדרום, כשהוא דורש מהם להביא ידיעות בנוגע לגיאוגרפיה הצבאית, במובנה הרחב של המלה, של ארץ ישראל.

מאידך גיסא אִי־ההתחשבות בגורם השטח הביאה לעתים קרובות מפלות לעמים שונים בימי קדם במלחמות שנתחוללו בארץ-ישראל: החל ממלחמות ישראל וכלה בצלבנים ובתקופות מאוחרות עוד יותר. נזכור את מפלתו הנודעת של סיסרא, ואת הקרב בין צבאות דוד ואבשלום (שמו"ב י"ח) — ותהי שם מלחמה נפוצה על פני כל הארץ וירב

1. גיאוגרפיה צבאית מהי?

הגיאוגרפיה כמובן המצומצם היא מדע־השטח. כמובנה הרחב יותר, והמודרני, היא מדע־השטח והמתרחש על השטח, המושפע מן תכונות השטח. כך, עדים אנו להתפצלויות־משנה של מדע הגיאוגרפיה: לגיאוגרפיה פוליטית, גיאוגרפיה היסטורית, גיאוגרפיה כלכלית, מדינית, פיזית וכיו"ב. הגיאוגרפיה הצבאית היא ענף ממדע אומנות־האסטרטגיה — מזה, וממדע־הגיאוגרפיה מזה, החוקר את השטח באשר להשפעתו על תהליכי המלחמה ותוצאותיה — וכן את השפעת הגומלין של המלחמה על הנעשה בשטח.

2. עקרונות המלחמה — וגורמי השטח

מבין 8 עקרונות־המלחמה העקריים הרי העקרונות הבאים: האפתעה, ריכוז־הכוחות וניידות — שהם השלד של כל תכנית מלחמה, בין תוקף פנית ובין הגנתית — מושפעים ע"י גורם הקרקע והשטח, ולימודו וכמעט שהגם, למעשה, מושתתים עליו. אחת האסכולות החשובות של האסטרטגיה היא האסטרטגיה של הגישה ה„עקיפה“, שמגמתה להכריע את המלחמה בשלב האסטרטגי, כך שהקרב עצמו — או שיהיה למיותר בכלל, או שביצועו מובטח יהיה כי יביא את ההכרעה. אסטרטגיה זו מרחיקה לכת — בקבעה, שהתנועות הראשוניות של המהלכים האסטרטגיים מגמתן לחתוך את דרכי תחבורת האויב ולהסוּם את דרכי נסיגתו — ומעלה את גורם השטח כמעט למקום הראשון במעלה בין הגורמים המשפיעים על מהלך המלחמה; ובתוך גורם השטח מבליטה היא את בעיית הכבישים והדרכים. השקפה זאת מסתכמת במימרא הנפוליון־נית הידועה: „כל סודה של אומנות המלחמה טמון ביכולת להפך לשליט על דרכי התחבורה“.

מכל האמור, הרי גורמי הקרקע הטבעיים, וכן אלו, המלאכותיים, שנוצרו ע"י האדם על הקרקע, הם בעלי חשיבות מכרעת הן להתקפה והן להגנה.

* הרצאה בכנס של „החברה העברית לחקירת ארץ ישראל“, בעכו, בחוזה סוכות. ראוי לציין כי, בהתאם לתכנית הכנס הכללית, נעדר מהרצאתו של י. ידן כל ציון למסעות הרומאים בגליל, אשר צוינו במיוחד בהרצאת מ. אבייטנה באותו כנס.

נחזק מהם". תקצר היריעה מלהכיל את העובדות ההיסטוריות השונות המאמתות את ההנחה הנ"ל; אולם אמיתותה תתבלט מלוא ההבלטה, כאשר נעבור לתיאור הגיאוגרפיה הצבאית של הגליל בימי קדם והיום, ולציון של פרשות-קרב מסוימות. אכן, מהראוי לציין כבר כאן, עד כמה העובדה שערי-המבצר והמצודה, וכן עורקי המסע הצבאיים, שבארץ — היו ונשארו כמעט זהים בכל הנוגע למיד קומם, בכל תקופה שבתולדותיה — מחזקת חיזוק נוסף את המסקנות הכלליות דלעיל.

ב. הגיאוגרפיה הצבאית של הגליל

היותה לגבי ממלכות הצפון — מזה, ומצרים — מזה, מאז ומתמיד בעיה גיאוגרפית-צבאית, מבחינת דרכי המעבר והגישה שבין הצפון והדרום — מחייבים לבחון את המעברים ועורקי-המסע של הגליל משתי בחינות:

(א) מעברי הגליל שנוצלו בעיקרם למעבר דרכו, כשהתכלית — כיבוש חלקי הארץ האחרים.

(ב) המעברים בגליל, שנוצלו לתפקידי כבוש, או הגנתו של הגליל גופו.

הסוג הראשון: המעברים על פני הגליל, אשר שימשו לחדירה לפנים הארץ.

1. ניצולה של שפלת החוף לתנועה מן הצפון לדרום, היה מועט יחסית בהיסטוריה הצבאית — וזאת מסיבה כפולה: (א) בדרך כלל, גרמו טעמים כלכליים, פוליטיים וצבאיים לכך, ששוכני ארץ הלבנון רק לעתים רחוקות שאפו להתפשטות דרומה, לארץ ולמצרים — ולכן נוצלה דרך זו, למעשה, בעיקר ע"י עמים שכבשו את הלבנון, ולא ע"י שוכניהם הקבועים של גבולות הארץ. (ב) נסיון לנצול הדרך הזאת — עם המעבר הצר שבה ע"י ראש הנקרה, וההכרח בכיבוש מבצר החוף הגדול עכו — היה בו, מבלי שליטה קודמת על הגליל עצמו, משום סכון רב ביותר.

11. המעבר בגבול הצפוני, דרך הרכי-סים והמשטחים עיון-קדש — הנה קשה, בגלל רוכסי הגליל העליון ועם זאת אינה הכרחית — באם המטרה אינה כבוש ישיר של הגליל עצמו. ולכן — כמעט ולא נוצלה לשם מעבר, לחדירה לארץ בכללה. לעומת זאת, הרי תפקידה היה מכריע

(1) עיון במפת המבנה הפיזי של הגליל (עמ' 16) לפי אב אבלי.

היער לאכל בעם מאשר אכלה החרב". דוגמה נוספת, המראה על ניצול תנאי השטח להגנה, הנה מאלפת אף היא: בנסיונות הראשונים של פלישת הערבים לארץ, לפני כבושה על ידם — הציפור הביזנטים את סביבות בית-שאן, כאמצעי הגנה; פתרון המעורר ודאי באנשי עמק בית-שאן היום; אסוציאציות מענינות. ועוד דוגמה: בן הדד הארמי, שצר על שומרון, נוחל תבוסה. המטה הצבאי של ארם מנמק בדו"ח הצבאי שלו את המפלה ואומר (מלכים א' כ" 23); „אלהי הרים אלהיהם, על כן חזקו ממנו; ואולם נלחם אתם במישור, אם לא

1. תיאור כללי — קוי המבנה הפיזי כחתך ממערב למזרח — דומה לגליל — במבנהו הכללי, למרכז הארץ: שפלת-החוף — הרים — ובקעת-הירדן. גבולותיו: מצפון — נהר הליטניס, והשלוחות הדרומיות של הרי הלבנון; מצפון-מזרח וממזרח — שלוחות החרמון, בקעת הירדן על אגמיה — ומורדות הבשן; מדרום-מזרח ומדרום — עמקי בית-שאן ויזרעל. הגבולות הפוליטיים שב-צפון כיום — שנבעו מתוצאות המר"מ האנגלי-הצרפתי לאחר מלחמת-העולם הראשונה — פגעו, במקצת, בהנחות הנ"ל באופן מלאכותי בכמה שטחים, וביחוד בצפון-מערבו של הגליל.

שטח הגליל המרכזי-העליון — שונה אמנם במידה מסוימת מרכסי מרכז הארץ מבחינה חשובה אחת — שהשפעתה נכרת היתה על המלחמות בכל התקופות: רכסי פרשות-המים של הרי הגליל הנם כפוליים: ממזרח — רכסי קדש-נפתלי וצפת; ובמרכז — רכסי הג'רמאק על שלוחותיו.

מדרונות הרכס המזרחי תלולים ביותר, הן למזרח והן למערב; ואלו מדרונות הרכס המערבי תלולים ביותר מזרחה ודרומה, ולעומת זאת נשפ"עים הם בהדרגות יחסית לעבר שפלת-החוף. יצויין, כי רכס זה הוא הגבוה ביותר בארץ. רכסי ההרים בגליל התחתון — שהם נמוכים יותר — משוסעים איש מרעהו ע"י בקעות רחבות-ידיים — המשתרעות ברובן בכיוון מזרח-מערב, ובמעטן — בכיוונים אחרים; ועקב כך היוו הבקעות הללו שטחי-מעבר נוחים בין חלקי הגליל השונים: ממערב למזרח, ומצפון לדרום.

2. המעברים הטבעיים בארץ המבנה הפיזי של הגליל מחד¹, והעובדה שא"י

— כפי הנראה — שעה שהמג' מות היו להשתלט על הגליל עצמו.

111. צפון מזרח הג' ליל ומזרחו — כאן עברו שלוש דרכי-המעבר העקריים הבין-ארציים הצבאיים: — לצבאות שבאו מדרום, ופניו הם לסוריה וללבנון — ולא לה שבאו מצפון, ומגמתם א"י בכ" ללותה, או הארצות שמדרום לה, אלו היו:

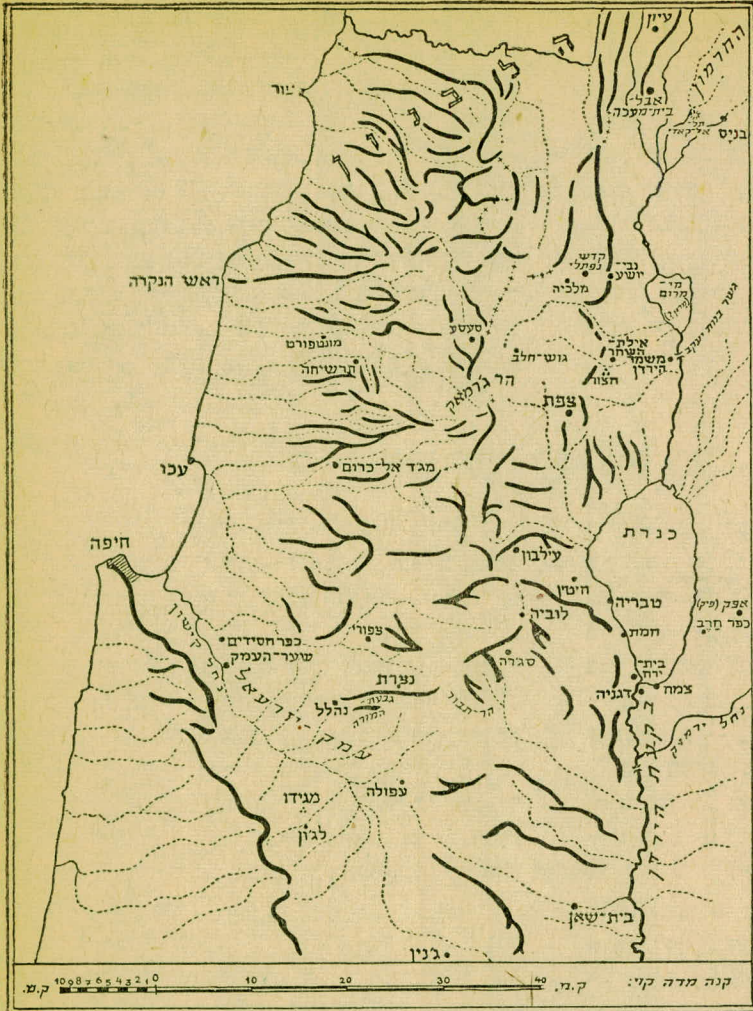
א. הדרך האחת מ- עיון (מתולה), דרך אבל בית-מעכה, חצור, טבריה — ומכאן לעמק בית-שאן ועמק יזרעאל מחד — ודרך הגליל התחתון לעבר חיפה, ו- עמק יזרעאל — מאידך — אמר נם ראתה דרך זו, כפי שעוד נ"י וכת, תנועות צבאיות גדולות, שמגמתן היתה כבוש הארץ כור לה ודרומה לזה. בימי קדם היתה נודעת חשיבות גדולה עוד יותר לקטע הצפוני שלה — כיון שאפשר היה לעבור בה מבלי ההכרח לכבוש את רוכסי הרי נפתלי, המתמשכים מעבר אגפה המערבי; טחן נשק-היריה של הימים ההם לא הספיק בכדי למנוע מן ההרים — מניעה יע"י לה — את המעבר על פני

הדרך הנ"ל (בקטע אבל-בית-מעכה — חצור — טבריה).

ב) הדרך השניה — האפשרות להמנע בכל זאת, אף מהסיכון הנ"ל, והקלה יותר לתנועה ומספר גשריה קטן יותר — היא דרך דמשק — גשר-בנות-יעקב, המתחברת עם הדרך הנ"ל ליד חצור.

ג) הדרך השלישית — הדרך דמשק — (פיק) — בית-יריה (דגניה), העוקפת את כל הסכנות הנ"ל ומוליכה ישירות ללב הארץ: לשפולי הגליל התחתון ולעמק הירדן.

להלן נדגים את השמושים בדרכים הנ"ל במלח-מות הארץ בימי קדם והיום.

ארץ הגליל: — רכסי ההרים לכוונייהם (לפי מפות ב"גיאוגרפיה של א"י" לאב פ. מ. אבל)

הסוג השני: המעברים ששימשו בעיקר לכיבוש הגליל עצמו:

השמוש במעברים הקודמים לכבוש הגליל באופן ישיר — ולא במגמת מעבר, או במגמה לביתוקו של הגליל — לא היה תכליתי כיון שחייב עליה קשה לרכסי הגליל העליון. כבוש הגליל עצמו מותנה — בהתאם לאופי הריו ומעבריו, כפי שציינו קודם — בהשתלטות על שני רכסי פרשת-המים — רכס צפת ורכסי הגרמק. השולט בהם שולט בגליל. אכן, כאן נרחשו הקרבות המכריעים בהיסטוריה שהכריעו את גורל הגליל.

לשם השגת מטרה זו, ניצלו כובשי הגליל מן

הצפון את הדרך עיון־קדש העוברת על רכס הרי נפתלי ומסתעפת דרומה — בין שני הרכס־סיים ועליהם, והגישה אליה נוחה יחסית גם מן הלבנון וגם מסוריה.

הכובשים מדרום. היו מנצלים את כל המעברי־רים של הגליל התחתון — ובראש וראשונה מעברי־התבור — לזביה — עילבון וצפונה; וכן את אלו העוברים ממערב למזרח, בבקעות־ההפסק־הר־חבות, השואפים, בסופו של דבר, להגיע לאותו עורק התחבורה המרכזי.

אף התבוננות במפת הכבישים כיום — המבוססת על כבישי־ימ־קדם, שפותחו בעיקר ע"י הרומאים — מאמתת את התמונה הכללית שסומנה כאן.

3. גשרים, מצודות, ישובי־ספר

מוחסיות נוספת לראיה הנ"ל נותנת מפת־הגשרים, ישובי־הספר והמצודות, בכל התקופות. ההבחנה, שצוינה לעיל, בין מעברים לארץ־כולה, המעברים לגליל במיוחד — פותחת כר חדש בפני חוקרי הגיאוגרפיה־ההיסטורית של הגוש, באם יסתמכו על הגיאוגרפיה הצבאית שלו. ישובי־ספר בדרך־כלל — וביחוד כאלה, החולשים על דרכי־התבורה — אינם נבנים בתקופות מלחמות, מרצון הכפר עצמו — כי הסכנות שבכך הן גדולות. ועל כן בדיקת הניתונים לגבי המבצרים והכפרים־המבוצרים, שעל דרכי־המעבר בתקופות השונות, נותנת מקור נוסף להסקת מסקנות על רשת הממשל והשלטון המרכזי. קיום מבצרים השומרים על גבולות הארץ־הכל־ליים — מראה, שבאותה תקופה שנבנו — קיום שלטון אשר הגנת הארץ בכללה, או שמירת דרכי־התבורה, היוו בשיקוליו גורם חיוני. מציאותם — מאידך — של מבצרים השומרים על דרכי־התחבורה הפנימית של הגליל, מעידה בראש

וראשונה על שלטון גלילי מאוחד אשר רשות מרכזית של הגליל כולו עומדת בראשו. במלים אחרות: אין להניח על הדעת לדוגמא — קיום ישוב כמו חצור, במקום מועד לפורעניות, באם אחד משני התנאים הנ"ל חסרים. בתקופה יותר מאוחרת, מצודות הצלבנים וישוביהם יעידו אף הם על עובדה זו. ישובי־מבצר כבאניס, גשר־בנות־יעקב, מונפורט, וכיו"ב, לא נבנו אלא במתכוון, ע"י שלטון מרכזי או מחוזי. ישובינו כיום — הם עדות נוספת. כפרי הערבים, הנמצאים בנקודות קריטיות שונות — שלכאורה נראה שלא היה כוח דוחף לבנייתם במקומות אלה במאות השנים האחרונות, ושכתוצאה מויקתם לנקודות כאלו סבלו קשות במלחמות השונות — אף הם, כקדמיהם בתקופות השונות נבנו על ידי שלטון מרכזי. הלא כך כותב ההיסטוריון הערבי הנודע, אט־טבארי: „יסופר לי... שבכבוש המוסלמים עיר שבקצה הגבול, או שוכנת על שפת הים, שוכנו בה מספר מספיק של מוסלמים". הוא ממשיך לתאר כיצד החליפים השונים הקפידו על ענין זה מאוד. סוד הדבר: ישוב־ספר קבוע ומבוצר ממש ערובה להבטחת הגבולות, יותר מכל גורם אחר. כי נצחון בקרב בלבד — מידת הממש שבו חולפת מהר, באם אין המדיניות הצבאית מנצלת את תכונות הגיאוגרפיה הצבאית — לכיוון התישבותם של אוכלוסי הארץ. אכן, הסתננויות אֶת־ניות, לאחר נצחונות, כתהליך אֶת־ומתמיד — היא אחת הסכנות לבטחון המדינה — ולבטחון הגליל במיוחד, כפי שמעידה ההיסטוריה שלו. ובדרך זו ניתן אולי להסביר, למשל את הצורך בכבוש הצבאי של צפון עמק־החולה ע"י בני־הן — כמה מאות שנים לאחר שגויי הצפון הוכו באופן מכריע ע"י ישראל בקרב ממלכות צפון.

ג. גורמי הגיאוגרפיה הגלילית בקרבות שבימי קדם ובתקופתנו

בשתי תקופות נוספות בהיסטוריה של ארץ־ישראל, בהן נחרץ גורל הארץ למשך מאות שנים אם כי ישראל לא היה המעורב בהן כגורם — מלחמת האיסלאם לכבוש הארץ מידי הביזנטיים, ומלחמות הערבים נגד הצלבנים — נערכו הקרבות המכריעים ביותר בגליל ובסביבתו הקרובה. כך: קרב הירמוק שכתוצאתו נכבשה הארץ ע"י ערבים; מערכת חטיין — אשר בישרה את ראשית

שלוש פעמים בהיסטוריה של עם ישראל הכריע הכוח והביא עמו תקומת עם ישראל בארצו.

(1) כבושי יהושע ושבטי ישראל

(2) מרד החשמונאים

(3) מלחמת השחרור עתה

ובכל שלושת השלבים יהיה הגליל את שדה־הקרב של מערכות מכריעות לגורלו הוא, ולגורל הארץ כולה.

הסוף של הצלבנים, והולכה לקראת כיבוש ירושלים ע"י צ'לחאד-דין, וביטול המלוכה הלטינית, והקרב בשערי עכו וכיבושה — אשר סימלו את סופם, למעשה, של מסעיה הצלב.

אשר להאבקות הנוכחית — הרי היא מתחלקת למעשה ל-4 שלבים שונים:

שלב א'. 1 בדצמבר 1947 — עד סוף מרס 1948 — בו הערבים בני הארץ, וכנופיות חזירי סדירות של הליגה הערבית, תוקפים ומטרידים קשות את ישובינו ומבצעים פעולות חבלה ניכרות בדרכי התחבורה — ובמקרים מסוימים אף מצליחים לנתק חלקי ארץ. הכוחות היהודיים מצטיינים בפעולת הגנה ובתגובות: — התגוננות הגבורה של הגליל בפני התקפות ממזרח, צפון ומערב, קרב יחינם.

שלב ב'. מסוף מרס ועד מחצית מאי 1948 — תקופת התאורות הכוחות היהודיים וגידולם, וראשית האופניסיבה היהודית ושרון ערביי הארץ ומתנדבי החץ: — שחרורה של טבריה, כיבוש צפת, טיהור הגליל המזרחי והמערבי וכיבוש חיפה.

שלב ג'. מ' 15 למאי ועד 9 ביולי — מלחמת ההתגוננות והתגובה בפני צבאות ערב: מערכת עמק הירדן, קרבות מלכיה, האבקות על משמר הירדן, קרבות מקומיים ביתר חלקי הגליל.

שלב ד'. מאז ועד סוף תקופת פעולות-האיבה — מלחמת התנופה של צבא ישראל, שהצליח בשורת מבצע-תנופה להכות את צבאות ערב, להניסם ברוב המקומות אל עבר גבולות המדינה, ואף להרחיב את גבולה, ולהביא את המלחמה לידי סיומה בשלב זה: — במבצעי שחרור הגליל התחתון, ומרכזו נצרת; כבוש הגליל המרכזי וטיהור הגליל כולו וחדירה לעבר הלבנון — במסע „חירם“.

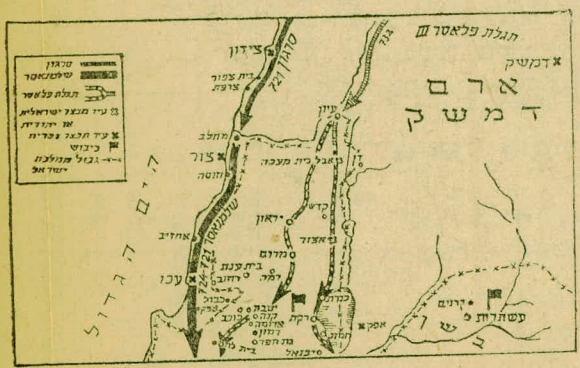
בחלק הבא של ההרצאה נבדוק את הקרבות הטופוסיים, המדגימים את הגורמים הגיאוגרפיים-הצבאיים — מאלה אשר נתחוללו בצפונה של הארץ, מראשית ההיסטוריה הנוודעת ועד היום.

1. הקרב בין יהושע ליבין, מלך הצור

הקרב עם יבין מלך הצור המיוחס לפי התנ"ך ליהושע בן-נון עצמו, מעורר כמה בעיות טופו-גרפיות, בנוגע לפרטים חשובים הכרוכים בו, לפי המסופר, כינס יבין מלך הצור — (היא, לפי דעת רוב החוקרים, תל-אליקדה, ליד אילת-השחר — התל החולש על צומת הדרכים לצפון ולצפון-המזרח) את מלכי מדון (המוזהה בתל חטין בגליל התחתון), אכשף (אולי תל-הרבג) ע"י שער-העמקים וכפר החסידים) — שמרון (סמוניה, ע"י נהלל — שוב

בגליל התחתון) — למלחמה נגד יהושע. לפי המסופר, כינסו את כל רכבם והתכנסו ליד מירמוס. מקום זה — שהוא נקודת מוצא להבנת הקרב — מוזהה עתה ע"י רוב החוקרים עם סביבת מרון, בעמק שבין רכסי צפת ורכסי הג'רמק. שרופ גרסטנג, לעומת זה, מוזהה את מרום עם מרון שבסביבות מלכיה. דהיינו — כפי שראינו — בדרך הכניסה לגליל מצד מרג'יעין¹. ואמנם, כרוכים קשיים בזהוים הנ"ל: (1) כיצד הזניחו מלכי שמרון, אכשף ומדון את עריהם ליהושע, הבא מדרום — ועלו צפונה, להלחם? (2) כיצד עלה מלך הצור, עם רכבו, לסביבת מרון? ועוד. מאידך אם נקבל את הזהוים הנ"ל, וביחוד את זה של מרום — מרון, יתאים הדבר לגישתו האסטרטגית של יהושע, שהיתה מותנית — בהיותו חסר רכב — ע"י המגמה להעביר את הקרבות אל שטח ההרים, וע"י כך לבחור את השטח הנוח לו ומתאים לצבאו, בנגוד לכנענים, שרכב-ברזל רב היה להם. האסטרטגיה הזאת של יהושע — שהיתה ידועה למלכי הצפון — העמידה אותם בפני הברירה: או לתת ליהושע לכבוש את מרכז הגליל — וע"י כך לאפשר לו להיפך לאדון הגליל — או להלחם עמו באותו שטח-המרכז, של הגליל גופא. וכך היה: הקרב המכריע הראשון, שהכריע את גורל הגליל, ארע על הציר, הנמתח בשטח שבין צפת, גוש-חלב, סעסע ומלכיה (כפי שמוכח בכיווני הרדיפה שבעקבותיו: צדון — בצפון, משרפות-מים — במערב, והחרמון — בצפון-המזרח), דהיינו, על הציר הגיאוגרפי, החולש על הגליל. דבר זה מתבלט שוב אלפי שנה אחר כך בקרבות

(1) אכן ענין זהוים המדויק של מקומות תנ"כיים רבים בגליל בכללו עדיין מוטל בספק בגלל אי הצלחת מדע הארכיאולוגיה והטופוגרפיה ההיסטורית, עד כה, לח" דור כיאות לגליל.

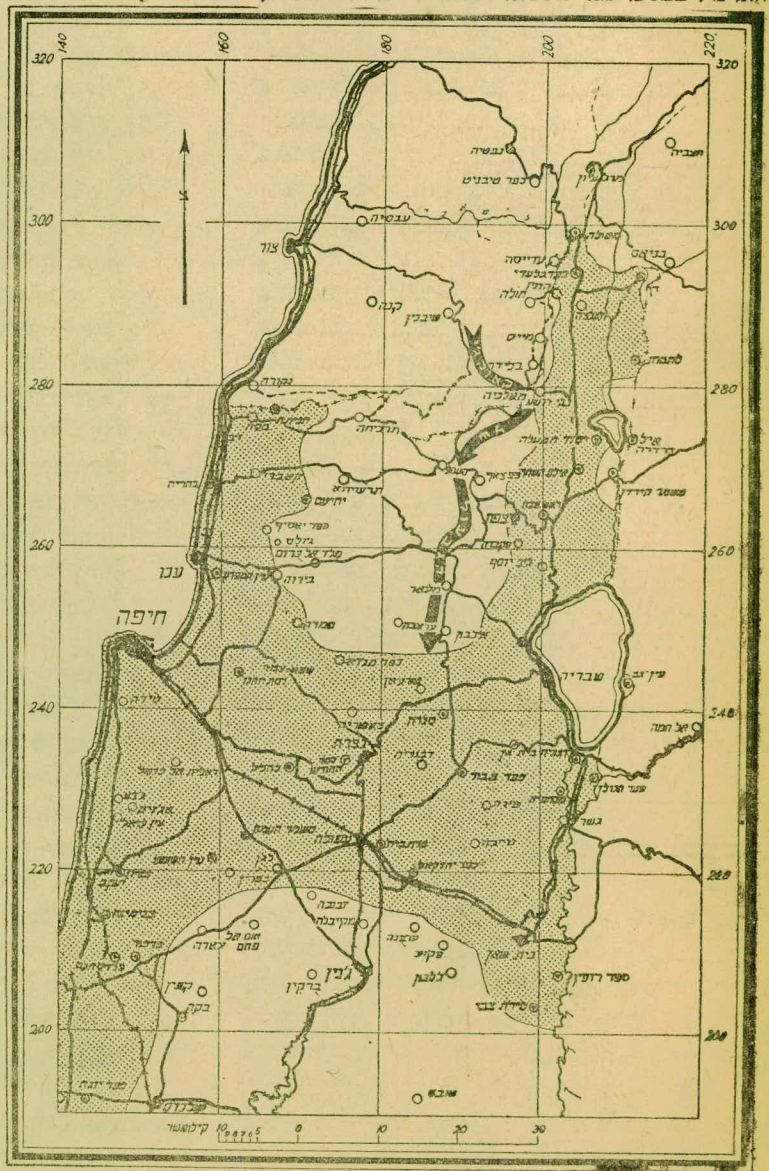
פתיח הפלישה לגליל — במלחמות אשור (הזרוע השמאלית של פלישת תגלת-פלאסר — מכוונת לעומק הארץ; הזרוע הימנית — ללב הגליל)

יהודה, מפה „את עיון, ואת דן ואת אבל, ואת כנרות. על כל ארץ נפתלי“ ובעקבותיה, אחר כך, גם תגלה פלאסר האשורי פולש לארץ דרך הצפון (מלכים ב' ט"ו): „ויקח את עיון ואת אבל בית מעכה ואת ינוח ואת קדש ואת חצור ואת הגלעד ואת הגלילה כל ארץ נפתלי ויגלם אשורה“. מלך אשור התקדם בשני ראשים: האחד, לכבוש הגליל הצפוני מרכזי — דרך עיון, מלכיה, קדש, ומשמ — דרומה ומערבה; והראש השני — דרך אבל וחצור, ומגמתו העיקרית כנרת והגלעד (שלא כאותה הסתעפות

ואשחרור שלנו: בכל שלביהם התנהלו הקרבות להש" חלשות על הגליל ממש באותם המקומות עצמם. בשלב השני של המלחמה — היה המאבק נטוש, בינינו ובין קאוקגי והלבנוניים, על השליטה על נבי יושע, מלכיה דומיהן, החולשות על הכניסה לגליל מצפון, לעבר לבו. מלכיה עברה מיד ליד ונשארה לבסוף, בשלב הנ"ל, בידי הערבים. ההקבלות המאלפות לקרבות הנ"ל משתקפות יפה מתוך המערכות שבין ישראל, ארם ואשור. בן הדד הארמי, במסעו נגד בעשא, כבואו לעזור לאסא מלך

משוערת, שמוצאים אנו באטל- סים היסטוריים, כשהסתעפות מתוארת כבאה מצד החולה ל- עבר קדש). כאן ניתנה הוכחה נוספת לצורך באותה הבחנה בין המעברים בגליל החשובים מבחינת הגיאוגרפיה הצבאית הכללית של הארץ כולה, לבין אלה אשר חיוניותם מיוחדת לבעיית כיבושו או הגנתו של הגליל עצמו. המסע האשורי הסתעף לעיון: השלוחה שכורנה להשתלטות על הגליל פנתה מערבה ודרומה, אל גבעת קדש נפתלי — ואלו זו שהיתה מכורן נת לכיבוש עיקר הארץ, פנתה לעבר חצור — כדוגמת סראן, סנחריב, שלמנאסר, כובשים את- רים יש ומתקדמים בדרך החף הים — בעקבות כיבושם את ערי החוף הכנעניות — צור וצידון.

מאידך כיבושה של צפת שהיה אחד המבצעים החשובים לגורל הגליל, נתן בידינו את הקצה הדרומי של הציר המרכזי של הגליל (לעומת קצה הצפון שנמצא עדיין בידי הער"בים), ומאותו יום היה גורל הגליל בידי אותו „קצה“ אשר יגלה את הפעילות התוקפנית היעילה, ויתקדם דרומה — או צפונה, והנה, במבצע חירם, בשלב האחרון של המלחמה, כאשר מרבית הגליל המערבי וכן — נצרת, היו כבר בידינו, כתוצאה

ה„שק“ של הגליל הפנימי, אשר נמצא בידי קאוקגי בקיץ- סתיו 1948 — וה„גבעול“ (הדרך מלכיה-סג'רה) עליו היה „חלוי השק“.

הציון מזרח — מבלי שבהקבלה לכך יבוא גם הציון מערב. וגם כאן נקרא — „וכל הלבנון מזרח השמש מבעל גד תחת חרמון עד לבוא חמת כל יושבי ההר מן הלבנון עד משרפות־מים“ (ועד אשוב לדון בנקודה זו בהודמנות אחרת).

2. מלחמת דבורה וברק בסיסרא

התיאור בשופטים (ד—ה') אומר „וימכרם ביד יבין מלך כנען אשר מלך בחצור ושר צבאו סיסרא והוא יושב בחרשת הגויים“. המסורת שבתנ"ך קושרת איפוא יחד את אותו הקרב, שהחל מסביבות התבור והמשך התפתחותו — על גדות הקישון, וש מפקד בני־ישראל בו היה ברק מקדש שבגליל — ביבין מלך חצור, אם כי לפי תהליכי הכבוש המתוארים בתנ"ך — הרי הקרב המכריע עם יבין אירע זמן ניכר מאד לפני כך, בימי מסעותיו של יהושוע. יש להסיק אולי, כפי שעושים כמה חוקרים, שמשמעות הדבר הוא כי הקרב המיוחס ליהושוע לא התחולל למעשה, אלא בשלב מאוחר בהרבה. ואם אמנם כך הדבר הרי שהיה עלינו לראות בקרב שעליו פקד ברק, מבחינה אסטרטגית, את השלב השני, הנוגע לגליל התחתון להיאבקות שבין ישראל והכנענים.

גם כאן אופייני הדבר, שהאיש שנועק לקריאת דבורה, ועמד בראש המערכה, היה איש קדש — זה פתח הגליל. גם כאן הוכה הרכב הכנעני, עקב כך שהמפקד הישראלי השכיל לנצל את גורמי הגיאוגרפיה הצבאית: — והפעם ע"י זה שהצליח לתמרן את הרכב הכנעני ולכוונו למקום הנוח לו: אלא שהפעם היה זה לא לעבר ההרים, שאינם נוחים לרכב, כי אם דוקא לעמק — אולם בסביבות אשר בהן הכריעו גורמי הבוץ והביצה. אין ספק, שהקרב הזה מסמן את המאבק על אותה חלקת הגליל החולשת על עורק חשוב אחר, המקשר את הגליל המזרחי עם העמקים, הוא העורק טבריה־עפולה ואין זה ודאי מקרה, שברק ערך צבאו סמוך לתבור, כשעורפו נשען אל עורק זה ומתבסס עליו.

בתולדות הגיאוגרפיה הצבאית של סביבה זאת — תוך מלחמה על עורק התחבורה החיוני העובר בה — אירעו עוד שני קרבות מכריעים: צלח א־דין הכה ביולי 1187 את הצלבנים במערכת חטיף, וע"י כך פתח לפניו את כל הדרך דרומה — והיה זה קרב אשר הביא עמו את קץ המלוכה הלטינית בירושלים. וכמה מאות שנים אחר כך¹ — ושוב בחודש יולי התחולל כאן קרב מכריע בין קאוקג'י

מבצעים קודמים, שבוצעו בשלב־המלחמה השלישי — זנקו כוחותינו לעבר תרשיחה על מנת להגיע לעבר סעסע ממערב, ובשלב יותר מאוחר לעבר מולדת שמגר בין ענת; כנראה הכפר בענה — (על דרך עכו—צפת). אולם הזרוע העיקרית של כוחותינו, שהיא אשר גם היוותה את זרועה־הכרעה, התקדמה ממרון צפונה — ואף הפעם, כבימי יהושוע, הפכו שוב הרי הגליל המרכזי, שאינם המקום האידיאלי לכלי רכב, לזירת המערכה. של חיל־רכ; אלא הפעם צבאותינו הם שהשתמשו באורה נועז ברכב המשורין — „רכב הברזל“ — ובעזרתו ניצחו את „ממלכות גויי הצפון“. אף הרדיפה אחרי הכוחות המובסים אירעה, ממש באותם השטחים של רדיפתו של יהושוע, בשינויים מסוימים: צפונה, לכוון „צדון רבה“ בדרך מלכיה, כוון הרדיפה העיקרי, ואילו במערב הרדיפה העברית היתה הפעם מעבר משרפות.

אגב, העלאת זכרונות־מלחמה היסטוריים אלה — יש אולי מקום לטפל בנקודה אחת, אשר נשארה עד כה סתומה ותמוזה. „משרפות מים“ — שם שהנו מוזר במקצת — מקובל לזהותו עם תל־משרפה, דרומית לראש הנקרה. השם מוסבר כמקום, שהמים נשרפים בו: מעינות חמים. אולם פירוש זה דחוק ביותר; כי אם גם נניח, שמבחינה לשונית אפשר לפרש כך את השם (וגם זה באופן דחוק) — הרי יפלא, שדוקא אף אחד מהמעינות החמים המפורסמים ביותר של הארץ לא נקראו בשם כזה.

מאידך, בתיאורו של יהושוע על הרדיפה כתוב: „וירדפם עד צדון רבה ועד משרפות מים ועד בקעת מצפה מזרח“. ז.א., צדון — לצפון, ומשרפות — ממערב. משונה שהתנ"ך מזכיר את הכיוון אך ורק לעבר מזרח. צדון רבה לא היתה זקוקה לציון — כי היתה ידועה ביותר. בקעת מצפה זקוקה לציון — אולם כן הדבר גם לגבי משרפות מים, הנזכרת בתנ"ך רק פעמים, כאן ובעוד מקום בספר יהושוע. אני מציע — מבלי שהיתה לי עדיין הודמנות נוספת לעיון בספרים הנוגעים בדבר, ובכל הזהירות הראויה — שיש לקרוא את הפסוק: „וירדפם עד צדון רבה ועד משרפות מים ועד בקעת מצפה מזרח“. ובמקום השני בו נזכר השם הזה (יהושוע י"ג), בתיאור החלק של הארץ שטרם נכבש אז, נאמר: „והארץ הגבלי וכל הלבנון מזרח השמש מבעל גד תחת הר חרמון עד לבוא חמת (כלומר: המדרונות הצפוניים והמזרחיים של הלבנון, והלאה כל יושבי ההר מן הלבנון עד משרפות מים כל צדונים“. גם כאן, בחלק הראשון של המשפט, ישנו

(1) 761 שנה — המער'.
29

לבין מגיני הגליל, הפעם — בסביבת סג'רה, בקורבה בלתי אמצעית לחטיק. שוב על עורק־מסע החוצה את הגליל התחתון, הגם שציר המערכה היה עתה צפון־דרום, על־בון־סג'רה־כפר־תבור — לעומת הציר מזרח־מערב, טבריה־חטיק־צפורי, שבימי צלאח־אדין והצלבים. כוחות ישראל הצליחו בהתגוננותם העיקשת למנוע בעד קאוקגי לחתוך את דרך התחבורה ראש־פינה־טבריה־עפולה, ולנתק ניתוק מוחלט את הגליל־העליון המזרחי משאר הארץ — בנסותם לפעול בתורת הזרוע השניה של המלחמה הסוריים, אשר הזרוע השמאלית שלהם פעלה מצד משמר הירדן — וכן נמנע ממנו לפרוץ במעבר שבין תבור לגבעת־המורה ולהלום על פני הסדן העיראקי שמדרום לעמק יזרעאל. ע"י כך בוצע גם ריתוקם של קאוקגי וחילו וניתנה האפשרות לכווחותינו, שבאו ממערב, בשלב השני של מבצע "דקל", לכבוש את נצרת וכל המבואות לגליל התחתון ממערב ומדרום־המערב.²

3. מלחמות ישראל בארם ובסוריה של עתה הקרב הראשון — והמכריע — בין ישראל והארמים מתחולל בין הדד עזר הארמי ובני בריתו ובין דוד, שעבר את הירדן לעבר הילם, אשר בששן מזרחית לכנרת. ארם מוכה, ודוד מצליח לכבוש את דמשק. הקרב בין ישראל ובין דמשק לא במקרה נערך מזרחית מן הכנרת. שטח זה החולש על דרך התעבורה בין הצפון לישראל, הפונה אחר כך מערבה, דרומית לכנרת ומוסיף גם אחר כך בכל תקופת ההיסטוריה להוות נקודת מוקד לקרבות מכריעים.

כמה דורות מאוחר יותר, אחרי מפלת ארם בשערי שומרון שכבר הזכרנוה, ולאחר ריאורגניזציה של צבא ארם, יוצא שוב בן הדד להלחם בישראל.

הלקה הקודם של כשלון הרכב בקרב בהרים היה עתה לעיניו: והפעם התקדם בדרך קוניטרה—אפק—צמח. תכניתו היתה כנראה: להתקדם כל הזמן כאשר מובטה לו עורף מישורי (משטחי רמת פיק, עמק הירדן, עמק יזרעאל ועמק דותן). והנה אחאב (אשר לפי תעודות חיצוניות יודעים אנו שהיה איש מלחמה ואף לקח חלק חשוב במלחמות גויי־

2) יש אולי ענין בכך כי אותו ציר ההתקדמות — מסג'רה דרומה שבין תבור לגבעת־המורה, אל תוך עמק יזרעאל המרכזי — שימש קוד־מסע, 150 שנה לפני קאוקגי לשרדתו של הגנרל הצרפתי הנודע קלאבאר, אשר ביצעה מסע עוקף נצרת־סג'רה־עפולה, בהוותה את השלוחה השמאלית של צבא נפוליאון אשר התקיף את המערך התורכי שבשטח לג'ון־עפולה. אלא שמידת הצלחתו (וללא־אפק — כשרונת) של קלאבאר עלו לאין ערוך על אלו של ההרפתקן הסורי. — המערך.

הצפון) יוצא לקראתו; המערכה מתלקחת בין אפק (פיק) ובין הירמוק. תיאור הקרב מענין: "ויחנו בני ישראל נגדם משני חשפי עזים ויחנו אלה נוכח אלה שבעת ימים; ויהי ביום השביעי ותקרב המל־חמה ויכו בני ישראל את ארם וינסו הנותרים אפקה אל העיר". הסתכלות בשטח מוכיחה, ששדה הקרב יכול היה להיות אך ורק במקום אחד — כשאפק היא מזרחה לארמים, ושבין שני המחנות יש מעין מעבר צר יותר. המקום המתאים הוא המעבר שבין אפק לכפר־חארב: הארמים — ליד אפק, במישור, וישראל — ליד כפר־חארב, כשביניהם המעבר הצר יותר, בו עוברת הדרך (ולא כמצויר באטלס ההיסטורי של מייזלר בו מסומן שארם הגיעו עד הירדן). אכן, כשהמערכה נגמרה בתבוסת הארמים, הוכח כי טעו בסוברים כי תמיד: "אלהי הרים ה', ולא אלהי העמקים הוא..."

כ־1500 שנה אחר כך (בשנת 336 לסה"נ) — באותה הסביבה, בקירבת הכפר יקוסה (דרומית מזרחית לפיק), ארע הקרב המכריע בין המוסלמים והביזנטינים מהצפון בנסותם למנוע התקדמות נוספת של הערבים. אולם הרקליוס הקיסר ניגף במקום הנ"ל וגורל הארץ נחרץ באותה "מערכת ירמוק".

ועתה שוב, במלחמת השחרור חדרה פלישתם הראשונה של הסורים דרך אפק וחמה לעבר הדגניות. גם כך נחרץ גורל החבל בקרב מכריע: בקרב־הגנה מלא גבורה הובס הגיס הפולש שאותו עורק־תעבורה, כפר חרב—אפיק, משמש מטרה לדיעותינו בעורפו של האויב.

4) נסיונות ההדירה לארץ — וממנה — דרך גשר־בנות־יעקב, אף הם בעלי היסטוריה הנם. נזכיר כאן רק את המקרים הבולטים. מעבר זה היה בעל חשיבות רבה במערכות הראשונות בין צלאח־אדין והצלבים. בשעת פשיטתו של צלאח־אדין, 1177, הכוחו הצלבנים בזמן המעבר על הירדן, והם בנו שם את מצודת־יעקב, לשמירת המעבר. צלאח־אדין לא יכול היה להשלים עם זאת ולכד אותה ב־1178.

במלחמת העולם שעברה, תוך מסע הרדיפה של הדיביזיה האוסטרלית הרכובה מצבאו של אלנבי, אחר התורכים הנסוגים לעבר דמשק, התבצרו התוגדות כים ליד הגשר. הדיביזיה האוסטרלית חסלה התנגדות זו בצלחה את הנהר דרומית מן הגשר, ובאגפה ע"י כך את ראש הגשר התורכי. והאחרון אחרון, במלחמת השחרור — לאחר שנגפו הסורים ע"י הדגניות — ניסו הם, ואף הצליחו, לחצות את הירדן במעבר זה, אולם נעצרו ע"י כוחות הקסטנים

הפולשים של האומות השונות להביא בחשבון, בקשר למסעות מלחמה דרך החוף, בגליל המערבי. עמדת המפתח החולשת על דרך זו הנה העיר עכו בה יושבים אנו הערב. תקצר היריעה מלתאר את כל הקרבות שנערכו איפעם מסיבב לעיר זו: אלה שסופם היה הצלחה, והביאו לידי כיבושה — ואלה שלא זכו לכך. נציין, שבחלק גדול מהם — וביחוד בתקופת הצלבנים — בגלל מצבה הגיאוגרפי של עכו, השתתף הצי של התוקף בהשלמת טבעת המצור ההדוקה, וכן בהרעשת העיר. נזכיר כאן במיוחד רק שתי מערכות על עכו, שהיו המכריעות

ביותר — לא רק לגורל עכו עצמה, אלא לגורל הגליל והארץ בכללותם. בשנת 1291 כבש הסולטן הממלוכי אלאשרף בן קלאון את העיר, לאחר מצור של שנתיים. האבקות זו ותוצאותיה היתה למכת המות האחרונה למלכות הצלבנים בארץ והיא סיימה למעשה את תקופת מסעי הצלב כי בה הוכו סופית ונותקו דרכי הים של הצלבנים. בשנת 1948 כבש צבא ישראל את עכו — וכבוש זה אף הוא היה שלב מכריע במערכת השחרור על הגליל והארץ. רצה הגורל, ובשני המקרים הנ"ל הוכרעה עכו ב־18 לחודש מאי.

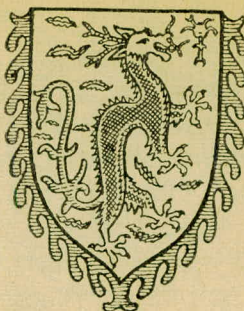
ד. שילוב שני המדעים-הגיאוגרפיה הצבאית והגיאוגרפיה ההיסטורית

כל האמור לעיל פותח אופקים חדשים בפני שני גופי-מדע שיש ביכולתם להעזר זה בזה, ולמעשה — אף לא תהיה עבודתם שלמה אלא אם יעבדו בצותא — מכאן, פוריותו של שיתוף הפעולה בין המטה הצבאי והחוקרים העוסקים במדע ההיסטורי-גיאוגרפי של ארץ-ישראל. לימוד שיטתי ומקיף של בעיות הגיאוגרפיה הצבאית של הארץ בימי קדם, יש בו כדי לתת בידי המטה הכללי של הצבא ידיעה מאומתת יותר, יסודית יותר, כתוצאה של נסיון של אלפי שנים בכל הנוגע לגורם השטח במלחמות הארץ, ואילו תוצאות המחקר הנ"ל ושילובו לתוך

המערכת המדעית-הכללית יתנו בידי אנשי מדע הגיאוגרפיה וההיסטוריה כלי חשוב לעבודתם — לא נהיה עוד עדים לתופעות השכיחות למדי בספרי הגיאוגרפיה ההיסטורית, כשמנסים לשחזר קרבות ימי קדם על סמך מחקרים טופוגרפיים בלבד, מבלי שיובלט הגורם הגיאוגרפי הצבאי המובהק במלוא חשיבותו. הדור החדש של החוקרים בארץ, שהחל להשתמש בשיטות של מחקר מתמזג ומשולב, גיאוגרפי-היסטורי-צבאי, בעשור השנים האחרון כבד העלה תוצאות חשובות למדי בשטח זה — עובדה, המעודדת כלפי העתיד.

אף כי שתי ארצות הגליל קטנות במדה, ומכל עברים הן מוקפות ערי-נכר, בכל זאת עצרו יושביהן בכל המלחמות את האויבים מעלות על הארץ. כי היו הגליליים אנשי-מלחמה מנעוריהם ועצומים במספרם כל הימים, ומעולם לא שלט מורך-לב כאנשים ומעולם לא חסרה הארץ גברים (יוצאים לקראת-נשק), כי כולה ארץ דשנה ואדמת-מרעה וגם עצים שונים צומחים בה ועושר תנוכת-הארץ מושך גם את לב האנשים הרחוקים מאהבת עבודת-האדמה, וכל הארץ נזרעה בידי יושביה ולא נמצא בה אף חבל שומם אחד, ובגלל ברכת האדמה הטובה ערי-הגליל רבות והמון הכפרים מלאים אדם (מרובים באוכלוסים) וגם מספר יושבי הקטן שבכפרים הוא חמשה-עשר אלף.

(מתוך „מלחמות היהודים“ ליוסף בן מתתיהו)

סון צו - אבי חכמת המלחמה הסינית

סון צו אמר: באמנות המלחמה למעשה אין דבר משובח מקחת את ארצו של האויב שלימה ולא־נפגעת; למוטטה ולהחריבה, — אין הדבר טוב כמותו. וכן מוטב לקחת צבא שלם בשבי מלהשמידו, לקחת חטיבה או גדוד או פלוגה מלהשמידם. מכאן, שכליל־המעלות אינו עם הנלחם ומנצח בכל קרבותיו: כליל המעלות הוא עם השובר את התנגדות האויב בלא מלחמה. לפיכך, מדרגה העליונה במצביאות: מי שמסכל את תכניות האויב; שניה לה, מי שמונע התחברותם של חילות האויב; ולאחריה, התוקף את חיל האויב בשדה־הקרב; ואין לך שיטה גרועה מלשים מצור על ערים בצורות.

הנה כי כן, על חמשה דברים הנצחון עומד: א. מי ינצח — היודע אימתי יילחם ואימתי לא יילחם; ב. מי ינצח — היודע להתהלך עם חילות יתרי־כוח ופחות־יכוח כאחד. ג. מי ינצח — שצבאו רוח אחת מפעמת אותו בכל דרגותיו; ד. מי ינצח — שהוא מוכן בעצמו ושוהה וממתין לבוא על האויב כחתף. ה. מי ינצח — שיש לו היכולת הצבאית ואין המלך מתערב במעשיו. הנצחון נתון בידיעת חמשת הדברים הללו.

על־כן אמרו: אם יודע אתה את האויב ויודע אתה את עצמך, אין לך לחשוש איך יפול דבר במאה קרבות. אם יודע אתה את עצמך אך לא את האויב, הרי כל נצחון שתנצח תנהל גם תבוסה כנגדו. ואם אין אתה יודע לא את האויב ולא את עצמך, נפול תפול בכל קרב.

אל תחזור על הטכסיסים אשר הנחילוך נצחון אחד, אך תן לשיטותיך שייקבעו על ידי השוני־לאין־קץ של הנסיבות. טכסיסי צבא משולים למים; המים במרוצם הטבעי בורחים ממקום גבוה וחשים למטה. וכן במלחמה, זה הכלל לחמוק מן המקום החזק ולהכות במקום הרפה. המים מפלסים להם אפיקם בהתאם לקרקע שעליו הם שוטפים; החייל עורך את נצחונו לפי האויב שלפניו הוא עומד. על כן כשם שהמים אינם מקיימים צורתם בקביעות, כך במלחמה אין תנאים של קבע. המוכשר לכוון ולשנות את טכסיסיו לפי יריבו, ולהגיע בכך לנצחון, הריהו, שר־צבא שנוגד בחסדי־שמים.

בקרב אין לך יותר משתי דרכים של התקפה — הישירה והעקיפה; אך אלו השתים בצירופן מעלות שפע תימרונים לאין קץ. זו הישירה וזו העקיפה מביאות זו לידי זו חליפות. הרי זה כמי שעג בעוגה — ולעולם אינו מגיע לסופה. מי ימצה את אפשרויות צירופיהן?

גנרל מאו צה טונג

עשרת הדברות למפקדי גייסות

1. ראשית — הכה ביריבים המפוזרים או המנותקים);
אחר כך — פנה אל כוחות אויב המרוכזים והחזקים.
- 2: תחילה פנה לערים הקטנות והבינוניות והשתלט על הכפרים; אחרי כן כבוש את הכרכים.
3. כתעודתך העיקרית — ראה את השמדת הכוח-הלוחם של האויב, ולא כיבוש ערים והחזקה בהן. כיבוש ערים והחזקתן הוא תוצאה מהשמדת כוח האויב; ואלו פעולת-ההשמדה — יש לחזור ולשנות בה עד שתתהוו האפשרות לכבוש הערים ולהשתלטות עליהם.
4. בכל קרב יש לרכז כוחות העולים על האויב: פי שנים ושלושה, פי ארבעה ואפילו פי חמשה וששה יותר מכוח האויב — כדי להקיף את השונא מכל עבריו ולהשמידו. השמד חלק מכוחות האויב — ושלח אותם הגייסות להתקיף את כוחותיו האחרים. המנע מקרבות הטרידה, ששכרם אינו עולה על הפסדם, או שבהם הרוחים רק משתוים לאבודות. אנו (צבא „סינ העממית“) סובלים ממחסור באנשים; אך עם זאת עלינו לודא יתרון מקומי — ולאותה שעה — בכל מקום של התנגשות ובכל קרב.
5. אין לאסור קרב בלי הכנה מוקדמת, אין להסתבך בשום התנגשות כשאין הנצחון מובטח מראש. את הנצחון, השתדל להשיג על ידי פעולות הכנה, ועבודת-מטה.
6. הרבה זכויותיהם של הגבורים, של אלה שאינם נרתעים מקרבן ומאמץ, המתמידים בעבודתם והמשתתפים בפעולות-קרב ברציפות.
7. השמד את האויב בעודו בתנועה. עם זה — פעל במרץ כשיש צורך בהתקפת עמדות.
8. בהסתערות על ערים — יש לשלול מהאויב את כל הערים והמרכזים שהגנתם חלשה. בתנאים נוחים — יש להסתער גם על הערים והמרכזים המוגנים באופן בינוני, ואשר להתקפת הערים המרכזיות, המוגנות היטב — יש להמתין עד שיבשילו התנאים.
9. מלא מחדש את הפרצות בצבא ע"י שלל אנשי האויב וצידו, מלאי אנשינו ונשקנו נמצא בעיקר בחזית.
10. את ההפסקות שבין הקרבות נצל למנוחה, לרכוש-מחדש, ולאמוני הגייסות. מאידך אין להאריך בהפסקת-מנוחה כזו, כי יש למנוע מהאויב כל אפשרות של הפוגה.

(או — מבצע „עשר־חכות“)

מגע קרוב ביותר עם מאורעות מאפשר רעננות החוויה תוך תיאורם. לעומת זאת, מרחק ניכר בזמן מקל על ראייה כוללת, מקפת, של המאורע, על ניתוחו והערכתו. השנה המפרידה בינינו לבין ימי „מבצע יואב“ מעמידתנו בעצם, באמצע: היא מאפשרת ראשית הערכה וסיכום — אך לא עד גמירה; עוד יבואו מסכמים ומנתחים — אלא שבינתיים כבר בא הזמן לסקור את הניתן לסקירה; וזאת — כונתה של הסקירה, הניתנת בזה, על „מבצע יואב“.

הקורא יתמו, אולי על כך, שחלקיה השונים של הסקירה ייראו כבלתי מאוזנים, כשניתן פירוט יתר לפרק־משנה זה או אחר, ולעומת זאת פרק־משנה אחר יימצא מוצנע יחסית ומשורטט רק בקוים כוללים. הביאור לאלה — וכן גם להבדלי הגון באורח התיאור וסגנונו בין חלק להלק שבסקירה — ניתן ע"י דרך התהוותה של הסקירה. מקורה — עוד בשבועות הקרובים למדי לאותו מבצע עצמו. הדברים כונסו, פוענחו ונופו במידת היכולת, סוכמו סיכום ארעי, — ז'ננונו זמנית: כי מסיבות אותם החדשים הכבידו עדיין ביותר על מתן תיאור מסמך כלשהו לכמה מפרקי הקרב, וזאת לזכות, שהרי „מבצע יואב“, עם כל היותו מבצע בעל אופי, צביון ותפקידים מוגדרים משלו, לא היה אלא חוליה בשרשרת של פעולות קרב, אשר הפרידו ביניהם הפסקות ניכרות בזמן, אך כולן יחד היוו שלימות איסטרטגית אחת, בעלת מגמות אופרטיביות משתנות מדי פעם, אולם תכלית סופית אחת קבועה: שחרורו של הנגב, על כל מרחביו, במידה שהאויב מאן להגיע לידי הסדר של שלום על יד שולחן המשא ומתן.

על כן היה הכרח להשהות אף את מתן הסקירה הראשונה — שהיא עצמה היתה מוכרחה, והנה מוכרחה להיות בלתי שלמה — לחדשים מספר. בינתיים נחוספו כמה תוספות ופרטים — ולעומת זאת, נגרעו לע"ע כמה פרקי משנה או ציוני גורמים, אשר בודאי עוד יהיו טעונים ציון והערכה בהזדמנויות מאוחרות יותר; וכך נתהוותה סקירה זו: אותו תיאור אשר אפשר לתתו כיום.

א. מבוא

דבר, להוכיח למביני־דבר המקצועיים, אשר במתנה האויב ובין מדריכיו, את השוא שבנסיונות כיבושה הצבאי של ארץ־ישראל היהודית, — וע"י כך ערערו וריפו בפועל את מסגרת הבריית־הצבאית הערבית. אולם רק עם מבצע־אוקטובר ניתנה ההזדמנות הממשית, ע"י ההתאמה ההדדית שבין הכיוון האופרטיבי, דרומה, למציאות הפוליטית הפנימית של הברית הערבית המסתכסכת (למחרת כינון „ממשלת עזה“) — להכניס את חודו של טריו צבאי־מדיני אל תוך הסדקים המסתמנים בחזית האויבת. ניתן לסכם, בסקרנו את מלחמת־אוקטובר, כי: נקיטת נושא המלחמה, לאותה שעה, ע"י מדינת ישראל; ברירת השעה עצמה לפתיחת המערכה (ולפני כן — לצעדים שהקדימוה); תיאום אורה הנהלתו של מסע־המלחמה הקצר, תחומי

מערכות אוקטובר 1948

בשתי המערכות הראשונות נגד צבאות מדינות־ערב — זו של מאיריני, וזו של אמצע יולי — נלחם צבא־ההגנה־לישראל בקואליציה תוקפנית אשר שמרה עדין על תיאום פעולותיה, לפחות מבחינת אחריות־הזמן; היה באחריות־זמן זו כדי לרתק את גופי־הצבא העבריים השונים אל גזרות־החזית המשתרעות מצפון ארץ־ישראל ועד דרומה, ולמנוע ריכוז מכסימלי יעיל של כוחות יהודיים לפעולת תנופה תכניתית המובאת עד לסיומה ההגיוני והשלם. מלחמת־אוקטובר 1948 שנתה מפרקי־ההיאבדות הקודמים בציומד התמרון הפוליטי אל זה הצבאי־האופרטיבי. האפשרות לכך נוצרה אמנם ע"י התגשויות הקרב הקודמות (וביחוד ע"י שבחודש יולי), — אשר הספיקו, בעיקרו של

ומגמותיו המשתנות, תוך גמישות, ללוח־הזמ־
נים הבין־לאומי ולמדחום הפוליטי הרגיש — כל אלה
היוו שלימות מדינית־צבאית, מעשה־אמן, שתוצאו־
תיה, המוחשיות מאד, נראות לעין־כל; אלא שאת
ניתוחה המפורט, הדן בבעיה ובעיה ופתרונה, בסובב
ומסובב, הכרוכים יחדיו, — מוטב לדחות למועד
מאוחר יותר. עניננו בשעה זו הוא לברר, לקויו
הכלליים, את אופיו של המבצע הצבאי, שהיה מורכב
למדי לעומת ממדיו, ואת בני־המבצעים אשר היווהו;
בירור כזה, ולו גם מצומצם ולקוי בחסר מפאת תנאי
המלחמה שטרם תמה, יש בו משום ציון, המגיע
למעשה הרב ולמבצעים, אך עם זאת יש בו גם מן
המאלף והמדריך, לכלל המפקדים והלוחמים
שבצבא־ההגנה־לישראל.

הזירה

הנושא המרכזי של המלחמה במצרים בחודש
אוקטובר, היה — הגשר לנגב; המבנה הגיאור־
גרפי של ארץ־ישראל, ועמדות־המוצא של כוחותינו
שהושגו בקרבות הקיץ, גרמו ממילא לכך, כי זירת־
הפעולות נתרחה בפועל, והיא נתפרסה ממבואות
ירושלים שבצפון־מזרח ועד לשערי עזה בדרום־
מערב, ומאשדוד, הפלשתית־בעבר, עדי באר־שבע,
הבדוית־מאתמול; דהיינו, — כל מערבה של ארץ־
יהודה, במסגרתה ההיסטורית, ועד לקורבת נחל־מצ־
ריב, סמוך לרפיח — מזה, ולתחום חבל אדום — מזה.

שטח המערכה נתחלק, בדרך הטבע, לשלושה
מרחבים: מישור־החוף, הרי־יהודה (וגבעות השפלה
שבפאתם המערבית) והנגב הצפוני. תנאים וממדיהם
של המיבצעים שהתנהלו בכל אחד משלושת המרח־
בים הללו היו, כמובן, שונים — בהתאם להבדלי מבנה
השטחים, המצב האיסטרגי, ושוני כוחות האויב אשר
עמדו מול כוחותינו אנו בכל מרחב ומרחב. ויצוין
כאן, כי אחד הגורמים אשר הטביעו את חותמם על
התפתחות פעולת־הקרב בימי אוקטובר — במישור־
החוף, בנגב ובהר גם יחד, — היה זה של ה־תנסות
קודמת, התאקלמות בתנאים המקומיים והתמצאות
„מוכנה מראש“, אשר ציינו רבות מחטיבות צבא־
ההגנה־לישראל שפעלו עתה (וברובן פעלו כבר שם,
הן בהדשי מאיינו, והן במערכת יולי) בכל אחד
משלושת החבלים האופרטיביים־הטבעיים הללו. בכל
אחד מהם הובאו עתה לידי גילוי והמחשה נסיון
הקרב, הבקיאיות הטופוגרפית וגמישות האורח־
האופרטיבי אשר נרכשו במבחני אפריל־מאי (בטרם
בוא „הפלישה הסדירה“) ובמאיינו, ואמצע יולי.

אכן, ימי הסתיו היו לצבא ההגנה שבדרומה של
ארץ־ישראל לימי הקציר.

לא האחרון בשרשרת גורמי הנסיון והכשרון
שנתגבשו במערכות ישראל וחוללו את מעשה אוק־
טובר, היה הניהול החרוץ והמעז של האופרציות ע״י
פיקוד חזיתי מתאם, אשר נתן לכל חטיבה את
ה„סיכוי“ שלה, במקום ובתנאים אשר להם היא צלחה
ביותר, — אך עם זאת שמר על המגמה המרכז־
זית, המכוונת, שהיא מעל להישגים מקומיים,
להבטחת המטרה המדינית־הצבאית העיקרית:
הקמת גשר גיאוגרפי איתן בין מרכזי המדינה למר־
חבי היאחותנו והתפשטותנו שבנגב, והפרדה של־
ממש, ע״י מרחק גיאוגרפי וע״י עמדות־בצרון ישרא־
ליות, בין המחנות המצרי והעבר־ירדני שבחזית
האויבת.

אין בשום פנים לשגות בהנחה, כי תוך כדי
המיבצע הענף לא נתגלו גם, פה ושם, חולשות,
משגים ואי־הצלחות. היה באוצר הנסיון הנוסף הזה,
של ימי אוקטובר, כדי לאלפנו ולהדריכנו גם בשטח
זה: של ליקויים שעוד יש להסירם, ושל פרצות
ביכולתנו הצבאית אשר יש למלאותן ע״י לימוד,
אימון וארגון מוגברים ומשוכללים יותר; כמובן שלא
על כל אלה ניתן יהיה לעמוד בפומבי בשעה הנוכחית.
אך החיוב עלה הפעם הרבה על נקודות התורפה,
כמעט עד כדי סכנת שכחתן של הללו, ואלו לימוד
הפרשה והסקת מסקנות ממנה יצטרכו להתבסס על
ראיית התמונה בכללותה.

האויב

הנושא העיקרי של מסע אוקטובר היה, איפוא:
בוא כוחות המדינה לעזרת הנגב
הנצור. מתוך התאמה לנושא מרכזי זה חייב היה
גרעינו המרכזי של המיבצע להתבטא בפריצת
הדרך מצפון לדרום, פריצה שתבוצע,
בעיקרה, מן הצפון; ואמנם כך היה הדבר, אם כי
עזרה ניכרת הוגשה גם מצד כוחות ישראל שמדרום,
שבמרחב הנגב, להבקעת המערך המצרי אשר הפריד
בין שני חלקיה אלה של מדינת־ישראל. ואכן, כמה
ימים לפני המבצע, כשהכוחות היהודיים נערכו
לפעולת הפריצה הגדולה, סוננו בין חוליות המערך
המצרי — במרחק מאות מטרים בודדות מעמדות
המצרים — גופי צבא ישראליים ניכרים ואף רכב,
רכב שריון והספקה לחיזוקם של כוחות הנגב לקראת
מבצע הפריצה. זאת ועוד: חיל האוויר הישראלי

הוכיח את כושרו בהעבירו לנגב גופי צבא גדולים, מעל קוי המצרים.

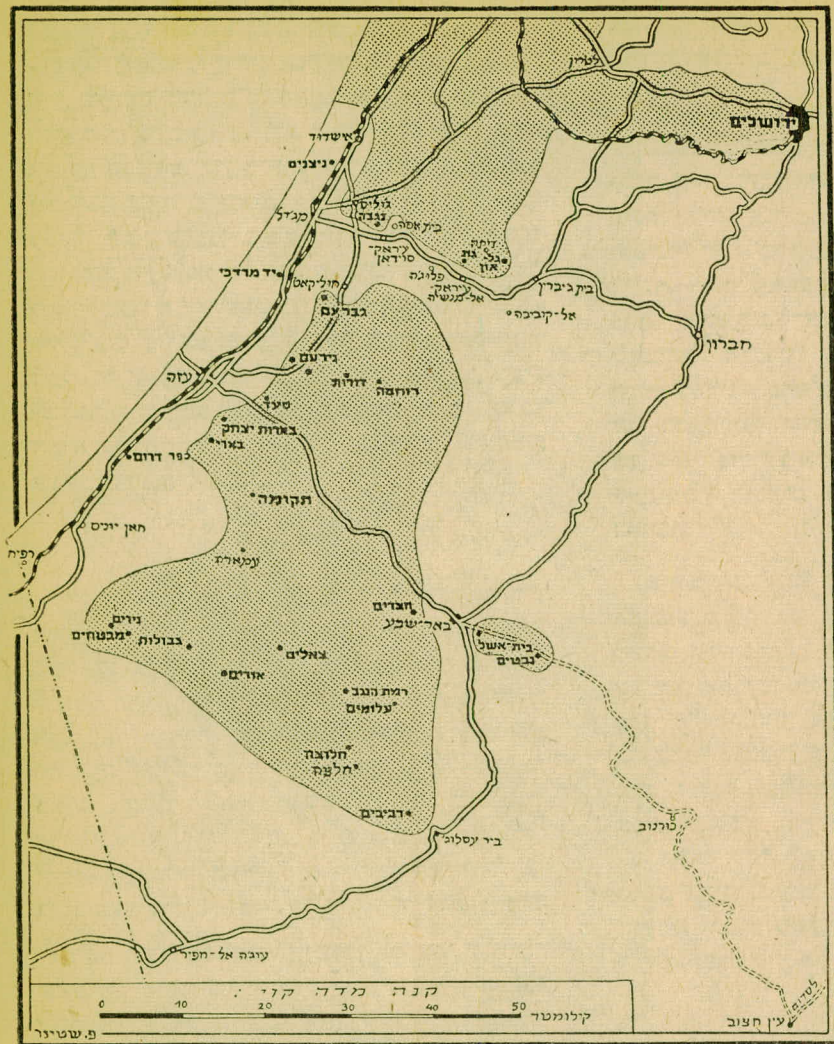
תנוחתם של הכוחות המצריים, שבתוכם צריך היה להבקיע את הדרך. תנוחתם היתה מיוחדת במינה, מבלי הקבלות רבות בהיסטוריה הצבאית. בכל המערכות הקדמות על גורלה של ארץ ישראל במשך השנה האחרונה, — הכוח היהודי הוא אשר היה, בדרך כלל, מצווה על החזקה, "בלתי הגיונית" בשטחים ובנקודות אשר, לכאורה, לא היתה להם תקוה, אך אשר, מאידך גיסא, הצבא העברי לא יכול היה לוותר עליהם: בשל היותם עובדות ישוביות חיות או גורמים גיאוגרפיים חיוניים. ברוב הגדול של מצבים אלה אף הושגה תוצאה, "בלתי הגיונית": הדיפת הסכנות ואלו עתה המערך המצרי הוא שנקבע, בהתאם לצרכי פרסטיג' פוליטית ולמגמת התנשאות כיבושית, בצורת פס צר (מעין "זיגזג" בעל שלושה שלבים: רפיה—אשדוד, מגדל—בית גוברין, בית גוברין — בית לחם),

אשר חסר לגמרי "עומק" (או — "רוחב") אופרטיבי ובטחוני ממשי. יתכן כי המפקדה המצרית לא היתה מגיעה כלל לידי "השתחלות" כזאת של כורחותיה, בין אזורי ישוב יהודי, על פני הדרך מאל-עריש ועד ירושלים, בחודש מאי — ולידי שמירה על מערך סרט כזה, והקפאתו האופרטיבית והטופוגרפית, מאז יוני ויולי — אלמלא הנחתה הבוטחת, כי לא יהיה לאלידם של הכוחות היהודיים, ובייחוד של אלה שממזרח ומדרום למערך זה, לסכנו סיכון פריצה ממשי (להבדיל מהטרדות והפרעות קלות). באם כן הדבר, הרי יש להודות על כי כזאת היתה הערכתם של המפקדים המצריים; אין עוד סכנת נזק כרוכה היום בהערכה בקורתית גלויה

הנגב המנוחק — ערב מבצע "יואב"

כזאת על ידינו את חולשות ראייתם אז את פני המציאות — כי על שגיאתם כבר הספיקו לעמוד בכוח תבוסתם עצמה.

אכן, אם מבחינה איסטרטגית-גיאוגרפית עמד מערך זה של המצרים — אשר היווה את החומה המפרידה בין עיקר הגוף של מדינת ישראל לבין איזור ההתיישבות שבנגב, — בסתירה לכל הכללים וההגיון של הנהלת פעולות מלחמה, הרי היה למפקדים המצריים גם יסוד-מה, מבחינת נסיונם הטקטי בקרבות הקיץ, להנחתם כי מערך זה עמוד יעמוד בפני נסיונות פריצה יהודיים. כי כבר מראשית יוני נתברר דיו, שבה במידה שאין המצרים מגלים גמישות ויזמה רבות באורח ההתקפה שלהם, הרי

אמונים הם על הגנת-עמדות שיטתית, המאורגנת מבעוד מועד, והמושגת על התחפרות יסודית, על אש משולבת ומתחפה-אהדי של העמדות השונות, וטיוח מוקדם ומדויק של כלי-האש השונים, תוך חלוקת התפקידים ביניהם בתכנית אש כוללת. קיצורו של דבר, זוהי אותה משנת-ההגנה אשר הקנו להם מדריכיהם הבריטיים במשך עשר שנות פעולתה של המשלחת הצבאית המקצועית הבריטית להדרכת הצבא המצרי. כמעט כל הנסיונות שנעשו בחודשי הקיץ לכיבושם או הבקעתם של מערכי-עמדות מצריים כאלה, שבוצרו מבעוד מועד, לא עלו יפה. וניתן לשער כי מתוך כך נבע בטחונם המופרז של מצביאי המצרים, כי המערך הדרחוזי הארוך והצר, אשר ניסו לקיימו, יעמוד גם בפני נסיונות הבקעה מחודשים.

המצרים ראו בכיבוש התלים-המשלטים, ובתפיסת החרבה, צעד ראשון לפריצת דרך-מעבר לשיירות

בעיקר, לצורך הבטחת שדות-התעופה, שנמצאו מערבית יותר, וכן כדי להקדים את האויב אשר כבר החל להתחפר בתלים אלה. שלב שני בפרשה זו החל עם תפיסת חרבת-מקהו — שנודעה בפי הכוחות שפעלו שם בשם: „מחאזו“ — והקרבות עליה (החל מ'9/30—29 ועד 8/10).

מגת — גל-און לעבר גוש רוחמה — דורות, דרך חרבת אר-ראעי (דהיינו, ממזרח לאזור עיראק-סוידאן — פלוג'ה — עיראק-אל-מנשיה). הם ידעו, שרצועת-שטח זאת עשויה לשמש מקום מעבר לשיירותינו בדרך לנגב, מאחר שזכרו כיצד נתקלה אחת השיירות באש משלטיהם. כן ראו בודאי בהשגת תלסות היהודית על אותו קטע-כביש התבססות נוספת לקראת פעולות לכיוון צפון, להבקעת המערך המצרי העיקרי הצר: פלוג'ה — בית-גוברין. במסגרת בות אלה נקל היה להביך את תכליתן של התקפות המצרים על חרבת-מחאזו, שחזרו ונשנו בעקשנות וגרמו לכך שהיא תעבור כמה פעמים מיד ליד. אך הכוונות המצריות התנפצו אל עמידתם האיתנה, שלא נתערעה עד הסוף, של הכוחות היהודיים, שהצליחו ביום 5/10, לכבוש בחזרה, — והפעם סר פיה, — את החרבה, לעמוד מול התקפת-נגד נוספת ולקיים את התרבה בידיהם.¹

אקדמות למערכה

כמעין מבוא להתחדשות המלחמה בדרום שימשו הקרבות בפאה הצפון-מזרחית של הגוש העיקרי שהכוחות היהודים שלטו בו בנגב, ואשר החלו, בעצמם, כבר בחודש ספטמבר (ליל 8/9—7). אותה שעה נכבשו ע"י כוחות פלמ"ח תל-אל-מליחה, תל-אל-נג'לה ותל-אל-קוניטרה השולטים על חלקו התיכון של הכביש (סוג ב') המחבר את פלוג'ה עם באר-שבע. ההשתלטות על מערך משלטים זה בוצעה,

ב. ראשית המערכה

זה מסע-המלחמה הראשון בו ניסה צבא-ההגנה לישראל להכשיר תחילה את התנאים בשביל מסע-השדה ע"י מהלומה אוירית מכרעת. משגים אופרטיביים של האויב בעריכת כוחות-האוויר שלו — מזה, ותוספת היכולת של חיל-האוויר הישראלי — מזה, איפשרו את מתן המכה המרוכזת, אשר היא בלבד יכלה לפתוח פתח נרחב יותר לפעולות כוחות הצבא היהודיים, ללא התערבות אוירית מתמדת ומכשילה מצד האויב.

בהתאם להגיגונה של התפיסה האופרטיבית האוירית הופנה, מלכתחלה, עיקר המחץ אל מקור יכולתו של האויב באויר. לאחר שלהקת מטוסי-קרב ישראליים, „טיאטאה“ אותה, טיאטוא ראשון, בשעה 17 30 באותו יום 15 באוקטובר — הופצץ בשעה 18.00 הפצצה אינטנסיבית שדה-התעופה המצרי באל-

צלילי פתיחה

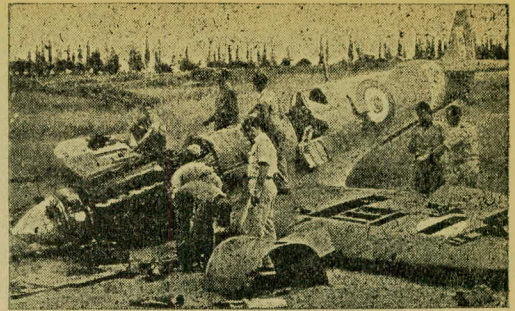
מעשה סמלי, אשר פתח את המערכה המחור-דשת — בנתנו למצרים את „ההודמנות“ לחתום-במרידיהם על מעשה מפורש של הפרת תנאי ההפוגה, הבלתי-מקוימת על ידיהם מאז — היתה שיירת האספקה אשר עליה הודיעו למטה אר"ם, אשר יצאה ביום 15.10 בשעה 12.00 מכרתיא, שבקוי ישראל שבצפון, בדרכי העפר הזמניות לעבר הנגב. השיירה הותקפה במרחק כמה מאות מטרים מן הכפר; שתיים ממכוניותיה הושמדו, בלי אבדות באדם, והשיירה חזרה על עקבותיה. מטוסים מצריים הפציצו את שדה-התעופה שהיה אז בקירבת דורות, וגבר-עם, נגבה וגת הורעשו. יש לציין, כי כבר בימים שלפני כן גילו המצרים עצבנות ניכרת, בהפציצם שיירות-רכב וריכוזי-אדם יהודיים בדרכים המוליכות אל בארות-יצחק ובסביבת דורות.

הבזק בשמי הדרום

המענה היהודי החל הפעם מן האויר. היה

1 בשל הענין הרב שיש בקרבות תל-קוניטרה — חרבת מחאזו, תיקודש להם פרשת תיאור וניתוח מיוחדת באחת החוברות הבאות של „מערכות“ — המער.

עַה הַרְאִי שׁוֹנָה, שְׁלֵא נִיתֵן עוֹד לַמְצֵרִים לְשׁוֹנָה מִיִּסוּדָה מִשְׁךְ מֵהַלֵּךְ הַקְּרֹבוֹת. הַ"מְטְרִיָּה" הָאוֹרִית, שֶׁנִּפְרְסָה בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה בְּרַחֲבוֹת וּבִיעִילוֹת כְּאִלּוּ מַעַל צְבֵאֵי־יִשְׂרָאֵל וְתוֹנְעוֹתֶיהָ, לֹא יִכְלֶה, כְּמוֹכֵן, לִמְנוֹעַ בְּכָל רִגְעַ וּבְכָל נִקְוָה בְּעַד הַטְּרֵדָה אוֹיֶבֶת חוֹלְפֵת, אֲךָ הִיא מִלְאָה אֶת תְּעוּדָתָהּ בַּמִּידָה מִכְרַעַת, בַּחֲזוּקָה אֶת מְטוֹסֵי־הַקְּרֹב הַמְצֵרִיִּים בַּמְצָב מִתְמִיד שֶׁל חֶשֶׁשׁ בְּפָנֵי הוֹפְעַת כּוֹחוֹת־הַטִּיס הַעֲבָרִיִּים, אֲשֶׁר עֲלִיוֹנוֹתָם בְּאוֹרֵר לֹא עֵמְדָה עִתָּהּ בַּסֶּפֶק, לַהֲפַצְצוֹת עַל מַרְכוּזֵי הַצְּבָא הַמְצֵרִי לֹא הָיוּ — וּלְפִי טַבַּע הַדְּבָרִים אֵף לֹא יִכְלוּ לִהְיוֹת, — תּוֹצְאוֹת כֵּה מִכְרַעַת עוֹת, וְהֵן לֹא שִׁימְשׁוּ אִלֵּא פֶתַח דְּבַר, כְּשֶׁעִקֵּר הַמַּעֲשֵׂה מוֹטֵל, בְּכָל זֹאת עַל כּוֹחוֹת־הַקְּרַקַּע שֶׁל צְבֵאֵי הַהֲגָנָה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁשׁוֹחֲרָיו מַעֲתָה מֵהַהֲרִגְשָׁה הַמְכַרְבִּידָה שֶׁל "אוֹיֵב מִלְּמַעְלָה".

סִפְטִיִּיר מְצֵרִי שֶׁהוֹפֵל סוּךְ לַמַּגִּדֵל

עֲרִישׁ, עַל יְדֵי יְחִידַת מַפְצִיצִים. הַהֲפַצְצוֹת חוֹרֵר וְנִשְׁנֹו. כֵּן הוֹפְצִצוּ עוֹה, מַגִּדֵל וּבֵית־חֲנוּךְ וְהַהֲפַצְצוֹת נִישְׁנֹו בְּבוֹקֵר שְׁלֵאֲחֵרִי, כְּשֶׁאֵל רִשִׁימַת הַמְטְרוֹת נִתְחַסְפוּ גַם פְּלוֹגָה, דִּיר סוֹנִיד וּסְכִיבַתָּה, וְכֵן אֲשֶׁדוּד: כִּי אִלּוּ שִׁימְשׁוּ נִקְוֹדוֹת רִיכוּז וּמַצְבֵּר לְכוֹר חוֹת הַמְצֵרִיִּים, שֶׁבְּתוֹךְ הַמַּעֲרָךְ הַצְּפוֹנִי, אוֹ שְׁבַתְנוֹר עַה לְעֵבֵר גּוֹרוֹתֵיו הַשׁוֹנוֹת. הַסֶּה"כ שֶׁל הַפַּצְצוֹת אֵלֶּה הִיָּה עֲשׂוּי, מַצְד אֶחָד, לְשֶׁתַּק אֶת כּוֹח־הָאוֹרֵר הַמְצֵרִי, וּמַצְד שֵׁנִי — לְרַתֵּק אֶת גּוֹפֵי הַצְּבָא הַשׁוֹנִים וְלַהֲקַטֵּן אֶת נִידוֹתָם הָאוֹפֶרְטִיבִית, הֵן עֲ"י עֲצָם הַפְּגִיעוֹת וְהֵן עֲ"י יִצִּירַת אִיוֵם, אוֹפֶרְטִיבִי וּפְסִיכוֹר לּוֹגֵי, לְכָל עוֹמְקוֹ שֶׁל הַמַּעֲרָךְ הַמְצֵרִי בְּדְרוֹם הָאָרֶץ: מַפְלוֹג'ה־מַגִּדֵל — וְעַד לְרִפְיָה. זְמַנִּי, הַמְלַחְמָה, שֶׁטְרַם הוֹחֲלַפָה בְּשִׁלּוֹם" אִינָם מֵאֲפִשְׁרִים עֲדִיךְ, לֹא אֶת הַהֲעֵרָכָה הַמְדוּיִיקֶת שֶׁל הַפְּגִיעוֹת בַּמְטוֹסִים שֶׁחָנוּ בְּשִׁדוֹת הַתְּעוֹפָה, וְלֹא אֶת פִּירְסוֹמָה בְּרַבִּים; אֲךָ לְפִי הַהֲתַבּוֹנְנוֹת בְּתוֹצְאוֹת הָאוֹבִיִּיקְטִיבִיּוֹת, — דֵּהִינָה, בְּאוֹפֵן הוֹפְעָתוֹ, וּבְמִידַת הוֹפְעָתוֹ, שֶׁל כּוֹח־הָאוֹרֵר הַמְצֵרִי — בַּמִּשְׁךְ יָמִי הַמַּעֲרָכָה שְׁלֵאֲחֵר כֵּךְ, גִּרָאָה כִּי כִּבְר אֹתָהּ מֵהַלּוּמָה רִאשׁוֹנָה הַשִּׁיגָה אֶת הַהֲכַרֵּ

פְּשִׁיטוֹת לְעוֹמֵק

הַמְּגַמָּה לְאִיוֵם וְלְרִיתוֹק לְעוֹמֵק, שֶׁהוֹבִלְטָה בַּפְּעוּלוֹת חִיל־הָאוֹרֵר, הוֹשְׁלָמָה כִּבְר בְּלִילָה הַקְּרֹוב (16/10 — 15) עֲ"י פְּעוּלַת כּוֹחוֹת פְּשִׁיטָה קְלִים, עַל סוּגִיָּהם הַשׁוֹנִים, שֶׁל יְחִידוֹת־הַנְּגַב, הַנְּתִיקוֹת בְּאֵר־תָּה סְבִיבָה: פִּיצוּץ מִסֶּה"ב בַּגְּבוּל מְצֵרִים, בֵּין רִפְיָה לְאַל־עֲרִישׁ, מִיקוּשׁ כְּבִישׁ רִפְיָה — הָאֲנִיּוֹנִיס, מַעֲרָבָה לְנִירִים, וְהַטְּרֵדוֹת־אֵשׁ עַל מַתָּנוֹת וּמִשְׁמְרוֹת מְצֵרִיִּים לְאוֹרְכָם שֶׁל עוֹרֵקֵי תַּחְבוּרָה עוֹרְפִיִּים אֵלֶּה, וּמַחְנוֹת וּשְׁדֵה־הַתְּעוֹפָה שֶׁמּוֹרַחִית לְרִפְיָה. כִּבְר בְּנִקְוֹדַת הַמוֹצָא שֶׁל מִסַּע־הַנְּגַב נוֹצֵר, אִיפּוֹא, מַצְב, כּוֹ הַפְּכוֹ עוֹרֵקֵי־הַעוֹרֵף הַמְצֵרִיִּים מַעֵין "צוֹאֵר־בְּקוֹב", אֲשֶׁר פְּשִׁיטוֹת יְחִידוֹת־הַנְּגַב לַחֲצוֹת עֲלִיו, אִם גַּם עֲלֵתָה אַחַת הַפְּשִׁיטוֹת בַּמַּחִיר זַחֲלִים שֶׁנִּפְגְּעוּ, בַּעֲלוֹתָם עַל מוֹקְשִׁים, הִרִי שְׁכָרֵן הִיָּה בַּצְּדָן.

ג. הַטְּרִיָּו לְמַעֲרָב

הִיתָה כְּצוֹרַת קֶשֶׁת, הַמְּתַבְּלַטת כְּלָפֵי חֲלַקַת הַכְּבִישׁ הַעוֹבְרַת עַל פְּנֵי בֵּית־חֲנוּךְ, — עִם מְשֻׁלְטִים נוֹסְפִים, לַהֲבַטְחָה אֲגַפִּית־עוֹרְפִית כְּלָפֵי הַכְּפָרִים דִּימְרָה וְנַגִּד, בַּצְּפוֹן (בַּגְּבֻעוֹת 112.9 ו־95.6), כְּשֶׁלַּהֲבַטְחָתוֹ שֶׁל מַעֲרָךְ־הַמְשֻׁלְטִים הוּזָה גַם מַצְד דְּרוֹם, נִתְפַּס עֲ"י יְחִידַת־מִשְׁנָה אַחֲרַת מְשֻׁלְטָה בַּגְּבֻעָה 110.7. הַכּוֹחוֹת שֶׁתְּפַסּוּם נִשְׂאָרוּ וְהַתְּחַפְּרוּ בַּמְשֻׁלְטִים אֵלֶּה (רִאֵה הַמַּפָּה). שְׁנֵי הַמְשֻׁלְטִים הַקְּדוֹמִנִיִּים, שְׁבַרֲאֵשׁ־הַחָץ הוּזָה שֶׁל "הַטְּרִיָּו" (בַּגְּבֻעַת 78.7 — וַחֲצִי ק"מ דְּרוֹמִית־מַעֲרִבִית מִמֶּנָּה, בַּגְּבֻעַת 84.4) נִמְצְאוּ כ־600—1000 מ' מִן הַכְּבִישׁ הַעוֹבֵר עַל פְּנֵי בֵּית־חֲנוּךְ.

צוּרָה יוֹתֵר מִתְמִידָה וּבִלְתִּי־אֲמַצְעִית קִיבַל הַלַּחֵץ עַל רַצְעוֹת הַחוּף הַמְצֵרִית צְפוֹנִית לְעוֹה. נִקְוֹדוֹת הַיִּשׁוּב וְהַכּוֹחוֹת הַיהוּדִיִּים, שֶׁבִּשְׁטַח גְּבַר־עַם — גִּיר־עַם — דוֹרוֹת, הָיוּ כְּאֵן מַעֵין "טְרִיָּו" הַמְּתַבְּלַט מַעֲרָבָה, מִקְצָהוֹ הַצְּפוֹן־מַעֲרָבִי שֶׁל אִיוֹר הַנְּגַב שְׁבִידֵי הַיְּהוּדִים. תּוֹסַפַּת "חוּד" לְטְרִיָּו זֶה צְרִיכָה הִיתָה לְנַעוּץ אוֹתוֹ עֲמוֹק יוֹתֵר אֶל תוֹךְ קוֹי־הַמְּגֵן וְהַתְּנוּעָה הַמְצֵרִיִּים. כּוֹחֵרִגְלִים, שֶׁהִתְקַדַּם בְּשַׁעוֹת הַלִּילָה שֶׁל 16/10—15 מַעֲבֵר נִיר־עַם מַעֲרָבָה, תְּפַס כְּאֵן מַעֲרָךְ שֶׁל מְשֻׁלְטִים בְּמַרְחָק שֶׁל כ־2—4 ק"מ מִמֶּנָּה, מְמוֹרָח וּצְפוֹן־מְמוֹרָח לְבֵּית־חֲנוּךְ. מַעֲרָךְ זֶה — צוֹרַתוֹ

נתגלתה כעבור זמן לא רב, משהופעלה התכנית האופרטיבית היהודית ממערב. העובדה כי אותה חסימה על כביש בית-גוברין לא הפכה בדיעבד לנקודת מוצא בשביל גשר חדש אל הנגב, אפשר ואיננה מעידה על העדר כוונה לכך (לפחות כאפשרות משנית). על כל פנים, מיד לאחר פעולת-לילה זו נעשה גם נסיון לפרוץ פריצה רחבה יותר במערך המצרי שעל כביש מגידל-בית גוברין; עם שחר ה-16 באוקטובר החלה התקדמות של שדרה יהודית משורינת (חיל-שריון וחיל-רגלי בתמיכה ארטילרית מסויימת) על עיראק-מנשיה — אשר, במקרה של הצלחה, היתה, אמנם, פותחת דרך קרובה אל הכביש (מסוג ב') פלוג'ה — תל-קן-ניטרה — באר-שבע.

ה. ההתקפה על עיראק-אל-מנשיה

טנקים, ויחידת רגלים להבטחתם, פנו מערבה, נעו בוואדי, והגיעו עד לקרבת גשר-האבן שעל הכביש לרגלי המשלט המצרי בגבעה 123.6 — כדי להבטיח את איזור הפעולה מפני תגבורת-אויב מכיוון פלוג'ה. עם הגיע הכוח החוסם למקומו, נפגע אחד הטנקים בשרשרת-הזחל שלו.

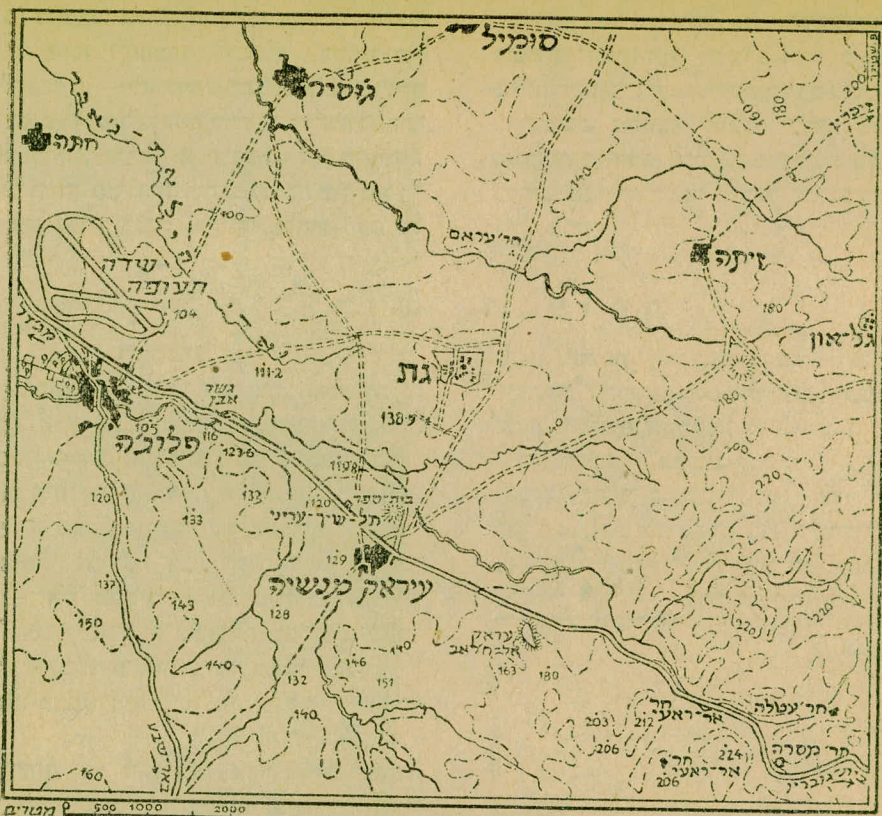
שני טנקים כבדים יותר, ובעקבותיהם יחידת רגלים, נעו לעבר תל-א-שיך עריני. עתה החלה הפגזה מצרית מפלוג'ה, שגרמה למספר ניכר של פצועים בקרב היחידה התוקפת. על אף ההפגזה ואש המכ"י והמקלעים מהתל ומן הכפר המשיכה היחידה להתקדם, אך נעצרה משנתקלקל מנועו של אחד הטנקים בעוד טנק שני מנסה לגרוו. 4 טנקים אחרים, כשמאחוריהם נעות שתי יחידות-רגלים, התקדמו במרכז לבית-הספר — אשר המצרים נראו נסוגים ממנו מחמת אש תותחי הטנקים ואש הרגלים — עד אשר נתקלו בגדרות היל וכתעלה אנטי-טנקית. אחד הטנקים „נתקע" בתוך התעלה ואיבד את כושר התנועה. חיל-הרגלים שבמרכז נשאר במהרה ללא סיוע של טנקים, כי טנק שני נפגע בשרשרתו ע"י פגז פיאט, טנק שלישי עסק בגרירת הטנק שנפל לתוך החפירה ה-א.ט. ואלו הטנק הרביעי נשאר במקום להבטחתם. עתה נמצאו התוקפים בשטח שבין התל ובית-הספר בתוך אלומת אש-התותחים מפלוג'ה ואש מכ"י ומרגמות מגבעה 123.6, ורבים היו בהם הנפגעים. אנשי חיל הרגלים, אשר רב היה ביניהם מספר הטירונים שטרם הספיקו לקבל אימון יסודי, גילו במשך שעות, התמדה בהח-זקת המערך הפרוס שלהם, בשטח, פתוח כמעט

עמדתנו החדשה בחרבת-מסארה, אך היא הונסה, כאבדה כ-8 הרוגים, חרבת-עטאללה — שלא נתפסה בליל 15/16—16/10 ושימשה עמדת צליפה לאנשי האויב — נתפסה אף היא בבוקר ה-17 לחדש. היתה זאת החדירה הראשונה מצפון אל תוך המערך המצרי שלאורך כביש מגידל — בית גוברין; אך שבת-אל-קוניטרה בדיעבד לא היתה עדין את ראשית-הגשר בכיוון לנגב. אולם ערכה היה בכך, שהיא יצרה לראשונה מצב של ניתוק בין איזור החוף שבידי המצרים לבין „חזית ירושלים" שלהם — ולתנות-הבינים של זו, החל מבית-גוברין וסביבתה. החסימה הזאת היא שתחמה, כבר אז, תחום מזרח לגזרת-החזית פלוג'ה — עיראק-אל-מנשיה. עובדה זאת אשר לא בלטה, אולי, בהתחלה, חשיבותה

הכפרים פלוג'ה — עיראק-אל-מנשיה (ראה מפה מס' היוו מערך-הגנתי-טקטי אחד כפי שהיה ידוע בחלקו כבר אז, ובחלקו נתברר במשך הזמן. שהאויב התכוון לקיים את קשר-הגומלין בין חלקיו השונים בכל מחיר, ולשם כך החזיק בגבעה 123.6, ותותחי 25 הליטראות שעמדו בפלוג'ה היו מטוחים לאש-מגן על מנת להגן עליה וכן ממש עד לסף עמדותיהם בעיראק-אל-מנשיה.

עם שחר ה-16/10 כבר היו הכוחות המיועדים להתקפת עיראק-אל-מנשיה מוצבים וערוכים להתקפה על נקודת-המפתח שמצפון לכפר (תל-א-שיך עריני) וכן מצפון מערבו (ביה"ס שעל הכביש לפלוג'ה): סוללות התותחים הוצבו מצפון; סוללת מרגמות כבדות בחרבת אבר-ערם; כמה סוללות מרגמות "3 ממזרח לגבעה 138.9, אשר בוואדי שמדרום-מזרח לגת; סוללת מרגמות "3 אחרת הוצבה בגבעה 111.2 ומאחוריה, בוואדי, נערכו הטנקים. שתי יחידות רגלים נערכו על השביל המוביל מג'וסייר לעיראק-אל-מנשיה, בוואדי, במרחק של ק"מ מן הכפר, בעוד המרגמות והמכ"י של הגדוד הוצבו בגבעה 138.9 ומזרחית לה. יחידת משורינים וחצי-זחלים הושארה בג'וסייר, ופלגת רגלים נוספת נמצאה בקרבת זיתה, — כרזרב לפעולה.

ההכשרה ע"י אש הארטילריה והמרגמות החלה בשעה 0500. בחיפוי האש הארטילרית התקדמו הטנקים מעמדת ההיערכות שלהם עד לעמדת הער-כותם של הרגלים ומשם המשיכו בתנועתם, כשה-רגלים צועדים אחריהם עד סביבת גבעה 119.8, ששימשה נקודת התפרסות לכוחות התוקפים. 4

ג'רתי עיראק אל-מנשיה

הכוחות הנסוגים ואף להתקדם לעבר הטנקים. על אף הנסיון לגרור את כל הטנקים שנחבלו, הושארו בשטח הקרב 3 מהם. הטנק שנתקלקל ליד התל נגרר ע"י בן-זוגו. על סביבות הטנקים העזובים הומטרה אש-מגן של מרגמות, כדי למנוע לכידתם ע"י המצרים, מתוך תקווה שבמשך היום עוד אפשר יהיה להגיע אליהם ולגררם. ואמנם נעשה עוד נסיון של יחידת חצאי-זחלים להתקרב לכפר במערך פרוס, אך הם נסוגו לאחר שנתקלו באש תותחים אנטי-טנקים והספיקו לאסוף אתם כמה מן הפצועים. מחלקת משוריניים נשלחה לגשר כדי להבטיח את הוצאת הפצועים.

ב-1030 ניסה האויב להעביר תגבורת בכלי-רכב מפלוגה לעיראק אל-מנשיה, אולם אחדים מכלי-הרכב הוצאו מכלל שימוש ע"י אש תותחנים, ומר-גמותינו המשיכו עד הערב באש-חיפוי על נסיגת הפצועים שעוד נשארו בשדה הקרב.

ההרעשות וההפצצות במשך אותו יום על נקודות המשען המצריות (עזה, בית-לחיה, ברברה, בית-חנן, דיר-סוניד, פלוגה, אל-עריש, מג'דל, חרביה, אשדוד

שלפני בית-הספר ולמרגלות התל, אשר לא היתל כמעט כל אפשרות להתקדם ולעלות בו. נסיון נוסף של אחד הטנקים לעלות בכל זאת על התל לא הוכתר בהצלחה.

מצב הכוחות התוקפים היה בכל רע, בשל ליקויים במערכת הקשר ובסידורי תיאום פעולתן של היחידות מן החילות השונים שהשתתפו בהתקפה — מחמת הנסיון המרעט בפעולות מתואמות ביניהם — לא ניתנה אש אנטי-סוללתית על תותחי האויב בפלוגה, לא הופעלה פלוגת הרגלים הרורבית, כגל שני של התקפה, וכן לא הגיעו לכלל הפעלתם של חצאי-זחל-לים והמשורינים שבג'וסיר, הוחלט על נסיגה. הנסיגה החלה ב-1030 ועקב האבידות הרבות בין המפקדים התנהלה כמעט ללא פיקוד. רימוני-עשן הוטלו רק ע"י אותן היחידות שעוד נותר בהן פיקוד כלשהו. עם נסיגת הרגלים החלו המצרים ללוות באש את

1 ראויה לציון מיוחד התנהגותו של אחד הטנקיסטים אשר נשאר כל היום בטנק שבתעלה, בהתגוננו בפני אנשי האויב שניסו להתקרב אליו, ורק עם ערב נאסף ע"י הצירחול.

חשיבותן של הפגיעות מן האויר, לא היה עדיין ביכולתן לשים קץ לביצוע תנועות מסוימות ע"י כוחות האויב אף בשעות היום; וכך בצהרי 16 באוקטובר, נראתה, למשל, תנועת מספר מכוניות הגוררות תותחים מכיוון ממג'דל אל פלוג'ה (דהיינו, בכביש המוליך לעבר עיראק אל-מנשיה, שהתקפה אותו בוקר).

ה. צומת

שלה, ערוכות להסתערות. כ־20 דקות לאחר מכן הועתקה ההרעשה למשלט 100, שממזרח ל־113, ואחת היחידות השתלטה ללא קרב על משלט 103.1 (רכס מוארך — ממערב למשלט 113 שבמרכזו עובר הכביש ג'וליס כאוכבה) משני צדי הכביש ומשם החלה מרתקת את משלט 113, כשהאויב משיב באש נשק קל ומרגמות 2". היחידה השנייה פרצה, ממערב, למשלט 113 — לאחר שעברה בואדי שלמרגלות

— ובהן גם הפצצה, בשעה מוקדמת אחה"צ, שגרמה להתפוצצות מחסן התחמושת בסמוך לביה"ס של עיראק אל-מנשה — לא שינו, כשלעצמן, את רושם "התיקו" בצפון שעלול היה להיווצר בעקבות ההתנגשות שבמבואות עיראק אל-מנשיה. אף הדליקות שנגרמו על ידיהן ואף הפגיעות במערבה של פלוג'ה — היו עדיין בגדר "ריכוך" מוקדם. עם כל

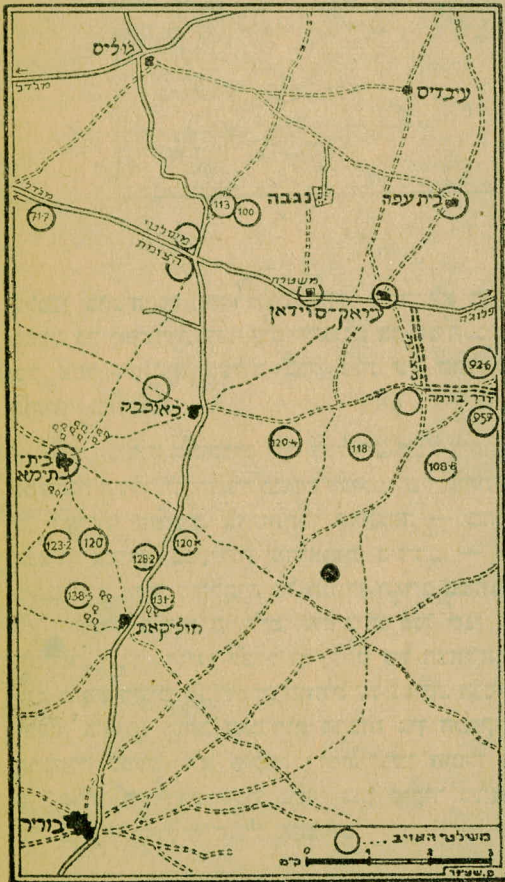
ו. כיבוש

ה"צומת"

אולם לאמיתו של הדבר לא היוו ההפצצות מן האויר אלא חלק התכנית להכנת המכה העיקרית. וזה משבאה שינתה אמנם את פני התמונה כולה. במשך היום ה־16/10 טווחה למשלטים 113 ו־100 — אשר היוו את מעתם העיקרי של המצרים שמצפון מזרח ל"צומת" הנודעת מג'דל-פלוג'ה — ג'וליס כאוכבה, — אש ארטילריה ומרגמות כבדות, וכן טווחה אל המכ"י האויבות שבאותם משלטים, שעמ"דו תיהן נתגלו בסיוורים לוחמים מוקדמים — אשן של 6 מכ"י שלנו מהמשלטים 95 ו־105, שעל דרך ג'וליס נגבה.

בשעה 2130, אור ל־17 באוקטובר החלה הרעשת משלטי ה"צומת" ממרגמות כבדות ובינוניות, והחל משעה 2230 נצטרפה להרעשה ארטילרית השדה היחידית — שהעסיקה גם את משלט 100 ומשטרת עיראק-סודאן (עיין מפה מס'...), כדי להטעות את האויב באשר למטרה העיקרית של ההתקפה הממשית ובאה.

אותה שעה עצמה החלו מכ"י היהודיות מרעישות את משלטי האויב וכוח יהודי קטן ביים התקפה על משלט 113 מעברו הצפון-מזרחי. בעוד מתנהלות הפעולות האלה, החלו יחידות-המשנה של היחידה התוקפת בהתקדמותן, לחזירה מבעוד מיעד אל בין חוליות מערך-המשלטים המצרי. המגמה היתה: מכסימום אפשרי של אפתעה טקטית ושל זינוק חוסך-זמן וחוסך-דם — מאחר שהאפתעה האופרטיבית לא יכלה להיות שלמה, הן מחמת ההרעשה הארטילרית והן בגלל עצם הכיוון של המכה העיקרית לאורך הכביש לנגב. אזור הפעולה הובטח ע"י הצבת יחידות חסימה ממערב ל"צומת" — במרחק של שני ק"מ לערך ממנו, וממזרח — כק"מ ממנו, שתיהן על כביש מג'דל-פלוג'ה. שתי יחידות רגלים יצאו מג'וליס, נעו מדרום — ובמקביל — לכביש ג'וליס — ה"צומת" ובשעה 2230 כבר היו בעמדות המוצא

משלטי האויב החוסמים את דרך המלך לנגב (משלט 103.1 אינו מצוין; במפה — ממערב למשלט 113, משני צדי הכביש לג'וליס)

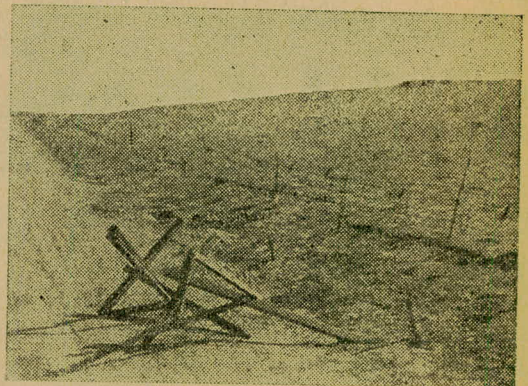
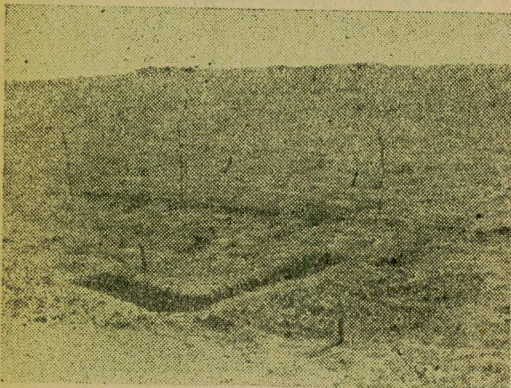
לשמש לאספקת ציוד ליהודות ולהוצאת פצופים. היחידה השלישית, עליה הושם לתקוף את משלטי ה"צומת" הדרומי והצפוני, ירדה מג'וליס דרומה חצתה את כביש מג'דל-הצומת כ-2 ק"מ ממערב ל"צומת" (כאן נותק הקשר שלה עם מטה הכוח התוקף בשל קלקול במכשיר האלחוט), ונערכה להתקפה עליהם מדרום ליד הכביש לכאוכבה, כמה מאות מטרים מדרום למשלט הדרומי. יחידת-משנה אחת הושארה ליד הכביש, להבטחת איזור הפעולה מעבר כאוכבה וכן לשמש זרוב, לעת צורך ליחידות התוקפות.

הכוח, התוקף את חלקו הדרומי של המשלט הדרומי, נתקל באש מכ"י כבדה, אך הסתערותו עלתה יפה והוא נאחז בקצה המשלט. ואלו הכוח שהושם עליו לתקוף את משלט הצומת הצפוני, נתקל תוך תנועתו לתעודתו באש מכ"י כבדה מן המשלט הדרומי ומפקדו החליט לעלות, ללא שהיות, על המשלט, מתוך ששקל כי אש המכ"י לא תאפשר את התנועה אל המשלט הצפוני. תוך חיפוי עצמו ואש הנורית תוך תנועה מן המותן, הסתערה היחידה על המשלט, ממזרח. מפקדי שני הכוחות המסתערים וכן מפקד כל הכוח הבא מדרום, נפגשו במרכז המשלט. חולקו הגזרות: הכוח שבא ממזרח הוצב לעבר מזרח וצפון, והוטל עליו לרתק את המשלט הצפוני ואלו הכוח השני הוצב בדרום המשלט ובמערבו.

אותה שעה לערך נתברר, כי בפנינתו הצפון מערבית של המשלט נותר תותח דו-ליטראן אויב, המוסיף לפעול נגד הכוח התוקף, מקלע אויב, שהבטיח כנראה את התותח, לא הניח לאנשינו לקרב אליו ולחסלו. התעלות המצריות במשלט היו מרובות כל כך, שעוד לפני שהספיקו אנשינו להתמצא

משלט הצומת הצפוני (זה שבפינה הצפון-מערבית של ההצטלבות) — והשתלטה על חלקו הדרומי, תוך קרב גוף-אל-גוף ושימוש בכידונים ורימונים. אך תנופת התקפתה נבלמה, וכיבוש חלקו הצפוני של המשלט כבר נעשה ע"י יחידת-המשנה, אשר החזיקה קודם לכן בחלקו הדרום-מערבי של משלט 1031 ועתה הועברה בגל שני להמשך ההסתערות. לאחר כיבוש משלט 113, הופעלה יחידת-המשנה שהיתה מוצבת בחלקו הצפון-מזרחי של משלט 1031 לכיבוש משלט 100. המשלט נכבש עד מהרה ובאבי דות מעטות. מחלקת מרגמות של האויב, על כליה, שניסתה להמלט לכיוון מג'דל, עלתה על מערב-החסימה ממערב, ואנשיה נתרסקו.

בשעה 2400 נתקבלה במטה הכוח התוקף הידיעה, כי נשלם כיבושם של המשלטים 113 ו-100. עם התקבל הידיעה כבר היו מכוניות משא, עם חמרי ביצורים, כלי התחפרות ומשקה הם מוכנות לצאת לעבר המשלטים הכבושים. ציר האספקה שנקבע תחילה, היה הכביש ג'וליס-ה"צומת". אך מחשש אש האויב ומוקשים, ניסתה פלגת ג'פים של "שועלי שמשון" לעבור בדרך ולבדקה, הפלגה נתקלה באש תותחי 25 ליטראות שהיו מוצבים במג'דל ומטווחים על קטעים של הכביש, וכן באש תותח דו-ליטראן ממשלט הצומת הצפוני. אותו זמן עצמו היתה יחידת חבלנים בודקת את דרך העפר מן הסיבוב החד שבדרך מחנה-ג'וליס-נגבה, לעבר משלט 113, ומפנה אותו ממוקשים. ומשהוברר כי הכביש מג'וליס אינו בטוח לתחבורה, הועברה האספקה בדרך העפר, וכבר בשעה 0035, אור ל-7.10, היו חמרי הביצור והמשקה החם במשלט (לאחר שמשוריין עלה על מוקש שלא נתגלה ליד גדר התיל של המשלט). מיד לאחר מכן החלה דרך עפר זו

משלט הצומת הדרומי

ב. שוחה המחפה על המחסום

א. מחסום בכביש מג'דל-ה"צומת"

ולתפוס עמדות החלו התקפות נגד של האויב. בהתקפת הנגד הראשונה נתקרבו אנשי האויב, תוך חיפוי חוק מן המשלט הצפוני וממקלע האויב שליד התותח, והטילו רימונים למכביר. מפקד הכוח בצפון־מזרחו של המשלט, אשר כובד מהלומת האויב נפל על יחידתו, נפצע ואתו גם רבים מאנשיו, שכבר היו עתה, לאחר תנועה, הסתערות וכיבוש עמדות, במצב של אפיסבמצב של אפיסת כוחות גמורה. והיחידה הוחלפה ביחידת הרורב, אשר הושארה במקומה, ליד הכביש, כל עת הקרב במשלט, מתוך תקווה שעוד אפשר יהיה להפעילה לכיבוש המשלט הצפוני. עם כניסתה לחפירות בא שוב גל ממושך של התקפת־נגד שאף הוא נתבטא, בעיקר, בהטלת רימונים מקרוב. לבסוף דעכה עצמת ההתקפה. התקפת נגד שלישית (שוב התקרבות והטלת רימון גים) באה עם שחר ועוד נמשכה כשהאיר היום. מחלקת הרורבה, שרימוניה אפסו אותו זמן, גילתה מלאי ניכר של רימונים מצריים והשתמשה בהם להדיפת ההתקפה. לאחר שנהדפה ההתקפה השלישית נעזב גם התותח, וכל אנשי האויב עברו למשלט הצפוני. הנשק — נושאי ברק, פיאטים, מכ"י, מקל־עים ורובים, פגזי מרגמות 2" ורימונים — נעזבו ברובם ע"י האויב במשלט הדרומי (ואפשר שבגלל זאת התעקש כ"כ בהתקפות הנגד שלו בשעות הלילה). עם בוקר אזלה כליל תחמושת היחידה והיא החלה להשתמש בכלי־נשקו של האויב ובי" כל שעות הלילה פעל הכוח היהודי במשלט הצומת הדרומי ללא קשר עם מטה הכוח הפועל, ועוד לפני האר היום ניסתה פלגת ג'פים להתחבר עם משלטי הצומת הצפוני והדרומי מתוך הנחה, כי התכנית המקורית, להשתלטות על שניהם, אמנם בוצעה. אך הג'פים נתקלו בדרכם באש תותח דר ליטראון ממשלט הצומת הצפוני ואם כי עברו על פניו במרוצתם, והגיעו ממש עד ה"צומת" — נאלצו לסגת משנתקלו שם בנושאי־ברק מצריים.

סמוך לאותו זמן תוקן הקשר של היחידה וחודש זמנית הקשר בין המשלט הדרומי למטה הכוח הפועל, אך הידיעה על מצב הכוח במשלט וקורותיה בשעות הלילה כבר הגיעה, כמה דקות לפני כן, ע"י שני רצים (שעברו בדרך בה עברה היחידה בדרכה עתה היתה היחידה היהודית שבמשלט הדרומי מנותקת מן המערך היהודי ע"י משלט הצומת הצפוני, ונתונה לאש אויב מעבר מגדל. אור היום עמד להפוך את הניתוק הטופוגרפי לבידור טקטי ממשי. במטה הכוח הפועל סברו, כי לאור היום יקשה על הכוח במשלט הדרומי להחזיק מעמד וכבר עם

דמדומים נתקבלה באלחוט ההוראה לסגת. אך התשור בה שניתנה ע"י המפקד במקום היתה, כי הואיל ושליש מאנשיו נפגעו אין ביכולתו לבצע את הנסיגה תוך הוצאת הפצועים ומתן חיפוי מספיק וכי במאמץ הולם אפשר יהיה להחזיק במשלט עד שתחודש, עם חשיכה, ההתקפה היהודית.

* *

אותו יום (17.10) עבר בסימן נסיונות האויב להחזיר את המצב באיזור ה"צומת" לקדמותו ול"הלחים" מחדש את המערך מגדל—פלוג'ה. נסיונותיו אלה של האויב — אשר נסתייעו כל היום בהפצצות — באו משני כיוונים עיקריים: האחד, מעבר מגדל — שנתכוון, כנראה, לחזור ולהשתלט על המשלט הדרומי המבודד ולהתחבר עם המשלט הצפוני, המוחזק עדיין על־ידי כוחות מצריים — נמשך, למן הבוקר ועד שעות אחה"צ המוקדמות, ונהדף ע"י אש תותחים ומרגמות יהודיים וע"י אש מכ"י ממשלט הצומת הדרומי; והשני, בשעות 9-10, שניסה לעלות, מעבר מערב, על אגף המערך היהודי בג'וליס הכפר, ובכך להחליש את ההחזקה היהודית באזור הצומת, המותקף אותה עת, כאשר תואר לעיל.

בשעות הערב, לאחר שההתקפה ממערב דעכה, עוד באו מכאוכבה לכיוון המשלט הצפוני כמה מכוניות אויב. אך אש מכ"י מן המשלט הדרומי הצליחה לפגוע בכלן ולהרוג רוב נוסעיהן. האויב במשלט הצפוני, ראה את כשלון התקפות הנגד וכנ" ראה נואש מן התקווה לקבל תגבורת או להתאחות מחדש עם המערך המצרי, החל נסוג בכיוון עיראק סוידאן. עם חשכה גילה פטרול שיצא מן המשלט הדרומי, כי המשלט הצפוני נעזב.

אותו לילה (17-18.10) המשיכו הכוחות היהודיים להעמיק חדור לעבר הדרום, בכבשם את המשלטים מצפון־מזרח וצפון־מערב לכאוכבה, שנעזבו ע"י המצרים.

עם בוקר ה־18.10 נראה האויב מתחפר במשלט 71.7, כשני ק"מ ממערב ל"צומת". אך כעבור זמן מה ראהו נוטש את הגבעה ונסוג מערבה.

* *

ההתמסרות לתיאורה של "פרשת־ההצטלבות" תלשה אולי את התיאור הזה ממסגרת הפעולות שנתרחשו אותו זמן בגזרות האחרות; בראש וראשונה היו קשורים אתה — והשפיעו על מהלכה — הפעולות כלפי מערב, שנערכו מתוך הגוש ניר־עם—גבר־עם, ואשר כבר הביאו לידי התהוות ה"טריו" כ־24 שעות לפני ההתקפה על משלטי הצומת.

מגן למשלטים, ואלו האחרים הרעישו את עמדות התותחים המצריות מדרום ליד-מרדכי ובשיך-מונרא. בבוקר ה'17 בחודש, ובאחה"צ של אותו יום, הוסיף האויב להעביר שיירות מכוניות ב"צואר הבקבוק" הרגיש של הכביש. העברתן של שיירות אלה בכביש מנתון לאש משלטים ישראלים, היתה מלווה, פעם בפעם, התקרבות משוריינים מצריים בסיוע ארטילרי, אל מלטינו, להבטחת מעבר השיירות. אך ההכבדה על תחבורתן של האויב והפגיעות, מדי פעם, ברכבו הביאוהו ל"די נסיון לעקור את חיל-הרגלים היהודי - מחוד זה של ה"טריז". נסיונו בוצע בעיקר - מאז שעות הבוקר - ע"י הרעשות כבדות, הן על המשלט 75.6, והן על המשלטים הסמוך כים לו. באותו זמן עצמו, אחה"צ - גברה תנועת רכב האויב בכביש, מדיר-סוריד דרומה ורק לא הר שדאגנו (גם בעזרתה של מחלקת-שדה של מהנדסים) למחפיראש מתאימים ולשיפור ביצורי-השדה, פחת שייעור האבידות מנתזיהם של "נפציר-האוויר". בינתיים, לפני חצות בליל 17/18/10, נתפסה ע"י אחת מיחידות הרזרבה של הכוח הפועל ב"טריז, בתיאום עם חיל-התותחנים, עמדה נוספת ב"חוד", - משלט 81.2 - כמעט ללא התנגדות. האש שנפתחה על המשלט הכבוש מ"משלט-העץ" המצרי - דוכאה עד מהרה ע"י תותחינו. לפנות בוקר, ב'18 בחודש, התקדמה לקראת משלט 81.2, בכיוון דיר-סוניד, שדרה מצרית משורינת שמצתה 8 כלירכב. שדרת השריון של החטיבה הישראלית יצאה לקראתה. אכן, בדרכו למשימתו עלה חצירוחל אחד על מוקש, שהונח ע"י יחידותינו אנו, ואלו שני מפגע מאשו של מטוס אויב, שהנמיך טוס; אך שדרת האויב הונסה ע"י אש תותח א. ט. ממונע, שפעל בטכסיסי אש ותנועה זריזים, וע"י הופעת שדרת השריון היהודית; לפי ידיעה אחת - שלושה ממשוריני האויב נפגעו בצהרי אותו יום ובעברו הופגזו שוב "משלט העץ" (60.3) ע"י תותחינו. האויב המשיך, גם ביום 18.10, בהעברת שיירות ממגדל לעזה. הוא המשיך גם בנסיגותיו לשחק את גייסותינו; ובשעות המוקדמות של אחה"צ, הופגזה עמדת המטה של "כוחות ה"טריז", שנמצא בפרדס, ליד גבעה 63.5, ע"י תותחים; כנראה, שנתגלה - על אף כונת ההעלמה, שלשמה נקבעה באחד משטחי הפרדסים שבאותו אזור - ע"י מטוסי אויב, שטסו מעל למשלטים בשעות הבוקר, ואפשר שהגילוי בא בשל ריכוז הרכב בסביבתו.

ב'16/10, לפני הצהרים, נפתחה אש על תחבורת האויב בכביש מגדל-עזה, וכן על דמרה, וכנראה אש זו היא שהביאה לידי נטישת הכפר ע"י תושביו. בצהרים, כשהופיעו משוריני האויב מעבר עזה, על הכביש - נתקלו באש מכ"י ממשלט 844 (בבליטה הדרום-מערבית של ה"טריז). פשיטתה, בשעות אחה"צ, של שדרה ישראלית משורינת שברשות החטיבה (חציה - חצאי-זוחלים, חציה - משורינים) באיזור דמרה ומערבה ממנה, נסתיימה בנסיגתה, לאחר חילופי יריות בינה ובין משוריני אויב נושאי תותח (כנראה - 37 מ"מ), ליד יד-מרדכי, ולאחר שהובהר יותר מערך-האויב בשטח זה. האויב פתח באש תותחים על ניר-עם; אך משהופיעו, לפנות ערב, מכוניותיו מדמרה דרומה - נתקלו באש מן המשלטים - וכן נפגעו אח"כ, כמה ממכוניותיו שגעו בכביש מגדל. פעילות זו מוטטה ודאי עוד יותר את הרגשת בטחונם של הכוחות המצריים, שבמגדל, בעורק-העורף שלהם - ויתכן שהוסיפה על אותו רפיון, אשר ציין את הופעות הכוחות המצריים ש- הגיחו משם, ביום 17/10 בומן הנסיגות להתקפות הנגד לעבר משלטי ה"הצטלבות" הכבושים; בדרך זו השלימה ודאי פשיטה זו את מסכת תאום הפעולות, בתכנית הכוללת לחילוץ "צומת הכבישים". בדרך כלל הרגיש מאוד האויב באיום המתמיד עליו ע"י אותו "טריז" יהודי, המזדקר מערבה, ש- יסודו - הישובים ניר-עם וגבר-עם; ואשר חודו קרב עתה מאד אל כביש-העורק, לאחר תפיסת המשלטים מול בית-חנן, בליל 15-16 באוקטובר. אכן, הפגזות הישובים והמשלטים (בעיקר - ע"י סוללה שעמדה באזור דיר-סוניד, סמוך ליד-מרדכי - אך גם ע"י קליבר 6 אינש, ואחרים, מגבעת עלי-אל-מונתאר, דרום-מזרחית לעזה), נמשכו כל הלילה של 16-17/10. עם בוקר ה'17/10 תפס האויב משלטים מסביב למשלט 75.6 - אשר נמצא מפריע ביותר לתנועה ממגדל; ב"משלט-העץ" (גבעה 60.3) ובמדורות הדרומי-מזרחי ודרומי מערבי של דמרה - והחל צולף משם. החלו גם הפגזות משורינים, מצפון, נגד אותו משלט - כנראה, כחלק מאמצעי ההבטחה של השיירה הגדולה, ממגדל, שעברה בכ" ביש סמוך לשעה 08.00. למן בוקר אותו יום ניתנה לאש הארטילרית של האויב תשובת-משקל של תותחים יהודיים, כשהקלים שבהם יורים אל הגשרים ההרוסים של הכביש (מדרום ומצפון לבית-חנן, לחסימת התנועה-העוקפת לידם), וכן נותנים אש-

הלחץ החזק של הטריוני על כביש-החוף נשאר גורם קובע בכל המשך הקרבות — גם לגבי מקומות

המרוחקים ממנו לכאורה, אך הקשורים קשר הדוק בדרך-תעבורה זו.

ח. התקפה על מסתם חוליקת-מדרום

במשך כל זמן הקרב נראתה תנועת תגבורת, למצרים שבחוליקאת, מעבר בית-תימה (שהיא צומת דרכי שדה, בין חוליקאת וכאוכבה מזה, לבין מג'דל וברברה — מזה). במצב זה נאלצה יחידת-המשנה התוקפת לסגת, בסבלה כמה אבדות בהרוגים ובפצועים.

אכן, המצב בגורת חוליקאת נשתנה עד מהרה, מצד אחד, לאחר שנסינות המצרים לעקור את כוחותינו באש הארטילריה, מעבר דיר-סניד ועזה, ובעזרת התקפות והפגזות של שריון ורגלים, התנפצו מול העקשנות שגילו מחזיקי המשלטים של „חוד-הטריוני“ עם זאת הוסיף להתקיים, והתמיד, המחסום המספיק ממערב, אשר איפשר הנהלה חפשית ובלתי מופרעת של הפעולות על כביש-הנגב; ומהצד השני, לאחר שכוחותיה של חטיבת גבעתי כבר החזיקו (מאותו ליל 17/18/10 עצמו, בו נערכה ההתקפה הנ"ל על חוליקאת), בכפר כאוכבה ובמשלטים אשר לידו, ואח"כ אף התפשטו לכיוון דרום-מערב, ותפסו את בית-תימה עצמה (בשעה 12.00 של ה-18 בחודש). וכך הוכשרו כל התנאים להתקפה מחודשת מצפון. כי ע"י התפתחות הנ"ל בודד בינתיים לחלוטין מערך-המשלטים המצרי.

בינתיים, בעורפו הבלתי אמצעי, ותחת חיפוי, נעשו המאמצים לסלוק המסתם המצרי האחרון, ששרד עוד על „כביש-הנגב“ (ג'וליס — ברייר) מאז כבוש משלטי „הצומת“, כאוכבה, וחוליקאת¹. האויב הבין יפה את חשיבותה של חוליה זו בדרך אל הנגב, ריכוז שם כוח בן כמה פלוגות, ועמדותיו, הן אלה שבסמוך לכביש, והן במשלטים הגבוהים יותר שבשטחי הצמחיה, לעבר המערב, היו בצורות. ההתקפה של כוחות פלמ"ח מדרום על מערך-משלטים זה, נערכה כבר בליל 17-18. היא בוצעה — בשל מסיבות בלתי-צפויות — בכוחות מצומצמים. רק באחר זמן נתברר כי פלגה, מכוחות הפלמ"ח, שהובאה בחשבון, בתכנית — לא תוכל להגיע. יחידת פלמ"ח אחת, — נצטוותה אז לתקוף לבדה את המשלט המערבי 138.5 (נ. צ. 11601127), — הגבוה ולפי כמה הערכות — אף המבוצר ביותר, שבמערך-חוליקאת. ההתקפה באה מעבר דרום-מערב, מצד גבר'עם. קדמו לה „ריכוך“ ע"י הפצצה רבת-גיחות מן האויר, באמצעות מטוסים קלים, והרעשה ממרגמות. הכוח הפורץ הבקיע גדר תיל אחת, אולם מפקדו נהרג. אש האויב היתה חזקה ביותר.

ט. ביבשה בים ובאוויר

(לחץ הפשיטות על קו-העורף המצריים)

קדמות, ע"י כוחות ניידים, בוצעה עתה גם פשיטת רגלים שלנו, בליל 18-19 באוקטובר על הצטלבות הכבישים רפיח—אל-עריש—עוג'ה אל-חפיר, אשר הביאה לידי התנגשות עם פטרול אויב משוריין. מחוץ לאמצעי הזהירות שהוסיפו על מתיחות, וסידור-המגן לעורקי התחבורה שלו, שגולו מכוחר תיו — נקט האויב גם בכמה אמצעי הגבות רפיח. כך הוטרדה ב-17 לחודש, באש תותחים, בארות יצחק, אך לא היה בה כלל כדי לפגוע ביעילותם של בסיסי הפשיטות הישראלים ואיום המשחק של הפשיטות — נשאר בתוקפו. אכן, פעולתם זאת של הפטרולים-הלוחמים הישראליים בשפלת החוף — ספק אם ניתן להפרדה, לגבי השפעתה האופרטיבית על תמונת-המצב הכוללת, מפעולותיהם של כוחות האויר והים.

אותו יום של 16 באוקטובר כבר צוין בפעילות ישראלית רבה מאד מהאויר. פלוגיה — היתה

בדרום המערב הרחוק של מרחב הקרבות נמשכה בינתיים ה„הצטברות“ ההדרגתית של אותו לחץ הפשיטות של קצה-מבוא, מעברי סיני, של „צואר הבקבוק“ המצרי, אשר ערכו, בתמונה האסטרטגית (והפסיכולוגית) הכללית של התפתחות „מבצע יואב“, צוין לעיל, כבר לגבי היממות הראשונות של פעולות האיבה המהודשות. בעקבות פשיטות

(1) יצויין, כי כבר לפני כך נתקשרו זכרונות-קרוב למקום זה. ערב סיום ההפגה הראשונה התקיפו המצרים לראשונה את כאוכבה, ואח"כ — גם אל חוליקאת. המחלקה הלא-מלאה, מכוחות הנגב, ששמרה על המשלט העברי הבודד ליד חוליקאת, נאלצה לסגת, תוך אבדות. בפני לחץ שררה משוריינת ורגלים, כך נוצרה הרצועה המצרית שהפרידה אח"כ — עד „מבצע יואב“ — בין צפון-ישראל לנגב היתורי. בהתקרב ההפגה השניה נעשה נסיון לסתום את הפרצה ולכבוש מחדש (בליל 18-19 ביולי) את חוליקאת. נתגלה שם כוח אויב, שעלה על המשוער — וההתקפה נהדפה.

(2) אבדו שם 23 איש, שנעדרו וכ-12 נפצעו, מאז הוסיפו והתבצרו שם המצרים בסבכת-משלטים.

מטרה „בפני עצמה“. אך שרשרת שמותיהן של נקודות אחרות שהותקפו (ומהן — קשות) באותה מעתלעת — אל-עריש, עזה, בית-חנן, דיר-סוניד, בית-לחיה, חרבייה, ברברה ואשדוד — כמוה כאר מרת: „צואר הבקבוק החופי“. ובינתים הרי גם לא ניתן ע"כ לשדות-התעופה המצריים לקום ולהתאושש ממכתם הראשונה, תוך פגיעות במסלולי-ההמראה, במוסכי-מטוסים ובמטוסים עצמם. וכן — באותו יום, ובכל הימים שלאחריו — נמשכה ההטרדה „בהודמניות“ (אך תוצאתה היתה לחץ שטתי) של התחבורה המצרית שבדרכים, אשר לעתים נפגעה, ותמיד — הופרעה, הואטה ושובשה. הוגש סיוע טקטי לכוחותינו ע"י מטוסים, קלים בעיקר, (כך — בסביבות בית-חנן, דמרה, יד-מרדכי ועוד, וכן בהתקפה הראשונה על חוליקאת), ולא הונחו מטרות אופרטיביות ישירות של הצבא הישראלי (מותקפות בהווה — כפלוגיה, או כלולות בתכנית — כבאר-שבע); אך משקל ההתקפות הוסיף להיות „פרוודור“ החופי. אלא שלפסגותיה החלה התקפה תכניתית זו עולה ב-19'18 באוקטובר: תחילה, עם ההפצצה הכבדה על מרכז הכוחות המצריים שבצפון, מג'דל, ואח"כ — תוך פגיעה מוגברת במרכזו ובדרומו של „פרוודור“, בעזה ובאל-עריש וכן ברפיח כשתוצאות מהרסות ביותר, אנב נזקים חמורים למסה"ב, פיצוץ משלוחי תחמושת, שריפת קרונות-הדלק ואבדות רבות שנגרמו, ב-19.10 בעזה. אמנם, האם האנטי-מטוסיים של המצרים הופעלה ברוב המקרים ואף היתה, לא-פעם, מדויקת למדי — עתים של כלים אוטומטיים ועתים — של תותחים א. מ. קלים, ויתכן אף בינוניים; וכן להחליש את עוצם ההתקפה הישראלית או לגרוע הופעלו סוללות זרקורים, אך לא היה בה כדי מעוזה, כשרבות מההפצצות מבוצעות מגובה לא-רבו, והכלים הא-מ. ואף הזרקורים, זוכים לתשומת-לב מיוחדת, בפצצות ובאש מכ"ש של המטוסים הישראליים. ימי 20 ו-21 באוקטובר — אף הם שימשו המשך והשלמה למלאכת ההתקפה מהאוויר. אין ספק, כי היה בהתקפות אלו, כדי לערער את הרגשת יציבותו ובטחונו של המערך המצרי, וכדי לסייע להחלפת המפקדה המצרית בענין נסיגת כוחותיה מה„כיס“-שבכוח של מג'דל ואשדוד — דרומה.

וכעבור יומים — על אזור מג'דל, וקשה לפקפק בכך, כי ההרעשה על מג'דל, למשל, הוסיפה לביתור הפסיכולוגי של הכוחות והמפקדה המצריים, כש-לאיום מלמעלה (של חיל-האוויר) וממזרח (של חיל-הצבא) מתוסף גם האיום ממערב — של חיל-הים הישראלי. אכן, גם מפעולה זו נגד השיט המצרי לא נעדר סיועו של חיל-האוויר הישראלי; כך, הופצצה בימי המבצע האחרונים אניה מצרית — אשר השיבה אש א. מ. קלה — שעגנה מול אל-ג'ורה, שבחופה של מג'דל — וכנראה אף נפגעה. והתפתחו אח"כ גם מצבים, בהם סייעו מטוסי חיל-האוויר הישראלי סיוע מהודק יותר לפעולותיו של חיל-הים נגד אניות האויב.

אכן, אין חולקים על כך, כי לפסגתה הגיעה פעולת הצי עד סיום „מבצע יואב“, עת הוטבעה על ידי כוחותינו אנית-הדגל של הצי המצרי, „אל פרוק“, עצמה (בצדה נפגעה קשות אף ספינה נוספת — שולת מוקשים קטנה).

נקל להבין, כי ההפצצות על מטרות-אויב שעל פני הקרקע (בין אלו, של הצבא ובאין אלו של חיל-האוויר המצרי) לא היו ניתנות לביצוע באורח מסודר ובלתי-מופרע — כפי שבוצעו במציאות — לולא מטריית מטוסי-הקרב, אשר נפרסה מעל לכוחות-ההפצצה — וכוחות-הצבא, כאחד — הישראליים שפעלו בחזית הדרום והנגב. אמנם, תעופת-הקרב של האויב לא הצליחה עוד לשוב לאיתנה, אך היו כמה וכמה גילויי פעילות מצדה — הן נגד כוחותינו שעל פני השטח (ביחוד — בקירבתה של עזה, ב„טריוו“ וסביבו) והן נגד כמה ישובים ועורקים שבעורף הקרוב (כך, בצהרי 18.10 — הופצצו על ידי „ספיט פיירים“ מצריים דורות ובורג; ושוג, לפנות ערב באותו יום — דורות נגבה ורוחמה, ע"י שלושה „ספיט“ים. אולם אלה היו, בעצם, יוצאי דופן בתמונה הכללית — תמונה של חופש ניכר מאד, לכוחות הקרקע הישראליים הפועלים, ללא הפרעה רצינית ושיטתית, של כוחות אויר אויבים, כשהם נהנים מ„עין צופיה“ מלמעלה, של מטוסי הקרב שלנו, אשר הבריחו עד מהרה כל פטרול-אוויר אויב שנראה באופק; הכלל — תמונת מצב שהיה בו כמעט כדי „לפנק“ את כוחותינו, אשר לא הסכימו לפנוק מעין זה בחדשי המבצעים החמורים בעבר.

כאמור, הלחץ הנמשך והמצטבר על „צואר הבקבוק“, שבעורק-התנועה המצרי עזה — מג'דל, מזה — וניתוק הקשר שבין הכוחות המצריים במזרח, עקב ההשתלטות וההחזקה היהודית במשלטי ה-

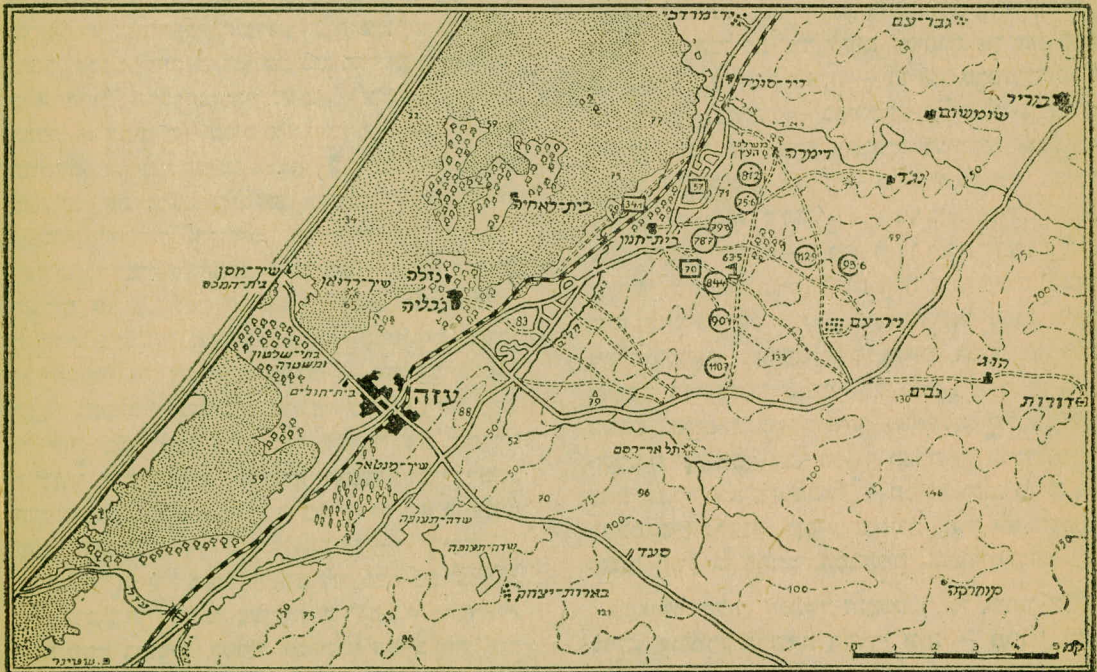
היא תוצאה של מבצע ענף מתוכנן, ושל פעולות קרב מכוונות ומתואמות, על פני השטח משלושת רוחותיו, על פני הים ממערב, ובמרומי האויר. היה זה מבצע מובהק נוסח „אגד-קרב“.

צומת" והוליקאת, מזה — מימשו הלכו יותר ויותר את סכנת ניתוקה וכיתורה של מגדל עצמה. אכן, הנסיגה, „מרוצתם הטוב" של הכוחות המצרים שבב" ליטת מגדל-אשדוד לעבר עזה — לא „מאליה" באה.

י. ה„טריז" - פרשה ג'

ובינתים נשאר קו המשלטים, אשר היווה את ה„טריז", ללא שינוי, לאחר שנסיון, — בליל 10/19-20 — להבליטו יותר כלפי צפון-המערב, כדי ליצור אפשרות של מגע-אש ישירה יותר כלפי הכביש החיוני ע"י כיבוש משלטה-העץ (גבעה 60.3), ע"י התקפה בעצמה של שתי מחלקות לא עלה. אמנם ניתן „ריכוך קודם של המשלט ע"י תותחים והפצצה באמצעות שני מטוסים קלים (אגב זה התפתחה גם התנגשות בסוללת האויר על יד „יד-מרדכי", שהחלה לסייע באש למשלט המורעש — ה„פרימוסים" שלנו הפציעה, למען הרגיעה). אך המחלקות שפתחו כרבע שעה לאחר זאת בהתקפה (הן נלקחו ממשלטים מזרחיים יותר של קריה-צפון ב„טריז") נתקלו, במעלה הגבעה, במכת-אש של מכ"י ומרגמות קלות משני האגפים, סבלו אבדות ונאלצו לסגת. עתה משנתברר שאין בכוח ה„טריז" כמות שהוא, לנתק ניתוק של ממש את תנועת האויב, הוחלט עתה לקדם את הגורת המשלטים מערבה.

הכוחות העבריים שבמערך ה„טריז" הרגישו דאי בקשרי סיבה-ומסובב אלה, בין לחץ משולש זה — פשיטות-יבשה, הרעשות-צי והפצצות-אויר — לבין אותה תנועה מוגברת של שיירות האויב דרומה, אשר התבלטה ביותר ביום 10/19, דבר שנעשה בחיפזי אש כבדה מתותחים וממרגמות. בשעה 1400 חגו שוב מעל שטח המשלטים שב„טריז" שני „ספיטר פיייר"ים מצריים בדומה לטיסות קודמות, כגון של שלושת ה„ספיטפייר"ים מ-10/19 — והפעם אף צללו על המטה שניצח על מערך ה„טריז" (אותו מטה עצמו שבפרוס, אשר כבר הופגז כנ"ל); כנראה — היה ב„ביקור" זה משום הכנה למעבר דרומה של שיירה נוספת גדולה. ואמנם, ב-15/14 הוטל על הכביש (ע"י מטוסים) מסך עשן; אש התותחים והמרגמות גברה ושיירת אויב גדולה, — כנראה מטה הכוחות המצריים בצפון, שמקום מושבו היה במגדל — עברה-דרומה. אכן, היא נמנעה כליל מפגיעות האש הישראלית, ומאבדות.

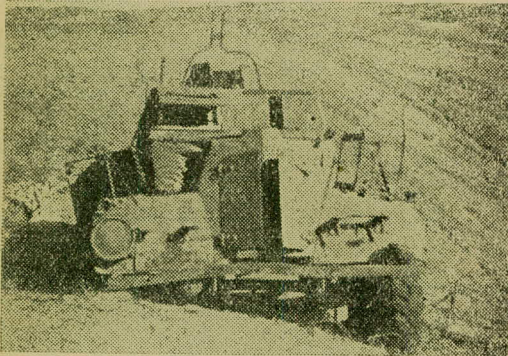
ה„טריז" היהודי לעבר בית חנון

שהוצבו בכפר וממשלט 57, ואנשיהם — חלקם נפגעו וחלקם נמלטו מערבה לחולות.

אחה"צ אף כוננה עמדת מחלקה בפנינת הפרדס המזרחית, כק"מ צפונה לכפר וכך נחסמה דרך העפר ממערב לבית-חנון, אף היא ללא כל אפשרות מעבר. עם ערב נתקבלה הפקודה להפסקת האש.

* *

באותם הימים בהם נתרחשה התפתחות זו בחזית ה"טריז", ולאורכו של "פרוודור" התוף", נשאר ה"כיס" מגדל-אשדוד שממערב ומצפון-מערב ל"צומת" רוגע — באשר לקוי החזית שלו כלפי השטחים היהודיים שמצפון ומצפון-מזרח לו; ופרט להתפרצויות אש מדי פעם, וכן מספר פעולות הסחה, מכוונות-בזמן, ע"י כוחות עבריים, לא ארע דבר בקטע זה של החזית. לעומת זאת התנהלו באותה עת עצמה פעולות עירות למדי מצדדיו השונים של "כיס" פלוגה-עיראק-מנשיה ומעבר לו — בסביבת בית-גוברין ומצפון לזו.

משוריין מצרי מצויד במקלע בלבד. נפגע תוך נסיון לפרוץ דרומה ליד בית-חנון

יא. ה"כיס" - הידוק הטבעת

עתה עוד לגדור את מוצאי הכיס לעבר דרום המזרח: בשטח שבין חרבת מחז לבין התל של לכיש, הכפר קוביבא והחסימה שהוקמה על כביש בית-גוברין בחירבת מסארה. אלא שמעתה נתגלה גם צורך נוסף: לא די היה בחסימה מזרחית פנימה, אל מול כוחות המצרים שבכיס — זו כבר הוצבה כנ"ל בסמוך לחרבת ארעי — אלא גם בחסימה כלפי מזרח חוצה, אל מול הכוחות המצריים ששכנו בבית-גוברין עצמה ומעבר לה, באיזור הדרך אל בית-לחם ודרום ירושלים; (ולאחר זמן — אל מול כוחות הלגיון הערבי, משנכנסו אלה אל תוך הרי-יהודה,

בימים 20-21.10, נמשכה איפוא תנועת הפינוי מעבר מג'דל ונראו שיירות של תותחים נגררים וכלי-רכב מכל הסוגים הנעים דרומה. הפינוי בוצע בחיפוי אש-תותחים מצרים, וכן בחיפוי של שריון, דבר שהכביד על נסיונות תותחים "סע-עצמיים" ישראלים (א.ט. קלים, על הצאי-חול) להגיע ולפגוע בשיירות — ותותח "עצמי" עברי אף נפגע בהזדמנות כזאת. אש מכוונת-היריה מהמשלטים פגעה בכמה מכוניות, וכן קוימה אש מרגמות ותותחים על הכביש ועמדות המצרים על ידו — אך לא היה בכל אלה כדי לסתום את המעבר בשל המרחק הרב. אכן, אולי כתוצאה מהאש האנטי-סוללתית, נראתה נסיגת התותחים המצרים מ"יד-מרדכי". המשלטים הקדמים נעזבו בשעות אחה"צ המאוחרות של 21.10 ובמקומם נתפסה הגורת משלטים חדשה: גבעה 70, כק"מ דרומית-מזרחית מבית-חנון, וכ-600 מטר מן הכביש (מ.צ. 1066010491), וגבעה 57, כקילומטר וחצי צפון-מזרחה בתוך רשת כבישי-המשנה וליד בריכת-המים (נ.צ. 10700010662). אף בית-חנון עצמה נתפסה, ויחידת-רגלים התבצרה בתוכה. 6 מ"כ, שהיו בסיס אש, הוצבו במערך. עתה נחסם הכביש לחלוטין, ולא זו בלבד, אלא שאש מכוונת-היריה, בתמיכת תותח א.ט. קל, נועדה גם לחסום את התנועה בדרך-החול, העוקפת שממערב לואדי-חליב. ואמנם, למחרת היום ניסה האויב להשתמש לתנועתו באותה דרך החול, הפונה מן הכביש מג'דל-עזה, ליד הצטלבותו עם מסה"ב (כק"מ וחצי צפונית לכפר) והמתמסכת כ-600 מ' במקביל למסיל לה; לאחר זאת פונה מערבה, חוצה את ואדי חליב ונמשכת לאורכו, מעבר המערב. במשך היום ניסו המצרים להעביר מכוניות, משא ופיקוד, וכן משוריין גים, בדרך זו. רובם נפגעו באש תותח א.ט. והמכ"י

עדים להתקפת המשלטים היו ערוכים כדלהלן:
היחידה שש משה רורב ליחידת-המשנה התוקפת את
משלט מס' 2, הושארה בחלקו הדרומי של הכפר
היתה מוכנה לצאת לכיבוש משלט מס' 1 עם הנתן
האות שמשלט מס' 2 בידו. שתי יחידות-משנה
שהוטל עליהן כיבוש המשלטים המערביים יותר
(3 4) חיכו על השביל המוביל מכרתיא דרומה.

בשעה 2100 יצא הכוח להתקפה על משלט מס' 2,
אשר ההשתלטות עליו נראתה כמפתח להשתלטות
על יתר המשלטים. היחידה התוקפת, נעה מהכפר
דרומה ותקפה את המשלט. הגדר נפרצה ע"י פי-
צוק, אך מיד לאחריו החל האויב מפעיל את אש
המגן שלו באזור המשלטים כולו. נגד היחידה הפו-
רצת הופנתה מן המשלט הנתקף אש אוטומטית
חזקה, שהסבה לה אבידות. עם נפילת שנים מן
המפקדים נשברה ההתקפה. יחידה שנייה שניסתה
לבוא בעקבות המחלקה הפורצת סבלה אף היא כמה
אבידות. החלה הנסיגה והוצאת פצועים. עתה נשלחה
מחלקה מן הרזרבה שבכפר לפינוי הפצועים וההרו-
גים. מחלקה זו חזרה ב-0300 בעקבות יתר הכוח.
משהחלה ההתקפה על משלט מס' 2, והאויב
הפעיל את אש המגן שלו, נתברר שאין להתנות את
כיבוש משלט מס' 4 בנפילת משלט מס' 2 ויש לתקפו
מיד. הכוח התוקף הגיע למשלט באיחור ותקף מעבר
דרום-מזרח. היחידה הפורצת הצליחה לחתוך את
גדר-המגן של המשלט ואף מסרה הודעה על הצלחה
זו (על סמך הודעה זאת קודמה יחידת-משנה אחרת
אל משלט מס' 3). משנסתה לפרוץ אל תוכו, פתח
האויב באש מכ"י חזקה ואף הטיל רימונים. הנסיונות
שנעשו לאחר מכן לזנק ולעבור את הגדר לא הצליחו
ובשעה 0200 החלה נסיגת הכוח, אשר לפי ההוראה
שניתנה לו צריך היה להתקרב למשלט מס' 3 ולשמש
כרזרב לכוח התוקף שם. אך ההתקדמות לעבר משלט
זה נעצרה מחמת פגיעות הארטילריה של האויב,
שסוכבה אבדות לכוח, וגרמה לנסיגתו לכרתיא.

ההתקפה החמישית על מצודת עיראק סויראן *
מצודת המשטרה היוותה את נקודת המשען לחלקו
המערבי של מערך המצרים הנצורים ב"כיס" ועם
נפילתה היתה נפתחת דרך משנית מן הדרום היהודי
אל המשלטים יהודיים שבצפון הנגב. מחמת מעמדה
הטופוגרפי שימשה המשטרה עמדת-תצפית מאין
דומה לה על כל השטח ובשמה עמדת תצפית
קדומנית לארטילריה המצרית, איפשרה לגלות את
עמדות התותחים היהודיים.

בליל 19/20-19 נערכה ההתקפה החמישית במס-
פר על המצודה, שהטילה את מוראה מזה חדשים
רבים על נגבה וסביבתה, והיא נערכה ע"י שתי
מחלקות.

ההתקפה בוצעה ע"י מחלקת רגלים וכיתת חבל-
נים מגדוד אחד וכן מחלקת חבלנים מגדוד אחר.
הכוח נע ברגל ממשלטי "הצומת" ונערך להתקפה
מדרום. בשעה 2330 הוגבר הריכוך הארטילרי —
וכן נצטרפו להרעשה שתי מרגמות "דוידקה" ר-2
מכ"י שנמצאו כ-400 מ' ממערב למשטרה. רבע שעה
לאחר מכן אף ניתן ריכוך ארטילרי בכיוון ישר
ממערב. מטווח של 800 מטר. אחד התותחים הצליח
לשתק את המגדל הצפוני-מערבי של הבנין, אך
האויב, שהיה יורד למקלטים עם כל הרעשה היה חוזר
ועולה לעמדותיו מששככה. בשעה 2350 הופסק הרי-
כוך והחבלנים הצליחו לפרוץ שתי גדרות, אולם נתקלו
באש חזקה ונאלצו לסגת. האש החזקה באה מחזית
הבנין — הוא המרובה בפתחים מכל אגפי הבנין
האחרים — ומהמרפסת. כן הוטלו רימונים מן הבנין
על הכוחות שברחבת החצר שליד הכביש. על אף
כל הנסיונות לא איפשרה אשו החזקה של האויב
לפוצץ את הגדר מאחר שפגעה בכל מי שניסה
להתקרב אליה.

מפקד הפעולה ניסה עוד כמה פעמים לפרוץ את
הגדר, מאותו כיוון וכן מכיוון מערב, אך הדבר לא
עלה בידו, והוא התליט לסגת.

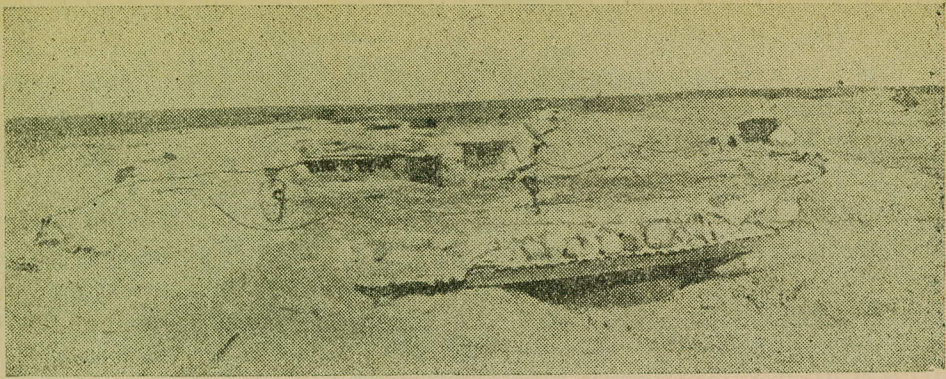
יב. לכידת משלטי חוליקאת

נמצאו ממש על אם הדרך (א' 120, 128.2 ר-131.2),
בעוד שלושת האחרים (120, 123.2, 138.2) מערבה
משם, צפונית-מערבית מן הכפר. כל אחד מן המשל-
טים היה חפור היטב עם תעלות קשר לרוב ועמדות
בעלות מחפיראש. גדרות וסבכיתיל ומוקשים הורו-
עים ביניהם. הקיפו כל אחד מן המשלטים. במשלטי
החסימה על הדרך נקבעו עמדות מכ"י ותותחים.
הכוח התוקף, אשר הועד קודם לכן למשימה

לאחר כיבוש משלטי "הצומת", כאוכבה ובית-
תימא, היתה עתה חוליקאת המסתם האחרון בדרך
הראשית לנגב.

הכוח המצרי אשר היה מאורגן להגנה על "מערך
חוליקאת" (עיין מפת משלטים בעמ' 44) היה ערוך
בששה משלטים, שנסתייעו הדדית באשם. שלשה מהם

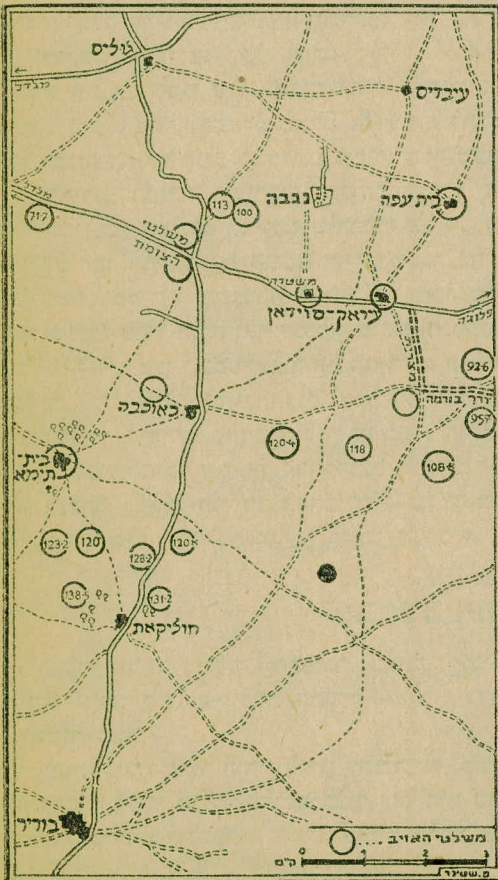
(*) ארבעת הראשונות נערכו בקרבות שעד להפוגה ב'.

עמדת מכ"י מצריח בדרום משלט 128.2 השולטת על חלקת הכביש שבניה לבין משלט 131.2. מאחור בונקר הפיקוד של המשלט. (ראה צלום בעמוד הבא)

הכוח שתקף את משלט 120 פריץ למשלט — אל מול אש מכ"י — דרך פירצה שנפרצה בגדר התיל; שם נתפלג ושתי יחידות משנה שלו נפרסו כמניפה ונאחזו במחפורות המצרים. אחד האנשים התקדם

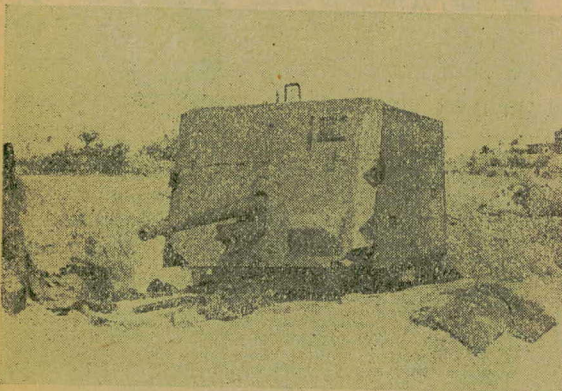
אחרה. קיבל עליו את משימת הסרת מחסום משלטי חוליקאת רק זמן קצר מאד לפני ביצוע המשימה. ובהיותו חסר ידיעות מפורטות על המערך המצרי שוגרה, בליל 18/19—19/10, כמה פטרולי סיור, אשר אף הביאו ידיעות חשובות. ההתקפה עצמה, שבאה בלילה שלאחר מכן (19—20/10), היתה מבוססת על מכת אש (הפצצה והרעשה) מצפון ומדרום-מערב (מעבר גבר'עם) — והסתערות ממערב, בעת ובעונה אחת, על ארבעת משלטי האויב הצפוניים, מתוך מגמה ליטול מעוקצה של אש הגומלין ביניהם. יחידות משנה שהוצבו כרזרבה ותכניות המשנה, הבטיחו מראש רציפות בהתקפה, למקרה שגלי ההסתערות, הראשון, השני או אפילו השלישי, לא יצליחו להתגבר על התנגדות האויב. התכנית נבנתה כך, שהגל המסתער השני יספיק לנצל את הישגיו של הגל הראשון לפני שהאויב יתאושש ויחזיר לידי שטחים כבושים. עוד בטרם צאת הכוחות התוקפים מבסיסם, הובטח איזור הפעולה מכיוון מג'דל, ליד הרבת בית-סמעאן, כק"מ ממערב לבית תימא, ובחורבת עמודה כ-1½ ק"מ צפונית מגבר'עם. בהסתערות אשר קדמה לה הרעשה ארטילרית ומרגמתית קצרה ורבת עצמה, הצליחו כוחותינו להשתלט תוך קרבות גוף-אל-גוף, על משלט 120 א' (כאן אף ארע מקרה של נשיכת אחד מאנשינו באזנו). הכוח התוקף את המשלט 128.2, הסתער תחילה על עמדות מצריות ריקות והתקפתו אבדה את תנופתה. התקפת נגד של האויב, שנסתייעה בנסוגיו ממשלט 120 א', הדפה את הכוח התוקף מתחומו המוגן של המשלט. אך גל יהודי שני שחש למקום תקף שנית את המשלט מעבר משלט 120 א', לאחר שנתכה עליו אש חזקה של מרגמות 2, מכונות-יריה, מקלעים ורובים מצפון וממשלט 120 א'. משעלו כוחות הגל השני על המשלט מצאו שהמשלט כבר נעזב.

משלטי חוליקאת

תצלום מתוך עמדת המכ"י המצרית שבחלקו הדרומי של משלט 128.2 (ראה צלום בעמוד הקודם)

סתם. התנגדות האויב היתה חלשה והמשלטים נתפסו ללא התנגדות. הכוחות היהודיים, אשר הצליחו להסיר את מסתם האויב האחרון בדרך לנגב, במבצע תנופה מזהיר, החלו להתארגן להגנה ולאסוף את השלל הרב.

תוחת שש ליטראות מצרי אשר שרינונו הותאם נוסח עמדת שדה מבוצרת

לעבר עמדת המכ"י האויבת והיסלה ע"י הטלת רימון. החל קרב רימונים — מחפירה לחפירה ומעמדה לעמדה — כשאנשינו הודפים את האויב ומשתלטים על המשלט צעד אחר צעד, עד אשר הושלם כיבושו. אך מחמת גודלו ובשל ריבוי הסכויים הצליחו רבים מאנשי האויב להמלט על נפשם. ההתארגנות, בהושי" כה, לאחר הקרב הממושך במתודק, עוד נמשכה כמה זמן, ועוד בטרם נסתיימה נפתחה אש חזקה על משלט 138.5.

ההתקפה על משלט 123.2 נפתחה עם ההתקפה על המשלטים האחרים, אך הכוח נשתהה משנתקל באש מכ"י אויבות מן המשלט, שהסבה לו כמה אבידות. אך נתאושש עד מהרה ונאחו בחלקו הצפון-מזרחי של המשלט ומשקיבל תגבורת נכבש המשלט לאחר קרבות גוף-אל-גוף.

עם פתיחת ההסתערות הכללית הועתקה האש למשלטים 131.2 ו-138.5 ולאחר שנכבשו ארבעת המשלטים הצפוניים, הועברו כוחות מתאימים לתפי-

י. התקפות על מערבנו של ה"כ"ס

של 21/10. היא נפסקה בשעה 2100. מפאת האיחור שחל בהיערכות הכוחות ביקש מפקד הפעולה בשעה 0010 לחדש את הריכוך הארטילרי. אותה שעה פעלה גם סוללת מרגמות ממשלט 113. 3 מרגמות "דוידקה" הוצבו מדרום למשטרה ובמרחק 400 מ' ממנה. 2 תותחים אנטי-טנקיים הוצבו במרחק של 800 מ' לערך ממערב למצודה. תוחת קל, התקרב ממערב עד מרחק 600 מ' ממנה. רתק נוסף של שתי מכ"י הוצב בגבעה 114.4, במרחק 1500 מ' מערבית מערבית-דרומית למשטרה. הפריצה למשטרה ע"י הרגלים היתה צריכה לבוא הפעם ממערב.

בשעת ה"אפס", שנקבעה לאחר הדיחוי, נמצאו

בה בשעה שנסיון הכיבוש של משלטי "דרך בור" מה" המצרית בליל 18-19/10 ושל מצודת המשטרה בליל 19-20/10 נעשה עדיין בקשר עם הבקעת דרך דרומה, הרי ההתקפה על משלטים אחרים של אותה דרך מכיוון דרום בליל 21-22/10 וההתקפה, הששית במספר, על מצודת המשטרה נערכה במישרין בתכ" לית צמצום תחום ה"כ"ס המצרי.

עיראק מוידאן — בששית

המשטרה הותקפה ע"י היחידה שתקפתה רק שני לילות קודם לכן, אך הפעם הוגבר הכוח ע"י תוספת המחלקה השלישית מפלוגת מפקד הפעולה. ההרעשה הארטילרית החלה כבר בשעות אחה"צ

דרך „פורמה“ — התקפה מדרום

אותו לילה נערכה ההתקפה על „משלטיבורמה“ מס. 6 (108.8) ו-7 (118.0), ולפי התכנית צריכות היו היחידות התוקפות להמשיך אח"כ בהתקפה נגד המשלטים 4 ו-5. במקביל להכשרה הארטילרית הנחיתה פלגה של „שועלי שמשון“ מהלומת-אש על משלט מס. 5, כדי להטעות את האויב. עם גמר הריכוך תקפה יחידת רגלים אחת את משלט מס. 7. מעבר דרום-מערב. על אף האש החזקה הצליחה אחת מיחידות המשנה שלה לפרוץ שתי גדרות ע"י „טורפידובנגלור“, אך משנהרג מפקד הכוח הפורץ ושני מפקדים אחרים נפצעו ורבו הנפגעים מביין אנשי היחידה — לא עצרו כוח להמשיך, והופעלה יחידה שניה, אבל גם התקפתה נבלמה. בחיפוי היחידה השלישית פונו כל הפצועים, תוך גילויי גבורה וחברות. מטה הכוח הפועל שלח יחידה רזרבית להמשיך בהתקפה, אולם השעה המאוחרת, ופגישת אנשיה עם הפצועים, לא איפשרו התקפה נוספת. הכוח שהועד להתקפה על משלט 6 נפגע עוד בדרכו אליו, ע"י פגזי מרגמות 3". מפקדו הודיע כי מחמת ריבוי הנפגעים אין בכוחו לתקוף את המשלט לבדו; אף-על-פי-כן — נערך להתקפה וחיכה לבוא יחידה רזרבית. אולם זו הגיעה בשעה מאוחרת מדי (0300), עת הוחלט כבר על הנסיגה.

יד. הזניקה לבאר-שבע

חוליקאת סגרה את החוליה החסרה האחרונה בקו רצוף מג'וליס ועד לנגב, שהפך קו חוסם שני לניתוק אזור חברון—בית-לחם גם מדרום-מערב, אפילו לגבי נסיונות שימוש בדרכי העפר. באר-שבע אשר ממנה עולה כביש-העורק היחידי צפונה (דרך דהריה וחברון) המחבר את הנגב אל ירושלים, הפכה מטרה ראשונה במעלה לכוחות התגבורת היתודיים אשר זרמו דרומה מבעד לפירצה שנפרצה. העיר עצמה היתה מוגנת היקפית ע"י תעלה א. ט. וע"י גדרות תיל בחלקה הדרומי, המורחי והצפון-נירמערבי. סביב העיר נבנו תיבות-שדה מוגבהות, בנויות עפר עם מהפיראש, אך חסרו לגמרי הפירות רובאים. הכוח שהחזיק במקום מנה כ-300 חיילים מצריים סדירים וכ-150 מתנדבים. היו בו כמה תותחים א. ט. וסוללת הוביצרים בני 3.7 אינש. מטה הכוחות היה בתחנת הרכבת התורכית שבצפון העיר. אגב איסוף הידיעות התברר ששתי השכונות, מצפון ומדרום-מזרח — ריקות. (עיין מפה). לפעולת חילות-הקרקע קדמה הפצצה אורית,

מחלקות חיל-הרגלים בעמדת ההיערכות, במרחק כ-200 מ' ממערב למשטרה. אותה שעה טרם נמצאו החבלנים בנקודת ההיערכות. מפקד הפעולה נאלץ לדרוש את הבאתם מן ה„צומת“. בחיפוי המכ"י והרגלים הופעלו עתה נגד הבניין הלבירים, אולם סילון אשם לא הגיע עדיו. רק עתה החלו לבוא החבלנים והם נשלחו לפריצת הגדרות, קבוצות קבר צות, לפי סדר בואם ולא כפי שקבעה התכנית המקורית. אך החבלנים לא הצליחו להבקיע מעבר דרך שלוש גדרות-התיל המגינות על המשטרה ממערבה. רק עם התפוצץ מכונית משורינית יהודית טעונת טון חומר-נפץ (שנועדה להבקעת פירצה בבנין עצמו, אך נפגעה ו„נתקעה“ במרחק כמה עשרות מטרים ממנו, ונעזבה ע"י אנשיה) נמעכו כל הגדרות (בשעה 0300). שוב עברה כשעה עד שנאספו והובאו חבלנים (עם מטענם נוספים של חומר-נפץ). הם הצליחו לפרוץ חור במרכז הקיר המערבי של הבנין. חצי שעה נוספת עוד עברה, עד שאורגנה מחלקה לפריצה לבנין פנימה. מפקד המחלקה וכמה אנשים הצליחו להכנס לבנין, אך המ"מ. שהטיל רימוני-יד ופגע ב-3 מאנשי האויב, וכן סגנו, נפצעו ונסוגו מן הבנין. נסיונות נוספים רציניים להיכנס לבנין דרך הפירצה לא נעשו, מחמת אור היום שהיה ממשמש ובא. הוחלט על נסיגה.

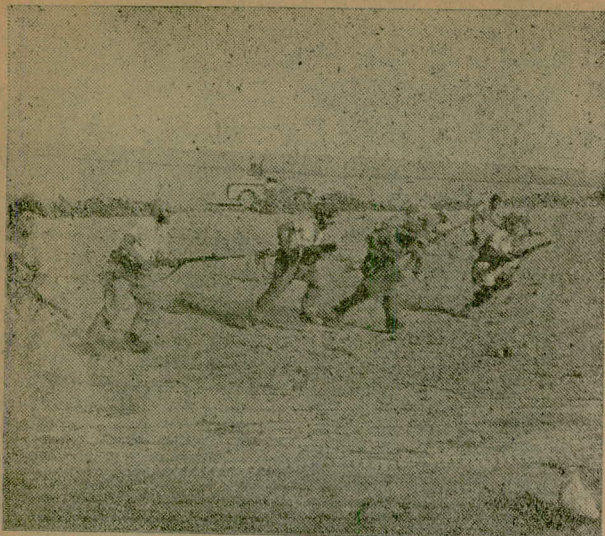
עם כיבוש משלטי חוליקאת, בליל 19/20-1948, נפתחה הדרך לנגב. עתה כבר אפשר היה להעביר דרומה את הכוחות הדרושים לפעולות תנופה, וכן ציוד כבד, רכב, רכבי-שיריון ואספקה. בשל כך היה עתה כיבוש באר-שבע ברהגשמה, ואפשר לומר שאף הכרה, לצורך השלמת ניתוקם של הכוחות המצריים שמדרום ליבושלים, אשר הגיע שעתו. עורק התנועה והאספקה המצרי לצד מערב (בכביש חברון—בית-ג'וברין—פלוגיה—מג'וליס ומשם לעזה), כבר נותק ניתוק כפול: הן ע"י כיבוש המשלטים ממזרח לעיראק אל-מנשיה והן ע"י ההשתלטות על ה„צומת“ (של כבישי מג'וליס—פלוגיה, ג'וליס—בריר), ואלו האפשרות להשתמש בכביש באר-שבע—פלוגיה כעורק אלטרנטיבי, הושמה לאל עוד כמה שבועות לפני כן ע"י הכיבוש של תל אל-קוניטרה וחברת מקהו (קרי — מחוז) והחזקה בהם. עתה הגיע המועד המתאים לניתוקם המוחלט של הכוחות המצריים באזור חברון-ירושלים, מבסיסי האספקה שלהם בדרום הארץ ובמצרים. מאחר שלכידת משלטי

שהגיעה לשיאה ב־19 וב־20 לחודש אוקטובר.

הגייסות שנועדו למבצע התרכזו בשעות הבוק של יום הפעולה (20/10) במשמר־הנגב. קלטו שימשה בסיס היציאה לחיל־התותחנים ולסוללת המרגמות. שעת האפט שנקבעה תחילה לשעה 400 בליל 20/21-10 הועתקה, מחמת איחור הכוחות שבא מצפון ומחמת קשיים מנהלתיים, ל־0400.

הכוח העיקרי הוסע ממשמר־הנגב לאורך הכביע הראשי עזה—באר־שבע, עד הגשר בקרבת ביר־אב רקיק. משם עלה על שביל, העובר מקביל לכביי עד לגבעה 315.2 הנמצאת 3 ק"מ מצפון לעיר כהגיעו לסביבת הר' אבר־עאישה החלה הפגות תו תחים קלה ובלתי מדוייקת מבאר־שבע, שעל אן ריחוקה (כ־4 ק"מ) נשמע בה רעש המכוניות. התנוע לא נתעכבה, והשיירה הגיעה לאיזור ההיערכו (גבעה 315.2 הנ"ל) אשר נתפס כבר קודם לכן ע" סירים.

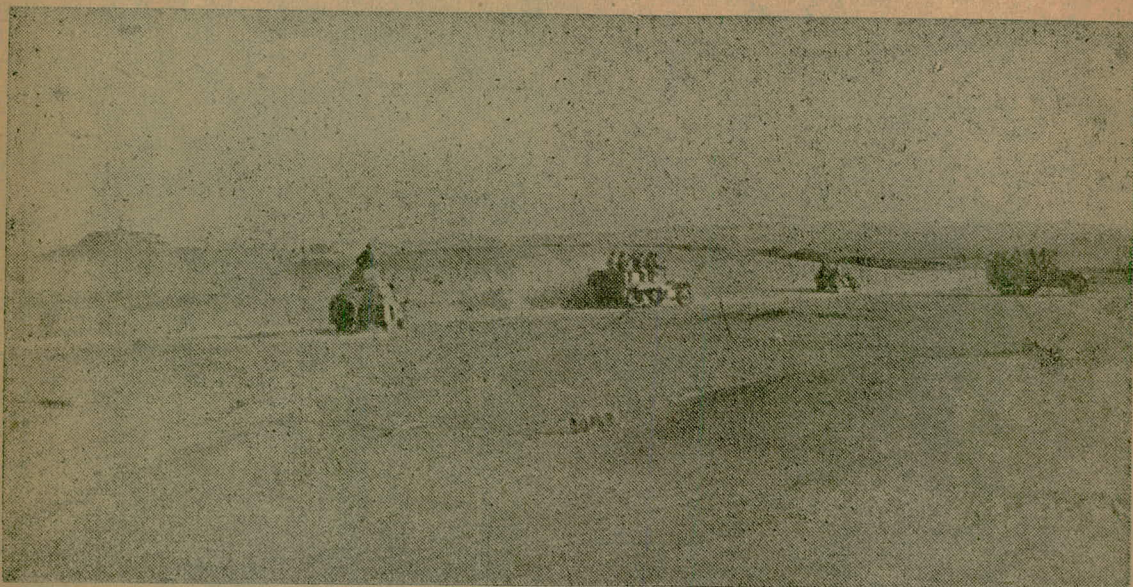
בשעה 0400 החלה הרעשת העיר ע"י סוללת המרגמות שהוצבו בגבעה 297.9, כ־2 ק"מ ממערב לעיר, וכן ע"י התותחים שהוצבו מערבה משם. באותו זמן החלה פועלת פלגת ההטעייה, בעצמת מחלקת משוריינים, שבאה מעבר חולה־עלומים (דהיינו מדרום־דרום־מערב). ופלגת גיפיים וחבלנים, שנעו מעבר חלוצה דרך נבטים, בהקיפה את העיר מדרום וממזרח, היבלה בגשר על כביש באר־שבע—חברון, כ־20 ק"מ מצפון לראשונה. (עיין מפה עמ' 48).

תחזורת ההתקפה לכבוש „השכונה החדשה

בזמן הרעשת התותחים הוצבה בגבעה 283, צפוי נית לבאר־שבע, יחידת מכ"י; ומיד לאחר מכן תפסה יחידת הצאי־חלים את „השכונה החדשה" (מצפון־מזרח לעיר) והמשיכה להתקדם, עם יתר הכוח של פלגת הצאי־חלים, עד התעלה הא.ט. המקבילה לסוללת מסה"ב מימות התורכים.

אנשי פלגת הצאי־חלים ירדו מזחליהם ליד התעלה, ולאחר ששיתקו שלוש תיבות־שדה מדרום

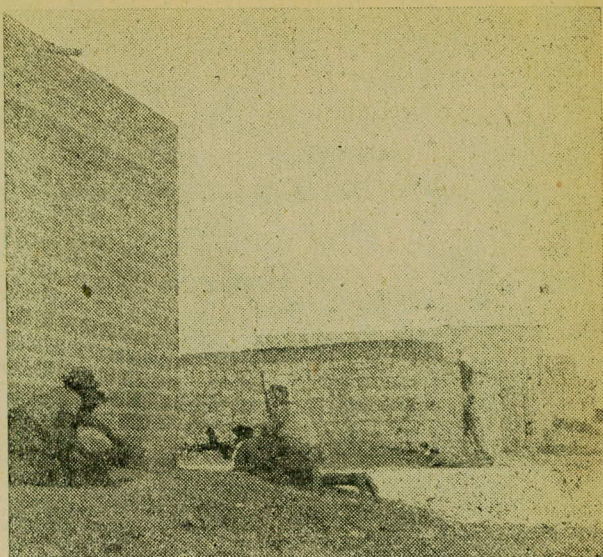

תחזורת התקפת יחידת צאי חל הנטה מן „השכונה החדשה" לעבר התעלה הא.ט. משמאל עמדת־שדה מצרית משותקת; לפני השדרה — התעלה הא.ט.

והשתלטה על גוש הבתים הצפוני של העיר — המשתרע מבית הקברות עד לכביש הראשי החוצה אותה.

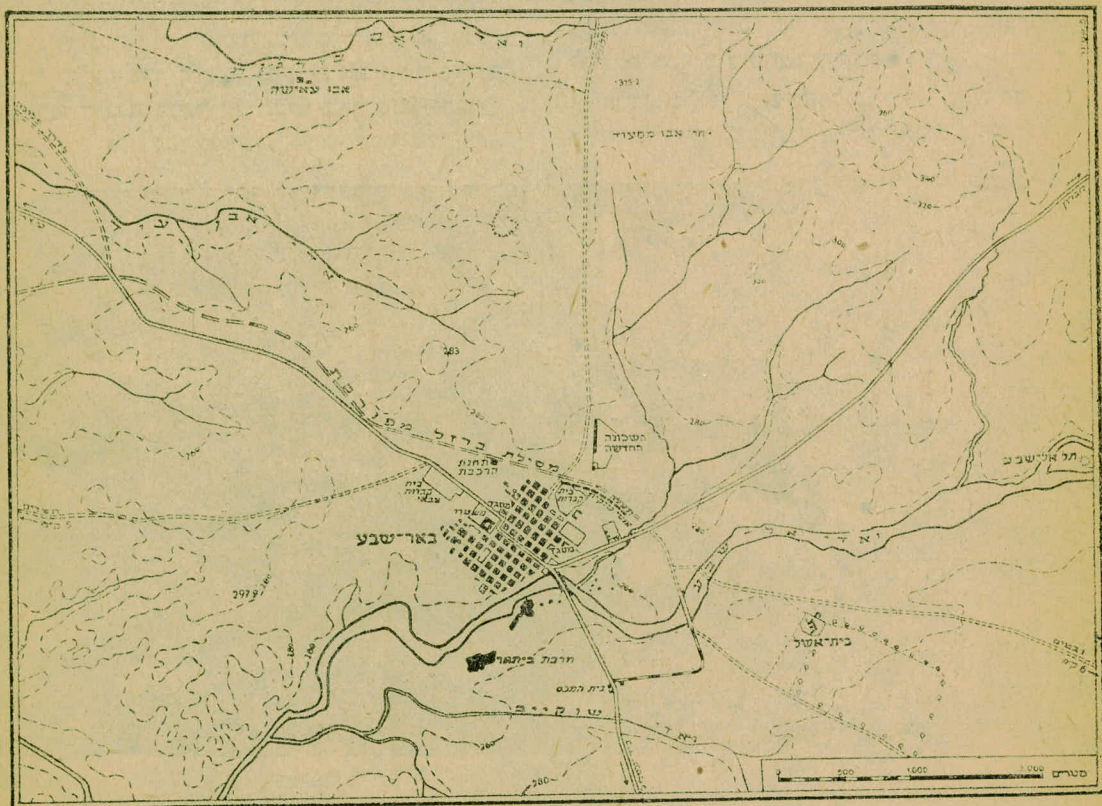
לאחר שנתפס גוש הבתים, הפנה האויב את אשו — מתחנת הרכבת ומתחנת המשטרה — לעבר כוחותינו בגוש בניינים זה. מניה וביה הוחלט לסטות מן התכנית המקורית (שלפיה צריכה הייתה יחידת הצאיר־הוחלים השניה, לאחר שתצטרף לכוחות שכבר ימצאו אותה בחלק העיר הכבוש, לתפוס את תחנת הרכבת) — ולתקוף את התחנה התקפה ישירה מן „השכונה החדשה“. היחידה התקרבה עד לטווח של 100 מטר מגדר התחנה, אך 4 מוחליה עלו על מוקשים והיא נאלצה לחזור על עקבותיה ל„שכונה החדשה“.

לאחר זאת — עדיין עם דמדומים — הופנתה אש מרגמותינו ותותחינו לעבר תחנת הרכבת ולעבר תותחי האויב, שנתגלו בינה לבין המסגד. תותחי האויב שותקו. בינתיים נכנסה לעיר, דרך בית הקברות, אותה יחידת הצאיר־הוחלים (אשר תקפה את תחנת־הרכבת ממזרח קודם לכן) ואתה משוריין גים, לחסימת הכבישים ולהבטחת חלקה הכבוש של

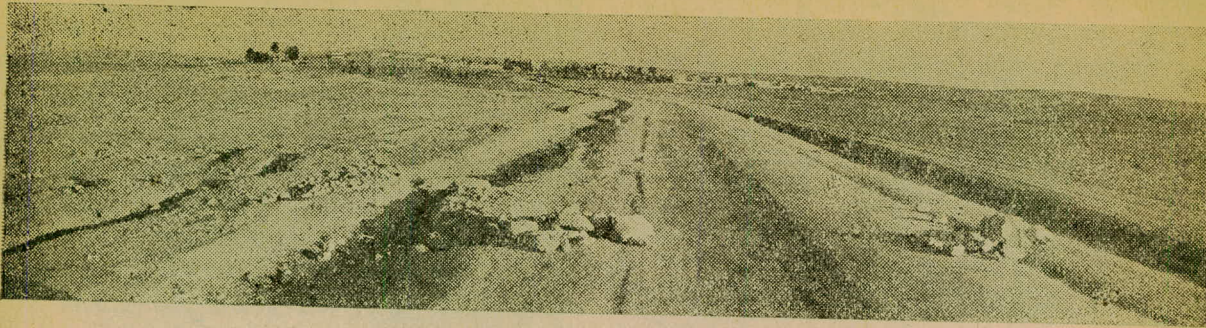

תחזרת הלחימה בתוך אזור הבניינים

לשכונה ע"י אש ריתוק של נשק קל והפעלת פיאטים, עברה היחידה בתנועה מהירה את בית־הקברות

באר־שבע

רצינית של נ. ק. אשר אמנם הפריעה לפלוגת רגלים להעריך להתקפה על הבנין. בשעה 0900, לאחר שכבר ירה התותח 5 פגזים, נשלח שבוי עם דגל לבן למשטרה לקרוא את אנשיה לכניעה. בשעה 0945 נכנעו כל הלוחמים ושעה לאחר זאת יצאו חיל הרגלים והשריון את העיר, לתפוס משלטים סביבה ולהיערך בהם להגנתה, בעוד שחיל מצב קטן, ומשטרה צבאית נטלו על עצמם את תפקיד קיום הסדר בעיר פנימה.

נראה הדבר שהגנת העיר נשברה כבר עם הצלחת הפריצה מצפון. מאותו רגע החלה נסיגת האויב מן העיר דרומה. עם כיבוש העיר התברר שפעולת ההטעיה השיגה את תכליתה במלואה, מאחר שתותח א. ט., הועתק בחפזן מצפון העיר לדרומה.

**

אם היה צורך באישור נוסף להנחה, שהפיקוד המצרי לא העריך כראוי את המעוף והמעוז של התכנון העברי וכן את התנופה ואת כוח המחץ של חטיבות צבא־ההגנה לישראל הרי, שכיבוש באר־שבע נתנו. המצרים לא האמינו כנראה בשום פנים שהכוחות היהודיים לא יסתפקו בהבקעתה בלבד של הדרך לנגב, אלא ינסו אף לערער את מעמד הצבא המצרי עצמו. כך אירע, שכל האגף המצרי הימני המזרחי — נמצא בלתי ערוך ובלתי דרוך להגנה; ומשהונחתה המכה על באר־שבע נתגלתה בה התנגדות שאינה ראויה לשמה. וכן נתברר שהן מצפון (כיוון חברון) והן מצד דרום (כיוון ביר עסלוג') לא נמצא מי שיגיש עזרה לחיל המצב המותקף.

העיר — דבר שנמנעו לעשותו בשעות החשיכה. יחידת הצאי־הזוחלים נערכה להתקפה על תחנת הרכבת בגבול גוש הבתים בצפונה של העיר, הכבוש ע"י הכוחות היהודיים. אולם בינתיים נראה האויב נסוג ממנה, דרך בית הקברות הצבאי, אל בית הספר ואל המשטרה.

סמוך לאותה שעה נשלחה מחלקת משוריינים לעבר כביש באר־שבע—ביר־עסלוג, למניעת תגבורת אויב מדרום. המחלקה עשתה את דרכה ממזרח לעיר, ועם הגיעה לכביש ראו אנשיה את אנשי האויב, עם תותח א. ט. בן 6 ליטראות, נסוגים דרומה.

בשעה 0700 הוכנסה לגוש הבנינים הכבוש יחידת רגלים נוספת כדי להמשיך בביעור הבתים. שעה לאחר מכן הוכנס לעיר תותח א. ט. והוצב מול בנין המשטרה, אשר מאז הבוקר, המשיכו לשגר ממנו אש

עמדת תותחים מצרית

ט"ו. בהר ובשפלת־יהודה

ודבוקה בתהפוכות ההיאבקות על מבואות הרי יהודה וירושלים — ועתה פרסה את אזור פעולותיה על כל צפון מערבה של ארץ־יהודה. הופעתה הפעילה אשר חלה בעיקר בשלב השני, והמאוחר יותר,

התמורות במפה הפוליטית של ארץ־ישראל אשר התחוללה בימי אוקטובר, א"א לראותה בשלמותה בלי שהתמונה תכלול את כיבושיה ופשיטותיה של החטיבה אשר מראשית המלחמה היתה אחוזה

של מסע הדרום הגדול, העתיקה לחלוטין את קרי החזית אל תוך ארץ-ההרים, וע"י כך הקנתה להם נקודות אחיזה איתנות ושינתה שינוי מכריע את המצבים הקודמים של: „מישור ליהודים והר לערבים“. בעצם לא היה זה אלא ההמשך — לאחר הפסקה של חדשים — של אותן פעולות חטיבת הירא, אשר הבטיחו, עוד מימי אפריל את הצד הדרומי של הדרך לירושלים, ואשר בחודש יולי גאלו את הרטוב ואת מרבית עמק האלה. עתה הורחבה שדרת המשלטים ההרריים כלפי הדרום, הובטחה רצועת האדמה אשר בה נסלל, בשבועות שלאחר כך, „כביש הגבורה“, הושגה השליטה על פני מרביתה

ט.ו. סיכום

של מסה"ב לירושלים. תפיסת משלטים קדמיים, פשיטות סיור וקרב, הביאו את פלגות החלוץ עד לקורבתו הבלתי אמצעית כמעט, של גוש-עציון. כפרים עקובים מדם פונו תוך כהלה ע"י תושביהם ונפרע ראשית החשבון. כל מעמדו הצבאי, הנפשי והמדיני של המעוז הערבי בהרי-חברון זועזע ומוטט ע"י מסע פשיטות זה מצפון. אך הושגה, נוסף על הנ"ל גם תוצאות-שליקבע נוספות — במערב ארץ-יהודה תוך מגע ושיתוף עם חטיבת הדרום, הושגה שליטה יהודית ברצועת הדרך מבית-ג'ורברין — אל בית-שמש בואך שער הגיא.

— ניתן לומר, כי לא היה מבצע במלחמת-העצמאות אשר במידה כזאת צר את צורת גבולותיה ומבנה של מדינת-ישראל, כזה המכונה „מבצע יואב“. ויתכן, כי מותר אף להרחיב ולומר: בדרך בלתי-ישירה — אך מאוד ממשית — הולך מבצע זה, ע"י כך שהסיר לפרק זמן משולחן-החישובים האסטרטגי-המדיני את צבאה של מצרים, לקראת אותו הבוק בצפון, על סף חודש נובמבר, אשר חיסל את „מדינת-קאוקג'י“ בארץ-ישראל; משהוכרעה הכף באזור ההתנגשות המכריע אשר בין ישראל לכוחות הערביים, תוך ביתור חזיתם המדינית — נשר הגליל הפנימי כפרי בשל, בעקבות התגרותו של קאוקג'י בישובי-הספר.

המבצע הענף של אוקטובר 1948, אשר כה רב השוני שבתנאים (ולמראית עין, לעיתים — גם במגמות) שבין שלוחותיו השונות — היה, בכל זאת, אחדות. אשר ניתן להבינה רק שעה שהננו מתבוננים בה בכללותו; ורק תוך התבוננות כזו ניתן לראות ולהעריך את מלוא המעוף, שבאותו מסע-מלחמה קצר, ואת התוצאות כבדות-המשקל (ולא תמיד בלתי-אמצעיות ומידיות) אשר היו כרוכות בו. בין הישגיו של „מבצע-יואב“ — זה הברור והמוכן ביותר לכל, מיד עם סיומו — היה המעשה של פתיחת הדרך לנגב. ודאי שהיה במעשה זה משום הנחת אבן מרכזית, מכרעת, באותו המסד עליו עומדת מדינת ישראל, כפי שנתגבשה עתה — ואין צורך להכביר דברים על נושא זה, אך פחות הובלטו בהכרת הכלל שני הישגים, שבהתפתחות האופרטיבית נראו כחזירנות-לואי למבצע המרכזי, ואולם לגבי מעמד המדינה לעתיד נודע להם ערך קיים בפני עצמו. האחד — הרחבת ה„פרוזדור“ הירושלמי לעבר הדרום, עד לסביבות הכביש החוצה את הרי יהודה מעבר בית לחם מערבה, כולל את מרבית קו מסילת הברזל. והשני — תפיסת כל השטח ההררי של מערב-יהודה, משער הגיא עד לכיש ודרומה, דבר שמלוא ערכו הובן אולי עוד פחות מזה של הרחבת ה„פרוזדור“: כי למדינת ישראל עוד שני פרוזדורים, אחד — ממרכזה, לעבר הגליל, הוא עמק-השרון הצר; והשני — ממרכזה, לעבר הנגב, אשר תחת היותו, רצועת-חוף צרה, כזה שבצפון, הפך בזכות כבושי אוקטובר (וביחוד — מאז סילוק „כיס“ פלוג'ה) לחבל נרחב, מוגן ע"י רכסי-הגבעות אשר נלכדו אז — והוא מבדיל הרבה לטובה את מעמדנו הגיאוגרפי בדרום מזה שבצפון. מכל הבחינות האלו

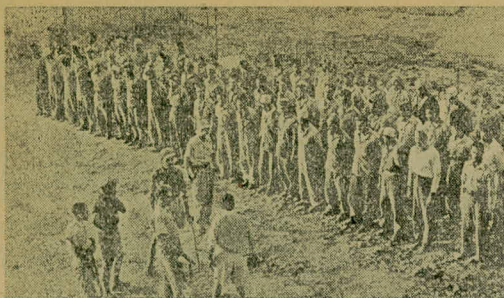
ויש להמשיך ולומר: אשר לא היה עדיין ברור כ"כ בימי אוקטובר 1948 — הוברר והלך מאז; והוא — כי שחרור הנגב הצפוני ממילא פילס את הדרך אל חבל סדום וים-המלח; כי אזור התישבותנו הפך מעתה בסיס ממשי להחזרת גבול א"י — סיני לקדמותו — (פרט ל„מובלעת-עזה“); וכי כל אלה — יחד עם אותה הכרעה מדינית, לעת עתה, שהושגה ביחסים עם המצרים בימי רודוס — לא היו אלא צעדים הכרחיים בדרך שהביאתנו אל אילת. אכן, כאן מתחילים השקולים וההערכות לחרוג מהמסגרת של התבוננות צבאית בעיקרה; אך כל בסיסים ניתן להם, בראש וראשונה, בזכות מבצע-אוקטובר.

כאלה, בשרטוט כולל, היו ההישגים. אך מה הכרחי עוד להעיר לגבי אורח הביצוע? טרם ניתן להעלות את הסיכומים הטקטיים המפורטים, תוך ניתוח עיקר האורח האופרטיבי אשר נוסח ע"י כוחות-ישראל בקרבות אוקטובר 1948, לעומת זאת, מהראוי לציין כמה קיום כלליים, אשר הם

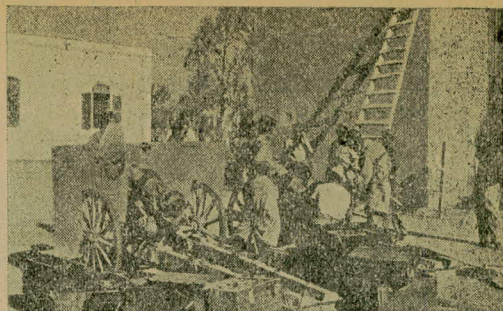
קו אופייני אחר, אשר כבר נרמז בתאור השלבים הראשונים של המבצע — היתה תשומת הלב המיוחדת ל"תפרים" שבחזית האויבת. נסיון של מלחמות הזכיה, כי בכל חזית משמשות נקודות-התחום שבין קטע התפוס ע"י גוף-צבא אחד לקטע התפוס ע"י משנהו כנקודות-התורפה, הנוחות ביותר להיפרץ. ולא כל שכן נקודות-התחום שבין צבאות מדינה אחת לאלו של חברתה — כפי שאפשר ללמוד מתולדותיהן של רוב מלחמות-הקואליציה. כמה המטריזים היהר דיים נראה כי פגעו באזורי-הבינים שבין מרכזי-הפקוד המצריים השונים; והמבצע כולו — גם גיאוגרפית וגם מבחינה מדינית ופסיכולוגית (כפי שכבר צוין לעיל) כוון אל התחום-הסדק שבין שני מחנות יריבים שבחזית הערבית.

"מבצע-יואב" הגשים לראשונה, במסעות-המלחמה של מלחמת העצמאות שלנו, את העיקר הגדול של איסטרטגיה חדישה; ראית זירת המלחמה, לעומקה הגיאוגרפית, כשדה קרב אחד, אשר יש לשסע, לאורכו ולרוחבו, את כוחות האויב הערוכים על פניו, למוטט את ליכודם, לשתק את תנועותיהם, ולקצץ בשרשי עמידתם. הדבר נתאפשר, הפעם, ע"י שני גורמים: הראשון — עריכת-הגומלין של כוחות האויב וכוחות-ישראל, כשמערך האויב נשאר מתוח ומועט-לכוד

אופייניים למבצע פריצת-הדרך כולו ומאלפים כאחד. אמר אחד גדול במחשבה הצבאית של צרפת במאת הי"ח, אשר ממנו ינק, כנראה, נפוליאון לא מעט בתפיסתו האופרטיבית: איזו היא תכנית-מבצע טובה? זו, הדומה לעץ המצמיח לו ענפים-ענפים: כשמגזע העץ, הוא דרך המלך של תכנית המבצע, מסתעפים "ענפים" שונים, אשר משמשים ברי-רות להתפתחותה, בחזית רוצה — פונה ימינה, רוצה — פונה שמאלה — וע"י כך, מצד אחד, מטילים מבוכה על האויב, ומצד שני — מתאפשרת גמישות של מפנים אופרטיביים, הפתעות והישגים בלתי-צפויים לכאורה. ובלוט הדבר לעין, כי "מבצע-יואב" נתברך באותה תכונה. במקצת — מערכו של האויב סייע: כה רבות היו בו נקודות-התורפה. אך המבצע הסתייע באופן נמרץ באפשרויות, הטעה ובלבל, ונהג, מלכתחילה, בדרך הגמישה של התקפות ונסיונות לאורך החזית כולה-כמעט, דבר אשר גם פתח פתחים הרבה לפיתוח הישגים כי יושגו, וגם ריתק, בבת אחת, את כוחות האויב ומנע ממנו גמישות וזמה אופרטיביים. ובשלב השני — הדהימה הזניקה לעבר באר-שבע, אשר יצרה מצב איסטרטגי-מדיני חדש בנגב — מבלי שע"י כך נגרע מהמגמה הקודמת: לאגופה ודהיקתה של מובלעת-החוף המצרית.

שבויים מצריים בבאר־שבע

חוחת שנפל שלל

ופגיעה, בפעולותיה של „הקבוצה לחדירות־מדבר ארוכות־הטווח“ הבריטית הנודעת (Long-Range Desert Penetration Group). **אולם החדש** — והבלתי צפוי בעיני אנשי־חוץ וגורמ־חוץ — היה בכך, כי כוחות יהודיים ארץ־ישראלים הפעילו נהג זה, כלפי צבא אשר צביונו המדברי־הערבי (והוא כלל את חיל־הספר הציורי והותיק של מצרים, בעל עצמה נכרת) הצטרף לצידודו העדיף בכלי־רכב בריטיים, המתאמים לתנועה וקרב במדבר. היה בזה, שוב, משום שלב מבשר, לקראת התרחשויות הודש דצמבר, אשר הפתיעו כה רבים בהוכיחם כי „נוסח־לורנס“ — לגבי כושר חיונה רשומה מדרגו לרגו החורף יושעת ויוצרת

כמקודם, אך לעומתו נוצרה עתה תוספת־משקל יהודית בנגב ע״י העברה, שקולה ונועזת כאחד, של גופי צבא נוספים, אל מבין „סדקים“ בחזית המצרית, דרומה, הן למען מחוץ מצפון ומדרום יחדיו, את המחיצה המצרית, והן למען סכן את עורק־העורף המצרי במעמקי הדרום; והשני — תגבורת־הכוח של חיל האויר, אשר היא שאיפשרה להנחיל למערכת אוקטובר, מפתחתה, את הדמות של קרב לעומק זירת־המלהמה. דמות זאת של המערכה לא היתה מגיעה לאותה מידת־שלמות אליה הגיעה בפועל, לולא בלט ב„מבצע עשר־המכות“ עוד קו מיוחד וחיוני אחד: האגוף,

המטרה - אל-עריש

ההכרח לשחק בראש וראשונה את בסיס התעופה של האויב באל-עריש.

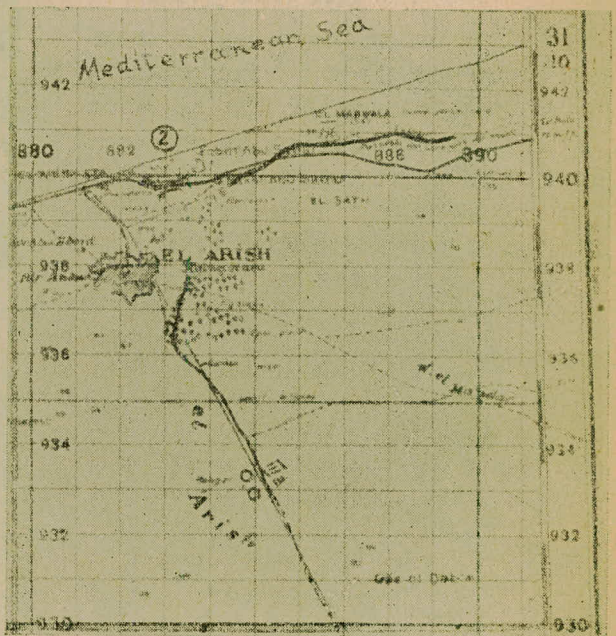
מיד החלו לאסוף את החומר על המטרה, פעולה זו נעשתה ע"י ריכוז ידיעות מכל מקורות המודיעין השונים: המפות שישבן, צלומי-אוויר וכו'. ידיעות אלה מתרכזות כולן על מפה אחת טופוגרפית בקנה מידה גדול, או על גבי תמונת-פסיפס (מוזאיקה) — רצף תצלומים המשלימים אחד את השני ומכסים את כל הגזרה הנדרשה.

למעשה, כמעט ולא היו לנו כל ידיעות נוספות פרט למפת אל-עריש בקנה מידה של 1:100,000, ואשר חסרו בה כל הפרטים שענינו אותנו — בעיקר מקומם המדויק וצורתם של שדה-התעופה, תחנת מסילת-הברזל, המחנה הצבאי ועוד אוביקטים שונים.

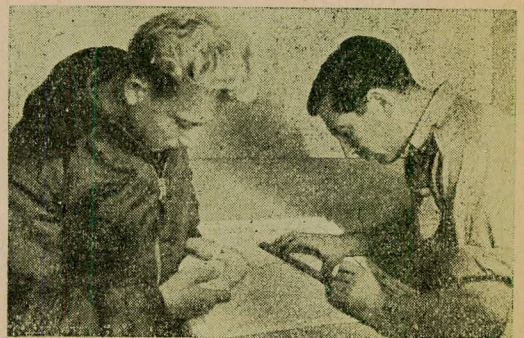
הוחלט איפוא לשלוח גיחת-תצלום במגמה למלא את הפרטים החסרים. שעה שעצם פעולת התצלום היא פשוטה לגמרי ואף נעשית במצלמה אוטומטית, שאין בה כל בעיות מיוחדות, הרי הצלחת הדבר תלויה בעיקר בפעולה המכניקה שנעשתה בבסיס בעורף. בזמן קבלת הוראת המבצע, על הטייס-הצלם להכין לעצמו קוי טיסה מדויקים לצלום הגזרה.

קוי הטיסה הם קווים מקבילים אחד למשנהו, ולארכם צריך המטוס לטוס. משעולה הטייס על הקו הראשון הוא מפעיל את המצלמה, המצלמת אוטומטית רצועה אשר רחבה תלוי בגובה המטוס מעל פני הקרקע, ומהירות הצילום מותאמת למהירות המטוס. עם סיימו את הקו הראשון הוא עובר לשני, המקביל לראשון, ואשר הרצועה שלו (הנקלטת ע"י המצלמה) משלימה את הראשונה אך שולי כל תמונה שבה חופפים את שולי התמונה השניה לפחות ב-60%, ושולי כל מסלול חופפים את המסלול השני, וכן הלאה לאורך כל הקווים שציין לעצמו מראש. כתוצאה מזה מקבלים בבטחון תצלום אף יותר מ"כפול", ללא "סדקים" כל שהם, של השטח הדרוש כולו. הטייס עולה על הקו הראשון בסדרת הקווים שלו, לפי התייחסות קו זה לכמה עצמים בולטים בשטח אשר בחרם לעצמו מראש, על המפה.

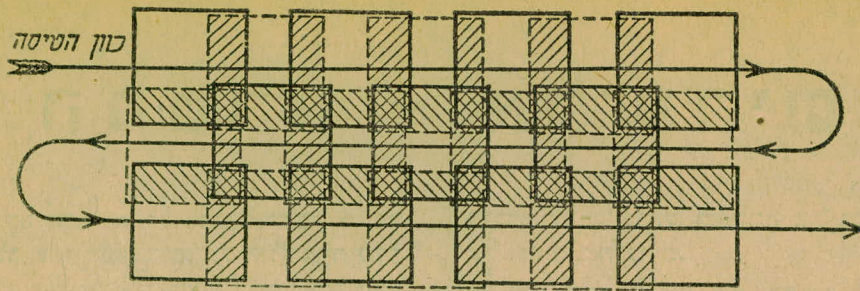
משנתגבשה ההחלטה על "מבצע יואב", סוכמה תכנית פעולה אשר לפיה הוטל על חיל-האוויר להרוץ ציא מכלל שימוש את חיל-האוויר המצרי למן היום הראשון של הפעולות, במגמה למנוע מחיל זה להפריע לפעולות חיל היבשה שלנו. משהוחל בהכנות להגשמת משימה זו נתברר שמן

צלום מפת אל-עריש, 1:100,000

הצלם-הטייס מכין את "קווי-הטיסה"

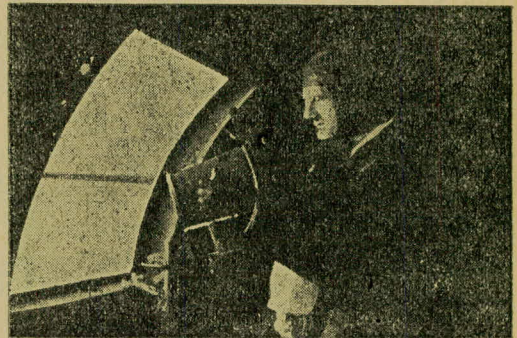

„פסיפס“ של הצלומים חופפים משלושה מסלולי טיסה.

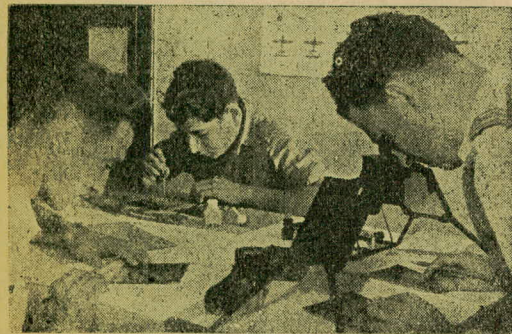
הנעשה במהירות רבה — הריהו נמסר לזיהוי, עוד בטרם הודפסו התמונות.

הזיהוי — כונתו לברר איזה שטח למעשה מכסים הצלומים, לעומת מה שצריך היה להיות מכוסה לפי התכנית. נוסף לכך מציין המזהה, בזמן הזיהוי, על הנגטיבים את סמון הצפון, המספר הקואורדינטי של הצלום במפה, בכדי להקל על מציאתו המיידית של אזור התמונה במפה. ציונים אלה נעשים על הנגטיב כדי לחסוך את הציון הנ"ל אח"כ על כל הדפסה והדפסה לחוד, כי ברור שיש צורך ביותר מהדפסה אחת.

לאחר הזיהוי מוחזר הפילם למעבדה, בה מודפס

צלם־אוויר בפעולה (פעולת צלום אלכסונית ולא אנכית)

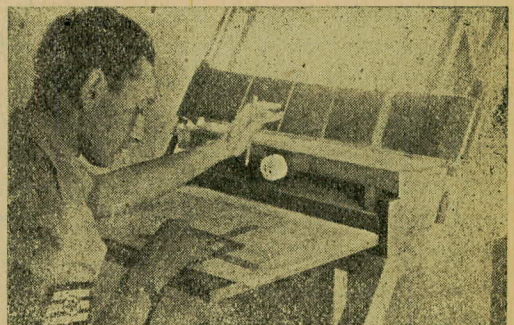
הפענחים בעבודה

סות התמונות. התמונות המודפסות מוחזרות מן המעבדה לאגף הפענוח.

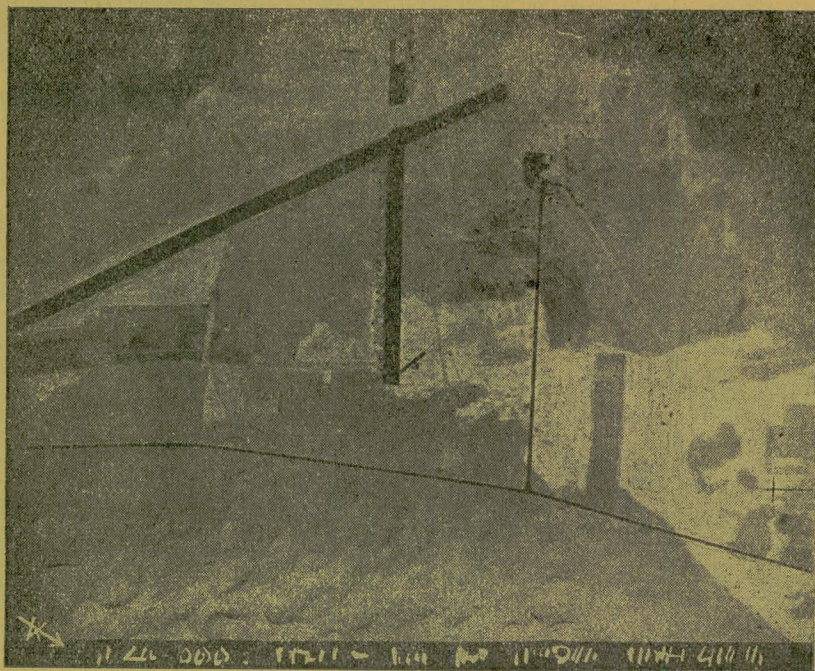
המפענח הוא המוציא את כל הידיעות מתוך התצלומים. הוא מפענח בתוך הצלום את כל העצמים אשר יש בהם ענין מבחינה טקטית, ומפרשם; הפירוש זוהי הגדרתו המדויקת של העצם (בשדה התעופה למשל, פורשו סוג המסלולים, רוחבם, החומר ממנו הם עשויים וכו'), כך מציין המפענח את כל המטרות המעניינות אותנו, בידעו מלכתחילה מהם האוביקטים המעניינים באותה מטרך. הפענוח מסתכם בדרכי המפענח המלווה את הצלום המסומן.

משהכין הטייס את קו־הטיסה, הוא יוצא לדרכו לגיחת התצלום. עם הטייס יוצא צלם, אשר הוא משמש גם כחותחן־אווירי, משהגיע המטוס לאזור המטרה, הוא עולה על קו־הטיסה ומתחיל בצלום. לרוב נתקל המטוס באש א. מ. חזקה המפריעה לו לשמור על קו־ הטיסה שסימן מראש, וכך עליו לחזור ולצלם אזורים שונים מספר פעמים.

עם שוב המטוס מן הגיחה, מוסר הצלם את מחסנית הפילם למעבדה. משפותח הפילם — תהליך

זיהוי. הארה מיוחדת מאפשרת לזיהוי לקרוא את הנגטיבים שבפילם.

צלום איירי של שדה
התעופה. שיש לב לקי-
טע המסלול בתמונה
למעלה הנמצא בבניה.

הצלומים המפוענחים מועברים לקציני מודיעין
אחרים הבונים לפיהם מפת־טיסה מדויקת המ-
שמשת אחר כך להדרכת הטייס היוצא לפעולה.
מפה זו כוללת את הצורה הטופוגרפית המדויקת של
המטרה (מתוקנת לפי צלומי האויר), ואת כל רכוזי
המטרות שעל המטרה גופא.

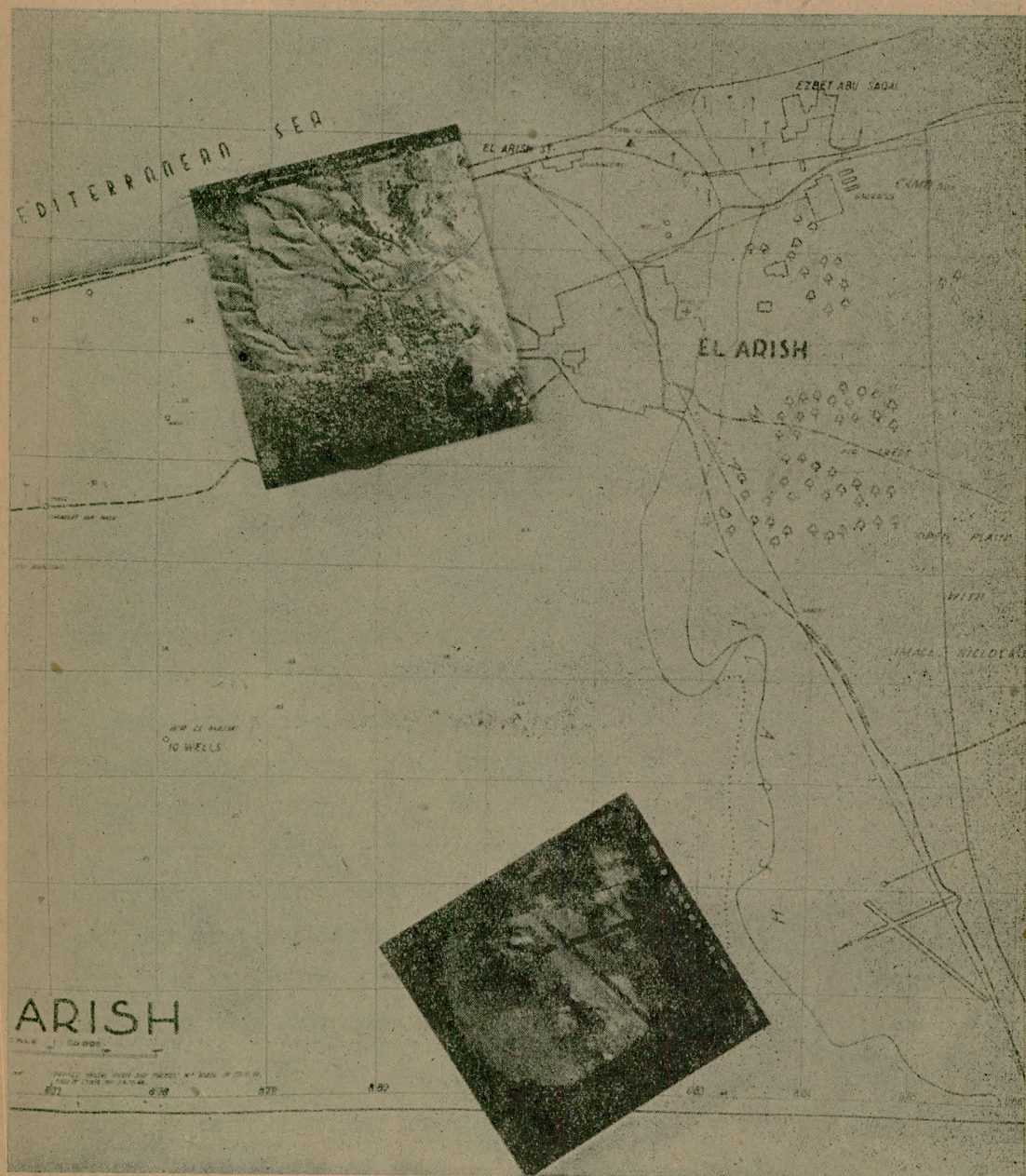
מתקני ומשלימי המפה

לאחר הפענוח ניתן לסכם באם הפרטים שהושגו
מספיקים, או שיש צורך להשליםם. השלמה נחוצה
בשני מקרים: א. באם השטח שכוסה ע"י המצלמה
אינו כל השטח שהיה דרוש, ואז כמובן שיש צורך
בצלום אזורים מיוחדים נוספים, וב. באם הצלום
דורש השלמות בתנאי מזג־אוויר שונים ובעיקר
בשעת צלום אחרת, שהרי כידוע, ממלא כוון ואורך
הצל מקום נכבד ביותר בפענוח הצלום האוירי.
במקרה זה, של הכנת המטרה — אל עריש, היה
צורך בצלום נוסף, ואמנם נשלחה ימים מספר לאחר
הגיחה הראשונה גיחה נוספת.

תצלומיה של הגיחה הנוספת שוב עוברים את
כל השלבים הידועים לנו כבר, של פיתוח, זהו,
הדפסה ופענוח.

לקראת המבצע מכינים קציני המודיעין תיק-מטרה מיוחד אשר בו ימצא הטייס את כל הפרטים הדרושים והמעניינים אותו. אגף המבצעים מתכן אותה שעה באיזון שטה יש לתקוף את המטרה (סוג המפציצים, מספרם, סוגי הפצצות והכמות).

בזאת מסתיימת למעשה פעולת ההכנה למבצע. במידה שפקודת-המבצע משתנה, וניתנת זמן רב לאחר פעולת ההכנה, הרי יהיה צורך בגיחה נוספת לפני ההפצצה, במגמה לודא באם לא חל שנוי בינתים במטרה. בדוגמה הנוכחית, למשל, ראינו שהמצרים עסקו בשפור שדה התעופה.

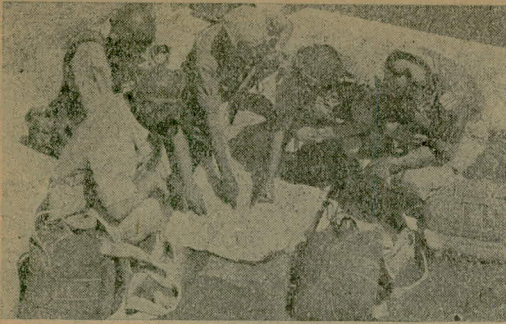

מפת אל-עריש 1:20,000 מתוקנת לפי צלומים מן הגיחה הראשונה (מפה מתוקנת לפי צלומי הגיחה השנייה ראה על שער החוברת)

נתקבלה פקודת המפציע

הוראת-המבצע לטייסים המפציצים כוללת בין השאר פרטים אלה: א. מהי המטרה, ב. מהן נקודות-הפגיעה בשטח המטרה, ג. גובה-הטיסה מעל למטרה, ד. מאיזה כוון עליהם לבוא, וה. מהם סוגי וכמויות הפצצות שיטילו על כל מטרה ומטרה. קצין מודיעין משלים את הפרטים לטייסים לאור החומר שנאסף, פרטים אלה הם בעיקר על המטרות עצמן, ועל ההתנגדות שעלולים הם להתקל בה בדרכם למטרה ומעליה.

עם המפציצים יוצא צלם המצלם את הפגיעות תוך כדי הפעולה. (ראה תמונה בעמ' 52).

„חדר” (Briefing) למפציצים

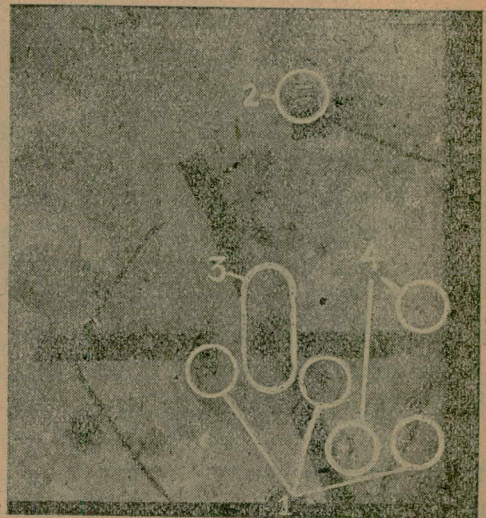

1 צרור פצצות לאורך המסלול 2 העשן השחור — בערת מיכלי דלק

הפצצות נופלות

משחוזרים המפציצים לבסיס, הם נחקרים עיני קציני המודיעין לגבי התוצאות. ההתענינות היא בשני כיוונים, ראשית כיצד מעריכים את הפגיעות, ושנית באיזו מידה התאמתו הידיעות שנמסרו להם על מקום המטרות ועל ההגנה הא.מ. של האויב במקום.

גיחת-תצלום נוספת, זמן קצר לאחר ההפצצה, השלימה את הידיעות שמסרו הטייסים לגבי הנזק שנגרם. וכמובן שגיחה זו בשלביה עוברת את כל שלבי ההכנה, הזיהוי, הפענוח והסיכום כגיחה רגילה.

פענוח של חלק מן הנזק בשדה התעופה:

- 1 שרידי מטוסים
- 2 מוסך בלי גג
- 3 מסלול המראה לאחר תקון ארעי
- 4 מטוסים שניזוקו

פשיטות במלחמת העולם האחרונה ולקחן

מטיפוחם של „צבאות פרטיים“. והם צצים כפטר ריות. יחידות מתחרות מוקמות בזירות-מלחמה שונות. שיתוף-הפעולה לקוי ביניהן — וכתוצאה מכך שונות. שיתוף-הפעולה לקוי ביניהן — וכתוצאה מכך נובע בזבזן בתכנון ובייצור של ציוד ומה שגרוע מכל, בכוח-האדם היקר שלנו. איני מתכוין לומר כי מומחים אינם דרושים במלחמה, שום צבא אינו יכול לפעול כהלכה בלעדיהם. אם כי יתכן ויש מקום לויכוח אם אמנם יש צורך במומחים לפשיטות. אני לכשעצמי סבור כי יש צורך כזה ומעודי לא הייתי אחד מאלה אשר נתפשו לתיאוריה כי היה זה בזבזן זמן לאמן את הקומנדו משום שבטליון של חיל רגלים היה מסוגל לבצע את המשימה באותה מידה: הוא לא היה מסוגל או לפחות, לא היה צריך להיות מסוגל, מאחר שאילו כן היה, יכול אתה להיות סמוך ובטוח כי הוא הונית את אימוני-חיל-הרגלים שלו לטובת אימוני-קומנדו. והתוצאה הבלתי-נמנעת היתה שלא היה עשוי להטיל את כל כובד משקלו בתפקידו כחיל-רגלים.

לפי עניית דעתי, התשובה לשאלה אם יש או אין צורך בגייסות „מומחים“ לפשיטות היא, „יש“, אולם המסקנה היא: אל תיצור יותר מדי כאלה: אל תעצב יחידות מיוחדות במינן בשביל משימות מיוחדות במינן. כי אם הן שוות משהו, חייבות הן להיות מסוגלות לכל פשיטה מכל אופי מיוחד שהוא. יתר על כן, למען חסוך במאמץ, בכוח-אדם ובציוד יש להקים מטה מרכזי אחד, בדרגה הגבוהה ביותר, שיהיה אחראי לתיאום הארגון, השיטה, האימונים, הטכניקה והציוד של כוחות-הפשיטה.

הקומנדות של היום נתונים במסגרת של ימיר שלום. הם מבוססים על חילי-הצי המלכותי — גיס אשר מסורתו ותולדותיו הנהדרים (ובכלל זה אלו של המלחמה האחרונה) עושים אותו למתאים באופן הנאות ביותר לתפקיד זה. אם הצבא יכול להקים יחידת קומנדו או שתיים כדי להתחבר אליהם, מוטב, שהרי שיתוף פעולה של 100% הוא חיוני ביותר, ככל שיתהדקו הקשרים בעתיד בתיהם ובין הצבא — ובמידה מסוימת עם חיל-האוויר המלכותי — מוטב.

את הפשיטות השונות, אשר בוצעו במלחמה האחרונה, אפשר לחלק לארבע סוגים עיקריים: (1) פשיטת סיוור, (2) פשיטות במטרת סיוע ישיר

נשוא רשימה זו הוא פעולות הפשיטה במלחמה האחרונה והמסקנות שהוצאנו מהן. במושג פשיטות כוונתי, לאותן שהיו קשורות במבצעים המשולבים (בדרך הים, האוויר או היבשה). הפשיטות שבהן עומד אני לדון, יתכן שיש להגדירן כפשיטות שבהן ההתקפה על האובייקט עצמו נערכה תמיד על-ידי החייל העומד על רגליו, אם גם אפשר שהובל אל שדה המערכה וממנו, או לפחות חלק מן הדרך שמה ובהורה — באניות, בכלי-שיט קטנים, בצוללות, במטוסים או בכלי-רכב של הצבא. במלחמה האחרונה, היו מרבית פשיטותינו בדרך הים, והצי המלכותי הובילנו שמה ובהורה, תוך סיוע אוירי הדוק, שסיפק לנו חיל האוויר המלכותי.

חושבני כי לפשיטה, בניגוד למבצעים רגילים, נודע צד מיוחד, דהיינו, שהיא נכללת במה שאפשר לכנות טקטיקה של „נפץ וחסוף“ הנבדלת מן הפעולה המתמשכת. ואף על פי שבהתקרב המלחמה לסיימה, נתנו לגדודי-הפשיטה, לאחר שהשלימו את תפקידיהם הראשוניים, תפקידי המשך על גבי היבשה — הרי בדרך כלל, ניתן לשער כי הפשיטה תהא כרוכה גם בניסיה.

יחידות מוקצועיות מיוחדות

אשר לצד המקצועי הצבאי, בוצעו הפשיטות בדרך כלל ע"י גייסות אשר אומנו ותורגלו במיוחד בפעולות-פשיטה. והגוף הגדול ביותר של גייסות כאלה נודע תחילה בשם הבריגדה של השירות המיוחד ואחר-כך כחיל-הקומנדו. אולם, היה גם מספר נרחב של גופים קטנים אחרים של גייסות מיוחדים. אלה היו מחלקת הספינות-המיוחדות, אגף הפשיטה המיוחד, חיל הפשיטות הזעירות, יחידת הסער מס. 30, יחידת סירות-סיוור של חיל-הצי המלכותי, הקומנדו למלחמה הררית, היחידה לשחיה תתימית, וקבוצות-הניווט של המבצעים-המשר-לבים; ואין צורך להזכיר את החטיבות הגדולות יותר כגון: יחידות הפשיטה לטוחים ארוכים, חיל ההסתננות לטוחים ארוכים והרגימנטים המיוחדים של שירות-האוויר. זוהי ללא ספק רשימה שראוי להתכבד בה.

סבורני כי המסקנה הראשונה היא שיש להזהר

* מתוך רשימה ב" "Royal United Services Institution" בריטי, אוגוסט 1948.

או בלתי־ישיר לפעולות גדולות יותר, בכלל זה הסחות והטעיות ע"י התקפת מטרות מבודדות, או את אגף ועורף האויב, (3) פשיטות הטרדה, (4) פשיטות טות חבלה.

פשיטות־סיור

נבחון תחילה את פשיטות הסיור: כונתי לפשיטות אשר נועדו לודא ולחזק ידיעות אשר הגיעו ממקורות רגילים, כמו צלומי אוויר, הקירת שבויים, מסמכים שנלקחו שלל וכו'. דוגמא טובה לפשיטות כאלה היו הפשיטות שלפני יום הפלישה לצרפת ואשר נועדו לסייר את בצורי החוף ולבדוק את סוגי המוקשים הגרמניים שם. כל יחידת־פשיטה כזו היתה מורכבת מקצין או שנים בלזית כיתת חיילים, אשר היו מתקרבים בחשאי לחוף ועושים את מלאכתם. יחידות כאלה היו יוצאות מדי פעם, עד לפלישה, כדי לברר באם לא חלו שנזיים בפשיטות הגרמניות.

ברור כי בכדי לבצע פשיטה כזו עם תקוה כלשהי להצלחה — יש צורך בתכנון ובחזרה קפדניים ומפורטים ביותר. כל משתתף ומשתתף חייב לדעת בדיוק מה עומד הוא למצוא בשעה שיגיע למטרתו, עליו להיות מסוגל למצוא את דרכו בחשכה.

אולם כאן, מגיעים אנו אל מסקנתנו השניה: הייתי קורא לזה, ההכרה והסכנה שבתכנון ובחזרה מפורטים ומדוקדקים. סבורני כי ההכרה נראה לעין, ככל שהתכנון והחזרות מעמיקים־חדור יותר, כן ירבו סיכויי הצלחתה של הפשיטה. אולם ישנן גם סכנות, ושתי פנים להן.

ובכן, המסקנה היא, אם תהיה מעורב אי פעם בתכנון־פשיטות (וגם פשיטות בקנה־מידה גדול) אל תשכח כי הלוקוסוס של תכנון עד אחרוני־הפרטים לא תמיד ניתן ואפשרי במלחמה, ואל תניח לכך (רק מפני שהתרגלת לזאת) שיפגע באותה תכונה חיונית שלכל חייל טוב: היותו מסוגל להסתגל לפורענות־פתע. גמישות המחשבה והפעולה, אלה צריכים להיות הסיסמא.

פשיטות סיור

דומני כי דוגמא נאה לאימפרוביזציה ויזמה נתנה לנו על ידי פעולתה של יחידה מהקומנדו מס. 3, בפשיטת דיאפ; זו יכולה לשמש כדוגמא לפשיטה המתבצעת בסיוע לפעולה גדולה יותר, אם באופן בלתי־ישיר, במרחק מסוים מן המטרה העיקרית, ויתכן שגם הרבה לפניו בזמן, לשם מטרות הטעיה.

ואם באופן ישיר, בסיוע בצורת הסחה (לרוב באגף האויב או בערפו) או התקפות על מטרות מבודדות אשר הגוף העיקרי אינו רוצה לטפל בהן.

במקרה זה של פעולת דיאפ מלאו הקומנדות את האחרון מתפקידים אלו. הדיוויזיה הקאנאדית תקפה באיזור דיאפ עצמה, אולם היו גם שתי סוללות הגנה חופיות באגפים, אחת צפונית־מזרחית ואחת דרומית־מערבית משם שהכרחי היה שתשותקנה, שאם לא כן היו יכולות להשמיד ולחבל בספינר תינו בסמוך לחופים. קומנדו מס. 3 נקבע לסוללה הצפון־מזרחית בברנואל.

כמעט מן ההתחלה היה הכל משתבש והולך אצל קומנדו מס. 3. הדבר הראשון שקרה הוא שבמול־ביש נתקל צי־הנחיתה בשיירה גרמנית בעלת לזוי רציני, אשר הפליגה במקרה אותו יום דרומה. ספינות הליווי הגרמניות פתחו באש על אסדות־הנחיתה שלנו והצי נתפור בחשכה ללא כל תקנה. כמה ספינות טובעו, אחרות הוצאו מכלל שימוש, והיו נפגעים רבים בין החיילים, אשר חלק מהם שחו בחושך תועים וחסרי אונים. חמש מספינות הצי הגיעו לחוף כשני מילין מן המקום המיועד להן, אך אנשיהן לא שבו אל ספינותיהם וגם לא הגיעו לשום מקום בסמוך למטרתם.

אסדת־הנחיתה אחת הגיעה, בכל זאת, למקום הנכון בערך. היתה זו יחידה לא רגילה; היא כללה בתוכה את סגן מפקד הפעולה וכמה מאנשי המטה. כל היחידה כלה כללה שלשה קצינים ושבעה עשר בעלי־דרגות אחרות. היה להם רובה גאראנד חצי־אוטומטי אחד, תשעה רובי־שירות, מקלע ברוך אחד וששה טומי־גנים. שנים מן האנשים היו רצינים שנים היו אתתים בלא שיהא להם למי לאותת, וארבעה היוו מלואים ליחידת־מרגמות. אולם כאן אני מגיע לעיקר! שלושה קצינים אלה עם שבעה עשר אנשיהם הצליחו לבצע את המשימה. תפקידם היה למנוע את תותחי הגנת־החופים מלירות בספינותינו, ואף אחד מתותחי־ענק אלה לא ירה אף יריה אחת בסמוך לאנחנו עד שנסתיימה הפעולה העיקרית ואנחנו הרהיקו עד קצה טוח־הקליעה שלהם — או מחוזה לו לגמרי.

יחידה של שלושה קצינים ושבעה עשר בעלי דרגות אחרות אינה גדולה ביותר לצורך התקפה על סוללת־תותחים שמספר אנשיה 200, אולם הם הצליחו לטפס על הצוק ולחדור יפה לפני הארץ, בערפה של הסוללה, מבלי שהשגיחו בהם. אחר־כך, ע"י התרוצצות והשמעת פקודות־סרק, ע"י הופעה במקומות שונים הצליחו לערער לחלוטין את בטחונו

העצמי של מפקד הסוללה הגרמני אשר ללא ספק היה בטוח כי הותקף ע"י קומנדו בכוח 350 איש לפחות. הוא אבד את עשתונותו במידה כזאת שהפנה את לועי-תותחיו לאחור והמטיר אש על החיילים במקום על הספינות שבים.

מכל מקום, רק אחד מאנשי הקומנדו נהרג, והוא נטרסק משעלה על מוקש בחזרו אל הצוק אשר למרג' לותיו הצליחו כל השאר לחזור בשלום לאסדתם. הם מלאו את המשימה אשר 350 איש נועדו לעשותה.

יומה ואימפרוביזציה

וכך אנו מגיעים למסקנה מספר 3 — החשיבות העצומה של היומה ושל כשרון-ההמצאה בשעה שהתכנית משתבשת.

מסקנה זו אומרת, איפוא, כי לשם מטרות פשיטה נסה לשכלל טכניקה אשר תאפשר לך לנצל קרקע אשר נראה כבלתי-ניתן למעבר. חופים נוחים כמעט תמיד יהיו ממוקשים, חופים גרוועים — אף פעם; מכאן שעליך לתרגל טכניקה של נחיתה על סלעים. שדות תעופה מוגנים תמיד ע"י תותחים א. מ. אבל הגרוועים אינם מוגנים, ואני בטוח כי ישנו כר פעולה נרחב לצנתן אשר יכול לצנוח על קרקע מבוותרת או בסביבה מיוערת.

פשיטות המרדה

ועתה הבה ונעבור לסוג-הפשיטה השלישי שהזכרתי לעיל — פשיטת ההטרדה. פשיטה כגון זו מתכנים במטרה ל„נגן“ על עצביו של האויב. היא מבוצעת על-ידי יחידות קטנות, הכוללות בדרך כלל קצין אחד וחמשה בעלי דרגות אחרות, וכמעט תמיד הביאו לתוצאות הגבוהות, ללא כל השואה, מן מאמץ אשר הושקע בהן. הן גורמות לכך שהאויב יהא רגיש לקווי התחבורה שלו, והתוצאה היא שהאויב מתחיל להעסיק מאות מאנשיו בתפקי-דים סטאטיים של משמר והבטחה, באיזורי העורף, אשר אחרת היו נשלחים כתגבורת ללוחמים בקו הראשון.

אפשר ואחד הצדדים המענינים ביותר באותן פשיטות של חמשה-ששה אנשים הוא מידת הערמה שגילו אותן קבוצות על מנת לחדור למטרותיהן דרך רשת ביזורי הפנימיים של האויב. תחבולה חביבה עליהם להערים על מחסומי-הכבישים, היתה להחביא את הגיפיים (אמצעי ההובלה הרגיל שלהם) עם רדת החשכה בצד הכביש, ולהמתין לשיירת כלי-רכב של האויב. משהגיעה, היו מצטרפים אליה מאחור ונוסעים קדימה בשקט ובשלחה.

במקרה אחד, הראוי לציון, כאשר נתקלו בזקיף

איטלקי ערני ליד מחסום-כביש בעיבורה של בנגאזי, — שנמצאה או במרחק כ-300 מיל מאחורי קו החזית — ניגש אליו אחד האנשים שהיה בלשן מזהיר, ובאיטלקית במבטא גרמני אמר לו כי הנו קציין-מטח גרמני, שנתלבש במדי האויב כדי לבחון את אמצעי הבטחה. המשמר כולו הוועק למענו למסדר והוא נשא לפניו הרצאה ארוכה על חשיבות הבטחה. בעוד שאנשי יחידתו צעדו ועברו את המחסום במכוונם.

אם יש כאן לקח הניתן ללימוד, הרי חושבני שהוא זה: איזור פעולה נרחב מספק אפשרויות ללא גבול ליחידות קטנות, המורכבות מאנשים אוהבי הרפתקאות, שאינם עלולים לאבד את עשתונותיהם בשעת הדחק.

פשיטת-החבלה

וכך הגעתי לסוג הפשיטה האחרון — לפשיטת החבלה. פשיטות אלה תוכנו במגמה להכות במאמץ המלחמה התעשייתי של האויב, והן מכוונות להריסתו של בית-החרושת חיוני, או בית-מלאכה, שלא שימש מטרה נוחה למפציצניו.

פשיטה מוצלחה מאוד מאותו סוג, אם גם בקנה-מידה קטן ביותר, בוצעה בגלומפירד אשר בנורבגיה. כאן נחתו שני קצינים ושמונה טוראים של הקומאנדו מס. 2, מצוללת של „צרפת החפשית“. המטרה היתה בית-החרושת הקשור עם ייצור האלומיניום שהיה חיוני ל„לופטוואפה“. בלילה חשוך עלתה הצוללת על פני המים במרחק כמחצית המיל מהחוף, והאנשים הצליחו להגיע ליבשה בדוגיות-גומי מבלי שהשגיחו בהם. מסע שלושה ימים הביאם לסביבת בית-החרושת, מקום ששכבו במחבוא יומיים נוספים בלדמם את פני הקרקע ובעקבם אחרי נוהג המשמר רות. בלילה הששי תקפו. תפקידם היה כפול: האחד — להניח מטעני נפץ על לוחות-המגן של שלושת הגנרטורים שבתחנת-הכוח, אשר סיפקה לביהח"ר את החשמל, והשני — לפוצץ את צנורות הענק שהורידו מההר את המים בשביל תחנת-הכוח. המבצע הראשון בתחנת-הכוח לא הצליח בשלמותו כיון שרק שנים מבין שלושת המטענים התפוצצו בהצלחה. הקבוצה, כיון שהצליחה לסגת מהתחנה כמעט ללא אבידות, טיפסה על ההר שמאחורי התחנה והניחה את מטעניה מתחת לצנורות המים. התוצאה היתה איומה. כאשר פוצצו המטענים ירד במדרון ההר מבול מים וסלעים, שריסק כמעט לחלוטין את תחנת-הכוח והוציא את בית-החרושת מכלל פעולה.

* *

(סוף בעמוד 83)

במת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העליון וההתחלה נקוק להבהרת המשלות,
לגיבון הצעות, להקשת פרכים.
"במת-מערכות" נלעף למקום להבהרת הרעיון
והיפוטיו של קהל הקוראים ואני-האין. אמר במתו זו
יולת הקורא הער, החרג למאות הכוח למאלי משימותיו,
להגיב על אולגים מתהלכים, לערער על הנחות מקובלות,
להיות ילם להצעות מחלות ומתקלות.

משמעת. מנהלה וסטנדרטיות

לחניכים את האפשרות לפתח את מידות האחריות והיזמה, הסגולות היסודיות במנהיגות שבלעדיהן אין אנו נוטים לתת הסכמה באף ענף של בית הספר לכל תפקיד שהוא; סמל אפסנאי, פקיד ראשי, רב סמל, שלישי וכו'. יחד עם זאת אנו משתדלים לטפח בקרב החניכים את הרצון ללמוד. המפקד, טוען גים אנו, חייב לדעת תמיד יותר מפיקודיו, כי ידיעה מהווה חלק בלתי נפרד מן התכונות הדרור שות למפקד למען הנהיג שפורים ושכלולים בצוות אשר עליו הוא מופקד. דברי וויליסן: "מידיעה ליכולת ישנה קפיצה, אך הקפיצה היא מידיעה ולא מאי-ידיעה" משמשים סיסמא ומורה דרך למד-ריכים וחניכים כאחד. זאת ועוד: בידיעותיו רוכש לו המפקד ובעל התפקיד המנהלתי את האמון מצד פקודיו ואת הבטחון העצמי שהוא למעשה פרי הידיעה.

אזכיר כאן מספר תכונות אחרות שאנו משתדלים לפתח בקרב החניכים, כגון סבלנות, נאמנות הן כלפי הפיקוד הגבוה יותר והן כלפי הפיקודים הנמוכים יותר, כנות, עליונות, אומץ גופי ורוחני, רוח-צוות, עבודת-צוות, אחוה וריעות ואף שליטה בעקרונות ההדרכה ומתן-הרצאות. אנו משתדלים למצוא את שביל הזהב בין אחוה וריעות מחד ומרחק בין מפקד דים לפיקודיהם מאידך. מסירותם והתלהבותם של המדריכים מצאו הד בין החניכים ושלב אחר שלב, קורס אחר קורס הנהגנו שיטות הדרכה חדשות אשר ממצות את הטוב שבצבאנו ובצבאות זרים. על

לפרסום רב ומסולף, זכו דברי שנאמרו בסיום אחד המחזוריים של בית הספר למנהלה, והריני רוצה לנצל הזדמנות זו להאיר את בעיית המנהלה בכללה. כאשר הוטל עלינו להקים את בית הספר למנהלה, זמן קצר לאחר ההפוגה הראשונה, ניגשנו למלאכה בהתלהבות רבה כי ידענו שבשטח זה, לוקה צבאנו יותר מבכל שטח אחר של התורה הצבאית. העמדנו לפנינו שתי מטרות יסוד: החדרת משמעת ושטתיות-אחידה באימון המפקדים מחד, ולימוד עקרונות המנהלה, ומנהלת-השדה בפרט, מאידך.

הבה ונדון בשני נושאים אלה המעסיקים את בית הספר מיום היוסדו.

א. משמעת

בהדרכת קדרים של מפקדים במשמעת, הננו מדגישים, וחוזרים ומדגישים, שאין אנו שואפים למשמעת של יד-חוקה, כי אם למשמעת המושתתת על ידיעה, הבנה וגלווייזמה. בכל ההרצאות על משמעת ומנהיגות מדגישים מדריכי בית-הספר כי יש להגדיל את האחריות המוטלת על מפקד המשנה, וכן יש להטיל תפקיד מסויים על מפקד יותר צעיר ואף על חייל מושלם תוך ציון עצם המעשה בלבד, מבלי להכנס לפרוטייתר של אופן הביצוע. את ה"איך" משאירים ליוזמתו של האיש שעליו מוטל התפקיד — לפי העקרון, "חלק אחריות ורכז פיקוח". בבית הספר מבוצעים תרגילים שונים הנותנים

הסינטיזה הזאת דברתי באותה ההודמנות של סיום הקורס.

יחד עם זאת מאמינים אנו שאפשר להכשיר כל אדם ממוצע בצבא, אשר מגלה רצון ללמוד והתלהבות למקצוע צבאי זה או אחר, למפקד ולמדריך צבאי — ואין הדבר מצריך כשרון מיוחד. אין ספק שאנשים מוכשרים, בעלי-מעוף, בעלי אינטליגנציה, אומץ ובטחון יכולים לקבל על עצמם תפקידים יותר אחראיים. אולם אם, נוסף למעלותיהם הנ"ל, יגלו גם חריצות ושקידה, הרי על אחת כמה וכמה שיצליחו. כל חייל צריך להיות משוכנע שהוא יכול להיות מפקד, ויש להחזיר בו את האמביציה לעלות בדרגה ולקבל תפקיד יותר אחראי.

בהדגישנו את ההנחה שכל אחד יכול להיות מפקד, אנו מפיחים תקווה ורצון-להתקדמות בקרב כל החיילים, ולא דוקא המוכשרים שבהם. בעוד שהנני מסכים לאמון המפקד והחייל במלחמת-גריליה ולפיתוח רוח לחימה בדומה לזו של פרטיזונים בעורף, רואה ברכה במיטב התכוונות הפרטיזניות, אשר מרבים לדבר בהן, הרי צפויה לנו סכנה של משמעת ומנהלה פרטיזנית. שהרי חלק ניכר של מפקדים יהפוך את החופש הפרטיזני, התלבושת הפרטיזנית וכו' לפולחן של פירוק-עול משמעת ומשטר צבאי, תוך כינוי הדבר כגילוי יזמה, שאינה אלא גילוי חוסר אחריות.

ב. מנהלה

מנהלה צבאית חייבת להיות מנהלה סטנדרטית, אחידה בכל יחידות הצבא. לשם כך אנו מגדירים את התפקידים של כל חייל בכל יחידה למען מנוע ערבוב סמכויות וסיבוכים. חוסר אחידות השיטה וחוסר הגדרה ברורה של תפקידים גוררים אחריהם אי-הבנות.

השיטה האחידה במנהלה היא אשר מאפשרת העברת מפקדים מיחידה אחת לשנייה מבלי שהדבר יפגע ביעילות העבודה; היא אשר מאפשרת למטות הצבאיים לקבל תמונה ברורה ופשוטה על המצב ביחידות הן מבחינת כוח-אדם והן מבחינת האפס-נאות; והיא אשר תמונע העסקת כוח אדם מעל למכסה; שכן עודף כוח אדם בכל מוסד הנו יותר מסוכן מחוסר בכוח אדם. תארו נא לכם מה היו הקשיים בכל מטה בקביעת המצב הנכון הן בכמות והן באיכות של כוח אדם ואפסנאות בכל יחידה צבאית אילו היינו משאירים לכל מפקד את האפשרות

לדווח פרטים בכתב. זה היה מצריך הרבה יותר אנשים להכנת הדוחים ולקריאתם. מכאן הדווח הסטנדרטי על ידי טפסים; מכאן השאיפה לפקודות-קבע אחידות לקרב, אשר ימנעו גיבוב דברים מיותרים בפקודות מבצע.

חברה גדולה או מוסד קובעים את שיטות עבודתם ונוסף על כך אף מחפשים אחר האיש המוכשר שיעמוד בראש המפעל על ידי מודעות בעתונות וכו'. הצבא לעומת זה מוכרח להסתפק בכוח האדם המצוי בשורותיו, ולכן השיטה צריכה להיות פשוטה וקלה עד למכסימום למען יוכל אדם ממוצע למלא את תפקידו המנהלתי במקום בו יוצב.

כושרו של מפקד גבוה הוא בזה שהוא יודע להפוך דברים מסובכים ביותר לפשוטים, וכזה גם תפקידם של המטות בצבאנו. כאן אפשר להכיר את טיבו של המפקד, או בעל-התפקיד. ואין ספק שאנשים בעלי כושר-הבנה וסגולות אחרות יגלו במקרים כאלה את עליונותם על בעלי התפקידים בעלי כושר-בינוני.

גדולי התורה הצבאית, מכל האסכולות, מייחסים חשיבות מיוחדת למנהלה הצבאית; הכל טוענים שיש לה ערך רב בימי שלום, בתקופת האימונים וההכנה, ומכל שכן בתקופת המלחמה. המנהלה היא אשר צריכה לתת למבצעים את התנופה ואת האפשרות לנוע קדימה, לנצל את ההצלחה וכו'. הכל אשר נעשה בצבא עד לנטילת הכלי-לחימה ממש נקרא מנהלה. לפי אחזים מקובל להגדיר ש-95% של הזמן מחיי הצבא משמשים למנהלה ו-5% בלבד ללחימה.

צבאנו, צבא צעיר, מחוסר נסיון בארגון ומנהלה, ביצע אמנם את משימותיו בהצלחה, אולם חלילה לנו מלהתעלם מהשגיאות הארגוניות והמנהלתיות ומחוסר השיטה שהיו גורמים שליליים ואשר, ללא ספק, עיכבו פעמים רבות את גלגלי המכונה הצבאית שלנו, ולא עוד, אלא שבכמה מקרים אף הביאו לאסונות כבדים.

באף צבא בעולם לא ימצאו שני קצינים או חייילים שיהיו שווים בכל תכונותיהם, והיא הצבא ההומוגני ביותר — אך השיטה, הכרחי שתהא אחידה.

אסיים בדברי המרשל פוש: „כתוצאה מיחס-שונה לדברים באה מידה-שונה של הערכת דברים, ומשניהם יחד נוצרת שיטת-פעולה אחידה.

רב טרן מנהלם הודוורובסקי

„דרגות מוראל ומשמעת“

מבצע או פעולה מסוימת, ואינם נתנים לכל דורש לעשות בהם כחפצו, לכן חייב המטפל ב„גירות“ אלו להיות אחראי עבורם, ודרגתו תצין, איפוא, את מדה אחריותו ותפקידו.

(ד) יש לציין שצדק נ. ש. ככל המנגנון הצבאי העצום, קיים בראש וראשונה עבור הטוראי הלוחם... אך דבר אחד השמיט המחבר — ש ב ל ע ד י מנגנון עצום זה לא יכול היה הטוראי הלוחם להיות לוחם, כי לא יתכן צבא של לוחמים בלבד, ותפקידו של חייל בשרות אינו נופל מתפקידו של הטוראי הלוחם. ברצוני לציין שחלק גדול מחיילי השרותים אינו בדרגת בריאות המאפשרת לו להיות לוחם, ורבים עברו לשרותים לאחר קרבות ומבצעים רבים שבהם אבדו את כושרם הגופני, ואין כל הצדקה בדבר להפלותם לרעה במשכורת ובחופשות, כפי שמציין המחבר. מדוע יש לציין את החייל הלוחם ב„סמל מיוחד אשר יבדילנו ברוחב לעיני כל אורח מסתם חיל“? האם בטוח נ. ש. שאותו „סתם חייל“ לא נתן את שלו לצ. ה. ל. האם רוצה נ. ש. להודות בסמל מיוחד זה לחיילי השרותים על השרות שנתנו לחייל הלוחם במשלט ובעמדה, בין שזה היה באספקה, מזונות, או ציוד בתחמושת? נכון כתב נ. ש. „כי אוי לו לצבא אשר חייליו אינם גאים על החיל בו הם משרתים, על יחידתם ועל מפקדיהם“. כל חייל חייב להתגאות ביחידתו ללא הבדל אם הוא ביחידה לוחמת ואם הוא בשרות, כי או ימצא החייל את סופקו ביחידה אשר בה הוא משרת.

סמל פרידמן יוסף

של נ. ש.: הצורך להרים קרנו של החייל הלוחם הן בעיני עצמו והן בעיני אחרים, במגמה לעצור בפני הנטייה של הסתננות מן השרות-הקרבי לתפקידי שרותים.

בחוברת נ"ח שהגיעה לידי, פורסמה הרשימה הנ"ל התחומה על ידי נ. ש. וברצוני לציין כמה מהערותי בקשר לרשימה זו.

(א) „שפע הקצינים“, שהמחבר מגלה נובע מתוך כך שצבאנו עודנו חסר-נסיון של צבא ותיק ואין להמנע, איפוא, מכך בראשית הצעדים של הקמת צבא הקבע במדינת ישראל. כמו כן לא היתה האפשרות לצבאנו, שעד לפני זמן קצר עסק בפעולות קרביות, להקנות ל„שפע הקצינים“ את „הידיעות המקצועיות הצבאיות, נוסף על אלה הדרושות לו לתפקידו“, והאשמה אינה, איפוא, במקומה. איני חולק על דעת המחבר שיש להקנות גם ל„קצינים שמעולם לא קמו מכסאות משרדיהם“, ידיעות צבאיות מקצועיות, אלא שיש להתחשב גם במצב שגרם לכך, ויש לקוות שבצבא הקבע יתוקן הדבר.

(ב) איני מסכים לפתרון של המחבר ל„העברת מספר גדול מקציני חיל הרגלים לתפקידים המנהל-תיים השונים“ מאחר שלא כל קציני חיל-הרגלים קבלו את ההכשרה המתאימה לכך, וחסרים את הנסיון הרב שרכשו להם קציני המנהלה בצ. ה. ל.

(ג) אין זה נכון מצד מחבר הרשימה, לומר ש„אין להשוות בשום פנים ואופן את האחריות הבלתי אמצעית לחייהם של עשרה אנשים — לאחריות על גורלם של גירות וממתקים“, מאחר שהדרגה הניתנת לחייל אינה מתארת את החייל עצמו, אלא מסבירה את אחריותו והתאמתו לתפקיד שהוטל עליו; כמו כן אין לזלזל באחריות על „גירות“. היות ו„גירות“ אלו קובעים לפעמים גורל

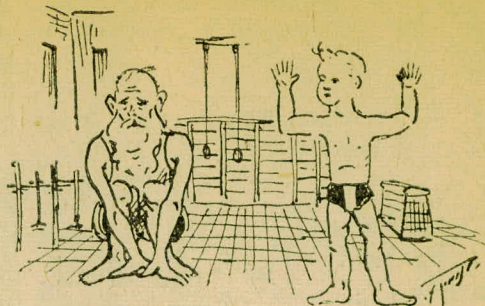
הערת המערכת: אין זה מתפקיד המערכת לבוא ולסכם דברים בין נ. ש. ויוסף פרידמן, אך מן הראוי להעיר ש. פ. במכתבו התעלם מטענתו העיקרית

חינוך גופני-צבאי בארצות הסקנדינביות

אותן ההופעות ההמוניות של מתעמלים מן הארצות הסקנדינביות אשר גילו רמה גבוהה של כושר ויכולת-פיזית, והוכיחו בבירור על אמון גופני שיטתי אשר תחילתו בגיל צעיר, הופעות אלה וביחוד הצגת ההתעמלות של הקשישים (גיל ארבעים עד שבעים) שכנעו בצורה בולטת שהתעסקות באמון גופני מתחילה שם בגיל צעיר למדי ומסתיימת בגיל מבוגר מאד. מפעל זה היה עבורנו כרכו של כל השיטות הנהוגות בארצות שונות וממנו יכולנו

בימים אלה חזרה ארצה המשלחת המיוחדת מטעם צבא הגנה לישראל, שביקרה ב„לינגיאדה“ אשר נערכה בשוודיה, הרי רשמים של חבר המשלחת. מפעל הלינגיאדה — על שם יוצד ההתעמלות השוודית, לינג — נערך אחת לעשר שנים, ומשתתפים בו אלפי מתעמלים ממדינות שונות. בכנס זה מופיעות קבוצות גדולות של מתעמלים ברמה כזאת המעידה שתרבות הגוף אינה מחלת יחידי סגולה אלא נכס המעורה בתוך חיי העם. מעידות על כך

את הצבא השוודי בתחרויות הנערכות מדי שנה בשנה בין הצבאות השונים באירופה. דרך אגב, בימים אלו מתקיימת בשטוקהולם תחרות שנתית זו. התחרויות בכלל מהוות חלק חשוב בתעסוקה הכללית של החייל והן תורמות הרבה לפיתוח רוח היחידה. שיטת „אות-הספורט“, מקורה הוא למעשה ב"שוודיה", אך לצבא השוודי יש את ספורט משלו הנפוץ והמקובל מאד בשורות החיילים. כן קיים מבחן יכולת מיוחד במעבר מסלול-מכשולים סטנדרטי המסתיים עם זריקת שלושה רמונים למטרה מסוימת.

מבחנים אלה מקיפים את כל הצבא והעומדים בהם מקבלים את סמל „אות הספורט“. ראיתי קצינים אשר עונדים על מדיהם את כל אותות הספורט אשר קיבלו במשך שרותם בצבא, ולעתים מגיע מספרם עד 15.

עדוד התעסוקה החפשית בספורט, נפתר בצבא השוודי ע"י ארגון מועדונים ספורטיביים במסגרת צבאית. לכל גדוד יש מועדון משלו ומחובת מפקד הגדוד לדאוג לכך שמועדון זה יצויד במכשירים, וכן שהעבודה בו תתנהל כראוי ובשעות הפנאי של החייל.

בבוקרנו באחד הגדודים ראינו מועדון מעין זה, בו נמצאות פינות לאיגרוף, ג'יאו, סיוף, ומגרש כדור-רגל, מסלול לריצה וכן גם אולם סגור לאמונים ברכיבה על סוסים. הפעולה במועדונים אלה נושאת אופי חופשי וכל חייל יכול לקחת בה חלק כפי רצונו ובחירתו.

הצבא השוודי מקיים קורסים להכנת מדריכים בעלי דרגות שונות. קורסים אלה נמשכים 6 חדשים וגומר הקורס מקבל תואר של „מדריך לאמון גופני“. כל קצין המסיים את ביה"ס לקצינים עומד לבחינות גם בשטח ההדרכה בתרבות הגוף. לדרגה העליונה של „קצין אימון-גופני“ מגיע חייל אשר נשלח מטעם הצבא לביה"ס הממשלתי הגבוה לתרבות הגוף אשר תקופת הלמודים בו היא שנתים.

לאחר בקורנו בשוודיה ובלנינגיאדה, המשכנו בדרכנו לנורבגיה. הצבא הנורבגי הקים רשות עליונה אשר תפקידה היחידי הוא לעסוק בשטח האמון הגופני בצבא. בין תפקידי ראשות זו נכללים: הטפול בבעיות פרינציפיות של תרבות הגוף, הקשורים בכוחות הבטחון במדינה, כן גם עליה לתכנן ולתאם את האמון הגופני בחילות השונים: יבשה, ים ואויר, ולקשור קשרים עם צבאות העולם בשטח זה. באוסלו, בירת נורבגיה, בקרתי בבית-ספר גבוה לתרבות גוף הכולל מחלקה מיוחדת לאמון גופני

להמשיך ולסקור את האמון הגופני בצבאות השונים, אשר זו היתה למעשה המטרה למענה נשלחה משלחתנו.

מיד עם בואנו התקשרנו עם מוסדות הצבא העוסקים באמון הגופני, ונתנה לנו האפשרות להתבונן מקרוב בכל ענפי האמון הנהוגים בצבא השוודי. יש לציין במיוחד את שפע המתקנים והמכשירים הנמצאים באולמות התעמלות רחבי-ידיים. כן יש להזכיר את מגרשי-הספורט והאצטדיונים אשר נבנו עבור הצבא והמיועדים אך ורק לשמושם הוא. האמון הגופני בצבא השוודי הוא רב-גוני ומקיף מקצועות רבים, כגון: ריצת התמצאות בשטח (מקצוע זה נפוץ בארצות הסקנדינביות והחל מגיל בית הספר העממי מקבל הנער את היסודות הראשוניים בהתמצאות בשטח, ובצבא משולב ספורט זה עם מאמצים קשים. בריצת התמצאות חייב החייל לעבור שטחים בעלי תנאי קרקע שונים ובמהירות מקסימאלית. ענף זה נושא אופי תחרותי ונהוג בכל יחידות הצבא.

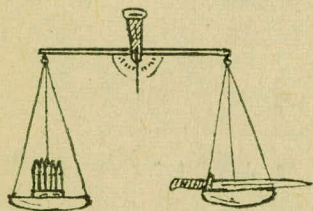
לענף ההתעמלות מקום נכבד בהכנת החייל מבחינה גופנית ומוקדשת לו שעה ביום. תחרויות הספורט הנן אחד היסודות החשובים ביותר לחנוך הצבא ומשמעתו. ארגון הספורט התחרותי בצבא נעשה ע"י ועדה אשר בראשה עומד יורש העצר השוודי. קציני צבא גבוהים, אחראים באופן ישיר על בצוע התחרויות שונות. מידי שנה בשנה מעבדת ועדה זו תכנית מדויקת של התחרויות לכל השנה — בלוח זה מסומנים התאריכים, המקור מות, והקצינים האחראים לענפים השונים. התחרויות נערכות לראשונה במסגרת המחלקה, הפלוגה, הגדוד ולבסוף החטיבה. מוסד זה מקיים גם התחרויות המקיפות את כל הצבא בענפים השונים. המפורסמות ביניהן היא מלחמת-החמש מודרנית, הכוללת את המקצועות הבאים: רכיבה על סוס, קליעה למטרה, סיוף, שחיה וריצה. מנצחי מלחמת-החמש מייצגים

הכרח לדאוג להקמת מתקנים בקנה מידה גדול, כגון: בריכות שחיה — כדי להפוך את מקצוע השחיה המתאים לאקלים הישראלי למקצוע לאומי, כן גם מגרשי משחקים משוכללים אשר יסייעו לפיתוח האמון הגופני בצבא. נוסף לכך יש לשכלל ולהרחיב את מסגרת האמונים בשטח זה בכדי להעלות את כושרו הגופני של צבאנו ולאפשר לכל חייל לעמוד בהצלחה במלחמתו נגד רבים.

רב־סרן ב. זהר

צבאי מלבד מקצועות הספורט השונים מפותח מאד חלקו של קרב המגע: איגרוף, ג'יאו וכד'. כן מרבים שם בהחלקה על מגלשים ובתרגילי יריה על השלג. הארצות הסקנדינביות הגיעו לרמה גבוהה זו לאחר עבודה ונסיון של עשרות בשנים ותוך הקצאת תקציבים גבוהים, למטרה זאת. קשה משום כך להשוות אותם לתנאי צבאנו. יש לזכור שאנו נמצאים עדיין רק בראשית דרכנו. יהיה צורך להפוך את מקצועות האמון הגופני כמקצועות המסור לבים בתוך מערכת האמונים הכללית. כמו כן יהיה

האמון בכידון

מתקן חיל רגלים. משתי סיבות עיקריות שחשיבותן רבה, ואשר מהן נודעת המטרה העיקרית באמוני הכידון.

(א) כושר גופני.

(ב) רוח קרבית.

האמון בכידון הוא גורם חשוב להחדרת שני גורמים אלו לשורות הצבא. ישנם האומרים כי יש להחליף את שיטת האמון הבריטית בכידון, בשיטה האמריקאית. לאמיתו של דבר שתי השיטות גם יחד יעילות במידה שווה לגבי המטרה אשר הותה בעבר את הגורם העיקרי ללמוד הכידון, והיא השמדת האויב. — אולם כיום, כשהאמון בכידון מיועד גם להגברת רוחו הקרבית של החייל ופיתוח כושרו הגופני, עלינו לברר אינו היא השיטה היעילה יותר.

האמריקאים ראו לפניהם את החייל אשר זה עתה יצא מחייו האזרחיים והתגייס לשורות הצבא. השכלתם וכושרם הפיזי של הטירונים היה שונה, ושלטונות הצבא ראו כמטרה להתאים, שיטת אמון נוחה לביצוע, אשר תתאים לכל. שיטה זו של חיטול הגוף והאופי ע"י תרגילי הכידון עוברת כחוט השני בתרגילי הטירון בצבא האמריקאי.

הבריטים בשיטתם, מבטלים לגמרי את האזרח שבחייל. ואינם מזכירים או מסבירים תנועה זו או

צבאנו צעיר לימים, נולד במחתרת, התפתח וגדל בסערת קרבות. בתקופה זו היה כל מפקד וכל מד"ר יך מכשיר את חייליו לקרב ומאמנם בשיטות שונות שאותן הכיר בשורותו בצבא זר או במחתרת. אפשר היה להשלים עם מצב זה בימי הקרבות, לא כן היום, בימי שלום למחצה, כשצבאנו מתארגן לקראת תעודתו כצבא קבע במדינת ישראל.

שונות הן שיטות האימונים בצבאות השונים. והן אופיניות לרוב לעם שמתוכו קם הצבא. לעמנו אין מסורת צבאית קרובה; היתה פעם מסורת מפור ארת — אולם היה זה בעבר הרחוק. כיום עלינו ללמוד את היעיל מצבאות אחרים. לא נוכל להיות במאה אחוזו מקוריים, ובלמוד אומנות הצבא יש למצות מלקחו ומסגנותיו של צבא זה או אחר, ול" מזג את העקרונות השאובים עם נסיוננו אנו לשיטת הכשרת לוחמים שתהא אחידה ואשר תתאים לרוח חנו, מזגנו, וכושרנו הגופני.

איני מנסה להרחיב את הדבור ולדון על בעיה זו בכללותה, בדברי אלה אנסה לברר אי אלה מר גגים על האימון בכידון — נושא אשר מתדיינים בו בצבאות השונים: מה תפקיד ימלא הכידון לאור ההתפתחות הטקטית כיום. האם יתכן השימוש בכידון בלחימה פנים אל פנים. האם יכלל גם להבא בין סוגי הנשק אשר מתפקדים להשמיד את האויב, או שיש להוציאו מכלל צידודו של החייל. ובמקומו להוסיף לו מנת כדורים נוספת השוה במשקלה לכידון?

איני סבור שמנת כדורים נוספת, אשר תהא מצומצמת בלאו הכי, תמלא את מקומו של הכידון כנשק קר לקרב פנים אל פנים. למרות שפחתו אפשרויותיו של זה האחרון, לא נוכל להסכים לדעה שהכידון יוצא כליל

היעילה ביותר להריגת האויב, בקרב כידונים, יש לבכר את השיטה הבריטית.

אולם, כאמור, קיימות כיום שתי נקודות חשובות באימוני הכידון: הכושר הגופני (התנועה) המזורזת, וכן החדרת רוח קרבית ביחידה. עלינו לזכור תמיד נקודות אלו ולפעול בהתאם להן.

תקבע נא השיטה הבריטית, בשינויים מסוימים, כשיטת האמון בכידון בצבאנו; ונזכור תמיד כי מסגרת של אנשים החייבים לפעול בצותא חייבת להיות בעלת כושר גופני גבוה ורמה אחידה של בצוע צורת פעולות-קרב, על ידי כל חייל, דבר המחייב את ביטול הרגליו האזרחיים של הטרורן, והפיכתו לחייל בגוף ובנפש.

בריסמל לוי שכטר

אחרת הנעשית רק משום התחשבות בהרגליו האזרחיים והטבעיים של החייל. להפך, מהדירים בו את ההכרה כי מרגע היותו חייל עליו להגיע לכושר גופני וליכולת תנועה מזורזת, ובהתאם לזאת נבנתה שיטת האימון בכידון. אמנם הבריטים מתחשבים במבנה גוף שונה, אך לפי שיטתם יסגל לו כל חייל מצב נוח למבנה גופו בעת האמון והשימוש בכידון, בתנאי שיהיה נאמן לשיטה.

לדעתי רצוי ללמוד את השימוש בכידון במספר מועט יותר של שעות, כפי שנעשה בשיטה הבריטית, ולשלב את תרגילי הכידון במסגרת האמונים ולהחדירם בכל עת לסדר יומו של החייל. אפשר לתת מדי פעם בפעם תרגול בכידון במקום התעמלות הבוקר. לדעתי, גם לגבי השאלה איזוהי השיטה

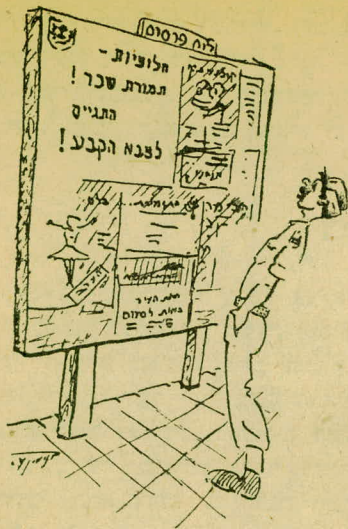
לקראת קצינות-קבע

יש לשנות את היחס למלה „עוסק בבטחון“ — שלרבים היא שם נרדף לבטלן, משתמט מעבודה פיזית וכיוצא בזה. גישה-מחשבתית זו כלפי השורה הראשונה של מגיני המדינה יש לעקור מן השורש! יש וממקיים את אי-הרצון להשאר בצבא, מתוך חשש שמא ימנע הדבר את התפתחותו הנוספת של הפרט, שלא יוכל ללמוד, להתמחות ולעשות כרצונו. אך גם האזרח אינו עושה הכל שעולה בדעתו, באורח ובזמן שהוא רוצה; אין לחשוב שקצין בצבא (בימי שלום) או חייל, כבולים הרבה יותר מאזרח. מה שנוגע לחלק הראשון של למוד והתפתחות, איני רואה בעיה זו בצבא שלנו. כאן תהיה אוירה נוחה לכל קצין ללמוד, ולפתח את מסגרת ידיעותיו. באם יהיה בו רק הרצון ללמוד, ימצא הזמן לכך. רוצה אני להסביר ולעמוד כאן גם על נקודות הדוחפות כיום שכבת צעירים להשאר בצבא. כמוני, רואה אני רבים שגמרו בתיספור מקצועיים או תיכוניים ויצאו לשנת-שרות. רוב הצעירים משנת תוני 1929—1929 מלאו את צו המוסדות או ויצאו לשנת השרות: מי בפלמ"ח ומי במשטרת הישובים העבריים. אחרי שנת השרות בא צבא ההגנה ועברנו באופן אוטומטי לשורותיו והיום אנחנו „ותיקים“ בו. אל המקצוע שלמדו בבי"ס המקצועי רבים אינם יכולים לחזור, בשל התרחקותם מן המקצוע ובשל אי היכולת להשיג בו היום מעמד מתאים לגילם ומצבם. רבים שגמרו את השכלתם התיכונית בבי"ס אינם מסוגלים כרגע לחזור לספסל הלימודים. כסיכום אפשר לאמר שישנה שכבה של צעירים

אחרי נאומו של שר הבטחון, בו קרא לטובי הנוער להתנדב לצבא הקבע, עומדים רבים משנת תוני 1927—1930 בפני בעיה חמורה ביותר — ואולי הקשה והגורלית בחייהם — האם להמשיך ולהשאר בצבא-הקבע כקצין?

התגובה הראשונה לכך, אצל רבים, היא חיוך על השפתיים ומחשבה פחות או יותר ברורה — „מה, השתגעתי?“

רוצה אני בשורות הבאות לנסות ולנתח שאלה זו ולהעמיד קוראים רבים על טעויות בדרך מחשבתם, ולפתח גישה חדשה לנושא חשוב זה. התגובה הראשונה של — „השתגעתי“, יסודה בחינוך שקבלנו בבית. כל אחד בהיותו ילד רצה כמוכח להיות חייל, אך אלה היו רגשות ותגובות ילדותיים. בבית לא דברו על צבא, על „להיות חייל“, אולי מפני שלא היה לנו צבא, ורבים מהורינו אף לא קיוו לראות צבא ישראלי בימיהם; סיבה שניה היא הגורם הפסיכולוגי והסביבה. מתוך שרבים רואים „בחייל מקצועי“ דבר פחות ערך ונמוך דרגה בחיי החברה, אין היחיד מעזי לכלול את עצמו במסגרת זו. מצד שני, קיימים ניגודים (גדולים) גם במחשבת ההורים, המכבדים דרגת קצין-גבוה, אך אינם לוקחים בחשבון שדרוש זמן לכל פרט לנסות להגיע לאותה דרגה. אפילו אלה המבינים שדרוש לנו צבא קבע, שדרושים קצינים חרושים חוקי-בטחון ושורות-חובה אינם מוכנים עדיין, במחשבתם, לותר על „בנם שלהם“ — שיהיה אף הוא חוליה בשרשרת הבטחון.

שיטלים מבחינתם הם להשאר בצבא קבע — ול-
שמש לו סגל פיקודי!

מה שחסר הוא המניע לכך וההחלטה. וכאן מגיעים שוב לנקודת המוצא שעמדתי עליה קודם — גורם ההורים וגורם הסביבה. כדי לשכנע את השכבה הנ"ל של צעירים בצטרך לשכנע ראשית את הורינו ואולי עוד יותר — את הסביבה, ז"א במלים אחרות, את דעת הקהל.

יש דאי טיפוסים כאלה שמוצאים בפיקוד על אנשים פורקן לרגשות נחיתות וכדומה, אך הם מעטים. כמרכן אין לכלול בנשימה אחת את כל הסגל הפיקודי כחסר השכלה ובעל רצון שליטה. אם התיחסנו בימי המחתרת אל אנשי הבטחון, שהקריבו מזמנם, כוחם וידיעותיהם כאל אנשים טובים ומוכשרים, חובה עלינו לראות כך גם את הסגל הפיקודי בצבא הקבע. אנשי הבטחון מזמן המחתרת הוכיחו את עצמם כבר; גם אנשי צבא הקבע, יבוא זמנם ויוכיחו לקהל ששירותם בחוץ היה לטובת הכלל. אז אמנם אפף את הכל מסוה של מחתרת, חשאיות ורומנטיקה, אך דוקא משום כך צריך היום להחשב לכבוד להיות מוכן לעסוק בבטחון המדינה על כל האפרוריות שבוה, בחיי יום יום, וחוסר כל רומנטיקה, ללא כוננות ותוך אימונים מתמידים. אולי נכון שרבים איבדו את רוח ההקרבה והחלוציות. אין כונתי להקרבה בשדה הקרב ולהצלחת חבר פצוע. כונתי להתנדבות לביצוע מעשים חלוציים. וכתפקיד חלוצי יש לראות לא רק את ישובי הספר, הגליל והנגב אלא גם את צבא הקבע. כי הדור שלנו צריך ליצור תקדים, צריך ליצור בסיס. ושוב, לא רק בסיס משקי אלא גם צבאי. הילדים של היום גם הם יצטרכו לשרת בצבא, ואשריהם שיוכלו לשרת בצבא שלהם, אך לפנייהם צריכה להיות מסורת ולא כפיה, מסורת שהם צריכים להמשיך בה. אלה שחושבים שעברו הימים של התנדבות וגילוי חלוציות בשטח הבטחון, יש לומר שטעותם חזקה. עכשיו הזמן לקום ולעשות.

ואם קורא שר הבטחון לנוער — ויודע הוא לאי-זו שכבה — להחלה לק לתפקידי הבטחון ולהקדיש את חייהם לזה, הרי יש לראות זאת כהמשך לימי „ההגנה" וכצורך ראשוני להגן על מדינה שקמה חוץ שפרכת דמי רבים מחברינו וקרבות קשים על גבולותיה. דוקא אנחנו, המעורים בחיי הארץ ומכירים את שכנינו זה שנים, צריכים לדעת שנכור צים לנו עוד כהנה וכהנה התכתשויות אתם, ופי-יעמוד אז בפרץ?

אל לנו לראות את הסגל הפיקודי שלנו כדמות הקצינים הבריטיים העטופים מדי-שרד, ציוני בר-קים ותהום בינם לבין פיקודיהם. מספיק חיקינו את הזרים.

הקצין שלנו, הישראלי, צריך לצאת מתוך ההוי; ולהוי צבאי ישראלי אני קורא למצב שקיים כרגע. לא למצב קיצוני במשמעת כמו בפלמ"ח, מצד אחד, ולא קיצוני כצבא הבריטי (שיש מפקדים המנסים לכפותו עלינו), אלא למצב נורמלי פחות או יותר שכל טוראי או בעל דרגה נמוכה יכול בו לגשת ולדבר למפקד הגבוה, לפעמים בלי הצדעה, או בלי סיבה מיוחדת, ושהקצינים לא יהיו כל כך יהירים, מקפידים על דברי שטות ויורדים לחיי פיקודיהם. יודע אני, לצערי, שיש מקומות ו„בול-שיט" זה כבר הונהג, ביד חזקה ותוך הצמתת כל רצון ויוזמה מצד הפיקודים. אך זו שגיאה פסיד כולוגית ובתנאינו אנו, ועם נוער שכזה, שביתו הוא חינוך חפשי וחיי חברה בריאה, צריכים אנו לנהוג אחרת.

הקצין שלנו צריך שידע לקבוע סיג (דיסטנץ) אך צריך הוא גם להיות חבר לפיקודיו ולבלות ביניהם. אסור שנגיע למצב שרק בשעת-קרב הופך הקצין חבר לפיקודיו — לא, „אז" יהיה כבר מאוחר! הקצין צריך להיות מכובד וחביב על פיקודיו במחנה, בבית, בחיי יום יום ובכל הוראה שהוא גותן.

את פקודותיו צריכים למלא לא מפחד ענשים ומשטר אלא כהוראות מנהיג בעל ידיעות רבות משלהם. דמות הקצין שלנו צריכה להיות דמות מנהיג.

אל לנו לשכוח שהקצין נוצר בשביל פיקודיו ולא להפך.

נבי רוזנצוויג

כזה צריך להיות קצין ישראל, ואם נגיע לידו כך שנחנך את הסגל הפיקודי שלנו, על ערכי הפלמ"ח החי"ש וההגנה, כי אז נעמיד מפקד טוב לא רק בשטח הצבאיות אלא גם מתאים לצבא שלנו.

בין המפקד לפיקודיו

שונוות, כגון: ציוד, אמונים, תרבות, ספורט, תכניות לעתיד הקרוב וכו'. בשיחות אלה חייב המפקד למצות את החיובי והשלילי בחיי היחידה. בשיחות אלה תנתן לחיילים ההזדמנות לבקר ולהתלונן על ליקויים, אי סדרים, וקיפוחים, להציע, ולהעיר, וכן לחוות דעת על כל דבר אשר בכוחו להרים את רוחה של היחידה ואת יעילותה. מתוך נסיוני אני רוצה לקבוע כי שיחת יחידה היא אחד הגורמים היעילים והחיוביים ביותר, להרמת הרוח וללכוד היחידה.

נוסף למסיבות הנערכות מדי פעם ביחידה יקבע המפקד ערב אחד בשבוע להרצאה או סקירה על נושאים שונים. רצוי היה מדי פעם להזמין אדם מוסמך מהחוץ אשר יעלה בפני החיילים ענינים ובעיות אקטואליות. הוברר, שחיילים נוטים להקשיב קשב רב למרצים או מפקדים היודעים להעלות בצורה חיה ומשכנעת נושאים כלליים, כגון: מדיניות, כלכלה, ידיעת הארץ, לקח קרבות, מדיניות ערב וכו'.

כאן הוא המקור ליחסי הבנה משותפים לכל, ובשיטה זו גם ילכד המפקד סביבו את פיקודיו אשר יראו בו, לא רק מפקד אלא בראש וראשונה חבר ומדריך מסור לאנשיו. מיותר להוסיף כי הערובה הראשונה להצלחתו של מפקד טמונה באופיו ובהתנהגותו ובמידת ההקשבה והרצון שהוא מגלה לבעיות החייל והיחידה.

תהא זו טעות להניח כי הפחד אשר מטיל המפקד על חייליו בצעקותיו, ההפרזה בנקיטת אמצעים, ההחמרה שאינה במקומה, יצליחו להפוך את יחידתו ליחידה קרבית הממושמעת מתוך הכרה ובעלת מורל גבוה. רק באם ידע המפקד להקנות לפיקודיו את הגאווה ביחידה ובו, מובטח לו כי ישיג את המטרה ויראה הצלחה בפעולו.

מרדכי יעקובוביץ, סגן ראשון

לא מעט נכתב כבר על נושא זה אך לעתים נדמה כי יש עוד לעמוד על בעיות היסוד ולפרטן. הקצין והמפקד בצבאנו טרם הספיק להקנות לעצמו ולפיקודיו שיטות יסוד בעבודה היום יומית, במחנה ובמשלטים, באמונים ובפעולות, המסיים ב"ס לקצינים איננו עוד בבחינת מפקד "מושלם" ועוד רבה וארוכה תהא דרכו עד אשר יקנה לעצמו נסיון ויכנס היטב לעמקן של הבעיות היום-יומיות ביחידתו.

באם נעיין בחיי היום-יום של היחידות בצבאנו נוכל לקבוע כי היחסים בין המפקדים לפיקודים היו גורם מכריע לשלילה או לחיוב בכל מהלך העבודה של היחידה. מידת ההבנה שמגלה הקצין לחייליו ואופן טפולו בהם קובעים למעשה את מידת ההערכה מצד הפיקודים כלפי הקצין, ובעקבות אלה באים לידי גילוי הנכונות והרצון לשאוף ולהגיע לרמה נאותה של כושר קרבי ומשטר פנימי.

נשאלת איפוא השאלה: מה הם הדברים אשר ביכלתם להביא את המפקד ואת פיקודיו ליחסי הבנה הדדיים? הדבר ניתן להיעשות, ואנסה כאן להבהיר אי-אלו נקודות העלולות לסייע להשגת הדברים. מרגע קבלת הפיקוד על היחידה חייב המפקד להעדיף תקיפות והקפדה על וותורים והזנחה לגבי העוברים על חוקי המשטר והנהגה של הצבא. שיטה זו בהכרח שתנטע מיד בקרב החיילים את ההרגשה כי "המפקד החדש" קפדני הוא וכדאי להתנהג כחייל ממושמע. אך במרוצת הזמן, לאחר שהמפקד שולט ביחידתו ומכיר כדבעי את חייליו וסגולותיהם השונות, חייב יהיה להחדיר בקרב אנשיו את ההכרה ביעילותה שאינה ניתנת לערעור, של דרך זו. האמצעי הטוב ביותר הוא השיחה החפשית עם אנשי היחידה. בשיחה זו אשר תוכר ביחידה כשיחת חובה לכל הדרגות ואשר תערוך בקביעות מעת לעת יוכל המפקד להסביר בפרוטרוט את טעמן של פקודות שונות אשר פורסמו, וכן לנתח ולהעלות בעיות

למבנה חיל־נשים

הוברת נ"ט של ירחונכם מחודש אלול תש"ט, הופיע מאמר מאת רב־סרן שושנה ספקטור על הנושא: הצעה למבנה חיל־נשים ואמונו. יש להצטרף טער על כך שרשימה זו איננה משקפת את המצב לאשורו בחיל־הנשים. כותבת המאמר לא חידשה מאומה, ומרבית הצעותיה הן עובדה קיימת מאז חודש מאי 1949. ראיתי איפוא חובה לעצמי להבהיר את הדברים.

בחודש אפריל 1948 נקראו מפקדות „ההגנה“ והקצינות לשעבר בצבא הבריטי להקים ולארגן חיל־נשים (למעשה היו כבר באותה תקופה חיילות רבות בשרות). החיל אורגן לפי המבנה דלקמן: הוקם מטה ח"ן ובסיס אמונים לטוראיות וקצינות. החיילות הוצבו ליחידות צבאיות ואורגנו בגדודי ח"ן — גדוד ח"ן בכל מרחב גיאוגרפי בארץ. גדוד ח"ן כזה הינה יחידת חשבון, דאג לשיכון החיילות, רפואה, אפסנאות, משטר, משמעת, שיפוט, סעד ותרבות. גדודי ח"ן אלה היו מורכבים מפלוגות: בהן כאלה שהיו פלוגות ח"ן בלבד וכן כאלה שהיו מחנה־משנה בתוך מחנה חיילים, ובמיוחד בחיל־הרגלים.

בסיום ובסיכום שנת עבודה לפי מבנה זה, באו מטה ח"ן ומפקדות גדודי הח"ן לידי מסקנה שאין המבנה הנ"ל עוזר לחיילת לקבל את המגיע לה בדרך המהירה ביותר ואף מגדיל את התצרוכת בכוח אדם למטות הגדודים ולאפסנאות נפרדת.

כן, הוברר במשך שנה זו שנאמנותה ומסירותה של החיילת היא כלפי היחידה בה היא משרתת ורצונה לראות עצמה כחלק בלתי נפרד מיחידה זו. קיום גדודי ח"ן עצמאיים פצלו במידת מה נאמנות זו של החיילת בין היחידה לבין גדוד הח"ן.

בחדש אפריל 1949 הובאה בפני הרמטכ"ל וראשי האגפים הצעה לשינוי מבנה חיל־הנשים. וזהו המבנה הקיים עתה: החיילות מוצבות ליחידות הצבאיות בהן הן משרתות. אולם כדי להבטיח לחיילת את הטיפול הנאות הדרוש לה באשר היא אשה, דהיינו: הווי, משטר, משמעת, שיפוט, בעיות סדר מיוחדות, שיכון, ציוד, רפואה, הוצבו קצינות ח"ן במקומות שבהם מספר החיילות הוא רב, דהיינו: במטות החטיבות, המחוזות, המפקדות, בשרות הרפואי, חיל־האוויר וחיל־הים. קצינות אלה הן קצינות־מטה תחת פיקודו של מפקד היחידה. מפקחת הח"ן הראשית נמצאת בלשכת הרמטכ"ל כדי לעזר לרמטכ"ל ולראשי האגפים בכל הענינים המיוחדים לנשים, לפקח על האמונים ועל קצינות הח"ן במטות הנ"ל.

במהותם, חוק שרות הבטחון שנכנס לתקפו ביום 1.10.49, הקובע שנת שרות אחת לנשים, וזו בחקת־לאות בלבד — איננו מאפשר הכנה והדרכה מספיקה של הנשים למקצועות צבאיים מיוחדים. כי בכדי שהחיילת תהיה יעילה בתפקידה, יש הכרח שתעבוד במקצועה מספר חדשים כדי שתסתגל לעבודה בצבא, לשיטה ולתנאים המיוחדים. רק לאחר שרות בצבא, תהיה מוכנה — לאחר אמונו נוסף בעתודה — למלא את תפקידה בזמן הצורך.

בהתאם לחוק השרות תתאמנה הנשים 3—2 חדשים בבסיס אמונים ולאחר־זאת תעבורנה לשרות בחקלאות, שם תתאמנה 7 ימים נוספים בכל־חדשיים ואחרי גמר שנת שרותן זו תשוחררנה ותוצבנה ליחידות עתודה לפי מקצועותיהן. העובדה שלא תשרתנה בצבא בכלל, תקשה מאד על הצבא במילוי כמה תפקידים שבהם הראו החיילות יעילות רבה. יתר על כן, למעשה לא נתנו גם השהות למיון החיילות ולהצבתן למקצועות השונים, כך שהחיילת תצא למעשה מן המסגרת של חיילות־בפוטנציה, וב־עובדה יהא כל אמונו בשנה הראשונה כאילו לא היה לגבי אפשרות ניצולן בשעת הצורך בעתיד.

כדי להבטיח שבזמן הצורך יהיה מספר מספיק של נשים המאומנות בכל המקצועות הדרושים לצבא, יש צורך לשנות את חוק השרות הנוכחי.

שושנה ורנר, סגן־אלוף

במחנה חיל־נשים

במחנה חיל־נשים

במחנה חיל־נשים

במחנה חיל־נשים

רשימות קצרות

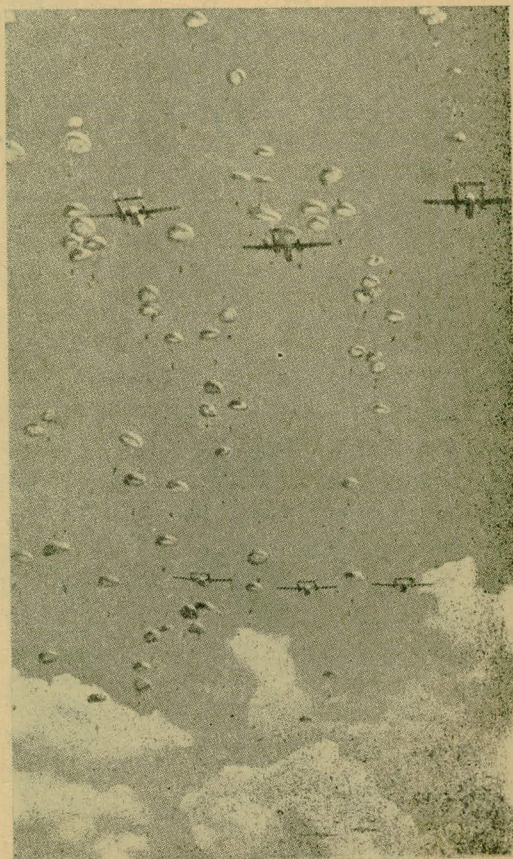
תמורות באימון ובטקטיקה של יחידות צנחנים

הנחיתה גופא. ותוך כדי השלב הראשון (שלב הצנחתן של יחידות הצנחנים הקדומניות) כבר הופיעו באופק מטוסי-הובלה, אשר בקטע זמן של שתי דקות לכל היותר הצניחו גיפים, אופנועים, כלי-יריה אנטי-שריוניים, תחמושת, תחנות-אלהוט, חומרי רפואה וחבישה וצרכי-מוון. לשם הבחנה והתמצאות טובות יותר, צובעו המצנחים צבעים שונים, לפי סוגו של המצנח: כך, מצנחים נושאי תחמושת צובעו באדום, מצנחי-מוון — בכחול; וכיוב"ז. משרק הושלך ציוד כבד זה — וכבר זנקו מלמעלה דאונים כבדים, נושאי מכוניות-משא, ובכל אחד — 21 איש, והם נחתו, בטיסת-גלישה תלולה מאוד, על ככר-הנחיתה. הנחיתות בוצעו בדיוק רב ביותר על פני חלקות קטנות. לא עבר זמן רב, והגייסות, רכבי-המנוע, כלי-הזון והציוד כבר היו ערוכים ומוכנים להפעלה.

ערך מיוחד נוטים ליחס לעובדה, כי כיום יש ביכולת גייסות-הנחיתה האויריים הבריטיים (ויש להניח שהתפתחות דומה חלה גם בכמה מהצבאות הגדולים האחרים שבעולם) להטיל יחידות-צנחנים גם על פני שטחי-יבשה, וכי נמצא ברשותם הציוד המיוחד הנדרש לכך. נסיונות מסוג זה, שנערכו במסגרת התמרונים, עלו יפה. עד כמה שניתן להעלות את העובדות הנוגעות לענין זה, הרי כל תוספת-הציוד הנדרשת לשם כך — כהשלמה ל"רתמת"-הצנחנים הרגילה — אינה אלא: חבל-קנבוס קל, שמחובר אליו נון; מגן-לפנים; ו"ריפוד" לגב.

מהאמור לעיל יש להסיק, שבעתיד ייקבעו מקומות נחיתתם של גייסות-הנחיתה האויריים פחות מבכל זמן שבעבר לפי טיב השטח — כי אם יתחשבו בבחירתם אך ורק בצרכים הטקטיים והאופרטיביים. באם יידרש לה, למעצמה-רבתה, להטיל את גייסות-הנחיתה שלה במקום מסוים — הרי שתטילים לשם, ומבלי להתחשב, אגב כך, בכשלונות ואבדות אשר יתכן ויהיו כרוכים במעשה זה. הגנ"מ. גאבין — עתה מפקדם הראשי של הכוחות

לפי הידיעות בעתונות השביעית מקיץ 1949, ניתנה לרגל תמרונים בריטיים בנחיתה-מה-אוויר הזדמנות רבת-ענין לעמוד על פרטים וחידושים מאלפים. ביחוד היתה רבת-רושם המהירות בה ביצעו יחידות-הצנחנים את משימותיהן (בהתקפה על "אווירודרום אויב"). הצניחות נערכו בצפיפות (תחת הפיזור היחסי שבעבר), מגובה של 150 עד 200 מטר, בממוצע; ע"י החידוש הראשון נגרע מהחולשה הטקטית של יחידות-צנחנים שנחתה ראשונה; ואלו השני — העמיד על המינימום את פרק-הזמן הקריטי-כל-כך, המוקדש לביצועה של

דרומי־מזרחי לכל ארץ העלולה להיות נתקפת. וכשם שהטכניקה החדשה הנ"ל, שנתגלתה בתמרו־נים הבריטיים, אינה מיוחדת בודאי לצבא הבריטי בלבד — כן אין להניח כי תפוסותיו, המצוטטות כאן, של גנ' גאבין אינן נחלתן, המשותפת פחות או יותר, של כל המעצמות החשובות וצבאותיהן. כך, מציינים כי התפיסה הרוסית בענין האפשרויות הכרו־כות בהתפתחותה של המלחמה־המוטסת אינה שונה מזו שתוארה לעיל, והיא מושתת על ההכרח לקבל בחשבון למפרע אבדות חמורות מבין התוקפים, על מנת שתושג מטרה תוך הצלחה מכסימלית.

המוטסים אשר לארה"ב, ובשעתו — מפקדה של הדיביזיה־המוטסת ה־82 — מציינין אף הוא, בכתיבו, כי ככלות הכל עולה הדבר פחות ביוקר כשר מנחיתים את יחידות־הנחיתה ישר על המטרה שיש לתפוס אותה — מהמחיר אשר נאלצים לשלמו שעה שמנחיתים אותן תחילה במקום מרוחק פחות או יותר מאותה מטרה, ורק אח"כ פותחים במבצעי־קרב בכדי לכבשה; ויש, כמובן, להסיק את מלוא המסקנות ההגיוניות, הנובעות מדעות כאלה, לגבי צרכי הגנת האוירודרומים, טיבה וארגונה, מעתה. וכן מגבירים טכסיסים חדשים כאלה, של גייסות מוטסים, את החשיבות של רשת אויר־

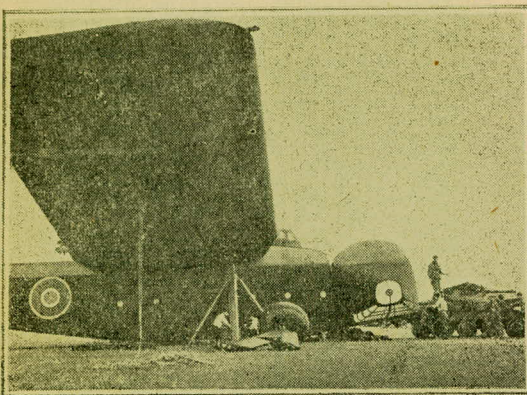
נוהל נחיתת יחידת־צנחנים

— מטוסי־"דאקוטה" נוחתים, בהביאם תותחים בני 75 מ"מ וכלי־רכב מנועיים.

— עוד 48 מטוסי־"דאקוטה" מצניחים גוד־צנחנים שני.

פלטת־חבורה קדומנית, המפעילה שדה־תעופה שכונן מניה־וביה, מנצחת על ענפי־השירות דלקמן (שכולם סודרו ושוכנו באוהלים): שירות־המזון, שירות רפואי, סדנות־מטוסים, פיקוח התנועה, שירות בניית שדות־תעופה, שירות מטיאורולוגי, מדור המב־צעים, ולשכת־תשלומים.

בשדה תעופה כזה ניתן עתה לבצע נחיתות בהפסקות של שתי דקות.

טנק בריטי מטיפוס "טטרארך" שהותאם במיוחד לפעולות נחיתה מן האויר, כשהוא מוטען לתוך דאון "חמילקרת".

את המסיבות ומערך־הביצוע של הנחתת־צנחנים רבתי (בהיקף הטיבתי), לפי הנהוג בכוחות הבריטיים, אפשר לראות מתוך התאור הבא של נוהל ביצוע ההנחתה במסגרת תמרוני חיל־מוטס בבריטניה השנה.

קפיצות־מצנח לצורך אימונים אינן מבוצעות אלא כאשר מהירות־הרוח אינה עולה על 29 קל"מ לשעה.

סדר הפעולות בזמן הנו כדלקמן:

— 48 מטוסי־הובלה מטיפוס "דאקוטה" מצניחים 20 צנחנים כ"א — והללו מבטיחים מיד את השטח אשר נועד לפיתוח שדה־התעופה.

10 מטוסי "האליפאכס" (טיפוס, אשר ביסודו נועד להיות מפציץ) מצניחים תותחים אנטי־טנקיים וכלי־יריה ארטילריים־קלים, ואתם — גיפיים.

— 21 דאוני "הורסה" ו"חמילקרת" נוחתים על השטח, בהביאם, בסה"כ, 105 טון ציוד וחמרים, לבניית המהירה של נתיבות־הנחיתה למטוסים־מנועיים (דאון כזה עשוי אף לשאת בקרבו טנק קל, מותאם להטסה, כגון ה־"Tetrarch" או ה־"Locust" — המער).

— מטוס "דאקוטה" מנמיד־טוס "חוטף" אתו מהקרקע, דאון מיוחד, אשר הוכן לפינוים של פצו־עים ושל שבויים.

מרוחה של חטיבה

(ציונים לתערוכת חטיבת „הראל“, אבגוסט 1949)

וכך היה גם לגבי האנשים החדשים אשר קלטת החטיבה. איש גח"ל, אשר עוד טרם ראה דבר בארץ, וכבר מדבר הוא על „חשבון“ שיש לו עם הכפרים הערביים בגוש-עציון, וכבר לוחם על כך שישתפוהו דוקא בכיבוש בית-נטוף; כי הל"ה, טוען הוא, אנשי גדודו היו (אם כי לא הכיר איש מהם), ואת דמם רוצה הוא לנקום. ואכן, קליטה בדרך זו של אנשים חדשים — היא שאפשרה את המעשה של מבצעים גדולים ונועזים, אף עם „חומר אנושי“ זה אשר טרם השתרש בארץ: כי כאן, באוירה זו, הרגיש כל אחד מהם שזו הפעם הראשונה עושה הוא למען עצמו, אין הוא לוחם למען זר, אפילו לא למען המפקד, לוחם הוא למען עצמו ועתידו. גאות היחידה. היה זה אחד מיתרונותיהן של חטיבות הפלמ"ח. אף באם השתייך לאיזו יחידת-משנה זעירה, ה„תקועה“ אי-שם באיזה „חור“ — ידע כל איש פלמ"ח, שכל מעשה אשר הוא עושה יהא ידוע מחר-מחרתים בכל הארץ, ומעשה זה לא על שמו הוא יוקף, אלא על שם יחידתו, על שם הפלמ"ח. עמד הוא במבחן — הרי עמד הפלמ"ח כולו במבחן; ואלפי צעירים בכל רחבי הארץ יוקפו ראש: הם עשו זאת! ואילו אם נכשל חלילה — הרי הפלמ"ח כולו נכשל עמו, ולמחרת ישפילו עיניהם אנשי הפלמ"ח באשר הם שם.

היכול מי להעריך כמה מרץ מוסיף הדבר, איזו עקשנות ניתנה לאותה יחידת-משנה היודעת שאין היא לוחמת את מל-חמתה היא בלבה, אין היא אלא נציגתו של כלל גדול יותר, ובסימן של כלל זה עושה היא את אשר היא עושה.

ואם אף לגבי החטיבה כולה כך, הרי על אחת כמה וכמה בין גדוד לגדוד שב-תוכה, ובתוך כל גדוד פנימה. ומכאן הדב-

איו טעם לבוא ולספר כאן על מעלליה של החטיבה: ידועים הם ומפורסמים גם בלי שנבוא ונפרטם — עדה „הדרך“, עדים הכפרים שנכבשו בקרב, עדים הקברים הרבים המפוזרים לכל אורך ה„מסדרון“. אך הבה ונראה כיצד הצליחה החטיבה להגשים מפעלה, בזכות מה עשתה ה-ראל את אשר עשתה.

השותפות בעול. החטיבה היתה קנין כל אנשיה; מאחרון הטוראים ועד ראשון המפקדים היו הכל שותפים לנטל פעליה. המפקד, לא זכויות-יתר מצא בתפקידו, רק חובות: פחות נופש, פחות שעות-בידור, עודף אחריות ותוספת מעמסה.

איך-ספק שניהול היחידה באורח כזה לא היה קל כל עיקר. חייו של המפקד היו קשים, ללא פרגוד מסייע של רשמיות. על כל מעשה חייב היה לתת את הדין, ולא רק בפני אלה שמעליו, אלא גם, ובעיקר, בפני אלה הנתונים לפקודתו. היה עליו להסביר לאנשים מה טעם רשאי הוא לתבוע מהם שיעמידו חייהם מנגד.

אך לעומת קשיים אלה נתברך ניהול כזה של החטיבה ביתרונות גדולים:

האנשים היו יוצאים לקרב ללא שום לחץ חיצוני, אלא באשר הם רצו לצאת. לקרב לא יצא „מפקד עם אנשים“, לקרב יצאו „אנשים כשבראשם מפקד“. רבים היו גילווי היזמה והצעות-לפיקוד בדבר

מעשים שיחידות ביקשו כי יוטלו עליהן. מפקדים וטור-אים הציעו הצעות-יהם לשפר את מערך היחידה — ואמנם, לא מעט ממה שנר-כש והושג יש לזקוף לזכותה של תביעה זו מלמטה לתקוף ול-שחרר, אשר בה הר-בע רצונו של איש השורה הלוחם.

קיר בתערוכה: „האדם — מקור הכח“

עשתה זאת, בזכות אותה משמעת שהיתה קיימת בה, קצת פרימיטיבית ובלתי מהוקצעת, אך עם זאת פשוטה, הוגנת וחמורה ביותר.

ההתקשרות לחבל ארץ. יש קוראים לזה אהבת-המולדת, אך דומני יש כאן יותר מזה; אהבת המולדת היא מושג מופשט וכללי, ואילו התקשרות זו של הלוחם לנוף בו פעל היה בה משהו מיוחד במינו. בן תל-אביב, או העמק, החל ל"חיות" לפתע בהרי ירושלים. הוא חש איזה קשר נסתה, אך איתן, אל אותם הרים השופים, ואותם סלעים ושבילי עקלתון, קשר היכול להינצר אך ורק במסע-לילי בתוך שטח אויב, בחיים על משלט משעמם וחד-גוני, ובעיקר — בקרב, בהתקפה שכורת-יצרים. בנסיגה מבוהלת ובאבוד רע יקר.

אכן, היה בכל אלה משום גורם צבאי: משדבק חייל לחבל-ארץ מסויים, רוצה הוא להכירה, לדעת כל שביל בו וכל גיא; וידיעה זו של השטח, ההת-

קות הגדולה של האנשים בשמות יחידותיהם, ול-רוב ניתנו השמות אף ביומתם הם. אכן, בעד שם כמו "הפורצים" מוכן היה האיש ללכת "באש ובמים".

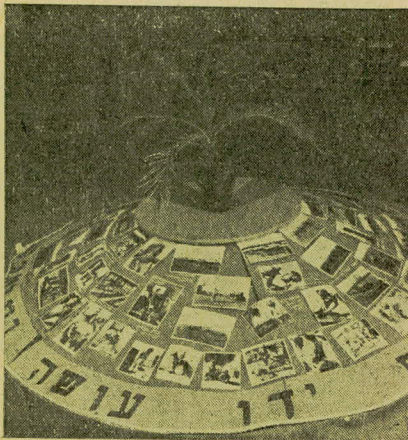
המשמעת. יש משמעת המושתתת על הדגשת יסודות של פחד ועונש ויש משמעת המושתתת על החשבת יסודות של רעות, הסברה והכרה. כלפי חוץ אין הבדל רב ביניהן, אך לגוף הדברים רב ההבדל. במסגרת הר-אל לחם האיש על שום שהאמין במפקדו, משום שהבין את מטרת לחימתו, ואף על פי שידע בדיוק מה נדרש ממנו, ולקראת מה הוא הולך. שום עונש לא יכול היה להשפיע על חייל לצאת לאותן פעולות-הקרב אשר כה מעטים היו הסקויים לצאת מהן בשלום. והמספר הקטן של עריקים ומשתמטים-מקרב, בתוך החטיבה, יש בו כדי לאלף.

ואם עשתה הר-אל מה שעשתה, בזכות המשמעת

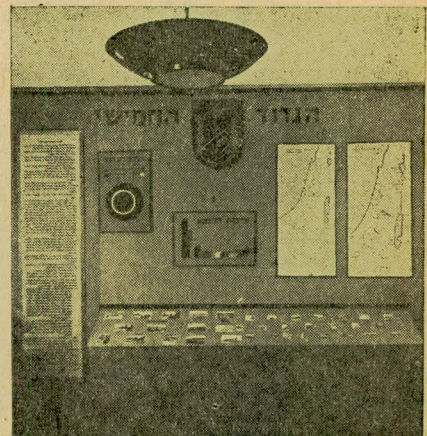
תערוכת חטיבת הר-אל התקיימה בסוף חודש אבגוסט, בבית סירני שבגבעת-ברנר. היתה זו תערוכה צנועה, וערוכה ברוב טעם אשר לא נועדה לציבור הרחב, ולגביו, יתכן והיתה נראית משעממת ברוב מפותיה ודו"חיה הצבאיים. מטרתה היתה בראש וראשונה סכום הנסיון והמבצעים. מנהג נאה היה קיים בחטיבת הר-אל, לסכם כל מבצע ומבצע בפני כל אנשי הגדודים שבחטיבה. התערוכה ממשכה מסורת זו, אלא שהפעם הכוונה לסכם סכום כולל, את כל מבצעה, מראשית המלחמה ועד היום.

שלמעלה ממחציתם של אנשי החטיבה היו אנשי גח"ל, כ-25 אחוזים היו אנשי-עיר, מבני-הארץ, כ-15 אחוזים חברי קבוצים והיתר — פחות מעשרה אחוזים — בני המושבות. לוח אחר, מבליט

החדר הראשון בתערוכה היה חדר הגדודים; לכל גדוד קיר משלו הכולל את מגילת תולדותיו — החל במוצאו הפלמ"חי, הטרומ-מלחמתי, וכלה בימינו אלה, — מפת מבצעי הגדוד, ומפת

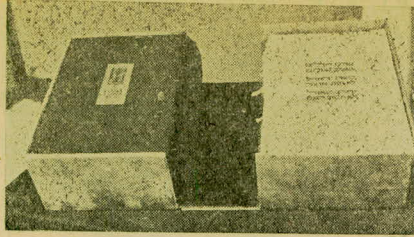

בצבעים את ארצות המוצא של אנשי הגדוד. במרכז החדר פירמידה קטנה, המוקדשת לגר-עינים הרבים שנפרדו מן הלוחמים ועלו להתיש-בות, ומתארת בתמונות את הווי חייהם החדש.

בסיסיו — משקי העבודה והאמונים. נוסף לשתי מפות אלו, תלוי על הקיר לוח, המתאר בצורת דיאגרמה את הרכב אנשי הגדוד; אנשי גח"ל, אנשי-עיר אנשי קבוצים ואנשי מושבות. ומתברר,

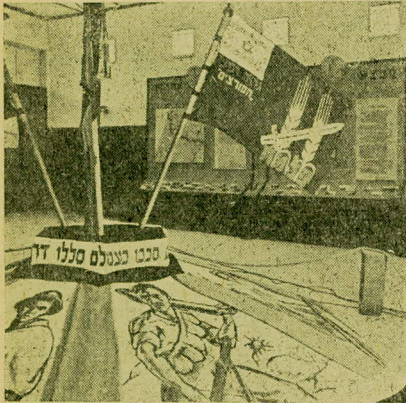
במבצעה הרבים. במרכז
החדר שולחן, ועליו ספר
החללים, דף לכל רע שני
פל: תמונתו, תולדות חייו,
ופרטי נפילתו. במקדש
מעט זה התיחדו רעי הד
נופלים וקרוביהם עם זכרם.

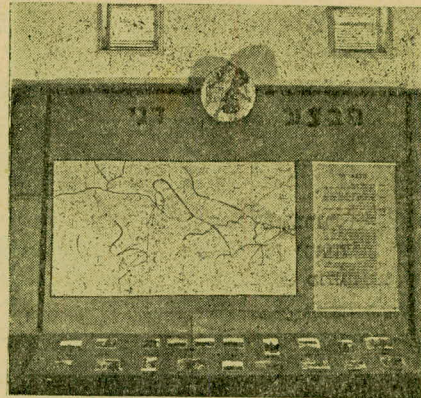
החדר השני — חדר
צנוע, עטוף שחורים —
מוקדש לחללי החטיבה.
מגילות מגילות, ממלאים
שמות מאות החללים את
קירות החדר הקודר; אכן,
מחיר רב שילמה החטיבה

„פריצת דרך בורמה“, „מבצע דני“ ו„מבצע ההר“,
רק בעשירי — אחרון המבצעים — יצאה החטיבה
מאחת אזור, ונשלחה לסייע לשחרור הנגב במבצע
„חורב“.

ומכאן לחדר האחרון, השלישי, — אולם המב-
צעים. עשרה היו מבצעים של החטיבה. ראשי-
תה — לוויו השיירות בקו ירושלים, אותו קו דרך
אשר ליכד שלושה גדודים. קרבם לחבל ארץ

לכל מבצע לוח מיוחד, המורכב ממפת המבצע,
והדו"ח על הקרב. נוסף לכך נתנת תמונות
רבות, מצלומי הלוחמים, המשלימות את המבצע.
באמצע האולם, תקועים על כן מיוחד דגלי הג-
דודים, ומעליהם באמצע מתנוסס נס־החטיבה.

מסויים, וגיבשם לחטיבה אחת.
תשעת מבצעים הראשונים של החטיבה באותו
חבל ארץ היו — על הדרך, וסביבותיה, או בירור
שלם עצמה: „מבצע נחשון“, „מבצע הר־אל“,
„מבצע היבוסי“, „מבצע מכבי“, „קרב הבירה“.

ריך יחידות צבא לפי תוצאות מבצעהו בלבד.
רק ה„רוח“ היא אשר משותפת לכל הגורמים;
היא העוברת ומפיחה חיים בכל הגוף הצבאי הגדול.
רוח החיילים ורוח היחידה — רק בזכותם יופעל
הנשק ע"י האיש המתאים, במקום הנכון, באופן
היעיל ביותר.

ניתן לאמר: בזכות האנשים, טוראים ומפקדים,
אשר כל ה„בלתי־נשקלות“ האלה איחדום וגיבשום
לגוף אחד, למשפחה לוחמת אחת, בזכות רעות
זו שבקרבו, הגיעה הר־אל למה שהגיעה.

מצאות האינטימית בו, הפכה לגורם צבאי בעל
חשיבות והיא שעזרה בכל אשר פעלה החטיבה.

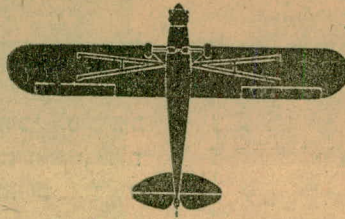
**

סיכומו של דבר: קשה להצביע על גורם
זה או אחר, אשר כאילו הוא שהינחה את החטיבה
בדרכיה, והוא הוא שקבע גורלה יותר מכל גורם.
בכל מבצע, בכל הישג, מתגלמת כל אותה הכנה
שקדנית, אפורה ומאומצת במשך חדשים ושנים —
עמל שהושקע בהכשרת מפקדים ובהדרכת חיילים,
בגיבוש יחידות ובארגון הדפוסים, ואין לראות ולהע-

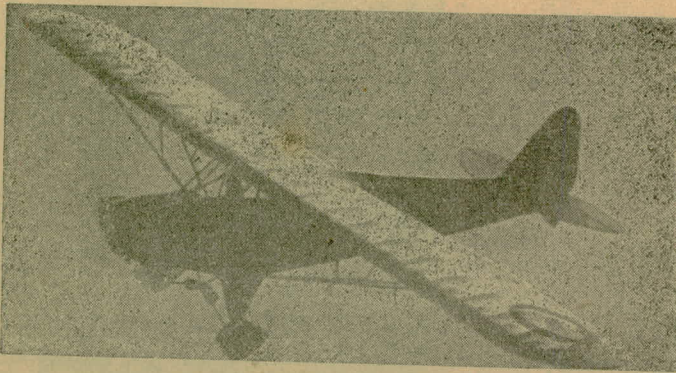
דף היכר־מטוסים

Piper Cub L-4B

1. מוטת הכנפים — 11 מ'
2. אורך הגוף — 7 מ'
3. סוג — כנף עלית.
4. מנועים — מנוע טורי.
5. גלגלים — קבועים.
6. מהירות מכס' — 150 ק"מ לשעה
7. סימני היכר — כנף מלבנית
8. עם קצוות מעוגלים המחוברת
9. בתומכות לגוף. תא טייס גדול.

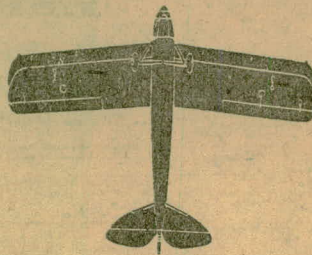
פיפר קב
אירון למוד וסיור דו־מושבי

מטוס חד־משטחי, עיקר שיִי
מדשו — לתצפית ארטיטרית
ובדומה.

D. H. 82 TIGER-MOTH

1. מוטת הכנפיים — 9 מ'
2. אורך הגוף — 7.6 מ'
3. סוג — דו־כנפי.
4. מנועים — מנוע טורי.
5. גלגלים — קבועים.
6. מהירות מכס' — 175 ק"מ לשעה
7. סמני היכר — כנפים מלבניות
8. נטויות לאחור. 2 מושבים
9. פתוחים. הגה כוּך בצורת פרפר.

טייגר־מוט
אירון למוד דו־מושבי

אחד המטוסים הדר־משטחיים
הלא מרובים המצויים עדיין
בשימוש צבאי.

בעולם שלאחר המלחמה

מה מלאי הנשק בארה"ב. שניתן לספקו חוצה לארץ?

צבא רב יותר מזה שסומן עד כה בתכנית לגיוס המלחמה הראשון.

לצורך הערכה מציאותית יש להעיר כאן, כי חמשת הביליונים האלה של נשק הנם כעשרה אחר זים בלבד מהסכום שנשלח חוצה לארץ לפי סדורי „החכרה-השאל” בימות המלחמה (הגם שהסכום ההוא כלל גם המרים ומצרכים שאין לראותם כציוד צבאי). ואפילו לו כל המלאי המצוי הזה היה נשלח עתה, בימות השלום, במסגרת של איזה „החכרה-השאל” חדש — שוב לא היה בו כדי לאפשר ציודן של עשירית ממספר הדיביזיות שהוקמו, בכוח של אותו סכום, בזמן המלחמה; כי במלאי הקיים כלול גודש-מה של כלי-נשק ידועים, לעומת העדרם או מעוטם של אחרים — ויש כלים, הנחוצים להשלמת חימושה של דיביזיה, שלא יספיקו אלא לגופי צבא מעטים מאוד.

והרי פירוט-מה ל„מחסן-הנשק” הקיים:

הטנקים, מהטיפוסים של מלחה"ע ב, מצויים בשפע. 25,000 הטנקים של צבא ארה"ב שנשארו עם תום המלחמה, כ-16,000 עודם נמצאים בידי הצבא במצב הראוי לשירות (ומספר נכר מקבלים, מדי חודש, את הבדק המלא בבת-חרושת ומכניסים אותם, אח"כ, ל„שמירה” בנפטלינה, בתנאי-שימור מיוחדים). לצורך צבאי-יוס-הגיוס המינימלי הנ"ל, בן 18 הדיביזיות, יידרשו רק 6,714 טנקים. ומספר ה„פנויים” יגיע, איפוא, עד 9,286 טנק — מספר שיש בו כדי לאפשר חימושן של 25 דיביזיות-שריון (ולפי חישוב קצת יותר מצניע-לכת לדיביזיה משורינת — גם מתן פלגות-טנקים ל-60—40 דיביזיות-רגלים). אלא שלזאת יש להעיר, כמובן, ולציין את ההפרש ביכולת בין, למשל, „סטיוארט” או „שרמן” מימי המלחמה לטנק הקל החדש, או ל„פאטון” (M-46) הבינוני-הכבד.

לעומת-זאת מעטים תותחים האנטי-טנקיים. תותחים אלה, בקוטרים מ-57 מ"מ עד ל-90 מ"מ, הם ה„סחורה” הצבאית רבת-הבקוש ביו-תר באירופה המערבית עתה — כי הם האמצעי העיקרי לעצירת כל הסתערות משורינת. אך מע-

בקיץ 1949 נערכו סיכומים מענינים בנושא: מה היא שארית כלי-הזין ממלחמת העולם אשר יש באפשרותן של ארצות-הברית לור-תר עליה ולהעבירה לרשות מדי-נות אחרות? התברר, כי ה„שא-

רית” הזאת מכילה ציוד ונשק שערכם ביליונים דולרים. אכן, יש והנשק המצוי איננו — לגבי ה„מומינים” ובעלי-הצרכים הבאים בחשבון — הנשק הרצוי דוקא. או, במלים אחרות, לא תמיד יאפשר זין-ה„שארית” את הקמתן של דיביזיות כלילות-זין מאוננות — או את חימושם המקיף של חילות-צבא — במדינות הלקוחות. אמנם, זאת לזכור: בנידון זה, וכן בכל הצינונים והפרטים אשר ינתנו להלן, המדובר הוא תמיד בנשק ה„עודף”, שמימי המלחמה, בלבד — ולהבדיל מיכולת הייצור הנוכחית של אמריקה, העשויה כמובן למלא לא-במעט פרוצות שונות.

ולמען הדיוק: ה„שארית” של עתה, מימי המלחמה, מה, היקפה 8,722,000,000 דולר בטנקים, כלי-תותח, נשק קל, מכונות-משא, „גיפים”, וציוד-קרב אחר. היא היתה גדולה מזה פי-שנים עם גמר המלחמה — אלא שהרבה מכך בולה, נהרס או נמסר למדינות אחרות. כל המדובר הוא בציוד חיל-הצבא היבשתי בלבד, מבלי לכלול בכך את כלי-הטיס, הספינות, ציוד הצי, או הספן והרכב ה„אמפיבי”.

צרכי ארה"ב גופא, מ„שארית” בת כמעט 9 ביליונים זה, מתבטאים במינימום של 3,600,000,000 שוה-נשק בדולרים, לציוד צבא בן 18 דיביזיות באם תבוא מלחמה. עכ"פ — כזאת נדרש לפי תכנית-גיוס-המלחמה הנוכחית. צרכים אלה יכללו את החדישים שבכלי-הנשק המצויים, ובכמה סוגים יהיה שמור לכך מלוא מלאי הנשק הקיים.

ניתן, איפוא, לספק חוצה לארץ מכסימום של 5,122,000,000 דולרים בציוד-קרב יבשתי. ברם, מכסימום כזה יקוים רק באם לא ישמרו על רזרב נוסף של נשק, לצורך בנייתו המהירה של

טים הם כלים כאלה, אשר יש, באמת, באפשרות ארה"ב לותר עליהם עתה.

כלי-ארטילריה, מסוגים כבדים יותר — ובעיקר הוביצרים בני 105 מ"מ, הנם רבים למדי. אלא שלצבא מתגונן יהיה ערכם קטן יחסית, כי בראש וראשונה נועדו לשימוש ע"י צבא תוקף, אשר צריך להתגבר על עמדות-מגן חזקות. כמובן, שבתור אמצעי לאש אנטי-סוללתית, וכן לניתוק כוחות תוקפים מהזרובות שלהם, או בשימוש נגד רכב להסעת-רגלים ונגד שיירות-אספקה מרוחקות (וביחוד — כשהפגזים מצוידים ב„מרעומי-ראדאר“ החדשים) יכולים כלים אלה למלא שליחות חשובה גם בהגנה אופרטיבית.

כלים אנטי-מטוסיים, כאלה שהשתמשו בהם במלחמה נגד מטוסים מנמיכי-טוס, מצויים אף הם בשפע, אלא שערכם פחת. תועלתם הצפויה נגד „התקפות אסטרטגיות“, ע"י מטוסים מעטים-ביחס, נושאי אמצעי-נפץ אדירים, ומגביהי-טוס — אינה רבה. גם לגבי כוחות-אוויר חדישים המופיעים בתפ-קיד הסיוע-הטקטי תורגש, בודאי, התישנותם היח-סית של כלים אלה, אשר נועדו בשעתם להדיפת כלי-טיס אטיים יותר מאלו של היום.

כלי-הרגלים — רובי-„גאראנד“ האבטומ-טיים-למחצה, מכונות-יריה ומקלעים, מרגמות, ואפי-לו „בזוקות“ — מצויים בכמויות גדולות, באם יידרשו, אכן, הבקוש אחריהם יהיה מצומצם יחסית,

כי לא מעטות מהמדינות הבאות בחשבון כבר הצ-טיידו כראוי בנשק-קל, ואלו כלי-הרגלים החדשים ביותר — כגון „תותחים ראקטיים“, ו„הארטילריה הנישאת-ביד“ של כלים „ללא רתע“ — אף כי הבקוש אחריהם רב, אינם כלולים בתכניות האמריקאיות הקיימות למשלוח-נשק.

מכונות-המשא, ה„גיפ“ים ורכב צבאי אחר נדרשים בכמויות גדולות לצבאות רבים; אך הם כה מעטים יחסית בארה"ב, עד אשר רק מעט מועיר מהם יכול להשלח.

לעומת זאת, שופעת התחמושת. עומדים לר-שות ארה"ב, יותר משבעה מיליון טון תחמושת מכל הסוגים.

ואשר לאויר: לפי התכניות הקיימות בא-מריקה — אין לשלוח מטוסים צבאיים, אולם מספר נכר למדי מהם מצוי, באם יידרשו. שמורים ב„הח-סנה“ כ-4,000 מטוסי-קרב ממלחמת-העולם. נוסף על כך כ-2,000 מפציצי B-29 („רבי-מבצרים מעופ-פים“) עומדים הכן לקראת משלוח אפשרי לבריט-ניה*.

ברור מהציונים הנ"ל, כי חסר העיקרי — למערכת-זיון כוללת — שבפירוט הנ"ל (ובודאי גם משמש חסר זה נושא לפיתוח ולייצור), הוא ג' דברים: — ארטילריה אנטי-טנקית, תותחים ראקטיים, ורכב להגנה-ניידת. ויש בכל אלה כדי לאלף ולעורר מסקנות.

הכשרת-הקלעים בברית-המועצות

טעות היא לחשוב, כי רק בארץ קטנה יחסית, או חסרת צבא-עומד, — כשבוצרה — עשוי ספורט-הקליעה העממי המאורגן למלא תפ-קיד נכבד במערכת-המגן הכללית של המדינה. והראיה הטובה ביותר — הוא המקום שתופסת הכשרת-קל-עים, במסגרות אזרחיות, טרום-צבאיות, או צבאיות-מסייעות, במערכת הכוננות של מעצמה אדירה כברית-המועצות. ותשומת-לב מיוחדת לחזיון זה נתעוררה עם שידוד-הארגון שחלה שם בש-דה-פעולה זה לפני זמן-מה, שעה שהוקמה „החברה המתנדבת לסיוע לחיל-הצבא - „דוסארם“ ДОСАРМ „добрвольное общество содействию армии“ היורשת לארגון הקודם, „אוסאביאכים“ („חברת ההגנה הסוביטית וההתגוננות בפני התקפות אוי-ריות וכימיות“). הקליעה (ואמון הקלעים) אינה

מהווה, כמובן, אלא אחד הענפים שבפעולתה של החברה החדשה, כשם שהיה הדבר גם בימי קחד-תה. ברם, זהו ענף נכבד, אשר מרכזו תשומת-לב צבורית רבה, ואשר ההצלחה בו מזכה את בעליה במעמד של כבוד, ביחס של עדוד, במתן של אותות-הצטיינות, ובשליבים העליונים ביותר — אף בגי-לויים מוחשיים עוד יותר של אהדת-המדינה.

בעצם, אין בדבר, כאמור, משום חידוש. עוד שנים לפני מלחמת-העולם רבו ההתאמנות בקליעה והמאמץ לזכות ולהמנות על „קלעי-וורושילוב“, לזכות בתואר „קלע מצוינ“, או באות „מוכן לעמל ולהגנה“. אולם מאז המלחמה הורחב עוד יותר ההיקף, נוסף חבר עצום של מדריכים הן מאלה אשר הוכשרו במיוחד בתקופת המלחמה,

* בינתים נודע, בסתו 1949, כי כ-250 מ„B-29“ יישלחו לבריטניה עד אמצע החורף. — המ ע ר.

חוג קלעים של שובדי־מוסד. בקיץ — המגמה הנה לערוך אף למודיע תאורטיים בחוג, תחת כיפת השמים.

טב" — הנם אלה המתמכרים בשקידה מיוחדת להדרת כח קבוצות־הקליעה המתקדמות שבכל מועדון ומועדון דון המכשירות את הקלעים המשובחים לדרגה ג' או ב' — או אף דרגה א', של ה"קלע־המצויץ", ומאידך גיסא, השתתפותם של מדריכים־מתנדבים אלה היא גם המאפשרת למועדונים להרחיב את עבודתם בתאי־ההכשרה הראשוניים, הנמוכים עדיין בדרגתם. כמובן, שכל ההישגים האלה מתבססים על העבודה הקודמת, של עשרות שנים. התיחלה בה, בשנות העשרים, חברת "אוסוביאצ'ים" שכבר הזכרתי לעיל ואשר היא עצמה היתה פרי מזיגתן של שתי חברות נפרדות: "חברת ההגנה הסובייטית" ו"חברת התגוננות בפני התקפות אוויר וגזים". החברה המאוחדת הגיעה ב־1929 לחברות בת 5 מיליון איש; ב־1939 — ל־20 מיליון איש; ויצוין, כי מהמספר האחרון היו 30 אחוז נשים ונערות. עשרים המיליון האלה היו מאורגנים ב־300 אלף תאים מקומיים. כבר לפני כניסת רוסיה למלחמת־העולם, ב־1940, אומנו בשנה אחת במס-

הן מבעלי המקצוע הקלעי והצלפי אשר חזרו עתה משורות הצבא הלוחם. והמבחן של אותן השנים, אשר הוכיח את ערכה הממשי של פעילות זו, מוסיף עתה להחשבתה.

"תקן הקרב" — כזהו כינויו של תרגיל־התחרות המכריע בשלבי עליתו של קלע משתלם ב"מועדוני־הקלעים" של ה"דוסאָרם". הקליעה — מרובה צבאי רגיל, בטוח 300 מטר. כל כדור שפגע במרכז ה"בול" השחור מוכה יורהו ב־10 נקודות. בתרגילים מוקדמים, ברובים קטני־קוטר, המכסימום האפשרי של זכיה ב"נקודות" הוא 600 (אכן, תקן הפגיעות ל"קלע ממדרגה א'" — הנו רק 520 נקודה) והנה העתונות הסובייטית מספרת על לא־מעטים מבין המצטיינים במועדוני־הקליעה שבבתי־הרושת, בבתי־ספר טכניים ואחרים ובמשרדים (בעיקרם — צעירים בגילם), אשר זכיותיהם הן בתחום שבין 480 ל־530 "נקודות" — וכמובן, שישנם, "אמני קלעי־עה", אלופים בהיקף חבלי או ארצי, המתקרבים אף קרבת־יתר לאידיאל הנכסף, אלא שההשגה הממוצעת הגבוהה — הוא עיקר תפקידה של הכשרת־קלעים עממית רחבה. ורק לחוגים מצומצמים יותר, המתעדים לצלפות, נועדים אימון והשתלמות נמרצים ואינטנסיביים עוד יותר; ומצדם של אלה נשמעות אף תלונות, על אשר "לשכת הארגון" של ה"דוסאָרם" טרם החלה ממצאה לכל עיר ועיר "רובי־דיוק" מובהקים מיוחדים. הטובים שבקלעי כל עיר מיצגים אותה בתחרויות חבליות וארציות.

רק לחלק מהמדריכים שבמועדונים משמשת עבודה זאת משלוח־ידים. האחרים עוסקים בה כבמעשה של פעילות צבורית, בהתנדבות. בין אלה רבים ביחוד אנשי־צבא שחזרו. והם, לרוב, — אלה "היודים עים מגסיונם מה רב ערכה של יריה מכוונת־הי-

טיפוס של מדריך מתנדב: קצין, חיל־הרג' לים־הימי" של הצי — בעבר; מנהל עבודה ב"מדור של בית־חרושת — ב"הווה; צלף ומאמנם של צלפים

קליעת מבחן של שוליות בית
חרושת, חברים לחוג קלעים, בני
17-18.

הג"א. מאז 1944 היא קיבלה על עצמה את פילוי השטחים ממוקשים — וסילקה מוקשים למיליונים, בעזרת עשרת אלפים כלבים מאומנים.

מאז 1943 — בהתאם לצרכים הלוחצים של ארץ תה תקופה — ניתנה הוראה לסניפי החברה לארגן את אנשיהם ביחידות ויחידות-משנה לפי מתקונת צבאית: כותות, מחלקות, פלוגות ובטליונים. אלא, שכנראה הוראה זאת — בטל תקופה עם גמר המלחמה. ובסמוך לאחר כך באה גם הקמת הארגון החדש: ה"דוסארם", במגמה להתאים את אופי הפעולה ואת אפיקיה לתנאי התקופה החדשה. בצדה — קיימות מעתה גם חברות מקבילות — לחיל-האוויר ולצי, אלא שבדרכי-היסוד שלהן הנן, כמובן, כל החברות האלו דומות.

גרת החברה מאות אלפים של בעלי-מקצועות צבאיים מסוגים שונים ביותר. כי פעולת החברה לא הצטמצמה, כמובן, בתחומי ספורט-הקליעה — כשם שלא הצטמצמה בתחום תפקידי "הג"א". ביחוד בל-טו בפעולותיה בשנות השלושים הכשרת צנחנים, וטיפוח הצנחנות כספורט עממי לצבורי-נוער נרחבים. הדחיפה הגדולה ניתנה, בדרך הטבע, ע"י שנות המלחמה; חבר המדריכים, שהגיע כבר ב-1942 ל-13,000 איש עלה ב-1943 ל-40 אלף; וב-1944 ל-90 אלף.

במהלך המלחמה אומנו במסגרת החברה ותאיה מיליונים של קלעים, מכיינים, מקלענים ותותקלענים רובאים אנטי-טנקיים, ואף רגמים, תותחנים, פרשים, נהגי מכוניות וטרקטורים, טייסים, צנחנים ומלחים. החברה ארגנה ואימנה למעלה מ-200 מיליון איש ואשה, נער ונערה לתפקידי

כוחותיה המזוינים של איטליה - להרחבה

הצי היה מאז הטוב שבשרותיה המזוינים של איטליה, ופיתוחו-מחדש מבטיח יותר סיכויים לזכות אף בהחשבה מחדשת של ערכה ע"י גורמי-חוץ. הרקע האידיאולוגי למגמה זו בוטא בדבריו של מיניסטר-ההגנה האיטלקי, בדברו על התכנית לשנת 1950 לחידושו של הצי: „באם לא נבנה מחדש את ציינו, כי אם נפקיד את ההגנה על ימינו ועל חופינו בידי צייה-ברית — והיה בזה משום הסתלקות מעצמאותנו“.

התכנית נקבעה במסגרת ההגבלות שבחזוהי השלום — המאפשר לאיטליה, בכ"ז, בניית יחידות-צי לא-גדולות. איטליה תחדש — חידוש גמור —

יחסיה של איטליה עם מעצ-

מות המערב פותחות לפניה, בזמן האחרון, אפשרויות רבות יותר להחזרת מקצת מכותה המזוינת הקודם, ונראים הדברים, כי במצב העניינים הקיים סבורה היא כי עיקר הסיכוי לכך, כי תזכה מחדש — ולו גם חלקית — בהשיבותה הצבאית שבעבר באגן היס-התיכון, מונח דוקא על פני הים. דבר זה — נקל להבינו. לגבי חיל-הצבא מורגשות יותר ההגבלות המספריות.

2 סירות, כשהדגש יהיה על הגנה אנטי-מטוסית; והיא תבנה 2 שתי ספינות אנטי-מטוסיות קלות, וכן 6 אניות-משחית, ומספר יחידות צי זעירות יותר.

מיניסטר-ההגנה הודיע גלויות בפרלמנט האיטלקי כי מצבו של חיל-האוויר — בכל רע. לדבריו, „הרינו מפגרים לפחות ב־10 שנים, ותעשיית-המטור-סיים שלנו עלולה להתמוטט כליל“. הסיבות לחזיון זה — הנן פשוטות למדי. באין הזמנות ממשלתיות (מאז כניעת איטליה, וכריתת חוזה-השלום), ובהעדרו הגמור כמעט של ייצוא-מטוסים, השתלטו בתעשית בנית-האווירונים האיטלקית מגמות של שיתוק ושל ביוון ארגוני וטכני. מצב דברים זה מאפשר גם להבין, משום מה איטליה כה להוטה אחר כל הזדמנות של מכירת מטוסים למדינות-חוץ; כי ע"י כך נפתח אולי הפתח לתקוה להניע במקצת את גלגלי חרוש-תה זו. אכן, מבלי שתכנס גם איטליה למעגל הארצות המיצרות מטוסים — פלט חדישים — ספק, האם תוכל להחזיר לעצמה פוטנציאל של כוח-אווירי אשר יהיה הולם מדינה בינונית לפחות. אופייני למצב דברים זה, כי איטליה נאלצת עתה — בשביל לקיים את חיל-האוויר המצומצם שלה ברמת-מינימום טכנית מתקבלת על הדעת — לרכוש לעצמה מטוסים משארית ציוד-המלחמה של ארצות הברית, מעשה אשר לפני עשר שנים היה נראה בגדר דברים אשר לא יתכנו. אכן, במסגרת שנקבעה לחיל-האוויר האיטלקי ע"י חוזה-השלום — 200 מטוסי קרב וסוור, ו־150 מטוסי תובלה ואחרים, בלי מפציעים — תוספת-ערך רצינית יכולה לבוא רק ע"י שיפור איכותו. ונראה, כי מבחינה עקרונית אין חוזה-השלום מונע בעד רכישת מטוסים-פלט או בניותם. בינתיים היו ידיעות על כך כי איטליה מנהלת מו"מ על קבלת כ־150 מטוס אמריקאיים ובריטיים משל-טונות-הכבוש בגרמניה, אשר יהיה בהם משום התקדמות לעומת הטיפוסים האיטלקיים המיושנים, בהם חמוש חיל-האוויר של איטליה עתה. ויש ענין מיוחד בידיעות על מו"מ בין ממשלת איטליה לחברת האווירונים הבריטית הנודעת, „דה-האווילנד“, בענין סדורים לייצורם באיטליה של מנועי-המפלט למטוסי-הקרב „ואמפייר“, ושל מטוסי קרב אלה עצמם.

חיל-הצבא היבשתי של איטליה — אף סיכויי התפתחותו הוא תלויים לא-במעט בטיב היחסים למעשה בין „מדינת-אויב“ מאתמול לבין שותפיה לאמנה „הצפון-אטלנטית“. חוזה-השלום העמיד את היקפו של הצבא על מאה ועשרים אלף איש; אכן,

ההיתר הכלול בחוזה, לקיים שתיים עשרה דיביזיות מאורגנות, מאפשר מבנה גרעיני של הצבא, מתוך מכסה, נאמר, של 6—5 אלפים איש לדיביזיה ואולי אף פחות מזה — וסדורים להרחבה מהירה, תוך „מילוי“ המסגרות ע"י טירונים, או ע"י הצעירים שבאותם השנתונים, אשר הספיקו עוד להתאמן בצבא האיטלקי הישן * אלא שכל זה — להלכה. ובמציאות כפי שהודיע ראש המטה הכללי האיטלקי, אין לצבא די ציוד בשביל להקים אפילו שלוש דיביזיות מלאות ומושלמות; ורק באם תנתן עזרה אמריקאית „בממדים של ממש“ תוכל איטליה להגיע אף לאותם ממדי חיל-הצבא אשר נקבעו לה לפי החוזה.

עם זאת, מתחילים לנער ולחדש את מסגרות ארגונו ואמונו של הצבא. באבגוסט 1949 נערכו — לראשונה מאז המלחמה — תמרונים גדולים, בהם לקחו חלק כ־20,000 איש, מטוסים, טנקים ונשק-כבד מגוון. השתתפו בתמרונים גייסות-רגלים, הדי-ביזיה הממונעת „קראמונה“, גייסות-הסער הנמנים על רגימנט-ה„בארסאלאריס“ השלישי, יחידות-מוטסות מתוך דיביזית „פולגורדה“ (השמות הנ"ל — צלצולם זכור בודאי למשתתפי מסעות צפון אפריקה... — המער), וכן כ־50 מטוסי-קרב אמריקאיים מטיפוסי תקופת-המלחמה. באותה הזדמנות הופעלו לראשונה גם טנקי „שרמן“ מטיפוס „M4“, וכן מכונות-שריון מטיפוסי המבנה האמריקאיים (הגם שטנקים אמריקאיים אחרים נמצאו ברשותו של הצבא האיטלקי עוד מלפני כך). התמרונים נערכו באזור עמק דוראבלטאצ (בצפון ומזרחו של פיאמונט), והנהר סאסיב, הנושא הכללי היה: אויב תוקף מעבר המזרח. בסיום התמרונים נערך ניתוח מפורט, ע"י הגנרל מאראס, ראש המטה הכללי, בפני כ־100 גנרלים איטלקיים.

אין לשכוח: על אף כל כשלונותיה של איטליה במלחמה, חולשתה הנוכחית והעדר תכונות-הלוחמים המובהקות באופיה של רוב אוכלוסייתה (עכ"פ — בדורות אלה) — מוסיפה בכ"ו איטליה להיות הן המעצמה היס-תיכונית רבת-האוכלוסיה ביותר, הן זו, מהמעצמות ששימשו בתואר „גדולות“, אשר כל ענייניה ועתידה מונחים באגן היס-התיכון, והן זו הסוגרת, מבחינה גיאוגרפית — ביבשה, ביס ובאוויר — ממערב את „יס-המשנה“ המזרחי, אשר

* וזאת לזכור, כי זמן מועט לפני מלחמת העולם הפחית מוסוליני את גודלה של דיביזיה איטלקית, והעמיד כמעט את כולן על שני רגימנטים בלבד של חיל-הרגלים. ויתכן מאד כי הצבא המוקטן הנוכחי שומר על ממדים כאלה של „דיביזיות-זוטא“.

נשמר בה. במחזור-היחסים של הים התיכון נדע לה, ללא-ספק, תפקיד לאקטון. הכרעות פוליטיות, ופר ליטיות-צבאיות, לא נעדרות-משקל תהינה לעתים כרוכות במעמדה. ולא יהי מהחכמה לותר על התבוננות מתמדת אחר כל התפתחות נוספת, בשטח הצבאי, הציני והאווירי, אשר חלה או עשויה לחול במדינת האפנינים.

ארץ-ישראל מהוה את תחום-הקדם שלו. אוכי לוסיתה של איטליה שוה, בערך, לזו של יוגוסלביה, יון, בולגריה ותורכיה גם יחד. ועם בטיב-לוחמים נופלת היא מכל המדינות האלו, הרי בהתפתחותה הטכנית עולה היא עליהן לאין שיעור. בניתה הימית — משובחת. הישגיה בתעשיית-המטוסים — היו נכרים. מקור חכמת-הארטילריה האירופאית היתה באיטליה, ולא מעט ממסורת זו

תכונה אנטי-צוללתית - גם בשבדיה

הצי בקצב דרוך ביותר. כאחת התוצאות מכך — יבקש מהפרלמנט השבדי הקצאת 10-11 מיליון קרונות (כ-600.000 ל"י), לבנית ארבע ספינות לציד-צוללות, בנות 600 טון כ"א, מטיפוס חדש. אלא שבתכניתם הרחבה יותר (שתדרוש יותר משנת תקציב אחת להגשמה) כללו המתכננים השבדיים עשרים ספינות נוספות כאלו. דהיינו, שהסה"כ של הוצאה על כך צפוי להגיע ל-65 מיליון קרנות, בערך.

את הידיעות האלו יש לראות על רקע העובדות דלקמן:

תקציבה של שבדיה (ב-1947) היה כ-3.560 מיליונים קרונות; מכך לצרכי הגנה — כ-900 מיליון (כולל צבא, צי חיל-האוויר).

הצי של שבדיה מנה, לפני שנה, 4 סיירות, 5 אניות משורינות להגנת-החופים (בעלות תותחים כבדים יחסית, אך מיושנות למדי), 12 אניות-משחית, 6 ספינות-טורפדה, 18 סירות-טורפדו מנועיות, 2 מניחות-מוקשים, 46 שולות-מוקשים, ונוסף על כך ספינות-אמונים וספינות-עזר.

...וכן — המעבר למטוסים, "מפלמיים"

כדבר המובן מאליו הוא, כי שום מערך-כוחות אנטי-צוללתי אינו שלם עתה — ואינו מציאותי כלל — מבלי שיתפוס בו המטוס מקום-בראש, המגיע לו בכל תפיסה חדישה של מלחמת-ימים. אכן, שבדיה הוסיפה, מאז מלחמת-העולם, גם כאלף מטוסים. ואין תימה, איפוא, כי — ביחד עם בנית ספינות, ורכישת ציוד נוסף וחדש לחיל-הצבא — הספיקה להוציא בשנתיים וחצי, בערך, ב-1945-1948, כ-1.000.000.000 (מיליארד) קרונות לרכישת ציוד-מלחמה מכל הסוגים (אשר ערכם היה, לפי אומדן, כשל 280 מיליון דולר בערך). אולם חשובה מהכמות הגה העובדה הטכנית-איכותית כי

למגמות החדשות ביותר במערך-כוחות הגנתן הימית של מדינות — ואף של מדינות בינוניות וקטנות — בזמן האחרון, אופייניות הידיעות המגיעות בענין שדוד כוחותיה הימיים של שבדיה.

כמו בשאר מדינות, המשתדלות לקיים את כוחות-הים שלהן ברמה חדישה, מתחיל עתה הצי גם בשבדיה לרכז תשומת לבו על אמצעי ההגנה והפעולה האנטי-צוללתית, בשים לב להתקדמות הגדולה אשר חלה באפשרויותיהן הטכניות והאופרטיביות של הצוללות החדישות ביותר. והדבר בולט ביותר בתכניות לעתיד הקרוב — לאחר שגם בשנים שבין 1945 ל-1948 (דהיינו, מאז סיום מלחמת-העולם) הספיקה כבר המדינה הראשה של סקנדינביה להוסיף 20 כלי-ספן לצייה — לפי המגמות המקובלות-מאז בבנינו של צי — וביניהן 2 סיירות ו-2 אניות משחית, אך רובן היו ספינות קטנות, ובעיקר להגנת-חופים.

ברשימת התוספות, הצפויות לצייה של שבדיה בעתיד הקרוב, בולטות: א. ספינות קלות לציד-צוללות; ב. אניות-משחית; ג. טורפדות מנוהלים — אשר עודם כלולים ברשימת הזין הסודי, שאין לפרסם עליו פרטים של ממש. תכנית זו מושתתת על ההנחה כי הצי השבדי עלול, במקרה של מלחמה, להצטרך לפעול נגד שייטות חזקות של צוללות בעלות מהירות מכסימלית. בשעת תמרוני הסתו של הצי, אמר מפקד הצי, אדמירל-משנה סטרומבק, בפניתו אל צותי-האניות: "עלינו להביא בחשבון, בקור-רוה ובעינים פקוחות, את האפשרות הרצינית של סכנות מצוללות וממוקשים בימים שלנו: הטל הטלנו על המהנדסים שלנו להרבות במחשבה ולמצוא מענה יעיל לסכנות כאלו". לדבריה, מתנהלת עבודת המחקר והניסויים על ידי מהנדסי-

(לדברי מיניסטר-ההגנה של שבדיה) נבנים והולכים בבתי-הרושת שבדיים מטוסי-קרב „מפלייטס“, אשר משערים כי מהירות-המכסימום שלהם תהיה קרובה ל-1000 קל"מ לשעה. גם מבחינה זאת עשויה, כנראה, שבדיה להיות אחת העצמאיות ביותר מבהינה

טכנית-תעשיתית שבמדינות הקטנות (כשם שהנה בייצור ארטילרי, בבנית אניות ואף במחקר האטומי). ויש בדבר משום אותות-הזמן: תהליך המעבר, המתרחב והולך, למטוסי-מפלט — וביחוד, באשר למטוסי-הקרב.

הפיליפינים: - מבעיותיו של צבא מדינה חדשה

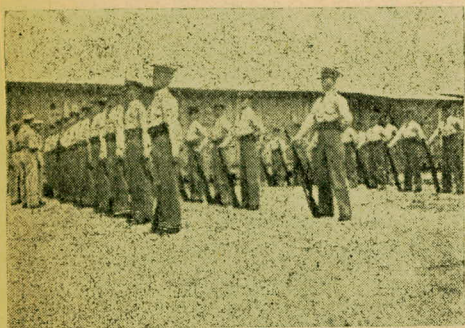
באביב 1949 נערכו לראשונה תמרונים רבי-היקף ע"י צבאה החדש של המדינה העצמאית החדשה: הרפובליקה הפיליפינית. בטאונם של הכוחות המזוינים הפיליפיניים המשותף לשלושת השרותים המזוינים, (וזאת לזכור, כי במדינת-איים זאת, המור נה איים לאלפים, גדול מאד תפקידם ומשקלם היחסי של הצבא, ושל חיל-האוויר) ניסה להעלות את לקח התמרונים האלו — והעלה, בין השאר, ציוני נקודות-תורפה לא-מעטות, אשר יש ויש בהם כדי לאלף — ולהזהיר — כל צבא מועט-נסיון והמחפש את דרך-המלך להתפתחותו.

הנה, באשר לפיקוד: הוכח, כי „ערות ולמדנות כשל עצמן אינן מספיקות עדיין, כתכור נותיו של מפקד צבאי“. ציון זה כוון לסמלים באותה המידה כאשר לקצינים. אצל הראשונים בלטה יותר מכל, מעוטה של תפיסה טקטית, העדרו של הכשרון „לחוש את דרכך“, ולהשתלב, בתוך פעולה משולבת. בשביל לתקן ליקוי זה מציינים עתה את הקמתו של מרכז להכשרת סמלים, והעמדת יחידת-תרגילים לרשותם של בתי-הספר לסמלים. אשר לקצינים, נתברר כי כמה מהמפקדים משתמשים שימוש בלתי-נכון בשירותיו של המטה שלהם. מפקדים אחרים לא עמדו במידה מספקת על כך כמה רבת-חשיבות הנה בחירתה של עמדת-הפיקוד שלהם. ואלו כמה מהקצינים נראה כי הוכשרו הכשרה מועטת מדי בענינים הראשוניים הנוגעים להנהלת-הקרב, כגון הערכת המצב, מתן פקודות וכיוב"ו. עקב כך, הופיעה עתה התביעה, להרבות בהכשרה טקטית, תוך העתקת מקום התרגילים מאולם הלימודים התיאורטיים — אל שטחי הנוף עצמם.

ואשר להכשרת-הקרב של הגייסות — גילו התמרונים, „בהבלטה מבהילה, את העדר הגמור של החוש להעלמת הפעולה המבוצעת, יהא זה בניצול פני-השטח, אשר היה לקוי ביותר, יהא זה בהסוואה, אשר לא סיפקה כלל, או יהא זה ע"י אמצעים להטעת האויב, שנעדרו כליל“.

ובין המסקנות הקונקרטיות מהלקח: „על הסודיות של הפקודות המוקדמות להעתקת גופי-צבא ולתנור עתם — יש לשמור מכל משמר, ובטרם יתחיל מסע-התקדמות — יש לנקוט בכל אמצעי-ההגנה המכוונים לסילוקם של מרגלים וסוכנים של האויב“. חיל-הרגלים היה פחות מדי מנוסה, — ופחות מדי מתמצא — בשיתוף-הפעולה עם חיל-התותחנים והשריון. את סיוע-האש ניצלו בניצול לקוי ובלתי-מספיק. לעומת זאת, היה נראה עתים כאלו הארטיילריה וחיל-השריון נהלו את הקרב „בפני עצמם“, ולא חשבו כלל יותר על זה כי הרי בעצם הופעלו לצורך סיוע לפעולת הרגלים, „את המשגים האלה יש לראות כתוצאה הטבעית של העדר כל הכשרה שיטתית בעבודת-הצות“.

ואשר לבעיות-האספקה: „הוכח שוב, כי אין ליצור בין-לילה קציני-אספקה טוב“. כמה נכונה הנחה זאת — הובלט ע"י סידורי-האספקה הרעים במהלך התמרונים. והרי „את ניידותם וגמישותם של קציני-אספקה ושל ארגונייהם ניתן להשיג רק במידה שגם בשעת תרגילי-הקרב אף של היחידות הקטנות מובאות בחשבון כראוי בעיות האספקה“. עם כל החולשות שצוינו בסקירתה, גדושת הבקורת העצמית, של הבטאון הפיליפיני — אין להניח כי הצבא החדש יקפא על שמריו, וכי לא תהא

מסדר בית-הספר לקצינים של צבא הפיליפינים

אנשי חיל־הג'נדרמריה הפיליפינית —
 שהוא מהווה עתה אולי את החיל היעיל
 ביותר שבצבא הרפובליקה החדשה. זינוגו —
 זיון מלא של חיל הרגלים כולל נשק מסייע
 כבד. אכן, במסעו נגד הבורות־מתמרדים
 שבאי לוצון לא הצליח להשיג את ההכרעה.

יהיה במידה כזאת לפי הדוגמה האמריקאית, אלא
 שחסר עדיין, כנראה, הנסיון והכשרון של עצמ
 אות שלמה. ובינתיים התכנית לאימון צבאי כללי
 מתחילה השנה בהכשרת 3000 איש במרכז האימון
 נים הראשי, והיקפה יורחב בעתיד.

מן הראוי אולי לציין עוד כי עם כל החשיבות
 של כוחות צי ואויר בתנאי הפיליפינים, היקפם
 מצומצם יחסית: מתוך 24 האלף (בערך) של אנשי
 הכוחות המזוינים נמנים על חיל־האויר רק כ־1.700
 ועל „הפטרול הפיליפיני הציני” — כ־1.400. אין ספק,
 כי הסיבה לכך — השענות חלקית על כוחות
 אר״ב: ימיים ואויריים, החונים בבסיסים פילי-
 פיניים.

זו גם התקדמות מהירה יחסית. כי, ביסודו של
 דבר, אינו בונה על יסודות חדשים־לגמרי, ויש לו
 גם מקצת נסיון קודם. האקדמיה הצבאית הפילי-
 פינית החלה פועלת עוד משנת 1936, ונפתחה מח
 דש משוחררו האיים מידי היפנים. אף הג'נדרמריה
 המקומית, שהיא כוח צבאי ממש, מקורה בחיל דור
 מה, שהתקיים עוד בימי השלטון האמריקאי. בכ
 לל — המסורת, דרכי הארגון, ההדרכה, הציוד —
 הנם אמריקאיים כמעט במאה אחוזיהם, תוך סיגול
 מסוים לממדי הצבא ולאופי הארץ. כדברי קצין אמ
 ריקאי, המשרת בצבא הפיליפינים, אמר בסקירה,
 בירחון ה„השקפה הצבאית” של צבא ארצות הב
 רית: — „אין לך עוד צבא בעולם אשר כל מבנהו

פשיטות במלחמת העולם השנייה

(סוף מעמוד 60)

קנקנם היינו מעונינים לתהות באופן מיוחד.
 נגעתי בכמה מסקנות, אך מובן כי נותרו עוד
 רבות אשר הזמן שבידי אינו מניח לי לדון בהן,
 כגון: ערך האימונים באפלה; ההשפעה הנודעת
 לרוח־הגייסות מביטול־תכניות בלתי־נמנע, ומהנסיון
 להחזיק את האנשים בכוננות מלאה משך תקופות
 ארוכות; ערך האימון התעשייתי לגבי חבלנים;
 ההתפתחות בשטח הציוד האולטרא־אדום; ל„ראית
 לילה”, וטכניקת פינוי אנשים ע״י מטוסים (ההיפך
 מהנחתם בעזרת מצנחים) כאמצעי לפינוי חבלנים;
 וכן רבות אחרות, אשר עוד נשוב ונדון בהן.

עד כאן — על ארבעה סוגי הפשיטה. היו, כמובן,
 פשיטות בהן נשתלבו יחד שנים או שלושה מהסוגים
 ההם, ומבין אלה משמשת כדוגמה מצויינת פשיטת
 „הפעולות המשולבות” האמיתית והנהדרת בבריינג
 וואל, שנערכה על־ידי חיילי הדיביזיה המוטסת. שם
 הורדו האנשים על־ידי הר.א.פ., פעלו כחיל־רגלים
 והוחזרו לאנגליה על־ידי הצי המלכותי. היתה זאת
 תערובת של פשיטת־הטרדה, פשיטת־חבלה ופשיטת
 סיור; הטרדה — משום שהם התקיפו גייסות
 סטאטיים, שלא ציפו כל־עיקר להתקפה; חבלה —
 משום שהרסו תחנת ראדאר; וסיור — משום שהביאו
 עמם בחזרה לארץ זו כמה חלקי ציוד ראדארי, שעל

צָרֹר יִדְיֵעוֹת מִן הַמְזֻרַח הַחִיכּוֹן

עִירָאק

נבחרות של קצינים וטכנאים מעיראק (וממדינות ערב אחרות) מהצבא ומחיל-אוויר, בעיקר בכריטניה — אך גם בארה"ב. אלא שהמספרים צנועים בהרבה מאותם פרסומים מוגזמים.

עיראק — אכסנית-אמונים לחיל-האוויר הסורי

בשלהי חודש אוקטובר הגיעו לבגדאד 40 סמלים סוריים, אשר באו להתאמן בסדנאותיו של חיל-האוויר המלכותי העיראקי. העתונות המקרמית בישרה, בסמוך לזה, על בואם הצפוי של אנשי-צבא סוריים נוספים, לשם קבלת הדרכה ואימון במוסדותיה הצבאיים השונים של עיראק.

סוּרְיָה

נתפרסמה שם, בשלהי ספטמבר, הכרזה מטעם הממשלה אשר לפיה — חייב כל תושב למסור את כל כליה-הנשק אשר ברשותו — הן זה שבלי רשיון, והן גם שברשיון — תוך 15 יום ממועד ההכרזה. הנמוק שניתן לכך: שמירת שלום הצבור בשעת הבחירות. על חומרת הענין מעידה ההודעה, כי כל העובר על צו זה — יועמד בפני בית-משפט צבאי. נראה, כי יש כאן משום ניצול הזדמנות לבצע פירוק הנשק — ולו גם חלקי — בקרב האוכלוסיה. אמנם, מבטיחים גם להחזיר את כליה-הנשק, לאחר הבחירות — אך המדובר הוא רק בכלים שברשיון: התנאי להחזרת היתר תהיה קבלת רשיון עליהם. ועכ"פ, אף הרשמת הנשק שבידי פרטיות, יש לה ערך משלה.

סוריה — קצו של "צבא ההצלה" לקאוקג'י

באמצע אוקטובר 1949 גסס, סוף-סוף, רשמית ובפרהסיה, "המת-החי": — "צבא-ההצלה" (גישיאל אנקאד) לקאוקג'י. ממשלת סוריה הודיעה על פיטור ריהם של שש מאות החיילים והקצינים האחרונים, אשר עוד נמנו על "חיל" זה, שהפסיד בדיוק שנה לפני כך את שרידי השטח הארץ-ישראלי אשר עוד נותרו עד אז בידו. כן עמדו להשתחרר תוך חודש אוקטובר אחרוני חייליו (ארבע מאות במספר)

הרחבת אמון הקצינים — או נפוחו?

"מאות קצינים עיראקיים מתאמנים עתה בכריטניה" — כזאת פרסמו כמה מעתוני לונדון באמצע נובמבר 1949. שום אישור רשמי לא ניתן למספרים אלה. הדעות, המוסמכות יותר, שהובעו באותו ענין אמרו כי אין כלל לראות מנין יכול היה צבא-עיראק להעלות שכבה של קצינים לאמון בחור"ל. ואין לראות את הפרסום הנ"ל אלא כחזיון אופייני של נפוח — מקצתו ע"י דמיון מורחי ומקצתו ע"י סנסציה צתונאית (בסוג ידוע של עתונות). אכן, יש ללא-ספק גם גרעין של ממש באותם פרסומים: אמון קבוצות

"שנתון"-חייל סורי — מה גודלו?

ההערכות לממדיו האפשריים של "שנתון"-סירונים סורי, משתופעל בסוריה חובת-השירות הכללית, מצאו להן הדגמת-מה — אשר, אמנם, קושיה בצדה — בידיעה מדמסק אשר "סוכנות הידיעות הערבית" פירסמה אותה בראשית אוקטובר 1949. לפי אותה ידיעה, נרשמו במשך חודש ספטמבר, אשר הוכרז כחודש ההרשמה לשירות-החובה הצבאי, כ-20 אלף צעירים הנמנים על "קבוצת-הגיל", 1929-30. הקושיה הכרוכה בידיעה זו הנה: האם "קבוצת-הגיל" 1929-30 פירושה שני שנתונים — או שנתון אחד בלבד, שאת ראשיתו מחשבים באמצע שנת 1929. הסברה השניה מתקבלת כמובן הרבה יותר על הדעת. אכן, אין מספר הנרשמים (להתיצבות ולבדיקה) מעיד עדיין עדות ממשית כל שהיא על מספרם של אלה אשר אמנם יחווילו בתוקף חוק השירות החדש. והדברים בענין ההפרש שבין שנים אלה, ידועים — בכל מדינה שבעולם, ובמדינות הערבים — במיוחד. הגם שאין, כמובן, להניח כי הפרשים מסוג זה בסוריה ידמו לאותם שבמצרים.

פירוק הנשק והבחירות

לרגלי התקרבות מועד הבחירות בסוריה —

שבלבנון — ובהם מתנדבים יוגוסלביים ומרוקניים. פאוזי קאזוקגי עצמו הכריז על כונתו להציג את מועמדותו בבחירות הקרובות לפרלמנט הסורי — וכנראה שבא תורן של הרפתקאות פוליטיות, לאחר שהושם הקץ להרפתקאותיו הצבאיות.

תחילה: הדרכה מצרית לחילה-האוויר הסורי בראשית חודש אבגוסט נתפרסם בעתוני מצרים, כי השלטונות הסוריים פנו אל הממשלה המצרית בבקשה בדבר שיגור חמשה קצינים מתוך חילה-האוויר המצרי לסוריה, על מנת שייסיעו באמונן של יחידות חילה-האוויר הסורי. מתוך ידיעה זו נראה היה, כי אין המפקדה הסורית מתכונת להסתפק בשליחת מתאמנים לבית-הספר לטיס אשר בעיראק (על כך — נמסר בכמה חוברות של „מערכות“), כי אם מעדיפה גם להביא למקום קצינים בעלי-נסיון ממדינה ערבית אחרת — ולהסתייע בכך אף בעזרתה של מצרים, יריבתה של עיראק בשטחים רבים. אכן, מאז לא נשמעו ידיעות נוספות באותו ענין — ואין לדעת, האם התגברה מצרים על מעצוריה היא לגבי הגשת עזרה והדרכה לסוריה.

זאח"ב: חילופי שותפות בטיפוח הצבא וה. הא. הידיעות, מסוף ספטמבר, ממקורות עבר-ירדניים, דיברו על שובה של משלחת סורית צבאית, בת 70 איש, לדמשק, לאחר שהשלימו קורס של אימון צבאי בבריטניה; וכן נודע מאותם המקורות על קבוצה שניה, באותה עצמה, אשר עמדה „לצאת בקרוב לקורס-אימונים שני, בדומה לראשון, בבריטניה“. ידיעה זאת הנה מענינת לגופה, וכן משום כך שבקורים מאורגנים, בממדים כאלה, למטרות הדרכה — יש ומעידים, לעתים, על תכונה לקראת הנהגת ציוד-קרוב חדש, ממקורותיה של הארץ המאכסנת. אכן המקור (ע"ב ה"י — על סוריה) אין בו ערובה מלאה לדיוקן של הידיעות.

כן נתפרסמו (ע"י סוכנות-הידיעות-הערבית) ידיעות מדמשק על כך, כי לרגלי סירובה של מצרים לאמן את הקבוצה בת שבעים קציני-חילה-האוויר הסוריים שנשלחה תחילה לשם (ראה — ב„צורר ידיעות מהמזרח התיכון“, בחוב' נ"ט של „מערכות“) „ייכנסו שבעים קצינים אלה לשנת-אמונים בחילה-האוויר המלכותי העיראקי“. אכן, יתכן כי אף ידיעה זאת לא היתה מדויקת כל צרכה (וראה — במדור-המשנה „עיראק“, שב„צורר“ זה).

מטוסי-מלחמה מבריטניה

„תחנת המזרח הקרוב“ (הבריטית) הודיעה בראשית אוקטובר, מפי כתבה בלונדון, כי מספר מטוסי-מלחמה הוזמנו בבריטניה ע"י הממשלה הסורית. לא נודע מספרם המדויק, וכן לא הסוגים, — פרט לכך, כי בהזמנה זאת אינם כלולים מטוסים „מפלטיים“, וזאת משום הסיבה „כי אין לסוריה טייסים אשר אומנו להשתמש במטוסים כאלה“. הידיעה לזוהה בפירושי התחנה: כי יש במכירה זו משום עזרה חשובה לסוריה — אחר שצרפת ממאנת למכור לה נשק, ומטוסים — בכלל, מאז רצח זעים; אולם, בהיות ואין לסוריה חוזה-קבע עם בריטניה, תוכל לקבל רק את הנותר, לאחר סיפוק צרכיהן, לפי דין-קדימה, של המדינות בעלות-החווה. ועל כן תקבל מצרים מטוסים מרובים בהרבה מאלה שאושרו למכירה לסוריה (וכפי שנתברר — אף הדישים ומשוכללים יותר). לפי ידיעה נוספת של „ת. המ. הק.“ יודרכו שבעים קציני סוריים (אותו מספר „שבעים“, צץ מדי פעם בידיעות על הכשרת אנשי צבא וטיס סוריים) בבריטניה, במכונאות-מטוסים ובמקצועות הקשורים בכך — אלא שיש לפקפק, האם אמנם כזהו ההיקף של הכשרת קציני חילה-אוויר סוריים בבריטניה.

לבנון

לכך היה בידיעה שב„מערכות“, גליון נ"ח). כן הודיע, כי בקרוב יובאו עוד 4 מטוסים. הוא ציין, כי הבריטים סיפקו את האמון הדרוש לטייסים לבנוניים. כנראה, שבחלק זה של שטחיה-לבאנט הצרפתיים לשעבר, נכנסה אנגליה כ„יורשת“ את תפקיד ספקת-הנשק והמדריכה — לפחות, באשר לכוחות-האוויר. בנושמה אחת עם ידיעות אלו הושמעה גם

להקמת חילה-האוויר

להשלמת הידיעות על רכישות-מטוסים לבנוניות (שבחברות נ"ח ונ"ט של „מערכות“) מהראוי להזכיר סיף עתה, כי ב-10 באבגוסט נתפרסמה הודעתו של מיניסטר-ההגנה הלבנוני, האמיר ארסלן (דרווי), בה בישר את דבר הבאתם של חמשה מטוסי-הקרוב הראשונים מבריטניה (אשר רמז

החדשה, כי „אורודרום צרפתי-לשעבר בלבנון, המ-
אפשר נחיתה והמראה של מטוסים בעלי ארבעה
מנועים“, יותקן בקרוב לשימוש מחדש בו. המיניסטר
— העלים ולא ציין, למי נועדו שבילי-המראה
שכאלו. על-כל-פנים, ודאי שלא למטוסי-הקרוב הלב-
נוניים. יש להניח, כי המדובר הוא או בשדה-תעופה
הגדול שלייד ראיאק, בעמק התכון שבין הרי
הלבנון לסוריה, — או להרחבת שדה-התעופה הסמוך
לבריות הבריה.

אוכלוסית הלבנון והרכבה

יש ענין במספרי האוכלוסיה בלבנון — והלו-
קתה לפי העדות העיקריות — אשר נקבעו
בספירת-התושבים הלבנונית השנה, כאשר הודיעה
„סוכנות-הידיעות-הערבית“. לפיה, מונה אוכלוסית
הלבנון 516.049 נוצרים ו-347.587 ערבים
מושלמים. אכן, אין לדעת האם קוימה מיצנת
הדיוק המוחלט בעריכת אותה ספירה — ואין זה
מהנמנע כי במספרים המתפרסמים ישנה נטית-מה
להבלטת משקלה של עדת-הרוב: במקרה זה, הנוצ-
רים. כן אין זה ברור, האם נכללו גם הפעם בספירה
בעלי האזרחות הלבנונית היושבים מעבר לים (במדי-
נות אמריקה), שהם ברובם נוצרים, ומספרם —
ניכר. מספרם של היהודים בלבנון, לפי הספי-
רה, היה 5807.

שדה-התעופה הבריותי — לשכלול

בקירבתה של בריות מוקם והולך נמל-אוויר
לתנועת-מטוסים בין-לאומית. יהיה זה שדה-תעופה
חדיש בן-מדות, אשר ישמש לפחות י"ב קווי-אוויר
ממדינות שונות, וכן — לדברי „יונייטד פראס" —
סבורים כי יהיה אחד המשוכללים ביותר שבעולם
בציודו. „חברת הטלפון והטלגרף הבין-לאומית" ה-
אמריקאית כבר הודיעה על חתימת חוזה בינה לבין
קהילת לבנון, אשר לפיו תכונן בשדה-התעופה
החדש מערכת ניווט ונחיתות-מכוונות-מכשירים
חדישה שבחדישות. סבורים, כי נתיב-ההמראה הרא-
שון בנמל-האוויר החדש ייפתח בראשיתה של שנת
1950.

עבר-הירדן

צבא עבה"י — במבורד או כמשולש?

לעומת ידיעות, שנפוצו הרבה בחדשי אוקטובר-
נובמבר 1949, בדבר המגמה לקראת איחודם בעתיד
של הכוחות המזוינים אשר לסוריה ועיראק —
כשעבר-הירדן עומדת מהצד, או אף נוקטת עמדה
שלילית במפורש כלפי מגמה כזאת — באו, בסוף
נובמבר, מלונדון גם ידיעות בעלות גח שונה.
הן הסתמכו על חוגים עיראקיים — ודברו על
פגישה שתערך בדצמבר, בעמאן, בין נציגים
צבאיים של שלושת המדינות ביחד, לצורך
בירור האפשרויות להאחדת צבאותיהן. המקורות
על ידיעות אלו מעידות על נסיון (ללא-ספק —
עיראקי) להתגבר על ההתנגדות העבר-ירדנית וליצור
גוש צבאי-מדיני רצוף של מדינות-הצפון הער-
ביות המושלמות. אכן, אחד התנאים לכך — שינוי
בסיס אספקתו של הצבא הסורי (ראה — ביד-
עות על סוריה, ב„צרור ידיעות" זה).

הכשרה צבאית לאנשי השבטים

המלך עבדאללה ערך, בסוף אוקטובר, סיור נרחב
כדרומה של עבר-הירדן; וביחוד תר את סביבת
ים-המלח. ככנוס ראשי שבטי הבדואים, אשר נערך
באותה הזדמנות בקיר-מואב (כראך), הוא הבטיח
להם, כי במידה שירצו בדבר — תנתן לאנשי
השבטים הכשרה צבאית שיטתית, בהדרכתו של
ה„לגיון הערבי". כידוע, הופעלו במצבים ידועים
אנשי-שבטים מעבר-הירדן במהלך המלחמה בארץ-
ישראל, כגופי-לוחמים „סדירים-למחצה".

הלקראת ייצור נשק בנלעד?

„אל-אורדון" („הירדן") הודיע, באמצע אוק-
טובר ש. ז, על התארגנות חברה עבר-ירדנית
חדשה, אשר תכליתה — הקמת בית-חרושת קטן
לייצור של זין. בחברה משתתפים סוחרים מקומיים
עשירים (כידוע — מספרם נתרבה בשעתה, בתקופת
הניילונים... — המער), אשר יקבלו גם תמיכה
כספית מהממשלה הירדנית לצורך הקמת המפעל.

מצרים

בענין האפשרות של הקמת תעשיה כזו במצרים. הארבע הנן: חברת ארמסטרונג הבריטית; „פלדת רפובליקה“, שבארה״ב; שנידרר קראו הצרפתית; ומפעלי „התקוה הטובה“ הגרמניים. נציגי כל חברה וחברה נתבקשו להעריך את כמות עפרות הברזל שבאזורי-המחצב בסביבת קואר-סואן שבמצרים העילית (סמוך לאשדות-יאור הנודעים), לעמוד על יעילות השימוש בהם לצורך תפוקת פלדה, ולהמליץ על מקום אשר יהלום הקמת מפעלים לתקופת-הפלדה. במידה שהחברות תעלינה תוצאות שיהיה בהן כדי לענינן — יוצע להן (לפי מקורות רשמיים) לשתף הונן עם ממשלת מצרים, או עם גורמים מצריים פרטיים, להקמת חרושת של פלדה.

ביטולו הרשמי של מצבי-מלחמה במצרים?

באחר של חצי שנה ומעלה מתחילה מצרים להכיר גם להלכה, פנימה לארץ, בסיוע נסיון-המלחמה בישראל. בימים הראשונים של נובמבר ש.ז. הוחלט תחילה בישיבת הממשלה המצרית להציע בפני הפרלמנט את ביטולו הרשמי של מצבי-המלחמה, בארץ-מצרים, אשר הוכרז עם ראשית הפלישה המצרית לתחומי ארץ-ישראל. היו שראו קשר בין צעד זה לביטול אמצעי הזהירות המיוחדים במלחים מצריים ולבין נכונותה, כאילו, של מצרים להתיר את המעבר של כמה סוגי מטען שנועדו לישראל, דרך תעלת-סואץ. אולם בשלהי נובמבר נודע על הסתלקות ממשלת-מצרים משתי ההחלטות גם יחד.

תמרונים משותפים עם חילי-האוויר הבריטי

בסוף ספטמבר נודע על התכונה לעריכת תמרונים משותפים ע״י חילות-האוויר הבריטי והמצרי. התמרונים נועדו להערך מעל לאזורה של תעלת-סואץ. מבחינה מדינית-פנימית היה בזה משום צעד יוצא-דופן ע״י ממשלת מצרים, כי הדבר עומד בסתירה לתביעה המתמדת בדבר פינוי כולל ומידי של הכוחות הבריטיים מאזור התעלה, שהוא עתה האזור היחידי במצרים בו עודם חונים. ההסבר הרשמי לכך — הצורך להגביר ולתאם את ההגנה על התעלה. עכ״פ מהוים תמרונים אלה הזדמנות מאין כמוה לחילי-האוויר המצרי לשפר את אמונו, להתרגל לפעולות אוויר במסגרת כוחות נכרים יותר, ולעמוד

מה תקציב-הצבא שאושר?

לאחר שפע השמועות, והידיעות הסותרות, על היקף תקציבה הצבאי של מצרים, נודע באמצע אבגוסט כי בית-הנבחרים המצרי אישר, בישיבה מיוחדת, את הסך של 52 מליון ל״מ לכוחות תיה המזוינים של מצרים, מתוך הסך-הכלל של תקציב כולל בין 187 מליון, שהוא שיא ללא-תקדים בתקציביה של מצרים עד כה, ויש בו הכפלה-כמעט לעומת תקציבה שמלפני 3 שנים. יש לציין, כי זהו תקציב ההוצאה. ואלו תקציב ההכנסה נקבע בשיעור של 158 מליון ל״מ בלבד. ואת ההפרש (29 מליון) מתכוננים לכסות, בחלקו, ממילואי-האוצר — ואלו בחלקו ע״י מלווה-מדינה חדש. במשך החדשים הבאים יתבררו עוד, בודאי, הן הרכבו המפורט יותר של התקציב הצבאי והן דרכי כיסוי הגרעון במאזן-המדינה.

בית-החרושת להמרינפין, — בעזרה שבדית באבגוסט 1949 נודע לעתונות על הודעת מיניסטר-הצבא המצרי, בדבר התכנית להקמתם בקרוב של שני בתי-חרושת לתעשיה צבאית במצרים, אשר תוגשם ע״י חברה שבדית, לפי הזמנת הממשלה המצרית ובהתאם להסכם מיוחד אתה. בית-חרושת אחד יהיה נודע לייצור טריניטרי-טולואן, ואלו האחר — לתפוקת חמרי-נפץ (כנראה — שהכונה היתה כאן, פשוט, לשורת חמרי-הנפץ האחרים, פרט לטרניט, — שלו נועד בית-החרושת הראשון, המיוחד לו). ההערכה לשיעור העתיד של תפוקת חמרי-הנפץ, ע״י שני בתי-החרושת יחד, היתה 17 טון ליום. הקמת שני בתי-החרושת, על ציודם, צריכה — כתביעת החברה השבדית — לעלות בסכום של למעלה ממיליון וחצי ל״מ — ועל פרטי ההסכם הכספי, אשר וורת-המלחמה המצרית כבר קיבלה אותו, צריך עוד לבוא אשורה של ועדת-הכספים.

שוב — תכונה לקראת חרושת-פלדה

בסוף אוקטובר נתפרסם — ממקורות אמריקניים — דבר הצעדים הראשונים ע״י ממשלת מצריים, אשר יש בהם אולי מהגישה הממשית לטפוח תעשית-פלדה, שדובר גם דובר עליה מזה כמה שנים. ארבע מהפירמות הגדולות שבעולם, בעלות מעמד בחרושת הפלדה (וכן — בתעשיות כלי-הזון למינני-הם) הוזמנו לערוך, כל אחת בפני עצמה, חקירה

על השגי המטוסים והציוד החדשים ביותר אשר יופגנו ע"י חיל-האוויר הבריטי.

...ולאחר התימרונים

תמרוני-האוויר הבריטיים המשותפים נתקיימו בשבוע האחרון של אוקטובר, ונמשכו ששה ימים רצופים. מהצד המצרי השתתפו בהם (לדברי העתונות המצרית) כ־50 מטוסי־קרב. הרעיון הכללי של התרגיל האופרטיבי היה: הגנה על אזור התעלה, ע"י חיל-אוויר "כחול" (בשותפות עם כוחות־קרע) — בפני התקפתו של כוח־אוויר "אדום", הפועל מהבסיסים הבריטיים שבקפריסין ובעקבה.

משלחת רבתי להזמנות נשק

בהמשך לידיעות הקודמות — בישרו באמצע אוקטובר סוכנויות וכתבים מלונדון על בואה של משלחת מצרית המיצגת את השלוחות הצבאיות של ממשלת מצרים, ובראשה תופיק אחמד־פחה, סגן־וזיר־המלחמה, עבד־א־רחמאן סאוי־ביי, סגן־הוזיר לעניני־אוויר, ואס־סעיד עבד־אל־והיד־ביי, סגן־חיר־הכספים. תפקידה של המשלחת, אשר חשבו שהיא וחבר עוזריה יכלו בבריטניה כחודש ימים, היה להביא לידי גמר וחתימה חוזים גדולים לאספקת נשק, אשר המו"מ עליהם התנהל בשבועות הקודמים על ידי שתי ועדות־רכישה מצריות. נאמר על חוזי־קניה אלה כי הנם הגדולים מכל החוזים אשר נערכו אי־פעם ע"י איזו מדינה מזרח־תיכונית לרכישת ציוד ואביזרים צבאיים. אולם הוכחשו הגרסאות המצריות על כך כי היקפם הכולל — כ־50 מיליון ל"ס. ונקל להבין, כי עצם הדבור על סכום כזה גובע מגישה בלתי־מבחינה לתקציב־ההגנה השנתי של מצרים, הקרוב אמנם ל־50 מיליון — אך הוא כולל את החזקת הצבא, וכל מיני הוצאות שוטפות, והוא רחוק מלהיות מופנה רובו להשקעות־יסוד בזיון. הרבה יותר קרובות לאמת הידיעות על כך כי הסכום הכולל הוא בגדר 15 מיליון ל"ס המתחלקים על פני ג' שנים, ועיקרן — כלים ארטילריים, "שריון קל", מקצת מטוסי־"מפלט", וציוד רגלים כללי. כן נאמר בלונדון כי כלולים בזה כמה כלי־ספן טורפדיים קלים. ההסכמים נכרתו עם פירמות פרטיות ואין לשער כי הממשלה הבריטית תופיע בכל הענין הזה — אלא במידה שיידרשו שחרור סכומי־"שטרלינג", שבבעלות מצרים וה"קפואים" בלונדון, וכן מתן רשיונות־היצוא. עם זאת סבורים בבריטניה כי חוזים כאלה עשויים לשפר את האווירה למו"מ מדיני מתודש

בין אנגליה למצרים, משייתם פרק הבחירות הכלליות בארץ־היאור.

יש לציין, כי המשלחת המצרית נועדה, בכ"ו, עם ראשי משרד המלחמה הבריטי; אכן, בהעדרו של מיניסטר־המלחמה (עמנואל שינול) נפגש אתם סגן־מיניסטר, מ. סטיוארט.

פרשו רשתם...

יש ענין במרחב הגיאוגרפי של תכנית מסעותיה של משלחת־הרכישה המצרית, שעה שיצאה מקהיר בראשית אוקטובר בשביל "לבקר בבתי־החרושת לנשק על מנת להזמין הזמנות לאספקת זין לצבא המצרי". השליחות הביאה לעת־עתה, כידוע, לידי הזמנת מטוסים, וקבלת ספינות, מבריטניה. אך רשימת הבקורים כללה: בריטניה, ארצות הברית, שביצריה, ספרד, וגרמניה־המערבית.

עד ירבותי צפון

במחצית השניה של נובמבר נודע על בקור של אחד מראשי וזרת־המלחמה המצרית גם בארץ הרחוקה — שבדיה. וזכור הדבר, כי שבדיה הנה, בעצם, היחידה בין המדינות ה"בינוניות" של אירופה, שאינה שייכת מפורשות לגוש הגנתי זה או אחר, ועם זאת מקיימת תעשית־מלחמה בלתי־מבוטלת משלה; תעשייה, שמגיבה גם צורות־נשק חדשות בהחלט, ליבשה, לאוויר ולים.

מחדשים עוקצים לצירעת־מצרים

הכללת מטוסי־הקרב ה"מפלטי" במעגל זינון של מדינות ערב באה בשלהי אוקטובר 1949, עת נשאו פרים עמלה ושיחותיה של ועדת־הרכישה המצרית השוהה בבריטניה, ונחתם חוזה מפורש עם חברת "דה־האווילנד". המדובר הוא בשלושה טיפוסים מטוסים. האחד הוא מטוסי־קרב מפלטי ("jet"), "ואמפייר (בגלגול — סימן שלושה" שלו) — חד־מנועי, בעל טוח רגיל של 660 מיל (ובתוספת מיכל־דלק חיצוני — של למעלה מ־1,000 מיל), מהירות המכסימום שלו, בגובה של כ־8½ קל"מ — 580 מיל, מהירות טיסתו התקינה בטיסות־מרחק — כ־330 מיל, וה"תקרה" שלו — עד קרוב ל־11 קל"מ. חמושו התקין — 4 "תותחים" אבטומטיים, בני 20 מ"מ. הזמן סקו־דרון אחד של מטוסים אלה — וניתן להניח כי עצמתו כ־18 מטוס, אם כי יתכן כאן, בעצם, כל מספר שבין 12 ל־18; ואין זה מהנמנע שהובאו בחשבון גם כמה מטוסים ל"מלאי" הרזרבי

של הסקוודרון הנרכש. "סימן שלושה" — הננו מהגלגולים החדשים למדי של "ואמפייר" אך איננו המאוחר שבהם; כך, מאה מטוסי ה"ואמפייר" אשר נמכרו לשיצריה נמנים כבר על הסוג "סימן ארבעה".

סקוודרון מטוסי הקרב השני אשר הוזמן ע"י המצרים הנו מסוג "ואנוס", — מטוס "מפליטי" וחד-מנועי אף הוא, חמוש ג"כ ב-4 תותחי 20 מ"מ, והישגיה הטיסה שלו עולים על אלה של "ואמפייר". שאר הפרטים על אודותיו אינם ידועים לאשורם, כי עודו כלול ב"רשימה הסודית" הבריטית. כנראה אין זה אלא גלגולו המאוחר ביותר של ה"ואמפייר", אשר נוספו בו שינויים ושכלולים כה רבים שנקבע בשבילו גם שם מיוחד (שצלולו, דרך אגב, דומה לשל "ואמפייר" — אף הגון הפסיכולוגי שבו דומה הנו: פירושו של השם הראשון הוא "מוצ'דס", ושל החדש — "ארס"). את הסקוודרון השני הזה של מטוסי הקרב יש לראות, איפוא, כשייך ל"מלה האחרונה" שב-מטוסי המפלט הבריטיים. אין ידיעות ברורות על המועד שנקבע למסירת הרכישות הללו לידי המצרים. החברה המוכרת עמוסה הזמנות והתחייבויות לממשלות-חוץ (בסקנדינביה, ארצות-השפלה, צרפת ועוד). אך המשלחת המצרית תובעת להקדים את מועד מסירתם ככל האפשר; לדברי הכתב ג'. קמחי — "בשל צרכי יחסיה עם מדינות ערב האחרות — מזה, ועם ישראל — מזה".

האמור לעיל חל בודאי גם על הרכישה המצרית השלישית: של מטוסי קרב ליליים, מתרצת אותה החברה, אשר אף הם הנם מהטיפוס החדש ביותר ופרטיהם עודם סודיים, אלא שידוע עליהם כי מצוידים הם בצידור-אדאר מהסוג המאוחר ביותר. אין זה ברור מה מספרם, אך על כל פנים אין להניח כי יעלה על עצמה של סקוודרון אחד כ"ל, ויתכן — כי לא יגיע לכך. ידיעות מאוחרות יותר אישרו במפורש את עצם דבר הרכישות; אך מקצתן דיברו על דחית מסי-

רתן של עיקר החזמנות עד לשלהי 1950, ואילו מקצתן הודיעו כי חלק ממשי של הקניות יימסר למצרים כבר בחדשים ראשונים של השנה הבאה.

ה"מטאור" — בצד ה"ואמפייר"

רכישת עשרות מטוסים חדישים מתוצרת חברת "דה-האווילנד" ע"י מצרים — אפשר כי מציינת הכ"רעה בין שתי ברירות שעמדו בפני חיל-האוויר המצרי. כי לפי ידיעה מוקדמת במקצת הוטסו למצרים שני מטוסים מהטפוס החדש גלוסטר-מטאור (אחד — מטוס-קרב, והשני — מותאם לא מון טייסי-הקרב), שהוא "חברו" (ומבחינה מסחרית — יתכן כי גם מתחרו) של ה"ואמפייר" בקרב חיל-האוויר הבריטי. פרטים על שני טיפוסים אלה של מטוסי-הקרב הבריטיים המפליטיים — ראה ב"דפי היכרה-המטוסים", ב"מערכות" חוב' נ"ט, עמ' 82.

"נשק לבטחון פנימי"

שעה שסוכמה במוסדות אר"מ ההחלטה שלא לקיים לעתיד את חומרות הסגר-הזין, הארצי-ישראלי — צוינה במפורש ההנחה הכללית, כי כל נשק אשר יינתן למדינות ערב (ואף, "בתוקף החוזים הקיימים") יוגבל בצרכי הבטחון הפנימי בלבד. והנה, נוסף על זיון ימי של מצרים (לצרכי בטחון פנימי בודאי), ועל רכישת מטוסי-קרב מפליטיים (כנראה למלחמה במסחר הסמים המשכרים) — הופיעו בסוף נובמבר, במצעדים צבאיים בחוצות קהיר, טנקים בינוניים "שרמן", במספרים מאוד נכרים, ורחוקים מהיות "סמליים" בלבד, וכן תוספת מעשית של ארטילריה, לעומת מה שהיה למצרים בעבר. אכן, אפשר לא בכל מקרה העידו חידושים אלה בנוף הצבאי של מצרים על עברה ישירה בריטית על רוחו של אותו "הסכם ג'נטלמני". כנראה, שבעיקרו של דבר זוהי עדיין יניקה משארית מלחמת העולם — ולא הנאה מפרי ההתפתחות החדשה (כאשר קרה בצידור האווירי). על כל פנים, יש גם באלה כדי להגביר את גורמי "אי הבטחון החיצוני".

ב. הבר מדינות ערב

השונות, נדונו הצעות בדבר האחדה מרחיקה לכת בין כל הצבאות הערביים. הכונה הנה, בראש וראשונה, להאחדת המבנה הארגוני, מונחי ארגון ודרך גות, לשון הפקודות, מדים, מקורן של הצעות אלו — במצרים, המנסה לגבש לעצמה מעמד של מדינה-

הצעות-האחדה — אך טרם אהדות באוקטובר-נובמבר 1949, כמושב מועצתו של "חבר המדינות הערביות" ובישיבות של ועדות מומחים מיוחדות שלאחריו, בהשתתפות הראשים — או נציגיהם — של מסות הצבאות של מדינות ערב

צבאית ראשה בלכוד כזה של קואליצית-תמיד ערבית בשטח התכונה הצבאית. ההתנגדות העיקרית באה, כידוע, מצד עבר-הירדן ועיראק. אולם קיימת גם מגמה אחרת להאחדה: במשולב להצעות על אחד מדיני בין סוריה לעיראק — והאחדה כזאת עשויה להיות אף מרחיקת לכת עוד יותר, ולחול גם על מערכת הזין של שתי הצבאות (דבר שממילא היה מקל גם על הנהגת הלכה ומעשה טקטיים אחידים). אחד הצדדים המעניינים שבאפשרות שכזאת מונח במסקנה הכרוכה בהפסקת קשרי אספקת הזין שבין סוריה לצרפת, והעתקת המבנה, אורח-הזיון והתפיסה הצבאית הכללית של הבריטים גם ע"י הצבא הסורי, בדומה לצבאה של עיראק. הדים למגמה כזאת נשמעים בזמן האחרון בעתונות ארצות-ערב. — וקושרים לזה גם את בקורו בלונדון של חירי ההגנה הסורי, הבריגדיר עבדאללה עטפה, שנקבע לסוף נובמבר 1949, אשר יש האומרים כי באם יצליח בברור אפשר

רויות כנ"ל תבוא בעקבותיו גם משלחת-כישות לקניות ציוד לצבא ולחיל-האוויר, תוך תיאום ושילוב מהדק לקניות הנעשות עתה בשביל הצבא וחיל-האוויר העיראקיים. אלא, שלו היתה מתגשמת המגמה העיראקית-הסורית הנ"ל (אשר יש הסבורים, כנראה, כי יכולה היא להקדים איחוד מדיני), כי אז יתכן ותהיה לכך גם תוצאה מפתיעה במקצת: כי האחדה מקומית כנ"ל תפנה דרך להאחדת כלל צבאות-ערב על הבסיס של אחידות-נשק ממקור וגוטה בריטי. וכן אין לדעת עד כמה יש בכל האפשרויות וההצעות האלה מהסיכוי המעשי.

סדרת-ההצעות האחרת שהועלתה במועצת החבר, וענין האחדת מערכת-התחבורה של ארצות-ערב (כבישים מסילות-ברזל, קשרי-אוויר) — טרם יצאה משלב הדיונים הכלליים, אם כי נרמז גם על אפשרות קרובה של חתימת הסכמי-תחבורה בין-ערביים.

תנובה

מאודת:

350 ישובים חקלאיים ומאות רבות של משקים כוודים בכל איזודי הארץ לתעשייה ושיווק של תוצרתם החקלאית. מוציאה למכירה חלב ומעבדת תוצרת חלב למיניה במחלבותיה בערים ובמושבות.

מוכרת:

ירקות, פירות, ביצים, עופות, דגים, דבש, ריבות, שמורים, מיצי הדר ופירות, קורנפלור, פודינג, חלבה, שוקולדה, עמילן, צוף, צמחי רפואה ושתילי עצי פרי.

משווקת:

70% מכל התוצרת של המשק החקלאי העברי מסעורב במדינת ישראל.

סמל תנובה הוא ערובה לאיכותה המשובחת של תוצרתה החקלאית

בשרות הקהל משנת 1903

מאזנו של הבנק לסוף שנת 1948 מראה מספרים אלה:

פקדונות בסכום של יותר מ־58,000,000 ל"י

הלואות ללקוהותיו על יותר מ־26,000,000 ל"י

שרותיו, סניפיו ונסיונו של הבנק עומדים כולם לרשותך

בנק אנגלו-פלשתינה בערבון מוגבל

בנק הפועלים בע"מ

טלפון 4297-4296

חל"אביב

ת.ד. 27

הון המניות והרזרבות 550.000 ל"י
מנהל עסקי בנק לכל ענפיהם

ש ל ב

הקואופרטיב המאוחד להובלה
בע"מ

הובלת משאות מהנמלים
ובכל חלקי הארץ
הספקת חמרי בנין
שרות מיוחד לעתונות ודאר

המשרד הראשי:

דרך פתח תקוה 30 ■ תל-אביב
טלפון: 4618/19, 4641/42, 3986, 4765

סניפים בתל-אביב:

נמל תל-אביב, טלפון 6276
נמל יפו טלפון 80.834
יהודה הלוי 49, טלפון 2208
רחוב הגשר 4
רחוב מרכז מסחרי 22
ירושלים, טלפון 3026
חיפה, טלפון 4394
רחובות, טלפון 232
פתח תקוה, טלפון 231
טבריה, טלפון 211
באר-שבע

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ

תל-אביב חיפה
רחוב ברזילי 7 רחוב הנאמנים 16 א
טל. 3086, ת.ד. 1766 טל. 4953, ת.ד. 691

טרקטורים, מנועים דיזל, מנועים
דיזל ימיים, מיצריזום, דחפורים
סקרייפרים וכו' של

CATERPILAR TRACTOR Co.

מכונות ומכשירים חקלאיים
מכל הסוגים

JOHN DEERE

תלמה

לתאבון

מיוז
סלם מיוז
מיץ תלמה

חברת המזרח למכונות ומסחר בע"מ

ת.ד. 1652 ■ תל-אביב ■ טלפון 4663/4

הסוכנים הראשיים למכונות
שברזלט, אולדסמוביל, בויק

החברה הבריטית לאוטומובילים בע"מ

רחוב נהלת בנימין 52, תל-אביב — טלפון 4663/4

הסוכנים הראשיים למכונות
ווקסהול, בדרד

א ר ג מ ן

מפעלים לצביעת טקסטיל בע"מ

לבון, צביעה, ערוק, גרוד,
אימפרגונציה צמר,
צמרגופן, משי טבעי וכל
מיני משי מלאכותי -
בחתיכות ובחוטאים

בנייברק, טלפון 7197/98

חברה לשיכון עממי
בע"מ

תל-אביב, רח' מונטפיורי 21

טלפונים: 5696, 4463

חברה למכירה חמצת פחמן בע"מ

תל-אביב. המשכיר 19 מל. 5252

עזרתך למבצע כלכלי -
כעזרתך למבצע אלאחמתי!
בבקשה אל תבזבז!

החזר את כל הצילינדרים הריקים של חמצן. חומצת פחמן.
הדרושים להספקה ליישובים החדשים - לבנונים

„ח ר י ש“ חברה קואופרטיבית הקלאית בע"מ

עבודות חקלאות, עבודות צבוריות ובמיוחד: לעבודת עפר

בנין בריכות עפר, יישור דרכים, תעלות נקוז והשקאה וכד'

ציוד מלא של מכונות חדישות ביותר

המשרד הראשי:

סלפון 3122

רחוב אלנבי 125

תל-אביב

צבא הגנה לישראל / הוצאת מערכות

לקראת חנוכה יופיע

צ ר ר ר

מעשים למופת במלחמת השחרור

ליקט: יהושע בר-יוסף

מעשי גבורה ואומץ-לב, מלוקטים מפני עדי הראיה
על גבורי רוב יחידות צבא ההגנה לישראל

המשביר המרכזי

חברה קואופרטיבית להספקה של העובדים העברים בישראל בע"מ

המשרד הראשי: תל-אביב, בנין המשביר, דרך סלמה, ת.ד. 130, טל. 6011-16

מניפים: חיפה, בנין המשביר, ת.ד. 295 — ירושלים, ת.ד. 438

המוסד המרכזי להספקה של התנועה הקואופרטיבית בישראל

המחלקות והענפים:

מכלת — אספקה — תבואה — זרעים — חמיקליים — זבלים כימיים — מכונות
חקלאיות — כלי עבודה — ציוד מחלבות — קירור — צרכי השקאה — משאבות
הספקה לתעשייה — צרכי הנדסה מכל המינים — ציוד לים ודייג — חמרי בנין
שמני סיכה — טקסטיל, הנעלה וכו' — צרכי כתיבה ומשרד — כלי בית ומטבח

מפעלי ייצור:

„שמן“ בע"מ — „המגפר“ בע"מ — מפעלי מלט פורטלנד ארץ-ישראל בע"מ — „הצמר“
בע"מ — „מנעל“ בע"מ — טחנת קמח ומספוא — „החייל“ טקסטיל בע"מ — מכון
לניקוי ובירור זרעים — ייצור מכונות חקלאיות וחלקיהן במפעלי ייצור במשקים

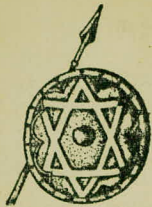
חברות עזר:

המשביר המרכזי (כספים והשקעות) חברה בע"מ — המשביר לצרכן בע"מ — המשביר חברה
מאושרת ליבוא ויצוא — מעבר בע"מ, מחסני ערובה, אשיות בע"מ — קרן לקואופרציה צרכנית בע"מ

חברים ובאי-כוח לישראל של בתי-החרושת וחברות אספקה מרכזיים באירופה ובאמריקה

חברים למוסדות המסחר של הקואופרציה הבין-לאומית:

The Co-operative Wholesale Society Ltd., Manchester — The International Co-operative
Trading Agency Ltd., London — International Co-operative Petroleum Association, New-York

הוצאת, מערכות" - צבא־הגנה לישראל

מורשת גבורה

פרקי עוז מספרות ישראל ליקט: זרבבל גלעד
דברי מבוא: ז. שזר

הספינה שנוצחה

מסע אניתי־המעפילי . יציאת אירופה תש"ז
דברי מבוא: שאול אביגור (מאירוב) רשמה וערכה: ב. חבט

צבאות הערבים בדורנו

על רקע עמיהם ומדינותיהם / מאת אנרא

מגילת העיד העתיקה

יומן המצור והקרב של ירושלים העתיקה / מאת עדינה

מערכות צפון

מאת אלוף משה כרמל דברי מבוא: רביאלוף י. דורי וישראל גלילי

מעוז־עציון

א. עדות המערכה מאת א. מדיינין
ב. לוחמים בתיל מאת א. אופק
דברי הקדמה: אלוף ינאל ידן

בדרך המחותרת לארץ־ישראל

מאת י. פ. סטון עכרית: ב. גלאי

מורשת תל־חי

פרשת הגנות תל־חי המלבה־ד: ג. ריבלין

פשיטת זינגייט

עלילות מסע הציינדיטים בבורמה מאת צ. ג. רולו
עכרית: מ. קלבנסקי

תותחים על הסניו

רשימות תותחן עברי מאת א. עמיהוד

בעמדה הקדמית

מבחר סיפורים מן המערכה

הנחה מיוחד לאנשי־צבא ומנויי, מערכות"